

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Сенка М. Костић

**ПРОВЕРА ВАЛИДНОСТИ ЛЕ БЕЛОВОГ
ДВОДИМЕНЗИОНАЛНОГ МОДЕЛА
СУЈЕТЕ У СРБИЈИ**

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Ниш, 2022.

UNIVERSITY OF NIŠ
FACULTY OF PHILOSOPHY

Senka M. Kostić

**VERIFICATION OF THE VALIDITY OF
LEBEL'S TWO-DIMENSIONAL MODEL OF
VANITY IN SERBIA**

DOCTORAL DISSERTATION

Niš, 2022.

Подаци о докторској дисертацији

Ментор: Др Владимир Хедрих, редовни професор, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет

Наслов: Провера валидности Ле Беловог дводимензионалног модела сујете у Србији

Ле Бел је конструисао Скалу сујете која мери две димензије: пренаглашено задовољство сопственим физичким изгледом и пренаглашено поверење у властите способности. Основни циљ истраживања усмерен је на адаптацију Ле Белове скале сујете на српски језик, као и провера екстерне валидности скале. Поред тога, занимало нас је и да ли су димензије сујете медијатори односа патолошког нарцизма, перфекционизма, јавне самоокупираности и охолог поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције и избегавање, са друге стране. Дисертација је организована у три истраживања.

Резултати првог истраживања, на пригодном узорку од 617 испитаника (370 особа женског пола; $M = 34$ год.), указују да између две верзије Скале сујете постоји еквивалентност мерних јединица. Скала сујете на српском језику се састоји од 22 ајтема и мери две димензије. Поузданост димензије Задовољство физичким изгледом износи $\alpha = .770$, а димензије Поверење у властите способности $\alpha = .785$. Резултати наредног истраживања, које је спроведено на пригодном узорку од 518 испитаника (216 особа мушког пола; $M = 28.99$ год.), указују да је димензија сујете Задовољство физичким изгледом негативно повезана са поштењем, емоционалношћу, депресивношћу и анксиозношћу; а позитивно са екстраверзијом, савесношћу и отвореношћу. Друга димензија сујете, Поверење у властите способности, остварује позитивну повезаност са поштењем, емоционалношћу и анксиозношћу; а негативну повезаност са екстраверзијом, савесношћу, отвореношћу и глобалним самопоштовањем. Последње истраживање је спроведено на пригодном узорку од 510 испитаника (264 особе женског пола; $M = 31.89$ год.). Резултати истраживања указују да димензија сујете, Задовољство физичким изгледом, може бити медијатор односа маладаптивног перфекционизма, патолошких форми нарцизма, јавне самоокупираности и охолог поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране.

Из свега наведеног можемо извести закључак да је српска адаптација Скале сујете поуздана и валидна мера две димензије сујете. Поред тога, подаци указују да претпоставка о маладаптивном својству сујете није у потпуности потврђена.

Научна област: Психолошке науке

Научна дисциплина: Психологија

Кључне речи:

Сујета, Особине личности, Нарцизам, Перфекционизам, Јавна самоокупираност, Понос

УДК:

159.923.2

CERIF
класификација:

S 260 Психологија

Тип лиценце
Креативне
заједнице:

CC BY-NC-ND

Data on Doctoral Dissertation

Doctoral Supervisor: dr Vladimir Hedrih, full professor, University of Niš, Faculty of Philosophy

Title: Verification of the validity of LeBel's two-dimensional model of vanity in Serbia

Abstract: LeBel constructed a Vanity Scale that measures two dimensions: Excessive Physical View and Excessive Abilities View. The main goal of the research was to adapt LeBel's Vanity Scale for the Serbian language, as well as to check the scale's external validity. In addition, we were also interested in whether the dimensions of vanity are mediators of the relationship between pathological narcissism, perfectionism, public self-absorption, and hubristic pride, on the one hand, and stress coping strategies that focus on emotions and avoidance, on the other. The dissertation is organized into three separate studies.

The results of the first survey, on a convenient sample of 617 respondents (370 female persons; $M = 34$ years old), indicate that there is an equivalence of measurement units between the two versions of the Vanity Scale. The Vanity Scale in Serbian consists of 22 items and measures two dimensions. The reliability of the dimension Excessive Physical View is $\alpha = .770$, and of the dimension Excessive Abilities View is $\alpha = .785$. The results of the following research, which was conducted on a convenient sample of 518 respondents (216 male persons; $M = 28.99$ years old), indicate that the Excessive Physical View as a dimension of vanity is negatively correlated with Honesty–Humility, Emotionality, Depression, and Anxiety; and positively with Extraversion, Conscientiousness, and Openness to Experience. The other dimension of vanity, Excessive Abilities View, is positively correlated with Honesty–Humility, Emotionality, and Anxiety; and a negative correlation was found with Extraversion, Conscientiousness, Openness to Experience, and global Self-Esteem. The last research was conducted on a convenient sample of 510 respondents (264 female persons; $M = 31.89$ years). The results of the research indicate that the Excessive Physical View can be a mediator of the relationship between maladaptive perfectionism, pathological forms of narcissism, public self-absorption, and hubristic pride, on the one hand, and avoidance coping with stress, on the other hand.

From all of the above, we can conclude that the Serbian adaptation of the Vanity Scale is a reliable and a valid measure of the two dimensions of vanity. In addition, the assumption that vanity is a maladaptive construct is not completely confirmed.

Scientific Field: Psychology

Scientific Discipline: Psychology

Key Words:

Vanity, Personality traits, Narcissism, Perfectionism, Public self-absorption, Pride

UDC:

159.923.2

CERIF
Classification:

S 260 Psychology

Creative
Commons
License Type:

CC BY-NC-ND

САДРЖАЈ

1. УВОД: ПОЈАМ СУЈЕТЕ	10
1.1. ТЕОРИЈЕ КОЈЕ СУ ЗНАЧАЈНЕ ЗА РАЗУМЕВАЊЕ СУЈЕТЕ.....	11
1.1.1. Теорија селфа у огледалу.....	11
1.1.2. Теорија селф-презентације.....	12
1.1.3. Селф-шема теорија.....	14
1.2. ОПЕРАЦИОНАЛИЗАЦИЈА СУЈЕТЕ.....	15
1.2.1. Ле Белов дводимензионални модел сујете	18
1.3. ИСТРАЖИВАЊЕ СУЈЕТЕ	20
1.2.2. Сујета и култура.....	23
1.2.3. Сујета и полне разлике	24
1.2.4. Сујета и материјализам.....	25
1.2.5. Сујета и маркетинг	26
1.2.6. Сујета и селф-презентације.....	28
2. ОДНОС СУЈЕТЕ И НЕКИХ ПСИХОЛОШКИХ КОНСТРУКАТА ИЗ ДОМЕНА ЛИЧНОСТИ.....	30
2.1. БАЗИЧНЕ ОСОБИНЕ ЛИЧНОСТИ.....	31
2.1.1. Однос сујете и особина личности	36
2.2. САМОПОШТОВАЊЕ.....	37
2.1.2. Однос сујете и самопоштовања.....	40
2.2. САМООКУПИРАНОСТ	42
2.1.3. Однос сујете и самоокупираности.....	43
2.3. НАРЦИЗАМ	44
2.1.4. Однос сујете и нарцизма	47
2.2. ПЕРФЕКЦИОНИЗАМ.....	48
2.2.1. Однос сујете и перфекционизма	52
3. СУЈЕТА И ЕМОЦИОНАЛНА СТАЊА	53
3.1. ПОНОС	53
3.1.1. Однос сујете и поноса.....	55
3.2. ДЕПРЕСИВНОСТ.....	56
3.1.2. Однос сујете и депресивности.....	58
3.2. АНКСИОЗНОСТ.....	58
3.2.1. Однос сујете и анксиозности	60

4. СУЈЕТА, СТРЕС И СТРАТЕГИЈЕ ПРЕВЛАДАВАЊА СТРЕСА	61
4.1. СТРЕС.....	61
4.1.1. Однос сујете и стреса	63
4.2. СУОЧАВАЊЕ СА СТРЕСОМ.....	64
4.2.1. Однос сујете и стратегија суочавања са стресом.....	66
5. ПРОБЛЕМ ИСТРАЖИВАЊА.....	67
6. ИСТРАЖИВАЊЕ 1.....	71
6.1. НАЦРТ ИСТРАЖИВАЊА 1.....	71
6.1.1. Узорак.....	71
6.1.2. Варијабле.....	72
6.1.3. Инструмент	72
6.1.4. Хипотеза	73
6.1.5. Поступак.....	73
6.1.6. Поступак прикупљања података.....	77
6.1.7. Обрада података	77
6.2. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА 1	78
6.2.1. Структурална еквиваленција	80
6.2.2. Еквивалентност мерне јединице.....	84
6.2.3. Пуна скаларна еквивалентност	88
6.2.4. Психометријске карактеристике адаптиране верзије Скале сујете	88
6.3. ДИСКУСИЈА ИСТРАЖИВАЊА 1	92
7. ИСТРАЖИВАЊЕ 2.....	99
7.1. НАЦРТ ИСТРАЖИВАЊА 2.....	100
7.1.1. Узорак.....	100
7.1.2. Варијабле.....	101
7.1.3. Инструмент	101
7.1.4. Хипотезе	102
7.1.5. Поступак прикупљања података.....	104
7.1.6. Обрада података	104
7.2. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА 2	105
7.2.2. Мултипла регресиона анализа.....	108
7.2.3. Мрежни модел	113
7.3. ДИСКУСИЈА ИСТРАЖИВАЊЕ 2	117

8. ИСТРАЖИВАЊЕ 3.....	126
8.1. НАЦРТ ИСТРАЖИВАЊА 3.....	127
8.1.1. Узорак.....	127
8.1.2. Варијабле.....	128
8.1.3. Инструменти.....	130
8.1.4. Хипотезе.....	132
8.1.5. Поступак прикупљања података.....	133
8.1.6. Обрада података.....	133
8.2. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА 3.....	134
8.3. ДИСКУСИЈА ИСТРАЖИВАЊА 3.....	148
9. ГЕНЕРАЛНА ДИСКУСИЈА.....	160
10. ЗАКЉУЧАК.....	170
ЛИТЕРАТУРА.....	177
ПРИЛОЗИ.....	204

1. УВОД: ПОЈАМ СУЈЕТЕ

Сујета је појам који се веома често користи у свакодневној комуникацији. Шта више, често чујемо да се за некога каже да је „сујетан“, а са друге стране, у ситуацији када би требало да се овај појам јасно дефинише јавља се проблем при вербализацији онога „што сви знамо шта је“.

Имајући у виду лексикон страних израза, објављен у Србији, можемо рећи да је сујета „особина некога да истиче своју личност, да се отима за славом и почастима, таштина, славољубље“ (Вујаклија, 1991, стр. 854). У лексикону страних израза који је објављен у САД бити сујетан значи „имати или показати неприкладан или претеран понос на сопствени изглед или постигнућа” (Webster, 1990, стр. 226). У домену филозофије наилазимо на Хјума који сујету дефинише као задовољство и жељу да друге особе имају повољно мишљење о нама, као и жељу да се избегне неповољно мишљење других (прекомерно приказивање задовољства према поштовању које нам други указују) (Reed, 2012).

Сујета је такође схваћена и као поседовање жеље која мора бити задовољена, или као прецењеност сопствене вредности која се испољава кроз непотребну преокупацију собом, при чему особа тежи да добије признање других (Kövecses, 1986; према: Delikonstantinidou, 2014). Према мишљењу Вебстера и сарадника, сујета доводи до понашања које је детерминисано потребом предузимања низа акција (које захтевају превелико лично ангажовање; у домену потрошачких активности чак и превелики финансијски трошак) са циљем очувања позитивног јавног утиска (Webster, Hoogland, Schurtz, & Smith, 2014). У основи „сујетног понашања“, према њиховом становишту, јесте забринутост за сопствени имиџ и спремност да се плати висока цена како би се имиџ очувао (Webster et al., 2014). Са овим становиштем се слажу и други аутори наводећи да је физички изглед важан за формирање и очување селф концепта (LeBel, 2003; Netemeyer et al., 1995), па се и физичка сујета тумачи као прекомерни фокус на себе са изразитом потребом за сопственим промовисањем (Pham, 2015). Ова потреба за промовисањем себе не мора бити потакнута физичком сујетом (нпр. качење фотографија на друштвене мреже, пребројавање лајкова и праћење коментара), већ може бити испровоцирана потребом да се прикаже властито постигнуће (нпр. промовисање имиџа, животног стила).

Тражећи одговор на питање шта је сујета и на који начин се развија, можемо издвојити два доминантна становишта. Према једном од становишта, сујету можемо перципирати као својство личности (Durvasula et al., 2001; Sztulman, 1976); како Дурвасули и сарадници сматрају (Durvasula et al., 2001), сујета је црта личности коју наслеђујемо и развијамо процесом ране социјализације (сујета произилази из примарних и биогених потреба), а њено испољавање повезано је са друштвеним притисцима.

Са друге стране, постоји становиште да је сујета усвојени начин понашања који се развија под утицајем окружења, односно под утицајем друштвено-економске средине (Campbell, 1987; Mason, 1981). Масон сматра да је сујета условљена културом као и економским статусом друштва у ком се особа развија (Mason, 1981). Наиме, у традиционалном друштву могућност за експресивном потрошњом ограничена је па самим тим појачана потрошња не доводи до побољшања статусног положаја. Међутим, у савременим друштвима, у којима се одвија економски раст, могуће је статусно напредовати експресивном потрошњом. Односно, специфичност испољавања сујете у модерном друштву повезана је са захтевима и могућностима које друштво пружа.

Резултати досадашњих истраживања више указују да је сујета црта личности која се испољава кроз понашање потрошача или у интерактивним односима (Egan & McCorkindale, 2007; LeBel, 2003; Mady et al., 2011; Musa, 2018; Nakagawa & Park, 2014; Raskin & Terry, 1988; Tao & Chen, 2017).

1.1. ТЕОРИЈЕ КОЈЕ СУ ЗНАЧАЈНЕ ЗА РАЗУМЕВАЊЕ СУЈЕТЕ

1.1.1. Теорија селфа у огледалу¹

Према Кулију (Cooley, 1902), људи су огледало једни другима. Ми обликујемо слику о себи кроз интеракцију са другима, најчешће у примарним групама, замишљајући како нас други доживљавају. Сопствена слика о себи делимично је условљена начином на који анализирамо и интерпретирамо понашање других према нама. Наиме, када посматрамо своју слику у огледалу ми смо заинтересовани за појединости јер се оне односе на нас, при чему можемо бити задовољни или незадовољни сопственим изгледом (нпр. лицем, телом) у зависности од тога да ли је одраз у огледалу слика онога што бисмо заиста желели да други у нама виде. Међутим,

¹ Looking- Glass Self Theory

модел за поређење није дословно у очима других (како нас они заиста виде) већ у нашој процени како нас други виде. Посматрајући себе у огледалу особа пролази кроз три фазе: прво замишља како је релевантни други виде (како изгледа у очима оних чије мишљење цени); затим замишља какав је суд других особа о њој, шта они мисле, да ли им се свиђа (нпр. лице, тело, наш карактер); и последње, особа може да осећања понос или обесхрабрење (нпр. кривицу, кајање) у зависности од резултата прве две фазе (Cooley, 1902). Кули наглашава да би требало да свака особа тежи равнотежи између осећања аутономије (способност да особа цени себе) и утицаја који други имају на њено самопоимање (колико ценимо суд других особа о нама) (Cooley, 1902).

За разумевање сујете је занимљив налаз који указују да рефлексија селфа у огледалу, поред интернализације перспективе других, укључује и процену висине статуса особе за коју замишљамо како нас процењује (Yeung & Martin, 2003). Један вид одређења сујете управо јесте потреба да се импресионирају други, често они који имају статусну моћ (Kövecses, 1986; према: Delikonstantinidou, 2014; Morris et al., 1995; Webster et al., 2014). Међутим, иако нам теорија селфа у огледалу може помоћи да боље разумемо зашто и на који начин је особама важно како их други опажају, потребно је истаћи да један део развоја селфа, према овој теорији, подразумева и потребу стицања аутономије од непосредних процена других особа (Franks & Gecas, 1992), док то није случај код високосујетне особе. Наиме, високо сујетним особама је готово увек важно шта други о њима мисле.

1.1.2. Теорија селф-презентације

Селф-презентација у најкраћем смислу представља вид изградње и очувања јавног идентитета. Основана дилема истраживача усмерена је на питања да ли су особе склоне селф-презентацији ради постизања неког одређеног, јасног циља (нпр. конкурс за посао); да ли је овакав вид понашања моралан; и на крају, шта условљава овакав вид понашања (да ли је овакаво понашање оријентисано на моћ) (Schlenker & Pontari, 2000). Неки аутори наводе два разлога за селф-презентацију: селф-презентација може послужити као средство за добијање награде и селф-презентација може послужити испуњењу тежњи остварења конгруентности између идеалног и јавног селфа, при чему особа не мора настојати само себе да убеди да је иста као своје идеално ја, већ настоји и друге у то да убеди (људи имају потребу да их други опажају према идеалној слици коју су о себи замислили) (Baumeister, 1982; Baumeister, 1987). Приликом настојања да се јавни селф што више приближи идеалном ја, критеријум шта је „идеално ја“ одређује

сама особа (шта је то чему особа тежи као свом идеалном ја). Међутим, када је селф-презентација усмерена ка публици, карактеристике јавног селфа зависе од критеријума те публике (Baumeister, 1982).

У ситуацији када је селф-презентација у служби освајања публике зарад постизања награде (нпр. придобијање поштовања других, дивљења, уговора за посао) говоримо о посебном виду селф-презентације који се назива „управљање утиском“² (Baumeister, 1982). Управљање утиском је шири појам од селф-презентације и дефинише се као активност која је циљано усмерена на контролисање информација које ће публика добити о некој особи, објекту, идеји или догађају (Schlenker & Pontari, 2000). Ово пласирање информација се може остварити кроз селф-презентацију у одређеној групи људи, али и на посредан начин, на пример када неку особу хвале други људи. Шта о себи мисли и на који начин ће особа себе представити у многоне зависи од система вредности, очекивања публике, као и од захтева ситуације у којој се налази (Schlenker & Pontari, 2000). Поред тога, битно је колико самој особи значи да остави позитиван јавни утисак. На пример, уколико се особа налази у ситуацији која јој је битна за напредак у каријери, уложиће когнитивни напор за осмишљавање стратегије селф-презентације (промишљање како се треба понашати, који став заузети, на који начин се опходити према одређеној особи, шта обући и сл.). Са друге стране, уколико је иста та особа у друштву појединаца чије мишљење и моћ не опажа као битне и угрожавајуће, особа може бити „своја“ без труда да се покаже у што бољем светлу. Јавни утисак може постати и релативно стабилан уколико особа често прибегава селф-презентацији, чиме се формирају модулисани обрасци понашања који воде до успеха, а који се аутоматски покрећу када се особа нађе у сличној ситуацији (Schlenker, 1975).

За разумевање сујете најбитнији је део селф-презентације која је усмерена на формирање што боље јавне слике о себи кроз понашање које је усмерено на побољшање физичког изгледа. Варијације понашања се могу кретати од мање штетних (склоност ношењу гардеробе која наглашава одређене атрибуте особе, или чија цена наглашава статус особе), преко штетнијих, ризичнијих облика понашања (прекомерно сунчање, поремећаји исхране, прекомерно телесно вежбање) па све до високо ризичних облика понашања (коришћење стероида, разних непроверених лекова за мршављење, склоност злоупотреби дроге) (Leary et al., 1994). Иако ова теорија и сујета имају доста тога заједничког, према Вебстеру и сарадницима (Webster et al., 2014) сујета није исто

² Impression Management Theory

што и селф-презентација. Односно, према овим ауторима особа је склона селф-презентацији онда када од тога има неку јасну корист, постизање циља невезано за селф (остављање што бољег утиска на разговору за посао, љубавном састанку и сл.) док високо сујетне особе настоје импресионирати друге како би добиле потврду сопствене вредности.

1.1.3. Селф-шема теорија

Према шема-теорији, приликом сусрета са новом информацијом наш когнитивни систем реагује тако што првобитно усмерава пажњу на претраживање постојања когнитивне шеме³ у оквиру које можемо уклопити новопрстиглу информацију. Уколико у оквиру нашег когнитивног функционисања не постоји шема која би олакшала интерпретацију нове информације онда особа или одбацује информацију, или долази до модификовања првобитне шеме (Axelrod, 1973). Маркусова (Markus, 1977) наводи да се шеме могу развити у било којој области живота чиме проширује шема-теорију, уводећи премису да когнитивне шеме у себи обједињују и појам селфа. Наиме, селф-шема представља когнитивну и менталну представу коју особа има о себи, а коју је формирала током живота у интеракцији са околином. Селф-шеме могу функционисати по принципу асимилације оних информација које су у складу, и занемаривања, игнорисања и одбацивања оних информација које нису у складу са селф-шемом особе (Markus, 1977).

За разумевање сујете битне су селф-шеме које се односе на телесни изглед. Слика сопственог тела (body image) представља субјективни доживљај појединца о свом телесном изгледу (Garner & Garfinkel, 1981). Резултати неколицине истраживања указују на оправданост третирања слике сопственог тела као когнитивне структуре (Markus, 1977; Altabe & Thompson, 1996; Jung, 2006). Селф-шема телесног изгледа повезана је са понашањем изазваним изгледом, осећањем задовољства или незадовољства телом (Altabe & Thompson, 1996; Jung et al., 2001; Jung & Lennon, 2003), глобалним и друштвеним самопоштовањем (Jung & Lennon, 2003; Yu & Jung, 2018). Приликом суочавања са неком новом информацијом у вези са телесним изгледом долази до активације селф-шеме телесног изгледа. Когнитивна обрада пристигле информације (процењивање колико је у складу са досадашњом селф-шемом) праћена је и емоционалном реакцијом. Активирање селф-шеме која се односи на слику тела

³ Шема се може одредити као специфичан тип когнитивне организације; или најопширније као ментално представљање информација (Axelrod, 1973).

узрочно делује на емоционалне одговоре и може довести особу до стања депресивности и анксиозности (Altabe & Thompson, 1996). Придавање важности телесном изгледу је негативно повезано са задовољством телесног изгледа; односно, што су особе више наводиле да им је физички изглед важан, то су имали ниже скорове на скалама процене допадљивости свог телесног изгледа (Jung & Lennon, 2003). Приликом испитивања ефекта телесне селф-шеме на задовољство телесним изгледом често се користи манипулација медијским сликама. Досадашњи налази сугеришу да медијско излагање слика атрактивних жена повећава незадовољство телесним изгледом код женских особа у поређењу са гледањем мање привлачних жена (Altabe & Thompson, 1996; Jung & Lennon, 2003; Van den Berg & Thompson, 2007). Уколико особа примети на страницама неког магазина згодну женску фигуру ова информација може бити окидач за поређење слике коју смо видели са доживљајем сопственог телесног изгледа. Уколико је наш доживљај властитог тела такав да је усмерен на преокупацију сопственим телесним недостацима (свесни смо мана свог телесног изгледа, а са друге стране нам је важно да достигнемо традиционално наметнути идеал телесног изгледа) суочавање са сликом може изазвати негативне емоције код појединца у вези са сопственим телесним изгледом (Altabe & Thompson, 1996). Резултат савременије студије указују на посредујући ефекат селф-шема између испољености медијским сликама и задовољства телесним изгледом (Ahadzadeh et al., 2017). Односно, налаз упућује да селф-шема телесног изгледа појачава негативан ефекат коришћења друштвене мреже Инстаграм на задовољство телесним изгледом код особа са ниским самопоштовањем (Ahadzadeh et al., 2017).

1.2. ОПЕРАЦИОНАЛИЗАЦИЈА СУЈЕТЕ

У литератури⁴ која је претражена наводе се четири скале које мере сујету.

Прву врсту операционализације сујете пронашли смо у оквиру инструмента NPI-40 (Narcissistic Personality Inventory – NPI-40; Raskin & Terry, 1988) који је конструисан за мерења нарцизма. У оквиру овог инвентара сујета представља димензију нарцизма којом се описују особе које нису скромне, које воле да буду у центру пажње, да имају ауторитет у односу на друге, да показују своје тело и да се диве свом изгледу (скала се састоји од 10 ајтема; пример: „Узнемирим се кад људи не примећују како изгледам кад

⁴ Претражена је литература на српско-хрватском и енглеском језику, у оквиру база ResearchGate, Kobson, Google scholar, HrcakSrce. Претраживање је вршено према следећим кључним речима: „Vanity“, „Measur of vanity“, „Scale of vanity“, „The Vanity Scale“.

изађем у јавност“, „Волим да показујем своје тело“, „Увек знам шта радим“, „Волим да се гледам у огледалу“, „Волим да имам ауторитет над другим људима“). Факторском провером структуре инвентара на српском језику (Popov & Sekulić-Bartoš, 2016) издвојене су четири димензије: *егзибиционизам/таштина* (синоним за сујету), *вођство*, *привилегованост* и *харизма/самоувереност*. Поред провере саме структуре инвентара, аутори су настојали да провере и да ли постоје форме нарцизма које су адаптивне⁵ и маладаптивне. Накнадна анализа подразумевала је проверу природе повезаности ових димензија са конструктима безусловно самоприхватање, самопоштовање, генерална самоефикасност, позитиван и негативан афект. Резултати показују да се обрасци могу интерпретирати као две димензије нарцизма: *егзибиционизам/таштина* и *привилегованост* као фактори мере маладаптивну, а *вођство* и *харизма/самоувереност* адаптивну форму нарцизма (Popov & Sekulić-Bartoš, 2016).

Следећу операционализацију смо пронашли код Ворста и сарадника (Worst et al., 1991). Аутори су најпре претражили литературу у вези са прекомерном потрошњом, нарцизмом и сујетом, како би идентификовали области које су битне за разумевање прекомерне потрошње, са једне, и корелата понашања штедње, са друге стране. Затим су развили скалу за мерење прекомерне потрошње која је узрокована потребом за задовољењем сујете (Vanity-Motivated Overspending; Worst et al., 1991). Њихов инструмент се састоји из 9 субскала (укупно 98 ајтема) од чега четири субскеле мере следеће домене сујете: *сујету родитеља/старатеља испитаника* (7 ајтема; пример: „У току детињства, колико често су ваши родитељи/старатељи настојали да вас купују брендирану одећу?“), *сујету пријатеља испитаника* (7 ајтема; пример: „Колико је вашим пријатељима важно да носе по најновијој моди брендирану одећу?“), *сујету у вези са модом и изгледом* (на пример: шопинг, додавање пажње физичком изгледу; субскала се састоји од 10 ајтема; пример: „Замислите да имате доста новца, колика би била вероватноћа да бисте урадили неку естетску операцију?“) и *сујету која се тиче друштвеног успона* (потреба за познавањем и дружењем са познатим, важним и статусно успешним људима; субскала се састоји од 10 ајтема; пример: „Колико Вам је

⁵ Према РЕБТ-у, адаптивни конструкт је онај који доводи до здравих емоција (нпр., туга, забринутост, страх, љутња) и облика понашања (нпр. суочавање са проблемом)(Volen et al., 2014); а маладаптивни конструкт је онај који доводи до нездравих емоција (нпр., бес, депресивност, анксиозност) и облика понашања која у датом моменту могу бити неадаптивна (Volen et al., 2014). Процена да ли су димензије нарцизма адаптивне или маладаптивне вршена је из угла рационалномотивне и когнитивно-бихејвиоралне терапије; односно испитана је природа повезаности димензија нарцизма са индикаторима менталног здравља: безусловно самоприхватање, самопоштовање, самоефикасност, позитиван и негативан афект и субјективно благостање (Popov & Sekulić-Bartoš, 2016).

важно да будете виђени са важним (виђеним, познатим, славним) људима?“) (Worst et al., 1991). Пар година касније Морис је са сарадницима (Morris et al., 1995) модификовао првобитну верзију овог инструмента, с тим што се унете измене не односе на димензије које мере сујету.

Полазећи од дефиниција сујете које су понуђене у различитим речницима америчке културе (нпр. Oxford English Dictionary 1989; Webster's College Dictionary 1991), Нетемајер, Бартон и Лихтенштајн (Netemeyer et al., 1995) издвајају четири индикатора сујете и конструишу скалу (The Vanity Scales) која има укупно 21 ајтем и мери четири димензије. Једна димензија је *забринутост за физички изглед* (5 ајтема) која обухвата ајтеме као што су: „Битно ми је како изгледам“, „Важно је да увек изгледам добро“, „Битно ми је да други људи примете да добро изгледам“. Поред забринутости, издвајају и димензију *позитивне (и можда надуване) слике сопственог физичког изгледа* (6 ајтема) која обухвата ајтеме као што су: „Људи примећују колико сам ја привлачна особа“, „Други ми завиде због мог доброг изгледа“, „Ја сам изузетно zgodна особа“. Трећи фактор се односи на *забринутост за достигнуће* (5 ајтема) и мери се преко ајтема као што су: „Желим да сам потребна/-ан другима због мог постигнућа“, „Више сам заинтересован/-на за професионални успех од већине људи које познајем“, „Желим да постигнем више у односу на моје вршњаке“. Као и код физичког изгледа, и овде се издваја димензија *позитивног (и можда надуваног) погледа на властито достигнуће* (5 ајтема) и обухвата ајтеме као што су: „У професионалном смислу, ја сам веома успешна особа“, „Моји успеси су високо цењени од стране других“, „Ја сам остварена особа“ (Netemeyer et al., 1995). Скала је показала добре метријске карактеристике на узорку испитаника из САД (Netemeyer et al., 1995; Morris et al., 1995), Тајвана (Hung et al., 2011), Дубаија (Mady et al., 2011), Малезије (Chui & Sidin, 2011), Литваније (Petravičiūtė et al., 2021), Индије (Tewari & Pathak, 2015), Пакистана (Khalil et al., 2020), Кине (Wang & Waller, 2006), Тајвана (Watchravesringkan, 2008) и Јужне Кореје (Watchravesringkan, 2008).

Према Ле Белу, у литератури је доступна и Скала сујете коју су конструисали Марфи и сарадници (Character Assessment Scale; Murphy, Impara & Plake, 1999; према LeBel, 2003) полазећи од теоријског одређења сујете кроз призму хришћанства (према библијском одређењу, сујета је страст која се испољава кроз гордост и самољубље). Међутим, аутор ове дисертације није успео да пронађе детаљнији опис наведене скале.

Наредну операционализацију сујете пронашли смо код Ле Бела (LeBel, 2003) и њу ћемо детаљније описати у наредном поглављу.

1.2.1. Ле Белов дводимензионални модел сујете

Имајући у виду да су горе поменуте скале сујете уско везане за потребе истраживања у одређеним доменима (нпр. разумевање понашања потрошача, разумевање феномена „прекомерне потрошње“), Ле Бел (LeBel, 2003) настоји да конструише скалу сујете која мери опште сујетно понашање. Он првобитно полази од претпоставке да се сујета може испољити не само у домену задовољства физичким изгледом и властитим постигнућем, већ и у погледу других вештина и способности са којима се сусрећемо у току дневних активности попут спорта или реторике.

Полазећи од дефинисања сујете као склоности ка претераном наглашавању сопствених позитивних карактеристика уз занемаривање негативних страна, Ле Бел конструише скалу сујете од 30 ајтема (петостепена скала Ликертовог типа: 1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Делимично се не слажем*, 3. *Нити се слажем нити се не слажем*, 4. *Делимично се слажем*, 5. *У потпуности се слажем*) која би требало да мери пет димензија (LeBel, 2003): *сувишно наглашавање физичког изгледа* (6 ајтема; пример: „Увек сам задовољан/-на оним што видим у огледалу“, „Погледам свој одраз (у огледалу, излогу) кад год ми се укаже прилика“, „Мој изглед је вредан пажње“), *прецењивање сопствене интелигенције* (5 ајтема; пример: „Одувек сам имао/-ла успеха у учењу“, „*⁶Тешко ми је да манипулишем људима“, „Много сам паметнији/-ја од просека“), *изговори за уочене неуспехе* (4 ајтема; пример: „Критике других људи ми нису важне“, „Увек постижем циљеве које сам себи поставио/-ла“, „*Неуспеси су одраз мене“), *прецењивање сопствене ефикасности* (процена утицаја који особа има на друге; 8 ајтема; пример: „Да сам ја главни/-а, ствари би биле боље“, „Дајем најбољи савет“, „*Оно што кажем ретко помогне другима“) и *прецењивање сопствених вештина и способности* (7 ајтема; пример: „*Моје идеје су ретко боље од идеја других“, „Људи су љубоморни на вештине које поседујем“, „Ја сам пуно интересантнији/-ја од већине људи“). Овако осмишљена скала није показала добре метријске карактеристике у погледу претпостављене димензионалности. Корелације између фактора су биле високе, а постојао је проблем и код самих ајтема јер се нису разврставали по факторима

⁶ Ознака „*“ значи да се високо сујетне особе углавном или у потпуности не слажу са наведеним ајтемом.

како је то аутор предвидео. Након прве студије спроведене су још две са циљем модификације инструмента.

Прва модификована верзија скале конструисана је са циљем издвајања следеће три димензије (LeBel, 2003): *сувишно наглашавање задовољства физичким изгледом* (9 ајтема; пример: „Мој изглед је веома привлачан другима“, „Вредно је уложити напор (труд) зарад постизања што бољег изгледа“, „Импесиониран/-на сам оним што видим у огледалу“), *претерано наглашавање поверења у властите способности* (12 ајтема; пример: „Ако бих пробао/-ла неку нову активност, био/-ла бих добар/-ра у томе“, „Могу да решим задатак брже од већине“, „Ја сам креативнији/-ја од многих људи“) и *занемаривање сопствених недостатака* (9 ајтема; пример: „Смета ми када ми неко каже да сам могао/-ла постићи више“, „Моје нестрпљење ретко кад утиче на друге људе“, „Склон/-а сам да дајем све од себе да не бих направио/-ла грешку“). Приликом формирања нове скале, 12 ајтема из прве верзије је модификовано, затим је уклоњено 8 ајтема који су имали ниску корелацију (кофицијенти корелације .20 и мање) са фактором из прве студије, као и пет ајтема који нису били садржински валидни за нову верзију теста. Након тога, конструисано је нових 13 ајтема, тако да је тест у коначној форми имао 30 ајтема, при чему се одговори процењују на петостепеном скалом Ликертовог типа (1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Делимично се не слажем*, 3. *Нити се слажем нити се не слажем*, 4. *Делимично се слажем*, 5. *У потпуности се слажем*). Међутим, резултати факторске анализе су показали да ставке које би требало да мере трећи фактор, занемаривање сопствених недостатака, имају јако ниске корелације (кофицијенти мањи од .19) са скалом у целини и јако ниске међусобне корелације. Овако добијени резултати указали су на потребу додатног модификовања скале.

Имајући у виду претходно добијене налазе, Ле Бел износи претпоставку да сујетне особе у ствари нису спремне да признају сопствене мане и да је основна карактеристика високо сујетних особа да сматрају да су најбољи у свему. Имајући то у виду, ревидира последњу верзију скале са претпоставком да би требало да мери само две димензије: *пренаглашено задовољство физичким изгледом* и *пренаглашено поверење у властите способности*. Ревидирање је извршено прво уклањањем спорних ајтема (укупно 9) за које је претпостављао да мере трећу димензију сујете (*занемаривање сопствених недостатака*), као и 8 ајтема које су имале ниску корелацију са факторима (кофицијенти мањи од .24) из преостала два фактора. Поред тога, три ставке су минимално измењене у погледу формулације реченице, и креирано

је нових 9 ставки, 5 за мерење задовољства физичким изгледом и четири ајтема за домен сујете који се односи на поверење у властите способности.

Коначно, Ле Белова Скала сујете (Vanity Scales; LeBel, 2003) се састоји из 22 ајтема (петостепена скала Ликертовог типа: 1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Делимично се не слажем*, 3. *Нити се слажем нити се не слажем*, 4. *Делимично се слажем*, 5. *У потпуности се слажем*) и мери две димензије. Једна димензија се односи на *пренаглашено задовољство физичким изгледом* (excessive physical view; 10 ајтема), репрезентативни ајтеми су: „Уживам изгледати добро“, „Мој изглед је веома привлачан другима“, „Будем примећен/-на када уђем у просторију“. Поред физичке, скала мери и интелектуалну сујету, односно *пренаглашено поверење у властите способности* (excessive abilities view, 12 ајтема). Пример ајтема за другу димензију: „Други би волели да су вешти као ја“, „Људи су љубоморни на вештине које поседујем“, „Ја сам образованији/-ја од већине људи“. Скала је показала добре метријске карактеристике на узорку испитаника из Канаде (LeBel, 2003), са Новог Зеланда (Egan & McCorkindale, 2007), из Јапана (Nakagawa & Park, 2014) и Ирака (Musa, 2018).

Иако смо навели пар инструмената за мерење сујете, у нашем истраживању користићемо се одређењем сујете које је понудио Ле Бел и третираћемо је као дводимензионални конструкт који се испољава кроз пренаглашено задовољство физичким изгледом и пренаглашено испољавање поверења у властите способности (LeBel, 2003).

1.3. ИСТРАЖИВАЊЕ СУЈЕТЕ

Прва интересовања за истраживање сујете јављају се у домену маркетинга где се развија термин „потрошачке сујете“. Потрошачка сујета у себи обједињује концепт селф-идентитета са једне стране, и задовољство и забринутост за физички изглед и интелектуално постигнуће, са друге стране. Интересовање за истраживање потрошачке сујете настаје паралелно са развојем глобалне потрошачке културе. Глобална потрошачка култура је повезана са појмом материјализма који се уско дефинише као потреба појединца да сопствену вредност мери преко поседовања одређених

материјалних добара који се у друштву прихватају као „статусно вредни“⁷ (луксузна гардероба, аутомобил, стан на луксузној локацији) (Clammer, 1997). Поседовање одређених производа може помоћи појединцу да досегне жељени „статусни симбол“ који служи зарад импресионирања других особа (Ball & Eckel, 1996). Експресивна куповина се посматра као пројекција личности потрошача која је инкорпорирана кроз процес социјализације самих потрошача, при чему је уочена позитивна веза између материјализма и забринутости за туђе мишљење (сујета) (Mick, 1996). Сујета се истиче као важан фактор у разумевању понашања потрошача. Сматра се да су особе које имају висок скор на димензији сујете која се односи на перцепцију властитог постигнућа осетљивије на куповину скувих добара јер су свесни да им то доноси одређени престиж и осећај супериорности (Chang et al., 2008). Потрошачи са високим нивоом потрошачке сујете склони су куповини оних луксузних брендова који су широко прихваћени и препознати као „статусни симболи“⁸ (Hennigs & Kilian, 2016).

Нетемајер и сарадници су сујету одредили као маладаптивни конструкт повезан са маладаптивним облицима понашања као што су: склоност ка пластичној хирургији, тежња ка статусном симболу, склоност облицима понашања која су друштвено пожељна (Netemeyer et al., 1995). Након њихових, настављају се истраживања из домена потрошачке сујете на територији САД (Hoegg et al., 2014; Jin & Ryu, 2020; Ketron & Naletelich, 2017; Wong & Malone, 2016; Workman & Lee, 2011), али и изван (Aydinoğlu & Krishna, 2012, 2014 (узорак испитаника из Турске популације); Rostiani & Kiron, 2020 (узорак испитаника из Индонезије)).

У прилог тези да је сујета маладаптивна форма указују и резултати односа сујете и базичних особина личности. У истраживањима која су спроведена у Шкотској и САД наводи се да је овај конструкт негативно повезан са сарадљивошћу и савесношћу (NEO-FFI N; Egan & McCorkindale, 2007), а позитивно са неуротицизмом и депресивношћу (Workman & Lee, 2011). Истраживање спроведено у САД указује да је сујета (мерена као субскала нарцистичког инвентара) позитивно повезана са општим уверењима о

⁷ Најчешће су вршена истраживања односа сујете и склоности ка куповини луксузних брендова (luxury brands); при чему се луксузни брендови дефинишу као брендови који омогућавају потрошачима да задовоље психичке и функционалне потребе на тај начин што једноставна употреба или поседовање одређеног луксузног, брендираног производа повећава самопоштовање код особе, али и поштовање, дивљење, љубомору или завид других (Hennigs & Kilian, 2016).

⁸ Сама вредност робе нема пуно значаја уколико и други људи нису свесни њене вредности. На пример, високо сујетна особа неће нужно тежити ка томе да има оригиналу Пикасову слику у својој кући, без обзира на то колика је вредност те слике, уколико особе из њеног окружења нису способне да препознају оригинално дело, а самим тим и саму вредност дела.

психолошким правима особе (psychological entitlement) (Campbell et al., 2004). Студије спроведене у САД и Кини наводе да је сујета повезана и са неким облицима маладаптивног социјалног понашања (Netemeyer et al., 1995; Tao & Chen, 2017). Досадашња истраживања у више различитих земаља указују да је забринутост за физички изглед позитивно повезана са бирањем начина исхране (Hall & O'Mahony, 2007), са поремећајима исхране (Bloch & Richins 1992) и прекомерним телесним вежбањем (Workman & Lee, 2011), као и са настојањем да се купује скупа брендирана одећа (Ahmad et al., 2013; Chen & Tsai, 2010; Hung et al., 2011; Loureiro et al., 2017; Netemeyer et al., 1995; Sharda & Bhat, 2019; Workman & Lee, 2013) и учлањивањем у одређене клубове који представљају статусни симбол (Netemeyer et al., 1995).

Са друге стране, резултати студије указују да је забринутост за физички изглед (физичка сујета) негативно повезано са старошћу испитаника (Concetto, 2016). Интересантан је налаз истраживања спроведеног у Шкотској да постоји позитивна повезаност сујете са екстраверзијом и отвореношћу ка искуству (NEO-FFI N; Egan & McCorkindale, 2007). Као и Еганово и МекКонкриндалово становиште да мотивација везана за спољашњи изглед подстиче особу да буде атрактивнија што тим особама олакшава контакт са другим људима (Egan & McCorkindale, 2007). Резултат студије која је спроведена у Бразилу сугерише да што је особа више сујетна то је и склонија да осећа веће самопоштовање у контексту физичког изгледа (Strehlau et al., 2015). Према неким студијама, интелектуална сујета је позитивно повезана са нивоом образовања (Concetto, 2016; Natividade et al., 2020).

Занимљив је налаз истраживања спроведеног у Великој Британији који указује да су особе које имају нижи скор на скали сујете осетљивије на експресивну вредност луксузних ресторана у односу на високо сујетне особе (Peng et al., 2017). Истраживачи овај налаз објашњавају тиме да за високо сујетне особе одлазак у скупе ресторане (које карактерише симболичка експресивна вредност) не представља вид приказивања богатства и статуса, јер је овај вид луксуза постао доступан већем броју становништва у Британији. Поред тога, у истраживању које је спроведено у Литванији резултати указују да потрошачка сујета није значајна за природу односа између перципиране вредности луксузног бренда аутомобила и везаности за марку, са једне, и намеру куповине аутомобила, са друге стране (Petravičiūtė et al., 2021)⁹.

⁹ Кратко запажање: Имајући у виду да су луксузни, брендирани аутомобили, у погледу материјалних могућности, доступни јако малом броју људи, поставља се питање да ли би били исти резултати студије

1.2.2. Сујета и култура

Резултати неких истраживања сугеришу на важност структуре друштва за развој потрошачке сујете (Cherrier et al., 2009; Hennigs & Kilian, 2016). У оквиру једне студије аутори су настојали да испитају да ли постоји разлика у природи испољавања сујете у оквиру индивидуалистичког и колективистичког друштва (Rose et al., 1998). Према овим ауторима, у оквиру културе индивидуалистичког друштва дете се учи да буде самостално у решавању проблема, подстиче се на формирање и испољавање сопствених ставова, подстиче се на раније осамостаљење и одвајање од родитеља. Поред тога, за овакво друштво је карактеристична концептуално орјентисана комуникација. Са друге стране, у колективистичким друштвима је доминантна друштвено орјентисана комуникација у чијој основи је пропагирање породичних вредности, инсистирање на самоконтроли, послушности млађих и поштовању родитеља (Rose et al., 1998). Резултати крос-културалних истраживања која су спроведена упоређивањем сујете на подзорцима испитаника из САД и Кине показују да се у обе културе могу издвојити четири фактора, која су понудили Нетемајер и сарадници (Netemeyer et al., 1995), преко којих је могуће описати сујету (Durvasula & Lysonski, 2008; Wang & Waller, 2006).

Крос-културно истраживање које је спроведено са циљем упоређивања испољавања сујете испитаника у САД и Кини (Wang & Waller, 2006) указује на то да су млади у Кини забринутији за властито постигнуће у односу на вршњаке у САД. Као једно од објашњења за овај налаз аутори наводе специфичност услова студирања у ове две земље. Наиме, према њиховим наводима, у кинеској култури постоји традиција да се приликом одгајања деце води рачуна да дете научи да има одговорност да испуни породична очекивања. Ова очекивања често подразумевају да ће их њихово дете, уколико постане нпр. инжењер извући из сиромаштва. На тај начин стиче се утисак да ова деца трпе већи притисак него деца из западних култура што резултира вишим нивоом забринутости за властито постигнуће (Wang & Waller, 2006).

Наредно истраживање које је спроведено са истим циљем указује да испитаници из источне културе (Кина и Индија) показују виши ниво сујете и у погледу забринутости за физички изглед и у погледу забринутости за властита достигнућа

уколико би испитаници заиста били новчано у могућности да исте аутомобиле себи и приуште. Поред тога, питање је и колико је у тим културама поседовање оваквих аутомобила нужност зарад остављања јавног утиска; односно, можда постоји могућност да и мање луксузни аутомобил, који је доступнији материјално, доприноси побољшању позитивног јавног утиска, па отуда и одсуство намере о куповини скупљих аутомобила.

(професионални успех), у поређењу са испитаницима из западне културе (САД и Нови Зеланд) (Durvasula & Lysonski, 2008). Са друге стране, резултати истраживања сугеришу на већи ниво потрошачке сујете код особа које потичу из колективистичких култура (узорак испитаника из Пољске), док особе које потичу из индивидуалистичких култура (узорак испитаника из Немачке) показују већи ниво забринутости за властито постигнуће (интелектуална сујета) (Hennigs & Kilian, 2016).

1.2.3. Сујета и полне разлике

Једна од студија у домену потрошачке сујете, која је спроведена на узорку испитаника из САД и Кине (Wang & Waller, 2006), указује на то да су особе женског пола испољиле већи ниво забринутости за физички изглед у односу на особе мушког пола на оба подузорка. Ови налази су добијени и у истраживању Воркмана и Лиа (Workman & Lee, 2011) на узорку испитаника из САД. Аутори (Workman & Lee, 2011) наводе да је могући разлог за испољавање ових полних разлика везан за културолошке норме, при чему сматрају да је већи притисак на особама женског пола у погледу потребе да буду атрактивне, неговане. Истраживање које је спроведено на узорку жена из Пољске (узраста између 18 и 35 година) указује на постојање разлика између жена различитог индекса телесне масе¹⁰ у погледу испољене потребе да им се други диве и у погледу сујете у вези са физичким изгледом. Односно, женске особе са идеалном телесном масом показале су већу склоност ка потреби за дивљењем и већи ниво сујете у односу на гојазније женске особе (Lipowska & Lipowski, 2015). Налази истог истраживања сугеришу на позитивну повезаност сујете са свим димензијама упитника перцепције задовољства сопственим телом¹¹ (евалуација телесног изгледа, оријентација на изглед, сексуална привлачност, забринутост за телену масу и за физички изглед). Међутим, налази Черир и сарадника (Cherrier et al., 2009) указују на то да особе мушког пола испољавају виши ниво сујете на све четири димензије¹² у односу на особе женског пола у Дубаију.

Са друге стране, резултати Дурвасуле и Лисонског (Durvasula & Lysonski, 2008) указују на то да се особе мушког и женског пола не разликују у погледу забринутости за свој физички изглед и за своја постигнућа, али су зато добили да је степен задовољства својим физичким изгледом и властитим постигнућем нижи код особа

¹⁰ Индекс телесне масе се израчунава на основу вредности тежине и висине појединца.

¹¹ Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire.

¹² Забринутост за физички изглед; позитивана (и можда надувана) слика сопственог физичког изгледа; забринутост за достигнуће; позитиван (и можда надуван) поглед на властито достигнуће.

женског пола. Постојање разлика међу половима није добијено ни у раду Тајгирачина и Шентина (Thiyagarajan & Shanthi, 2012). И резултати истраживања Мориса и сарадника (Morris et al., 1995, узорак из САД) указују на непостојање разлика између особа мушког и женског пола у погледу испољености сујете у вези са модом и придавање важности физичком изгледу. Међутим, резултати исте студије (Morris et al., 1995) указују да особе мушког пола имају већу потребу за упознавањем и дружењем са важним и статусно успешним људима (сујета везана за напредак на друштвеној лествици).

Резултати Чуји и Сидни (Chui & Sidin, 2011) указују на висок скор на субскали интелектуалне сујете и нешто нижи скор на субскали физичке сујете код жена у Малезији (45.5% је назначило да им је етничка припадност малезијска, 43.1% су Кинескиње и 12.4% Индијке). Фактори физичка и интелектуална сујета су значајни предиктори склоности ка конзумирању производа (одеће, накита, козметичких препарата) и услуга (ексклузивна путовања, луксузни спа центри, посета скупим ресторанима) којима се испољава статусна моћ. Један од циљева студије био је и да се провери претпоставка да ће узраст испитаника (25 –30 и 31 –55 година), етничка припадност (узели су у обзир само малезијске жене и Кинескиње) и ниво прихода ублажити однос између физичке и интелектуалне сујете са једне, и статуса потрошње, са друге стране. Међутим, хипотеза није потврђена. Аутори сматрају да њихови резултати подржавају тврдњу да потреба за статусом чини интегрални део глобализованог и егалитарног потрошачког друштва (Chui & Sidin, 2011). Заправо, они наводе да је статусна потрошња глобални проблем који није културолошки или етнички специфичан. Новац се перципира као извор моћи, обезбеђује могућност стицања статуса, а склоност ка статусној потрошњи код жена тумаче као вид стварања идентитета, при чему је сујета један од фактора који доприносе појачавању потребе за остварењем ових тежњи (стицање статуса). Жене имају потребу за стицањем статуса да би на тај начин показале свој успех другима, битно је да их други опажају као моћне и успешне (Chui & Sidin, 2011). Ови резултати су у сагласности са налазима досадашњих радова који указују да женске особе које имају висока материјална примања испољавају виши ниво забринутости за телесни изглед (Ogden & Thomas, 1999).

1.2.4. Сујета и материјализам

Полазећи од претпоставке о позитивном односу материјализма и сујете, а настојећи да опишу девијантна понашања туриста, Тао и Чен (Тао & Chen, 2017) су

спровели истраживање на узорку туриста који су били смештени у одмаралишту у Кини. Наиме, девијантним понашањем туриста сматрају се она понашања која доводе до уништења неке имовине, туристичке атракције (нпр. узимање камења са неког објекта као сувенир, потписивање на неким објектима, сликање на местима где је забрањено, непоштовање традиције и културе земље коју је туриста посетио). Полазећи од претпоставке да ће особе које су сујетне имати склоност да се доказују пред другима кроз неки вид туристички девијантног понашања, постављају хипотезу о позитивној повезаности сујете и девијантног понашања. Поред тога, укључили су и материјални фактор (њихова хипотеза је била да су особе које имају више новца склоније девијантним облицима понашања јер им новац даје моћ – „може им се!“), при чему настоје да тестирају модераторски ефекат сујете у погледу односа материјалног богатства и девијантног туристичког понашања. Резултати показују да постоји интеракција новца (који се перципира као материјална моћ) и сујете у погледу њиховог односа према склоности ка девијантном понашању. Наиме, према њиховим налазима у ситуацији када особа има низак ниво сујете, без обзира на новчану ситуираност, није склона девијантним понашањима. Са друге стране, у ситуацији високе сујете, уколико је особа новчано ситуирана, испољава већу склоност ка девијантном понашању него особа која је високо сујетна, али не и новчано ситуирана (Tao & Chen, 2017).

Постојање повезаности између сујете и материјалне моћи приказана је и у истраживању на младима у Кини (Durvasula & Lysonski, 2010). Аутори овог истраживања наводе да постоји повезаност између сујете и материјализма и да млади у Кини имају схватање да је новац извор моћи и угледа. Са друге стране, Лаксонен сматра да женске особе нижег економског статуса испољавају већи ниво сујете по питању физичког изгледа управо зато што осећају притисак, а са друге стране су у уверењу да zgodни и леви људи лакше долазе до посла (Laaksonen et al., 2005). Међутим, налази истраживања које је спроведено у Индији указују на одсуство повезаности између социјалног статуса (богати, сиромашни) и сујете (Thiyagarajan & Shanthi, 2012).

1.2.5. Сујета и маркетинг

Према Ахмаду и сарадницима (Ahmad et al., 2013), поред етноцентризма, конформизма и материјализма, сујета се показала као важан фактор који има удео у разумевању склоности ка куповини скупе брендиране одеће (Ahmad et al., 2013). Ови налази су потврђени и у истраживању које је спроведено у Пакистану (Khalil et al.,

2020). Наиме, резултати ове студије указују да особе које су склоне куповини брендиране гардеробе имају нижи ниво самопоимања (self-concept) и самопоштовања, као и виши ниво сујете, у односу на особе које нису склоне куповини брендиране одеће.

Имајући у виду да се Дубаи јако брзо развио као град, да се сматра градом луксуза и економског процвата, односно светлим примером добрих страна глобализације, Мади и сарадници су настојали да испитају ефекат овог вида глобализације на материјализам (перципиран као потрошачки одговор на маркетиншке стратегије) и сујету код људи на овом простору. Аутори полазе од претпоставке да је мондијализација западних вредности, са посебним акцентом на стварање потрошачки оријентисаног друштва, довела до повећања материјализма и сујете код људи у Дубаију (Mady et al., 2011). Они постављају хипотезе о позитивној повезаности између позитивног става према рекламама и све четири димензије сујете (забринутост за физички изглед, позитивана (и можда надувана) слика сопственог физичког изгледа, забринутост за достигнуће и позитиван (и можда надуван) поглед на властито достигнуће). Резултати истраживања показују да испитаници имају висок ниво позитивног става према рекламама као начину пружања порука за доношење одлука о куповини, висок ниво материјализма, као и висок ниво забринутости за физички изглед и постигнуће. Позитиван став према рекламном оглашавању је позитивно повезан са материјализмом, али ниво материјализма потрошача зависи од окружења. Постојање позитивне повезаности добијено је и између материјализма и димензија сујете; међутим, позитиван став према рекламама није повезан ни са једном од димензија сујете. Аутори су изнели закључак да њихови резултати говоре у прилог тези да је материјализам друштвено конструисан (перцепција оглашавања је битна приликом усвајања одређених материјалистичких вредности). Аутори такође сматрају да овако добијени резултати говоре у прилог посматрању сујете као урођене црте која се испољава у одређеним понашањима потрошача (Mady et al., 2011). И налази истраживања које је спроведено у Индији указују на то да је сујета значајан предиктор ефикасности реклама (Thiyagarajan & Shanthi, 2012).

Налази истраживања сугеришу да би требало сујету посматрати и као фактор који одређује друштвену пожељност одређених величина гардеробе (Ketron & Naletelich, 2017, узорак испитаника из САД). Поставља се питање када важи правило „што мање то боље“, а када „што више то боље“. Френц (Franz, 2017) наводи да су

произвођачи одеће (узорак овог истраживања састављен је од величина мушке и женске одеће различитих брендова) склони да намерно на етикетама назначују величину која је мања од стварне са циљем да се потрошачи боље осећају. Он наводи да је то посебно изражено код произвођача женске одеће. Један вид ове манипулације огледа се у кодирању величина као „+ size“, „регуларна“ и „- size“ при чему Френц сматра да је у основи идеја да се особе које купују одећу идентификују са величинама према неким сопственим схватањима значења тих вредности (нпр. женска особа која носи величину „+ size“ не мора се осећати дебљом у односу на остале женске особе, већ ту величину може перципирати као одећу за одрасле) (Franz, 2017). Ови налази, који упућују на склоност ка смањивању величина женске одеће са циљем да се задовољи сујета потрошача, добијени су и на узорку из турске популације (Aydivinoğlu & Krishna, 2012, 2014).

1.2.6. Сујета и селф-презентације

Имајући у виду да су у првој половини 21. века популарне друштвене мреже које служе не само као средство упознавања, повезивања људи, одржавања комуникације и контакта са другим особама, већ и као средство за самопрезентовања, неки аутори су настојали да испитају на који начин се испољава сујета у сфери друштвених мрежа (Tewari & Pathak, 2015; Pham, 2015). Фам (Pham, 2015) у свом раду наводи да се сујета углавном дефинише као нездрави фокус на себе који се испољава кроз самопромоцију најчешће у виду селфија на друштвеним мрежама. Посматрајући тренд појачаних активности младих на друштвеној мрежи као што је Фејсбук, Тавари и Патак (Tewari & Pathak, 2015) настоје да провере ефекат који имају друштвени медији на сујету код младих у Индији. Склоност ка коришћењу друштвених медија третира се као начин да се повећа самопоштовање или сујета. Занимало их је да ли изложеност друштвеним медијима побољшава начин на који млади опажају себе у контексту физичког изгледа, као и да ли изложеност друштвеним медијима доводи до повећања забринутости за свој физички изглед код младих. Поред тога, желели су да истраже да ли изложеност друштвеним медијима побољшава начин на који млади опажају сопствено постигнуће, као и да ли изложеност друштвеним медијима доводи до повећања забринутости за сопствено постигнуће код младих (Tewari & Pathak, 2015). Истраживање су осмислили из два дела. У првом делу испитаници су имали само задатак да попуне скалу сујете. У другом делу, који је наступио након месец дана, исти испитаници су били изложени друштвеној мрежи Фејсбук где су имали задатак да ажурирају свој статус, промене или

додају неку своју слику и коментар. Поред тога, било је неопходно и да прочитају коментаре који су им остављени, као и да погледају број лајкова на својим објавама. Након два сата поново су попунили скалу сујете. Резултати истраживања указују на повећање забринутости за физички изглед, као и повећано задовољство сопственим физичким изгледом код младих. Повећање, али не у толикој мери, забележено је и у погледу забринутости за постигнућем и перцепције сопственог постигнућа (Tewari & Pathak, 2015). Аутори истичу да је повећање сујете код младих до којег доводе друштвени медији у основи све израженије потребе за само-презентацијом. Са друге стране, нешто мањи ефекат који друштвени медији остављају на интелектуалну сујету они тумаче специфичношћу узорка. Пошто је просечна старост узорка око 23 године, аутори наводе да је могуће да млади у Индији у тој доби још увек нису јасно дефинисали каријерне циљеве, нити су свесни својих достигнућа (Tewari & Pathak, 2015).

На основу свега, можемо извести закључак да резултати сугеришу да је сујета мање културолошки условљен феномен и да се можда испољава у оквиру два домена: оног који се тиче физичког изгледа и домена интелектуалног и пословног постигнућа. Постоје индикације да карактеристике културе детерминишу домен у оквиру којег ће се сујета развијати, као и начин на који ће се испољавати. Постоји схватање да је култура прве половине 21. века, развој „глобалне потрошачке културе (потрошачко друштво)“, утицала на то да се сујета доминатно испољава кроз потребу достизања престижа, имица, а то се пак остварује поседовањем материјалних добара. Оно што се посебно издваја као карактеристично за сујету јесте њена повезаност са маладаптивним облицима понашања у вези са физичким изгледом и појавом, као што су поремећаји исхране, прекомерно телесно вежбање, склоност пластичној хирургији без обзира на последице. Поред тога, сујета се показала као важна инстанца за разумевање успешности маркетиншких стратегија (склоност компулсивној куповини и куповини скупе, брендиране одеће, развијање модне анксиозности, или настанак нових трендова конфекцијског броја одеће); високо је повезана са материјализмом и битна је за разумевање односа материјализма и одређених девијантних облика понашања. Иако нису једнозначни, налази негде упућују да су особе женског пола склоније развоју

физичке сујете, да су забринутости за свој физички изглед у односу на особе мушког пола. Као неки од разлога за овако добијене податке наводи се да се од жена културолошки очекује првенствено да буду лепе, неговане, па тек онда успешне (шта више, сматра се и да су успешне уколико су лепе и неговане). Уз то, неки аутори наводе да у друштву влада уверење да лепе и атрактивне жене лакше налазе посао и лакше напредују у каријери, што може утицати на све већу склоност жена да своју пажњу посвећују побољшању свог физичког изгледа. Са друге стране, резултати указују да су особе мушког пола склоније развоју интелектуалне сујете и забринутости за властито постигнуће, као и остављање позитивног јавног утиска.

Сумирано заједно, стиче се утисак да досадашња истраживања више говоре у прилог посматрања сујете као маладаптивног конструкта који води маладаптивним формама понашања било зарад побољшања физичког изгледа (као што су прекомерно сунчање, склоност пластичној хирургији без обзира на здравствени ризик), било зарад постизања и остављања позитивног јавног утиска у домену способности и постигнућа. Међутим, потребно је нагласити да је битно на који начин дефинишемо адаптивно понашање. Уколико о адаптивним облицима понашања говоримо у оквиру контекста очувања менталног здравља индивидуе, онда сујетни облици понашања могу бити адаптивни и корисни за очување позитивне слике о себи¹³. Са друге стране, уколико се адаптивни облик понашања везује за усвајање вештина да бисмо задовољили сопствене потребе, али и адекватно реаговали на захтеве средине, и социолошке и културалне (Price et al., 2018), онда сујетни облици понашања могу бити и маладаптивни; односно, одређени видови сујетног понашања могу бити социјално неприхватљиви (иако се особа добро осећа јер се понаша на тај начин) и довести до нарушених међуљудских односа.

2. ОДНОС СУЈЕТЕ И НЕКИХ ПСИХОЛОШКИХ КОНСТРУКТА ИЗ ДОМЕНА ЛИЧНОСТИ

На основу досадашњих истраживања можемо издвојити следеће психолошке конструкте из домена личности који су највише испитивани у односу на сујету: базичне особине личности (Egan & McCorkindale, 2007; Martin et al., 2019; Workman & Lee, 2011), самопоштовање (Busman et al., 2018; Jackson et al., 1992; Ketron & Williams, 2018; Krantz, 1987) нарцизам (Egan & McCorkindale, 2007; Martin et al., 2019; Webster et al.,

¹³ Позитивна слика о себи је важан критеријум успешности превађавања кризе (Влајковић, 2005).

2014) и перфекционизам (Bergunde & Dritschel, 2020; Grammas & Schwartz, 2009; Hewitt & Flett, 1991; Knobloch et al., 2008).

2.1. БАЗИЧНЕ ОСОБИНЕ ЛИЧНОСТИ

Иако у пракси можемо наћи велики број инструмената за процену структуре личности који су засновани на разним теоријским претпоставкама, један од доминантних модела јесте петофакторски модел (Five Factor Model - FFM; Costa & McCrae, 1992, 1995). На основу овог модела можемо издвојити следеће базичне особине личности: Екстраверзија, Неуротицизам, Савесност, Сарадљивост и Отвореност ка искуству (Costa & McCrae, 1992, 1995).

Екстраверзија је димензија личности која се помиње кроз многе епохе развоја психологије. Према Јунговом становишту (Јакоби, 2000) екстраверзија и интроверзија представљају типове заузетог става према неком објекту спољашњег и унутрашњег света. Овај став представља просечан начин реаговања особе који се у току животног раздобља човека може смењивати (нпр. у пубертету можемо бити више екстравертни, а у старости интровертни тип). Ове две крајности се понашају компензаторно, уколико је нека особа у свесном функционисању екстравертни тип, њено несвесно је интровертно (Јакоби, 2000). Екстравертни тип је стога више усмерен ка колективно важећим нормама, своју енергију усмерава ка спољашњем свету. За разлику од њих, интровертне особе су интуитивније, више се баве собом, усмерене су ка унутрашњем свету и сопственим вредносним нормама. Имајући то на уму, Јунг наводи да се интровертне особе често перципирају као друштвено неприлагођене (Јакоби, 2000) Према Ајзенковом схватању (Eysenck, 1991) у основи разликовања интровертних и екстравертних особа јесте различит ниво базалног узбуђења у неокортексу. Тако, екстравертну особу дефинише друштвеност, склоност и тежња ка тражењу стимулација, док интровертну особу карактерише висок ниво базалног узбуђења у неокортексу; односно, ове особе су друштвено повучене и склоне избегавању стимулација (Eysenck, 1991). Према одређењу Петофакторског модела личности, екстраверзија се дефинише као социјабилност, друштвеност, топлина у односима, комуникативност, асертивност (Costa & McCrae, 1992, 1995). Високо екстравертне особе карактерише велики број интерактивних односа са другим људима, лако склапају блиске односе, активни су и вербално и физички, склони су доживљавању позитивних емоција. Са друге стране, интровертне особе карактерише резервисаност, мали број међуљудских контаката, пасивност (Costa & McCrae, 1992, 1995). Према Лукасу и

сарадницима (Lucas et al., 2000) у основи екстраверзије је потреба за друштвеном пажњом, а не друштвеност сама по себи. Односно, у основи екстраверзије је понашање које привлачи пажњу, а не уживање у друштвеним ситуацијама. Поред потребе да се привуче пажња, екстраверзију карактерише и осетљивости на друштвену награду, као и позитивна емоционалност (Lucas et al., 2000). Екстраверзија је операционализована кроз неколико инструмената за мерење особина личности као што су EPQ (Eysenck Personality Questionnaire; Eysenck & Eysenck, 1975, према Loo, 1799), 16PF (16 Personality Factors; Cattell, 1943), NEO – PI – R (McCrae & Costa, 1994), HEXACO (de Vries et al., 2009), VP+2 (Velikih pet plus dva; Smederevac i sar., 2010) и сл. У неким досадашњим истраживањима екстраверзија се показала као позитиван предиктор позитивне афективности (Popov, 2010), конвенционалног активизма који подразумева активирање у решавању важних друштвених питања али кроз неризична понашања као што је нпр. потписивање петиције (Mađerčić & Vukasović Hlupić, 2020), затим димензијама породичног функционисања као што су кохезивност, флексибилност, комуникација (Pavićević & Stanojević, 2018) и сл.

Следећа димензија личности је **неуротицизам**. Према Ајзенку, неуротицизам одражава раздражљивост симпатичког нервног система (Eysenck & Eysenck, 1985; према: Bienvenu et al., 2007). Симпатички нервни систем представља део аутономног нервног система који је задужен за контролу емоционалних реакција. Особе које имају висок скор на скали неуротицизма склоне су интензивном реаговању чак и на безначајне стимулусе, често су анксиозне и генерално склоне негативним емоцијама. Са друге стране, низак скор на овој димензији указује на емотивно стабилне особе (Eysenck & Eysenck, 1985; према: Bienvenu et al., 2007). Према одређењу модела личности Великих пет, неуротицизам представља склоност ка доживљавању негативних емоција, ове особе су склоне депресији, анксиозности (John & Srivastava, 1999). У оквиру Петофакторског модела личности, неуротицизам представља биполарну димензију на чијим крајевима се налази емоционална прилагођеност, наспрам емоционалне нестабилности (Costa & McCrae, 1992, 1995). Према њиховом одређењу, високо неуротичне особе одликује раздражљивост, слаба контрола импулса, неадекватан одговор на стрес, песимизам, склоност анксиозности и депресивности (Costa & McCrae, 1992, 1995). Високо неуротичне особе имају тенденцију да ситуације процењују као претеће па су самим тим и склоније да доживе емоцију беса, кривице, узнемирености (Widiger, 2009). Насупрот високом неуротицизму, низак скор

карактерише особе које су емоционално стабилне, безбрижне, оптимистичне (Eysenck, 1960; према: Repišti, 2016; Costa & McCrae, 1992, 1995). Иако је високо изражен неуротицизам карактеристичан за особе које имају депресивни и анксиозни поремећај (Bienvenu et al., 2007; Bienvenu et al., 2001; Weinstock & Whisman, 2006;), висок скор не подразумева да особа има неки вид поремећаја (Eysenck, 1960; према: Repišti, 2016). Исто као и екстраверзија, операционално је дефинисан преко неколико инструмената као што су EPQ (Eysenck Personality Questionnaire; Eysenck & Eysenck, 1975, према Loo, 1799), NEO – PI – R (McCrae & Costa, 1994), HEXACO (de Vries et al., 2009), VP+2 (Velikih pet plus dva; Smederevac i sar., 2010) и др. Имајући у виду резултате неких досадашњих истраживања можемо навести да се неуротицизам показао као значајни негативни предиктор задовољства послом (Matanović, 2009) и позитивног става према животу (Граховац, 2011). Поред тога, уочена је и негативна повезаност неуротицизма са склоношћу ка оптимизму и степену испољене наде код родитеља деце предшколског узраста (Tatalović Vorkarić & Jelić Puhalo, 2016) и сл.

Савесност је особина личности која се везује за однос особе према циљевима који су јој важни. Полазећи од дефиниције модела личности Великих пет, савесност се одређује преко способности да особа контролише и регулише импулсивно понашање, насупрот спремности да се удовољи инстинктивним поривима, уз истовремено занемаривање обавеза (Smederevac i Mitrović, 2018). Високо савесне особе, према њиховом одређењу, одређује склоност планирању, организованости и ефикасности при спровођењу и извршењу задатака. Овакве особе су прецизне и поуздане. Са друге стране, ниско савесне особе су непоуздане, често нису амбициозне и склоне су занемаривању обавеза (Smederevac i Mitrović, 2018). Према одређењу Петофакторског модела личности, високо савесна особа је склона да себи поставља доста циљева, дисциплинована је, принципијелна, одговорна према извршењу задатака и обавеза (Costa & McCrae, 1992, 1995). За разлику од ње, особа са ниским скором на скали савесности такође себи поставља доста циљева, али је неодговорнија према извршењу истих, неорганизована је, склона избегавању и занемаривању обавеза. И ова димензија личности је такође операционализована преко неколико инструмената као што су BFI (Big Five Inventory; John & Srivastava, 1999), NEO – PI – R (McCrae & Costa, 1994), HEXACO (de Vries et al., 2009), VP+2 (Velikih pet plus dva; Smederevac i sar., 2010). Резултати неких истраживања показују да је савесност позитивно повезана са самопоштовањем (Alinčić, 2013), затим да је добар предиктор успеха у школи (Matešić i

Ružić, 2009), склоности одређеним васпитним стилевима родитеља (нпр. мајке са високим скором на скали савесности су склоне примени ауторитативног стила; или очеви који имају низак скор на овој димензији су склони примени пермисивног родитељског стила) (Павићевић и Станојевић, 2020), склоности ризичној војњи (Obradović & Dinić, 2010), грађанском активизму који подразумева испољавање високоризичног и неконвенционалног понашања као што су туче на протестима (Mađerčić & Vukasović Hlupić, 2020), ризичном сексуалном понашању (Dinić & Knežević, 2009), али и неким деликвентним облицима понашања као што су крађе, разбојништво (Međedović i sar., 2012; Крстић и Ристић, 2019).

Сарадљивост је димензија личности која обухвата индивидуалне разлике које се тичу интерперсоналних односа. У оквиру модела Великих пет ова димензија се назива пријатност, а особе које имају висок скор одређује склоност интензивном дружењу са људима, љубазност, великодушност, оптимистичан став о људској природи. Ова димензија је важна за стицање и одржавање популарности (Smederevac i Mitrović, 2018). Према одређењу Петофакторског модела личности висок скор на скали сарадљивости подразумева особине као што су саосећајност, емпатичност, пажљивост, кооперативност, склоност алтруистичном понашању (Costa & McCrae, 1992, 1995). Са друге стране, особе које имају низак скор на овој димензији су егоистичне, неповерљиве, склоне такмичењу са другима (Knežević i sar., 1997). Исто као и савесност, операционализована је преко неколико инструмената као што су BFI (Big Five Inventory; John & Srivastava, 1999), NEO – PI – R (McCrae & Costa, 1994), HEXACO (de Vries et al., 2009) итд. Резултати неких истраживања показују да је сарадљивост позитивно повезана са задовољством послом (Templer, 2012), интерперсоналним аспектима лидерства (Derue et al., 2011), али и са високим скором на скали анксиозности на узорку адолесцената (Marić, 2010). Према налазима Вита и сарадника, савесне особе су успешне на послу само уколико имају и висок скор на скали сарадљивости (Witt et al., 2002). Резултати указују да особе које имају низак скор на сарадљивости имају слабију способност прилагођавања новим културним окружењима (cultural intelligence) (Li et al., 2016), склоније су развијању антисоцијалних поремећаја (Knežević i sar., 1997), криминалном понашању још у адолесцентском периоду (Međedović & Knežević, 2012), као и развијању склоности ка манипулативном понашању (Međedović, 2011).

Отвореност ка искуству, према моделу Великих пет, подразумева склоност ка имагинативном мишљењу, радозналости, креативности, широком спектру интересовања (Smederevac i Mitrović, 2018). Према одређењу Петофакторског модела личности, особа која има висок скор на димензији отворености ка искуству је интелектуално радознала, има позитиван став према различитости, независност мишљења, склона је прихватању нових идеја, искустава (Costa & McCrae, 1992, 1995). Насупрот њих, особе са нижим скором на овој димензији одређује преферирање онога што је познато, склоност практичним стварима, одсуство интересовања за нова искуства и сл. (Smederevac i Mitrović, 2018). Ова димензија личности је операционално дефинисана преко неколико инструмената као што су BFI (Big Five Inventory; John & Srivastava, 1999), NEO – PI – R (McCrae & Costa, 1994), HEXACO (de Vries et al., 2009), VP+2 (Velikuh pet plus dva; Smederevac i sar., 2010). На основу неких досадашњих резултата можемо навести да је отвореност ка искуству позитиван предиктор позитивног става према животу и генерално субјективног благостања (Граховац, 2011), затим је значајан предиктор успешности на задацима дивергентног и креативног понашања (Novakov, 2018). Ова карактеристика личности се у раду Арифа и сарадника показала значајном приликом дефинисања позитивних личности наставника (Arif et al., 2012). Поред тога, отвореност ка искуству се показала и као значајан позитиван предиктор става према инклузивној настави (Orlić i sar., 2016). Нека истраживања указују на позитивну повезаност отворености ка искуству са оптимизмом, самоконтролом (Korubin, 2014), затим конвенционалним активизмом (Mađerčić & Vukasović Hlupić, 2020). Негативно је повезано са генерализираним предрасудама (латентни γ фактор преко којег се остварује повезаност између различитих врста предрасуда) (Matić, 2018), негативном афективношћу (Porov, 2010), затим са појавом депресивних симптома (Bugarski i sar., 2010) и сл.

Иако су се модели који описују пет фактора личности издвојили као доминантне теорије одређења структуре личности, лексичке студије испитивања (Ashton & Lee, 2009; de Vries et al., 2009) факторске структуре базичних димензија личности као бољи опис структуре личности нуде решење од 6, као што је HEXACO модел (de Vries et al., 2009) или од седам фактора личности, као што су Клинцеров седмофакторски модел личности (Džamonja-Ignjatović, 1999), затим Седмофакторски модел личности Телегена и Волера (Smederevac i Mitrović, 2018), али и модел Великих пет плус два (VP+2, Smederevac i sar., 2010). Шестофакторски модел личности (HEXACO) се састоји од

следећих димензија: *поштење/скромност, емоционалност, екстраверзија, сарадљивост, савесност и отвореност*. Димензије екстраверзија, савесност и отвореност по садржају одговарају факторима из модела Великих пет. Димензија емоционалности се односи на неуротичне тенденције као што су анксиозност, завист, плашљивост (Ashton & Lee, 2009). Особе које остварују висок скор на овој димензији подложне су стресу, сентименталне су и емпатичне, склоне су страховима од физичких повреда. Особе које постижу висок скор на димензији сарадљивости показују већу склоност ка праштању, спремност на сарадњу и компромис. Насупрот њих, особе са ниским скором карактерише склоност ка критиковању других, склоност љутњи и тврдоглавости у ситуацијама сукоба са неким (Ashton & Lee, 2009). Фактор поштење/скромност се односи на особине личности које се карактеришу искреношћу, поштењем, скромношћу. Други пол ове димензије карактерише особе које су манипулативне, претенциозне и похлепне (de Vries et al., 2009). Структура инструмента потврђена је и на узорку испитаника из Србије (Međedović i sar., 2019). У оквиру лексичке студије на српском језику коју су спровели Смедеревац и сарадници (Smederevac et al., 2010) издвојено је седам фактора преко којих је могуће описати личност: *неуротицизам* (са подскалама *анксиозност, депресивност и негативни афект*), *екстраверзија* (са подскалама *позитиван афект, срдачност и друштвеност*), *отвореност према искуству* (са подскалама *тражење новине и интелект*), *агресивност* (са подскалама *непопустљивост, тешка нарав и бес*), *савесност* (са подскалама *самодисциплина, истрајност и промишљеност*), *негативна валенца* (са подскалама *негативна слика о себи и манипулативност*) и димензија *позитивна валенца* (са подскалама *супериорност и позитивна слика о себи*).

2.1.1. Однос сујете и особина личности

Истраживање спроведено у Шкотској и САД указује да је сујета негативно повезана са сарадљивошћу и савесношћу (Egan & McCorkindale, 2007) а позитивно са неуротицизмом (Workman & Lee, 2011), екстраверзијом и отвореношћу ка искуству (Egan & McCorkindale, 2007). У свом истраживању на узорку из Канаде, Ле Бел (LeBel, 2003) је добио да сујета позитивно корелира са екстраверзијом и отвореношћу ка искуству, али не и са неуротицизмом, савесношћу и сарадљивошћу.

Резултати истраживања на подзорку из Бразила (Natividade et al., 2020) указују на позитивну повезаност између савесности са све четири димензије сујете (забринутост за физички изглед, позитиванна (и можда надувана) слика сопственог

физичког изгледа, забринутост за достигнуће и позитивног (и можда надуваног) погледа на властито достигнуће). Екстраверзија је позитивно повезана са три димензије сујете (забринутост за физички изглед, позитивна (и можда надувана) слика сопственог физичког изгледа и позитиван (и можда надуван) поглед на властито достигнуће), али не и са димензијом забринутост за достигнуће. Према њиховим налазима, неуротицизам је статистички значајно позитивно повезан са димензијама забринутост за достигнуће и позитивним (и можда надуваним) погледом на властито достигнуће, али не и са друге две димензије. Сарадљивост је негативно повезана само са димензијом забринутост за достигнуће, а отвореност ка искуству је позитивно повезана само са димензијом забринутост за физички изглед (Natividade et al., 2020).

Истраживање које је спроведено у Пакистану указује на важност сујете у контексту разумевања особина личности и компулсивне куповине (Awais et al., 2014). Резултати истраживања указују на то да екстраверзија, сарадљивост и неуротицизам имају значајан позитиван допринос предвиђању компулсивне куповине, савесност има значајан негативан допринос, док отвореност ка искуству није значајан предиктор овакве врсте куповине. Са друге стране, у ситуацији тестирања медијаторског ефекта, резултати указују на то да је сујета значајан медијатор односа између екстраверзије, сарадљивости, неуротицизма и отворености ка искуству и компулзивне куповине, али не и у контексту односа савесности и компулзивне куповине.

2.2. САМОПОШТОВАЊЕ

Један од важних психолошких конструката који се односи на самопроцену и самовредновање формирано кроз властито искуство и начин на који нас опажају други јесте селф-концепт (Navelka, 1992). Свест о себи детерминише начин нашег мишљења, наша осећања, а пошто настаје у социјалним интеракцијама, самим тим детерминише и наше понашање. Овај појам се први пут помиње 1890. године, описао га је Џејмс као концепт који се састоји од социјалног, духовног, материјалног и телесног селфа (Ораџић, 1993). Од прве формулације коју је понудио Џејмс па до данас, овај концепт је претрпео велике измене.

Бихејвиористичка школа истиче дуалну природу селфа: реални селф „Ко сам ја и шта ја могу“ и идеални селф „Какав бих желео да будем“ (Fulgosi, 1981). Неки аутори наглашавају да је селф-концепт, у ствари, наша склоност да повезујемо, селекујемо, разврставамо информације које имамо како о себи, тако и о другим особама

(Smederevac i Mitrović, 2018). Односно, когнитивистичка школа разумевање селф-концепта усмерава ка постојању когнитивних шема властитог самопојмања, при чему истичу потребу за разликовањем селф-концепта као дескриптивног аспекта, и самопоштавања као мере евалуативног аспекта селф-концепта. За неке ауторе самопоштовање представља субдимензију селф-концепта (Milošević i Ševkušić, 2005; Орачић, 1993), док је Маслов (Maslow, 1970; према Rosenberg et al., 1995) самопоштовање издвојио као један од основних људских мотива и поделио га у два аспекта – самопоштовање и поштовање од стране других.

У литератури можемо пронаћи разликовање две врсте самопоштовања, глобално и специфично. Према Розенбергу (Rosenberg, 1965), глобално самопоштовање се дефинише као позитиван или негативан став особе према себи. Основна карактеристика овог вида самопоштовања јесте самоприхватање условљено поседовањем оних вредности које су појединцу важне, те стога појединачне карактеристике (нпр. компетентност, академско постигнуће) неће имати јак ефекат на глобално самопоштовање уколико самој особи оне нису у централном фокусу (Rosenberg et al., 1995). Глобално самопоштовање подразумева свеукупни доживљај себе. Насупрот глобалног, можемо говорити и о специфичном самопоштовању. Специфично самопоштовање подразумева самопоимање у одређеним доменима (нпр. академско, социјално и сексуално самопоштовање) и као такво представља израженији став према конкретној области за коју се везује. Специфично самопоштовање је став који је више базиран на когнитивној компоненти (више је осуђујући и процењивачки) и значајан је за разумевање понашања у одређеним областима (Rosenberg et al., 1995). Специфично самопоштовање се односи на нашу процену колико смо успешни у одређеном домену, друштвеном, спортском, интелектуалном. Резултати досадашњих истраживања сугеришу да је глобално самопоштовање више базирано на емоцијама и да је битно за психичко благостање, док је специфично самопоштовање, управо зато што представља став према конкретном домену, најрелевантније за понашање (Rosenberg et al., 1995).

Према социометријској теорији самопоштовање је уско везано за очување интерперсоналних односа на тај начин што поспешује врсте понашања која су важна за очување потенцијала да се особа прикључи и одржи положај (спречи одбацивање) у жељеној групи (Leary & Baumeister, 2000). Самопоштовање у том случају зависи од критеријума групе (нпр. од одређене компетенције, физичке привлачности и материјалне ситуираности) којој појединац припада или жели да припада. Понашања

која могу проузроковати одбацивања, а не неуспех сам по себи, смањује ниво самопоштовања (претње по самопоштовање су израженије у јавности, битно нам је каква је повратна реакција на наше понашање). Када особа примети да ће бити одбачена из неке групе (када их чланови групе обезвређују или одбацују) осећај самопоштовања бива угрожен што резултира предузимањем низа акција како би се особа заштитила од негативних емоција и задржала место у групи (нпр. уколико група којој појединац припада високо вреднује девијантно понашање, сам тај појединац ће бити срећан уколико учини неко кривично дело и буде ухапшен). За стабилан ниво самопоштовања битно је да особа има што сложенији систем овог концепта. Односно, што особа има сложенији доживљај себе (у домену академског успеха, спортског, друштвеног, уметничког и сл.) то је мања вероватноћа да ће угрожавање једног домена (нпр. лош резултат на тесту знања) довести до смањења осећаја глобалног самопоштовања (Leary & Baumeister, 2000).

Досадашњи резултати указују да је изградња и очување високог стабилног нивоа самопоштовања битно за осећај субјективног благостања (Diener & Diener, 1995; Diener et al., 1995; Jordan et al., 2003; Orth & Robins, 2014; Paradise & Kernis, 2005; Schimmack & Diener, 2003; Zhang et al., 2020). Висок стабилан ниво самопоштовања указује на особу која лако остварује односе са другима, показује виши ниво аутономије и самоприхватања (Paradise & Kernis, 2005). Насупрот њих, особе са високим, али нестабилним самопоштовањем имају нижи ниво аутономије и теже остварују односе са другим особама.

Имајући у виду да резултати истраживања упућују на двојну природу испољавања самопоштовања, сигуран висок ниво самопоштовања и одбрамбени висок ниво самопоштовања, Јордан и сарадници (Jordan et al., 2003) нуде образложење овог феномена преко теорије имплицитних ставова. Наиме, они сматрају да особе које испољавају висок ниво самопоштовања, а притом су крхке, осетљиве на критику и одбрамбено оријентисане, истовремено имају два става према себи (Jordan et al., 2003). Експлицитни (свесни) став који таква особа има према себи је позитиван, али је зато имплицитни (мање свесни) став негативан. У ситуацији када се овакве особе суоче са неким неповољним догађајем (на основу којег добијају повратну информацију да „не вреде“, нпр. лоша критика за обављен посао) високо позитиван експлицитни став о себи постаје лабилнији што резултира низом понашања која имају за циљ очување позитивне слике о себи, очувања сопственог имиџа (Jordan et al., 2003). Овакве

претпоставке поткрепљују резултати истраживања који указују на ниску корелацију између експлицитног и имплицитног самопоштовања (Jordan et al., 2003; Schimmack & Diener, 2003), као и на постојање позитивне повезаности између самопоштовања и нарцизма (за нарцисе је карактеристично да су дефанзивни) (Jordan et al., 2003). Наиме, особе са високим експлицитним, а ниским имплицитним самопоштовањем имале су највиши скор на скали нарцизма, показали су највећу склоност ка пристрасности групи (члановима своје групе су давали боље оцене него члановима друге групе), као и већу склоност ка рационализацији избора (мерена преко когнитивне дисонанце) (Jordan et al., 2003). Тенденцију ка пристрасности групе нису показале једино особе које су имале висок скор, и на димензији експлицитног, и на димензији имплицитног самопоштовања. Поред тога, ове особе су показале нижу склоност ка рационализацији својих одлука (Jordan et al., 2003). Налази Шимака и Диенера (Schimmack & Diener, 2003) указују на постојање могућности предвиђања субјективног благостања на основу експлицитног, али не и на основу имплицитног самопоштовања. Интеракција између експлицитног и имплицитног самопоштовања је значајна за предвиђање задовољства животом (когнитивни аспект), али не и за предвиђање осећања среће и равнотеже афеката (учесталост доживљавања негативног у односу на позитивни афекат) као емоционалних компоненти благостања (Zhang et al., 2020).

2.1.2. Однос сујете и самопоштовања

Резултати неких истраживања указују на позитивну повезаност између сујете и самопоштовања (Goldman & Lewis, 1977; Krantz, 1987). Уколико сујету посматрамо као субдимензију NPI инвентара, резултати указују на ниску, али значајну позитивну повезаност са самопоштовањем (Jackson et al., 1992).

Анализирајући економску и друштвену динамику комерцијалног друштва, Валарвенс (Walraevens, 2019) указује на важност сујете и поноса за објашњење самопоштовања. Наиме, он истиче да у основи претераног експлицитног самопоштовања није осећање аутентичног поноса, већ сујета (Walraevens, 2019). Резултати Динера и сарадника (Diener et al., 1995) сугеришу на високу позитивну корелацију између самопоштовања и самопроцене физичке привлачности, док повезаности нема, или је ова корелација јако ниска у ситуацији када је физичка привлачност процењена од стране независних посматрача.

У маркетингу, посебно западних култура, позната је пракса која се назива „Vanity sizing“, односно тенденција произвођача робе да наменски мењају конфекцијске бројеве тако да удовоље сујети потрошача. Резултати истраживања на узорку жена из турске популације показују да постоји директан ефекат величине одеће која нам одговара (Vanity sizing) на позитиван став према тој одећи, без обзира на ниво самопоштовања те особе. Међутим, резултати указују да делимични ефекат који ментална слика сопственог телесног изгледа има на став према производу одређене величине зависи од самопоштовања испитаника (Aydiñoğlu & Krishna, 2012, 2014). Посредни ефекти позитивне слике о себи на ставове према производу су израженији код испитаника са нижим самопоштововањем. Ове налазе поткрепљују и налази из студије која је спроведена у Индонезији (Busman et al., 2018). Наиме, резултати ове студије указују на значајан утицај манипулације величином гардеробе на самопоштовање. Манипулација величином гардеробе (Vanity sizing) имала је директан утицај на одлуку о куповини одређене одеће, али утицај самопоштовања на одлуку о куповини није био статистички значајан (Busman et al., 2018).

Кетрон и Вилијамс (Ketron & Williams, 2018) указују на постојање разлика између самопоштовања које се базира на телесном изгледу (appearance-related self-esteem) и селф концепта који је повезан са конфекцијским бројем (Size-Related Self-Concept). Потрошачи који имају тенденцију да на основу величине одеће процењују телесни селф-концепт имаће висок скор на скали селф концепта који је повезан са конфекцијским бројем (Size-Related Self-Concept). Резултати њихових студија указују да што је више изражен селф-концепт базиран на конфекцијској величини то је и већа вероватноћа да ће особе женског пола купити одређени производ чија је величина означена као мања у односу на стандардну величину коју та особа носи. Међутим, ово предвиђање није статистички значајно код особа мушког пола. Као вид објашњења оваквих налаза аутори наводе да друштво савременог века пропагира мршавост као идеал привлачне жене па самим тим смањење бројева на женској одећи, у односу на стварну величину, доприноси да се особа осећа привлачније, мршавије, успешније (Ketron & Williams, 2018).

Са друге стране, налази неких истраживача претпостављају позитиван однос између самопоштовања и сујете (Concetto, 2016). Однос сујете и самопоштовања битан је и у развијању професионалне каријере. Наиме, резултати студије која је спроведена у Бразилу указују на то да су старији радници показали већи ниво самопоштовања и

задовољства каријерним успехом (Concatto, 2016). Аутори сматрају да је разлог за овакве налазе управо сујета. Наиме, иако резултати показују да постоји позитивна повезаност између сујете која се односи на постигнуће и образовања испитаника, аутори наводе да особе које су на почетку каријере имају нижи ниво самопоуздања зато што им недостаје радно искуство и зато што тек треба да се доказују, што их чини осетљивијим на друштвене притиске (туђа очекивања). Са повећањем радног искуства, повећава се и ниво сујете, што повећава осећај сопствене вредности и на тај начин особа осећа веће каријерно задовољство (Concatto, 2016).

2.2. САМООКУПИРАНОСТ

Самоокупираност је концепт који представља маладаптивну форму самосвести (DaSilveira et al., 2011; McKenzie & Hoyle, 2008). Самосвест подразумева способност неке особе да прихвати сопствене мисли, осећања, потребе, као и самоспознају себе као социјалног бића (Nystedt & Ljungberg, 2002). Са друге стране, самоокупираност подразумева патолошки фокус на себе који се испољава кроз прекомерне мисли о себи (McKenzie & Hoyle, 2008; Öngen, 2015).

Скалу за мерење самоокупираности развили су МекКензи и Холи (The Self-Absorption Scale; McKenzie & Hoyle, 2008). Концепт се састоји из две димензије, јавне и приватне самоокупираности (McKenzie & Hoyle, 2008). Приватна самоокупираност подразумева прекомерни фокус на себе који омета свакодневно функционисање особе. Ова димензија се мери преко ајтема као што су: „Тешко ми је да размишљам о нечему другом осим о себи“, „Никада не размишљам о стварима дужи временски период осим када размишљам о себи“, „Не могу да престанем да размишљам о себи“. Јавна самоокупираност подразумева прекомерне мисли о томе шта други мисле о нама и мери се преко ајтема као што су: „Након што сам био/-ла у присуству других људи, размишљам о томе шта је требало да учиним другачије док сам био/-ла са њима“, „Волео/-ла бих да други нису толико критички настројени према мени“, „Када треба да упознам некога, бринем да ли ћу му/јој се свидети“ (McKenzie & Hoyle, 2008).

У прилог тезе да је самоокупираност патолошка верзија самосвести говоре налази Инграма (Ingram, 1990) који указују на важност самоокупираности за разумевање поремећаја расположења, затим налази истраживања која указују на повезаност самоокупираности са депресивношћу (Kostić & Stanojević, 2022; McKenzie & Hoyle, 2008; Zucker et al., 2015), анксиозношћу и стресом (Kostić & Stanojević, 2022),

као и налази који указују да особе које испољавају висок скор на скали незадовољства телесним изгледом имају висок скор и на скали приватне самоокупираности (Zucker et al., 2015). Резултати неких истраживања показују да су особе које су склоне халуцинацијама испољиле и висок ниво приватне самоокупираности (Perona-Garcelán et al., 2013). Порег тога, резултати указују на негативну повезаност између димензија самоокупираности и самопоштовања (Kostić & Stanojević, 2022; McKenzie & Hoyle, 2008).

У погледу полних разлика резултати указују на више скорове на димензији јавне самоокупираности код особа женског пола, док тих разлика није био у погледу приватне самоокупираности (McKenzie & Hoyle, 2008). Полазећи од ових навода, аутори једне студије у САД су настојали да испитају однос између самоокупираности и патолошког нарцизма (Barnett & Sharp, 2017). Резултати њиховог рада сугеришу на постојање разлике у погледу односа између самоокупираности и патолошког нарцизма на подзорку мушких и женских испитаника. Код особа мушког пола постоји повезаност само између патолошког нарцизма и јавне самоокупираности, док је на узорку особа женског пола значајна повезаност патолошког нарцизма са обе димензије самоокупираности. Аутори сматрају да је код жена испољеност самоокупираности повезана са питањем социјализације жена. Жене су учене да је битно да их други опажају на прихватљив начин, док је код мушкараца забринутост више у домену да ли их други опажају као успешне (статус). Барнет и Шарп (Barnett & Sharp, 2017) на крају рада износе закључак да оба концепта, и самоокупираност и патолошки нарцизам, имају заједничку компоненту која подразумева патолошку фокусираност на себе. На подзорку из српске популације, резултати указују на нешто јачу позитивну повезаност између јавне самоокупираности и патолошког и грандиозног нарцизма, као и на позитивну повезаност, али слабијег интензитета, између приватне самоокупираности и патолошког и грандиозног нарцизма (Kostić & Stanojević, 2022).

2.1.3. Однос сујете и самоокупираности

Недостају нам подаци који би указали на директну везу између самоокупираности и сујете. Међутим, како подаци студије који су спровели Костић и Станојевић (Kostić & Stanojević, 2022) указују на високу позитивну повезаност између јавне самоокупираности и грандиозног нарцизма, као и на позитивну повезаност слабијег интензитета између приватне самоокупираности и грандиозног нарцизма,

претпостављамо да је самоокупираност позитивно повезана и са сујетом (као субдимензијом грандиозног нарцизма).

2.3. НАРЦИЗАМ

У односу на остале карактеристике личности, сујета је највише испитивана у контексту нарцизма са посебном тежњом да се направи јасна разлика између ова два концепта.

Према Вебстеру (Webster, 1990), нарцизам представља когнитивно-афективну заокупљеност собом која се задовољава кроз сујету или егоистично дивљење сопственим атрибутима. Према досадашњим теоријама нарцизма, издвајају се три приступа објашњења његовог настанка: 1) развија се као стратешка реакција на неке наследне физичке карактеристике, 2) развија се кроз интеракцију наследних гена и срединских утицаја (васпитање родитеља, односи са вршњацима, искуство везано за успешност у обављању одређених задатака или постизању успеха преко привлачности физичког изгледа) и 3) еколошки приступ који склоност настанка нарцизма види, с једне стране у олакшавању краткорочног парења (нарциси су склонији промискуитетном понашању), а са друге стране, нарцизам помаже особи да се избори за своје место у хијерархији, борба за доминацијом (Holtzman & Donnellan, 2015). Нарцизам би требало да укључује, било као особина или као поремећај (нарцистички поремећај личности), висок ниво ароганције, висок ниво потребе за потврђивањем од других, грандиозност, али и агресију (Pincus et al., 2009). Налази Конрата и сарадника (Konrath et al., 2006) указују на то да особама која имају висок ниво нарцизма блискост са другом особом делује модераторски на однос између нарцизма и агресивности (смањује агресивно понашање у ситуацији угрожености ега). Код особа које имају низак ниво нарцизма долази до повећане дозе агресивног понашања уколико им его повреду нанесе особа са којом деле неку блискост (Konrath et al., 2006).

Имајући у виду различите начине реаговања у ситуацији угроженог ега долази до помака у истраживању природе нарцизма. Нека истраживања упућују на постојање две врсте нарцизма, грандиозни и вулнерабилни (Altmann, 2019; Maxwell et al., 2011; Rohmann et al., 2012). Грандиозни нарцизам се манифестује као егзибиционизам, експлоатација других, популарност, неуротичност (тенденције да се испоље емоције, уместо њихове инхибиције), потреба за пажњом других, при чему су ове особе често друштвено агресивне, непријатељски настројене, манипулативне (Altmann, 2019; Pincus

et al., 2009). Вулнерабилни нарцизам карактерише тежња за задовољењем властитог интереса, неодлучност и несигурност/надмоћност и ароганција (осцилација између осећања супериорности и беспомоћности), рањивост која произилази из тежње за ривалством, ниско самопоштовање, неуротичност и интроверзија (Altmann, 2019). Према Гловелу и сарадницима (Glover et al., 2012; према: Krizan & Johar, 2015) грандиозни нарцизам је повезан са потребом за доминацијом и високим самопоштовањем, док је вулнерабилни нарцизам повезан са ниским самопоштовањем и интроверзијом (Glover et al., 2012; према: Krizan & Johar, 2015).

Са друге стране, друга дебата савремених истраживања односи се и на питања дистинкције између нормалног и патолошког нарцизма (Bilevicius et al., 2019; Cain et al., 2008; Kaufman et al., 2018; Maxwell et al., 2011; Popov & Sekulić-Bartoš, 2016). Нормална доза нарцизма представља адаптивну функцију организма која се огледа у „здрој“ дози самопобољшања (нарцизам штити интересе особе унапређујући позитивне аспекте селфа). Основна карактеристика патолошког нарцизма јесте крхк доживљај властитог селфа који доводи до функционалног оштећења. Резултати неких истраживања сугеришу да је нормални нарцизам у позитивној корелацији са самопоштовањем, субјективним благостањем, негативним и позитивним афектом, безусловним самоприхватањем, генералном самоефикасношћу, екстраверзијом, а у негативној корелацији са сарадљивошћу (Maxwell et al., 2011; Popov i Sekulić-Bartoš, 2016). Са друге стране, патолошки нарцизам је позитивно повезан са генералном самоефикасношћу (позитивна веза са димензијом егзибиционизам/таштина) и негативним афектом (позитивна повезаност са димензијом привилегованост) (Popov i Sekulić-Bartoš, 2016).

Имајући у виду основне карактеристике нарциса, поставља се питање могућности одређивања нарцизма на основу физичког изгледа особа. Односно, да ли је могуће препознати нарцистичку структуру личности само на основу физичког изгледа. У једном истраживању (Vazire et al., 2008), које је спроведено у Америци, задатак процењивача био је да процене карактеристике личности само на основу фотографије особе коју не познају. Истраживање је осмишљено из две фазе. Прва фаза је обухватала попуњавање инвентара нарцистичке личности (NPI), а у другој фази испитаници су замољени да у одређеном термину дођу на фотографисање. У основи друге фазе јесте претпоставка да ће њихов нарцизам доћи до изражаја кроз физички изглед (оно што су обукли, држање (поза) на фотографијама и сл.) у току фотографисања, а самим тим и на

фотографијама. Задатак процењивача био је да процене особине личности особа са тих фотографија (посматрајући само фотографије). Резултати студије су указали на велику сагласност између оцене процењивача и резултата на скали NPI (Narcissism Personality Inventory) коју су оствариле особе са фотографија (Vazire et al., 2008).

Нека истраживања су указала на постојање полних разлика у погледу степена испољеног нарцизма (Anwar et al., 2016; Barnett & Sharp, 2017; Grijalva et al., 2015; Popov i Sekulić-Bartoš, 2016), а једно од понуђених објашњења о евидентираним полним разликама, које је понудила студија спроведена у САД, везује се за теорију еволуције и концепт самоокупираности (Barnett & Sharp, 2017). Основна идеја аутора јесте да је у основи ове полне разлике однос између патолошког нарцизма и концепта самоокупираности. Еволуистичка теорија указује на то да су мушкарци и жене другачије социјализовани у погледу значења који се придаје статусу. Полне разлике би требало да се јаве у оним димензијама нарцизма које се односе на јавну самоокупираност у вези са статусом, која би требало да је наглашенија код мушкараца. Овде треба имати на уму да резултати који говоре о постојању полних разлика у погледу нарцизма нису једнозначни. Обимна мета-аналитичка студија (Grijalva et al., 2015) која је спроведена на 355 резултата истраживања у периоду између 1990-2013. године указује на то да мушкарци испољавају већи ниво нарцизма од жена ($d = .26$; $N = 470\ 846$), али су ове разлике биле уочене само код грандиозног, не и код вулнерабилног нарцизма ($d = -.04$; $k = 42$ студија; $N = 46.735$). Међутим, са друге стране, постоје савремена истраживања која упућују на одсуство полних разлика и у погледу грандиозног нарцизма (Menon et al., 2018; Loke et al., 2018; Rohmann et al., 2019; Whatley et al., 2019).

Неки од инструмената за процену нарцизма су: Нарцистички инвентар личности (Narcissism Personality Inventory-NPI-40, Raskin & Terry, 1988; за српску адаптацију погледати NPI-31: Popov & Sekulić-Bartoš, 2016), Инвентар патолошког нарцизма (Pathological Narcissism Inventory-PNI, Pincus et al., 2009; за српску адаптацију погледати: Dinić & Vujić, 2019), Скала маладаптивног нарцизма (Maladaptive Narcissism Scale, Barry et al., 2003), Скала преосетљивог нарцизма (The Hypersensitive Narcissism Scale-HSNS, Hendin & Cheek, 1997), Скала мрачне тријаде (Dark Triad Dirty Dozen – DTDD, Jonason & Webster, 2010; за српску адаптацију погледати: Dinić et al., 2018) и сл.

2.1.4. Однос сујете и нарцизма

Резултати студије спроведене у САД указују на постојање повезаности нарцизма и сујете (Vazire et al., 2008). Према њима, нарцисоидна особа се одликује и високим нивом сујете (заинтересованост за свој физички изглед) и потребом да буде у центру пажње; у манифестном облику то се уочава кроз самодивљење (Vazire et al., 2008). Физичке карактеристике на основу којих се врши процена нарцизма су: маркирана гардероба, откривање делова тела, код жена јака шминка и сл. Према Ле Белу (LeBel, 2003) основна разлика између нарцизма и сујете огледа се у томе што је у основи нарцизма самоопажање (комплетан доживљај себе) док је сујета везана за физички изглед (Egan & McCorkindale, 2007). Налази истраживања које је спроведено у Аустралији сугеришу на то да су нарцистичке склоности ка дивљењу и ривалству позитивно повезане са сујетом као фактором потрошње који у себи обједињује и понашања као што су често качење слика на друштвеним мрежама (Carpenter, 2012), праћење трендова, информисање о славним личностима и сл. (Martin et al., 2019).

У једној студији (Webster et al., 2014), спроведеној у САД, задатак испитаника је био да напишу есеје у којима ће објаснити ситуацију и своја осећања везано за једну од четири ситуације (бирано је насумично): ситуација у којој су се понашали сујетно, затим поносно, ситуација када су се намерно приказивали у лепшем светлу, и ситуацију у којој су се други понашали сујетно. Поред тога, испитаници су попуњавали инвентар који мери следеће факторе: перцепција о себи (image concern), лични трошак (behavioral cost), негативно само-осећање (negative self-feeling) и самофокусираност (self-focus). Између осталог, резултати истраживања указују на то да у контексту опште слике о себи није могуће направити јасну разлику између сујете и позитивне селф-презентације (Webster et al., 2014). Међутим, за разлику од селф-презентације која подразумева тежњу да се особа прикаже у што бољем светлу зарад остварења неког јасног циља (нпр. разговор за посао, упознавање момка/девојке), о сујетним облицима понашања, како ови аутори сматрају, неретко говоримо као о „узалудним облицима понашања“. Узалудност се огледа у томе што су сујетне особе спремне да поднесу велики трошак да би задовољиле позитивну слику о себи, имиџ (купују скупе козметичке препарате, маркирану гардеробу). Са друге стране, узалудност понашања огледа се и у неразумевању или занемаривању потенцијалних последица сопственог понашања

(коришћење стероида, одлазак у соларијум и сл. могу изазвати озбиљне здравствене проблеме)¹⁴ (Webster et al., 2014).

Џексон и сарадници (Jackson et al., 1992) су на групи студената психологије у Мичигену тестирали однос између нарцизма и задовољства телесним изгледом. Резултати њихових истраживања указују на постојање повезаности између субдимензија нарцизма и субдимензија задовољства телесним изгледом. Оно што је нама посебно занимљиво јесу резултати који указују на високу позитивну повезаност између сујете (мерене преко NPI инвентара) и генералне процене физичког изгледа (appearance evaluation), и нешто нижу позитивну повезаност са проценом сопствене кондиције (fitness evaluation) и сексуалности (sexuality) (Jackson et al., 1992).

2.2. ПЕРФЕКЦИОНИЗАМ

Следећа карактеристика личности која је битна за разумевање сујете јесте перфекционизам (Knobloch et al., 2008).

Перфекционизам се најшире дефинише као склоност постављања високих стандарда (Hollender, 1965). Једна од доминантних дилема односи се на одређење да ли је перфекционизам адаптивна или маладаптивна црта (Altun & Yazici, 2014; Genc, 2017; Hewitt & Flett, 1991). У прилог одређењу перфекционизма као адаптивне црте наводи се његова позитивна повезаност са успехом на факултету (Jurin et al., 2007). Поред тога, западне културе подстичу развијање високих стандарда, уредност, упорност и одговорност према раду као цењене вредности у друштву (Bieling et al., 2004). Међутим, више је резултата истраживања (спроведених у различитим културама) која указују на маладаптивна својства перфекционизма, као што су повезаност са емоционалним поремећајима и стањима (депресивност, анксиозност, бес) (Bergunde & Dritschel, 2020; Zhang & Cai, 2012), поремећајима исхране (Bergunde & Dritschel, 2020; Zhang & Cai, 2012), опсесивно-компулзивним поремећајем (Myers et al., 2008), склоношћу ка прекомерном телесном вежбању (Miller & Mesagno, 2014).

Холиндер (Hollender, 1965) наводи да је неопходно направити разлику између перфекционистичких настојања да се развију боље интерперсоналне вештине и да се

¹⁴ На пример: Замислимо женску особу која настоји да потамни на сунцу јер зна да ће изглед њене коже кад потамни бити привлачнији. Вебстер сматра да, уколико је понашање мотивисано селф-презентацијом особа ће водити рачуна о томе када, колико дуго и како се излаже сунцу; међутим, уколико је понашање мотивисано сујетом, особа неће имати границу, предузеће сав ризик како би постигла потамнели тен, што је битније, колико год да тамни, никада неће имати утисак да је довољно потамнела (Webster et al. 2014).

изгради што боља слика о себи, насупротив компулсивних тежњи које су у ствари механизам за одбијање неприхватљивих осећања и импулса. Иако Холиндер настоји да отклони нужни знак једнакости између перфекционизма и неурозе, Хамачек (Hamachek, 1978) је први аутор који је направио разлику, не између перфекционизма и неурозе, већ између здравог и неуротичног перфекционизма. Здрав (нормални) перфекционизам подразумева постављање високих стандарда себи, али уз истовремено поседовање капацитета да се особа носи са одступањем при остваривању постављених циљева. Са друге стране, неуротични перфекционисти имају високе стандарде и висока очекивања од себе уз јако ригидне границе могућности одступања од испуњења зацртаних циљева (Hamachek, 1978). Према Слејду и Овенсу (Slade & Owens, 1998), основна разлика између позитивног и негативног перфекционизма огледа се у постављеним циљевима, когнитивним процесима и емоционалним стањима везано за позитивно и негативно поткрепљење. Према њиховом одређењу, позитиван перфекционизам карактеришу високи стандарди и тежња ка постизању успеха, док је понашање у оквиру негативног перфекционизма усмерено на избегавање неуспеха. Двојна природа перфекционизма, адаптивна и маладаптивна, потврђена је и у раду Белинга и сарадника (Bieling et al., 2004). Резултати њиховог истраживања сугеришу да високо очекивање од себе и других, као и висок ниво уредности и организованости нису нужно маладаптивна својства. Оно што је маладаптивно јесте забринутост због грешке, преокупација и преиспитивање да ли се чини права ствар и на прави начин (Bieling et al., 2004). Пар година касније, ови налази (високи стандарди и уредност су адаптивне, а забринутост је маладаптивна форма перфекционизма), потврђени су и у раду Ашби и сарадника (Ashby et al., 2012). Поред тога, резултати њиховог истраживања указују и на то да саме особе које су означене као перфекционисти свој перфекционизам могу доживети позитивно (као нешто што је адаптивно) или негативно (као нешто што је маладаптивно) (Ashby et al., 2012).

Перфекционизам је првобитно био дефинисан као једнодимензионални конструкт (Burns, 1980), али савремена истраживања преиспитују исправност оваквог схватања перфекционизма (Altun & Yazici, 2014; Ashby et al., 2012; Hewitt & Flett, 1991). Поред тога, као резултат нејасних налаза о природи перфекционизма долази до развоја већег броја скала у оквиру којих је перфекционизам приказан као мултидимензионални конструкт који има и адаптивне и маладаптивне димензије, као што су: Мултидимензионална скала перфекционизма FMPS (Multidimensional

Perfectionism Scales - FMPS; Frost et al., 1990); Мултидимензионална скала перфекционизма HMPS (Multidimensional Perfectionism Scale - HMPS; Hewitt & Flett, 1991); Скала неуротичног перфекционизма NPQ (The Neurotic Perfectionism Scale - NPQ; Mitzman et al., 1994), Скоро савршена скала перфекционизма APS-R (The Almost Perfect Scale - APS-R; Slaney et al., 2001); Скала перфекционизма физичког изгледа PAPS (Physical Appearance Perfectionism Scale - PAPS; Yang & Stoeber, 2012) и сл.

Мултидимензионална скала коју су развили Фрост и сарадници (Frost et al., 1990) мери укупни скор, али и шест димензија перфекционизма: *забринутост због грешака* (склоност да се грешке тумаче као неуспех), *лични стандарди* (склоност постављању високих стандарда који се користе за самовредновање), *родитељска критика*, *родитељска очекивања*, *сумња у вези са акцијом* (сумња у сопствене могућности за остварење одређеног задатка) и *организованост* (способност организације, придавање важности реду, уредности). У свом раду аутори наводе да су све димензије перфекционизма, осим личног стандарда, позитивно повезане са психопатологијом и депресијом. Поред тога, наведене димензије су такође у позитивној, док је димензија лични стандард у негативној корелацији са склоношћу ка одлагању задатака. Аутори износе закључак да постоји могућност да је само димензија лични стандард адаптивног карактера (Frost et al., 1990).

Следеће две скале су намењене тестирању патолошког перфекционизма. Скала коју су развили Митцман и сарадници (Mitzman et al., 1994) намењена је мерењу димензија неуротичног перфекционизма које се односе на постављање нереално високих стандарда, испољавање забринутости због грешака и израженост страха од неуспеха. Према наредном одређењу, перфекционизам је црта личности коју можемо дефинисати као склоност ка постављању високих стандарда у сфери сопственог постигнућа (self-oriented perfectionism), постигнућа других (other-oriented perfectionism), али и у контексту друштвено оријентисаног перфекционизма (socially prescribed perfectionism) (Hewitt & Flett, 1991). Самофокусирани перфекционизам подразумева постављање високих стандарда себи, вредновање властитог успеха сходно тим стандардима, као и контрола понашања која је усмерена ка испуњавању постављених циљева (понашање усмерено на „савршенство“ у свему што особа ради). Перфекционизам који је оријентисан на очекивања која имамо у погледу других људи подразумева вредновање других (њихову личност, достигнуће, понашање) сходно томе колико су они испунили наша (перфекционистичка) очекивања. Друштвено прописан

перфекционизам се испољава у уверењу особе да су јој други људи наметнули високе стандарде и очекивања, да врше неки вид притиска над њом да испуни те стандарде и да је људи вреднују према остварењима тих нереалних стандарда који су јој наметнути (Hewitt & Flett, 1991). Како је скала тестирана на узорку клиничке популације, а резултати указују на високе скорове на све три димензије код тестираних испитаника, изводи се закључак да су све три димензије патолошке. Аутори наводе да резултати студије указују да је HMPS добра мера перфекционизма и да може бити од користи за клиничка истраживања нивоа перфекционизма у патологији (Hewitt & Flett, 1991).

Димензија перфекционизма која се односи на постављање високих стандарда себи представља једну од димензија самоусмереног перфекционизма (Genc, 2017). Један од мултидимензионалних модела перфекционизма, који је потврђен и на српском узорку (Genc, 2017), подразумева, поред *високих стандарда*, и димензију *дискрепанце* (однос између осећања да себи постављамо високе стандарде уз сталан утисак да нисмо учинили довољно да те стандарде и остваримо), као и димензију *уредности* (колико је особи битна дисциплина и рад) (Slaney et al., 2001). Оно што је потребно навести јесте да ауторка српске верзије скале (Genc, 2017) која мери ове три димензије наводи да су високи стандарди и уредност поддимензије адаптивног нарцизма, а да је дискрепанца димензија неуротичног (маладаптивног) нарцизма.

Наредна скала коју ћемо поменути мери перфекционизам који је усмерен на физички изглед, Скала перфекционизма физичког изгледа (Physical Appearance Perfectionism Scale (PAPS)) (Neves et al., 2019; Yang & Stoeber, 2012). Скала је тестирана на узорку из кинеске популације и потврђено је да мери две димензије (Yang & Stoeber, 2012): *забринутост због несавршености* и *нада усмерена ка могућности достизања савршенства*. Забринутост због несавршености представља вид маладаптивног перфекционизма и негативно је повезана са физичким самопоштовањем и самопоуздањем, а позитивно са социјалном анксиозношћу везано за телесни изглед, депресивношћу која се везује за телесни изглед, склоношћу држања дијете и нередовној исхрани. Са друге стране, димензија наде ка савршенству представља адаптивни конструкт, а резултати истраживања указују на њену позитивну повезаност са задовољством физичким изгледом (Yang & Stoeber, 2012).

2.2.1. Однос сујете и перфекционизма

Уколико сујету посматрамо као субдимензију нарцистичког инвентара (NPI), резултати истраживања спроведеног у Канади указују на одсуство повезаности три димензије перфекционизма (усмерен ка себи, ка другима и друштвено орјентисан перфекционизам) и ове субскеале (Hewitt & Flett, 1991). Са друге стране, недостају нам резултати истраживања који би директно указивали на однос сујете и перфекционизма тако да ћемо у наставку навести резултате неких истраживања односа перфекционизма и конструката или понашања која се уско везују за појам сујете, као што су задовољство телесним изгледом (у домену самопоштовања), потреба за очувањем имица, склоност естетској хирургији, куповини брендиране гардеробе, скупе козметике и сл.

Билинг и сарадници (Bieling et al., 2004; узорак испитаника из Канаде) износе налаз да је појединац који има висок ниво маладаптивног и низак ниво адаптивног перфекционизма више забринут за утисак који оставља на друге (како га други опажају). Ова забринутост га чини рањивијим у одређеним ситуацијама чији исход може бити губитак статуса и вредности (нпр. када се процењује њихов учинак, када је неопходно да саслушају критику на свој рачун). Према налазима Дејвиса (Davis, 1997; узорак испитаника из Канаде) обе компоненте перфекционизма (нормални и неуротични) повезане су са перцепцијом телесног изгледа и поремећајима исхране. Њен налаз даље указује на позитивну повезаност између здравог перфекционизма и самопоштовања везано за физички изглед, али само у ситуацији ниског неуротичног перфекционизма (Davis, 1997). Висок ниво неуротичног перфекционизма се идзвојио као модератор односа адаптивног перфекционизма и телесног самопоштовања. Особе које поседују висок ниво адаптивног и неуротичног перфекционизма истовремено испољавају најнижи ниво задовољства телесним изгледом, док особе које поседују висок ниво адаптивног, а низак ниво неуротичног перфекционизма испољавају висок ниво задовољства телесним изгледом (исказује поштовање према свом телу) (Davis, 1997). У истраживањима која су спроведена у Америци (Grammas & Schwartz, 2009), Аустралији (Hanstock & O'Mahony, 2002) и Шкотској (Bergunde & Dritschel, 2020) уочена је негативна повезаност између перфекционизма и задовољства телесним изгледом, као и између перфекционизма и поремећаја исхране. Према истраживању које је спроведено у Немачкој (Knobloch et al., 2008) особе које имају висок ниво нарцизма (сујета, егзибиционизам, супериорност и подобност) и висок ниво

перфекционизма су склоније позитивнијем ставу према козметичкој хирургији (затезање лица, пластичне операције, липосукција). Одвојени, нарцизам и перфекционизам нису начелно повезани са занимањем за козметичку хирургију, али је значајна њихова интеракција (Knobloch et al., 2008). Овде ћемо само напоменути да се склоност ка козметичкој хирургији, пластичним операцијама и сл., према Вебстеру и сарадницима, сматра видом сујетног понашања (Webster et al., 2014).

3. СУЈЕТА И ЕМОЦИОНАЛНА СТАЊА

Прегледом досадашњих истраживања можемо издвојити следећа емоционална стања која су највише повезивана са сујетом: понос (Chakrabarti, 1992; Kövecses, 1986; Webster et al., 2014), депресивност (Workman & Lee, 2011) и анксиозност (Chang et al., 2011; Darrat et al., 2016; Faber & Christenson, 1996).

3.1. ПОНОС

Као што смо већ напоменули, једно од одређења сујете подразумева имати или показати претеран понос на сопствени изглед или постигнућа (Webster, 1990). Међутим, поставља се питање у каквом су односу ова два конструкта (Webster et al., 2014).

Према неким ауторима, понос је самосвесна емоција, тачније „емоционални одговор на успех или постигнуће“ (Lazarus, 1991; MacInnis & Patrick, 2006, према Huang et al., 2014; Sznycer & Cohen, 2021) који је највише изражен у ситуацији јавне похвале (Webster et al., 2003). Имајући у виду да понос не мора нужно бити адаптивна¹⁵ емоција, у савременој литератури се прави разлика између аутентичног и охолог поноса (Carver et al., 2010; Shi, et al., 2015; Kong et al., 2018; Ślaski et al., 2019; Tracy & Robins, 2014; Wubben et al., 2012). Према Трејси и Робинсу (Tracy & Robins, 2007) аутентични понос се карактерише стварним осећањем задовољства због постигнутог успеха, праћен је интринзичком мотивацијом и осећањем радости због успеха. Са друге стране, охоли понос карактерише осећај супериорности, надмоћи, претеран понос или самоувереност (праћена егоизмом и ароганцијом) која је подстакнута екстринзичком мотивацијом (жеља за моћ, признањем) и испољава се у друштвеним сукобима (Tracy & Robins,

¹⁵ Адаптивна емоција је тип емоције који води ка адекватном облику понашања (суочавање усмерено на проблем). На пример, адаптивна емоција када нам се деси нека незгода је туга која ће имати ефекат на наше понашање. Бићемо повучени, можда причати са драгим пријатељима. Са друге стране, неадаптивна емоција на несрећу која нам се догодила била би емоција беса, а понашање произашло из те емоције може бити агресивно (неадекватан одговор).

2007). Према Хуангу и сарадницима (Huang et al., 2014) основна разлика између назначене две димензије поноса огледа се у ономе чему особа приписује сопствени успех, уложеном напору или неким својим особинама. Када особа доживи успех, уколико је он праћен напорним радом и залагањем, она осећа понос. Основна карактеристика аутентичног поноса огледа се у приземности, особа нема осећај да је постигнути успех одраз њене генијалности, величине, већ више да је продукт уложеног труда. Још ближе речено, особа која постигне неки успех и осети аутентичан понос полази од претпоставке да је исти тај успех доступан већини људи уколико и они уложе труд како би тај успех постигли. Са друге стране, особе које након постигнутог успеха осећају охоли понос доживљавају успех као продукт сопствене јединствености, генијалности, надмоћности („Ја сам то постигао јер сам ја посебан“) (Huang et al., 2014).

Резултати истраживања указују на постојање позитивне повезаности аутентичног поноса и субскеале нарцизма која подразумева дивљење (Rogoza et al., 2018); аутентични понос повезан је, затим, са позитивним аспектом начина на који особа доживљава емоције у свакодневном животу (Positive Affect Intensity; нпр. када се деси нешто лепо, обично сам веселији него остали), са животним ангажманом (тражење смисла живота) и са склоношћу постављања нових циљева приликом губитка (Carver et al., 2010). Досадашњи резултати истичу и да је аутентични понос позитивно повезан са савесношћу, самоконтролом, контролом пажње (Carver et al., 2010), самопоштовањем (Tracy et al., 2009), просоцијалним понашањем, дијадним прилагођавањем и задовољством дијадним односима (Tracy et al., 2009), као и са позитивним аспектима лидерства (Yeung & Shen, 2019). Према неким досадашњим налазима, аутентични понос је негативно повезан са ривалством као једном од форми маладаптивног нарцизма (Rogoza et al., 2018), бесом, непријатељством и емоционалном импулсивношћу (Carver et al., 2010). Аутентични понос се издвојио као значајни предиктор социјалне анксиозности (Cohen & Huppert, 2018).

Истраживања карактеристике охолог поноса упућују на позитивну повезаност и са дивљењем и са ривалством као подскалама нарцизма (Rogoza et al., 2018). Према Орти, Робинсу и Соту (Orth et al., 2010, према Shi, et al., 2015) особе које имају висок скор на скали охолог поноса су и анксиозније и склоне депресији (Orth et al., 2010, према Shi, et al., 2015). Карвер и сарадници (Carver et al., 2010) наглашавају да постоји и позитивна повезаност са тежњом ка материјалном успеху, популарности, славом. У контексту осталих емоција и конструката, неки аутори наводе да је охоли понос

позитивно повезан са бесом, непријатељством, агесијом (Carver et al., 2010; Tracy et al., 2009), девијантним облицима понашања (Tracy et al., 2009), склоностима антисоцијалног поремећаја личности, проблемима успостављања дијадних љубавних и пријатељских односа (Tracy et al., 2009), затим са девијантним облицима лидерства (насилнички надзор) (Yeung & Shen, 2019). Према налазима Карвера и сарадника (Carver et al., 2010), охоли понос је негативно повезан са савесношћу, самоконтролом и контролом пажње.

3.1.1. Однос сујете и поноса

Сујета је често повезана са хвалисавошћу, ароганцијом, уображеношћу и охолошћу (Chakrabarti, 1992).

Иако се понос најчешће посматра као емоција, неки аутори наводе да се понос може посматрати и као надређени концепт који у себи обједињује концепте уображености, сујете, достојанства и самопоштовања (Kövecses, 1986; према Delikonstantinidou, 2014). Ови концепти се међусобно поклапају, а границе преклапања нису увек исте и јасне (слика 1).

Слика 1. Приказ преклапања поноса са категоријама које су подређене овом концепту (Delikonstantinidou, 2014)

Према Кавечезу (Kövecses, 1986; према Delikonstantinidou, 2014), узроци поноса могу бити одређене друштвене или индивидуалне вредности, али је битно колико се оне међусобно преклапају. Односно, уколико особа има уједначене вредности на скали поноса и на скали друштвене вредности онда говоримо о оправданом поносу који је праћен осећајем самопоштовања и достојанства (нпр. уколико се особа осећа поносно зато што је уредна, а истовремено је уредност као врлина високо позиционирана у друштву, онда је осећај поноса оправдан). Са друге стране, уколико је узрок нечијег

поноса нижи на скали друштвене вредности, а особа осећа понос који се испољава више него што је очекивано у односу на узрок, онда говоримо о неоправданом поносу који се испољава кроз сујету (гордост) и уображеност.

Према Вебстеру и сарадницима (Webster et al., 2014), кад особа осећа понос јер је нешто постигла (аутентични понос) или сматра да је нешто постигла (охоли понос) она има мању потребу да размишља о себи и мању потребу да други препознају њен успех. Са друге стране, високо сујетна особа захтева похвале од стране других, потврду успеха која се не везује за конкретан успех на неком пољу. Резултати истраживања Вебстера и сарадника (Webster et al., 2014; на узорку испитаника из САД) указују на високу позитивну повезаност охолог поноса и сујете, и негативну повезаност аутентичног поноса и сујете. Према овим ауторима, разлика између сујете и охолог поноса огледа се у спремности да се поднесе трошак зарад имица. Уколико особа нема никакву физичку абнормалност, а са друге стране жели да код себе промени неки део тела (нпр. да увећа груди), уколико је та интервенција прескупа, одлука о интервенцији ће бити високо повезана са сујетом, али не и са охолом поносом (Webster et al., 2014). Исти аутори наводе да је охоли понос у јакој позитивној корелацији са скупим операцијама само уколико оне имају за циљ, поред побољшања физичке привlačности, уклањање неке абнормалности која је здравствено битна (нпр. уколико особа иде на операцију кичме – биће лепша са исправљеним леђима, али то је такође значајно за њено здравље и престанак бола у леђима) (Webster et al., 2014). Резултати исте студије указују и на негативну повезаност аутентичног поноса са прекомерном забринутошћу за имиц и са спремношћу да се поднесе одређени трошак како би се та забринутост отклонила (Webster et al., 2014). Налази неких студија такође указују да понос може утицати на самоконтролу потрошача (Wilcox et al., 2011), док сујета има удео у експресивној куповини (Chang et al., 2008; Hennigs & Kilian, 2016).

3.2. ДЕПРЕСИВНОСТ

Депресивност као појам често подразумева једну од три ствари: депресивни поремећај/синдром, депресивност као стање и депресивност као црта личности (Spielberger et al., 2003).

Депресивност као црта личности се дефинише као склоност ка осећању туге, кривице, беспомоћности, усамљености; и у два модела личности, Петофакторски модел

(Costa & McCrae, 1992, 1995) и Великих пет плус два (VP+2; Smederevc i sar., 2010), представља поддимензију фактора неуротицизам.

Савремена истраживања наглашавају да је неопходно депресивност третирати као континуум на чијем се крају налазе депресивни поремећаји (Haslam et al., 2012; Kotov et al., 2017; Rolls, 2016). Депресивност као стање налази се ниже на том континууму од поремећаја и представља стање организма у коме је нарушена хомеостаза између позитивног и негативног утицаја околине. Депресивно стање се развија у ситуацијама када негативна искуства надјачају искуства која доводе до осећаја задовољства (Rolls, 2016). Доминантни симптоми депресивног стања су анхедонија¹⁶ и депресивно расположење, дисфорија, умор, губитак енергије (APA, 2013).

Под појмом депресивног поремећаја подразумевамо хетерогену групу поремећаја које карактерише варијабилни ток поремећаја, недовољно познавање механизма самих поремећаја и недоследан одговор на лечење (Otte et al., 2016). Приликом дијагностиковања депресивности као поремећаја потребно је имати у виду интензитет и трајање симптома. Ови симптоми варирају од осећаја туге, који може бити присутан краћи временски период, преко осећања очаја, безнађа, кривице, па до отуђености и мисли о самоубиству. Емоционални симптоми су често праћени физиолошким симптомима као што су несаница, поремећај телесне масе, хронични умор, импотенција, хронични болови, успорен говор, покрети и сл. (Belmaker & Agam, 2008; APA, 2013). Да би се поставила дијагноза велике депресије потребно је да су симптоми код особе присутни најмање две недеље и да особа није у стању да неометено функционише у раду, пријатељским и породичним односима (APA, 2013).

Постоји велики број скала и инвентара који су намењени за процену депресивности, овде ћемо поменути само неке. Најчешће коришћени инвентар депресивних симптома јесте Беков инвентар депресивности (Beck, 1963). Како савремене ревизије Бековог инвентара депресивности – друго издање (Beck Depression Inventory- Second Edition; BDI-II; Beck et al., 1996) подразумевају да испитаник у оквиру сваког од 21 симптома (DSM-IV) одабере која се тврдња односи на њега, имајући у виду своје мисли и осећања у последње две недеље укључујући и дан када попуњава инвентар, сматра се да BDI-II мери присуство и јачину депресивних

¹⁶ Анхедонија се манифестује кроз губитак интересовања за животне догађаје, немогућност да се осети задовољство.

симптома. Инвентар се састоји из две подскеле, когнитивно-афективне (негативне мисли, осећања) и субскеле соматских симптома. Нововић и сарадници су настојали да конструишу скалу депресивности која ће бити осетљива на актуелне промене стања депресивности код особе (Novović i sar., 2007). Ови аутори депресивно стање дефинишу као присуство симптома, на сва четири стања (бихејвиоралном, мотивационом, афективном и когнитивном), који се могу мењати у краћим временским интервалима (варијабилност уместо трајности тегоба) (Novović i sar., 2007). Резултати валидације инструмента указују на то да скала није добра за детектовање промена у стању депресивности након индукције еуфоричног афекта, али јесте добра за регистровање ових промена након индукције депресивног афекта.

Наредна најзаступљенија скала за процену симптома депресије јесте Скала депресивности, анксиозности и стреса (DASS-21 скала; Lovibond & Lovibond, 1995; за српску адаптацију погледати: Јовановић i sar., 2014). Скала је конструисана са циљем да се направи јасна разлика између симптома депресивности (низак позитиван афект) и анксиозности (физиолошко узбуђење). Оно што ову димензију разликује од депресивности мерене неким другим скалама јесте усмереност на когнитивно-афективне симптоме депресивности, док су соматски симптоми¹⁷ (несаница, губитак тежине, пад концентрације и сл.) уклоњени. У оквиру DASS-21 скале депресивност представља емоционално стање које карактерише низак позитивни афект, апатичност, губитак интересовања, негативне мисли и став, било о себи, или уопштено о животу.

3.1.2. Однос сујете и депресивности

Резултати истраживања које је спроведено у Шкотској и САД указују на позитивну повезаност сујете и депресивности као стања (Lee & Workman, 2014; Workman & Lee, 2011). Резултати истраживања везано за телесну селф-шему указују да особе које имају лошу слику сопственог телесног изгледа могу развити емоционално стање депресивности (Altabe & Thompson, 1996).

3.2. АНКСИОЗНОСТ

Анксиозност се генерално дефинише као стање узнемирености, нервозе, напетости, стрепње, раздражљивости или страха (Spielberger, 1983; Noyes & Hoehn-Saric, 1998; Wenar, 2003). Анксиозност се најчешће формира кроз антиципацију могуће

¹⁷ Иако ови симптоми прате стање депресивности нису нужни услови и за њено одређење јер се такође јављају и у склопу неких других поремећаја/синдрома (Lovibond & Lovibond, 1995).

опасности, а праћено је физиолошким променама као што су промене крвног притиска, палпитације, психолошка хипервентилација, хиперхидроза и сл. (Mihić i Novović, 2018; Spielberger, 1983; Noyes & Hoehn-Saric, 1998; Wenar, 2003). У литератури се прави разлика између анксиозности као црте личности, анксиозне осетљивости као фактора личности и анксиозних поремећаја (Mihić i Novović, 2018; Telch et al., 1989; Reiss et al., 1986; Taylor, 1995; Peterson & Plehn, 1999; Endler & Kocovski, 2001).

Анксиозност као црта личности подразумева генералну склоност особе да одређене стимулусе из окружења перципира као потенцијално опасне и на њих реагује анксиозно (Taylor, 1995). Познавањем изражености анксиозности као црте личности могуће је предвидети анксиозне симптоме који се могу развити у будућности (Reiss, 1997).

Анксиозна осетљивост се базира на ирационалном уверењу потенцијалног анксиозног реаговања (Reiss et al., 1986). Наведена осетљивост у ствари представља склоности особе да прецењује вероватноћу сопственог анксиозног реаговања у потенцијалним ситуацијама са којима ће се суочити. Односно, високо анксиозне особе испољавају страх од сопствене анксиозности у великом броју ситуација (Reiss et al., 1986). На основу анксиозне осетљивости могуће је предвидети будуће страхове особе који се везују за страх од сопствене анксиозности и последица те анксиозности (Reiss, 1997).

Анксиозност као поремећај се манифестује кроз промене функционисања организма на четири аспекта (Vulić-Prtorić, 2006): когнитивном (конфузија, дезорганизација мисли, антиципација несреће, трагедије), бихевиоралном (слаба координација, склоност избегавању, стереотипија), телесном (палпитације, убрзано дисање, повишен притисак) и емоционалном (осећање несигурности, страх од импулсивности и губитка контроле, осећај слабости). У групу анксиозних поремећаја спадају опсесивно-компулзивни поремећај, фобије, панични поремећаји са и без агорафобије, посттрауматски стресни синдром и група генерализованих анксиозних поремећаја (Štrkalj Ivezić i sar., 2007).

Анксиозност је операционално дефинисана преко великог броја скала као што су: Спилбергова скала анксиозности (STAI-T – мери анксиозност као црту: Spielberger, 1983; и STAI-S – мери анксиозност као стање), Хамилтонова скала анксиозности (НАМА: Hamilton, 1959, према: Timotijević i Paunović, 1992), Ендлерова мултидимензионална скала анксиозности (Endler et al., 1991), Скала депресивности,

анксиозности и стреса (DASS-21, Lovibond & Lovibond, 1995) и друге. У оквиру DASS - 21 скале анксиозност се операционално дефинише преко ајтема који мере физиолошку узбуђеност и субјективни доживљај анксиозног афекта.

3.2.1. Однос сујете и анксиозности

Резултати досадашњих истраживања по питању односа ових варијабли нису доследни. Резултати неких истраживања указују на позитивну повезаност између анксиозности и потрошачке сујете (Darrat et al., 2016; Faber & Christenson, 1996); док можемо навести и истраживања чији налази указују на одсуство директне повезаности између ових варијабли (Chang et al., 2011; Japson & Velecina, 2017). Према Ле Белу (LeBel, 2003), понашање које је мотивисано сујетом може довести до развоја великог броја поремећаја међу којима убраја и социјалну анксиозност. Код жена анксиозност може бити условљена и експонирањем мршавости као идеала лепоте кроз разне рекламне медије. Резултати истраживања скрећу пажњу на то да потенцирање топ модела (као идеал лепоте по висини и мршавости) у рекламама појачава осећај анксиозности код жена и на тај начин има негативан ефекат на задовољство телесним изгледом (Dittmar & Howard, 2004).

У домену психологије маркетинга често се користе термини модна анксиозност (fashion anxiety) и потрошачка анксиозност (consumer anxiety). Потрошачка анксиозност се дефинише као анксиозност изазвана услед окупираности негативним мислима везано за потрошњу, односно мислима да се другим особама неће допасти производ који смо купили или начин избора потрошње. Резултати неких истраживања указују на то да потрошачка анксиозност позитивно утиче на компулзивну куповину производа (Darrat et al., 2016) и развијање потрошачке зависности (Faber & Christenson, 1996).

Модна анксиозност се дефинише као осећај нелагодности, страха, забринутости и стида у ситуацији нестабилног модног окружења. Модна индустрија се брзо развија, трендови се смењују енормном брзином и остати у току са модним трендовима подразумева одређену дозу информисаности. Како информисаност захтева посвећивање времена моди, код особа којима је ово важно, може се јавити анксиозност услед усклађивања свакодневних обавеза (школа, посао) и захтева праћења модних трендова. Поред тога, бити у кораку са модом подразумева велики финансијски трошак, а само мали део популације је у могућности да без стреса и забринутости себи приушти све што пожели. Ова дискрепанца, између жеље за поседовањем најновијих

модних производа и финансијских могућности које особа има, доводи до развитка модне анксиозности. Ченг и сарадници (Chang et al., 2011) су настојали да испитају везу између сујете и модне анксиозности, при чему су пошли од претпоставке да је материјализам медијатор овог односа. Материјализам је у раду посматран као *acquisition centrality*, што би значило да поседовање материјалних ствари представља централни животни циљ (срећа се процењује према материјалном богатству особе, квалитету и цени материјалних добара). У студији су учествовале студенткиње Универзитета на Тајвану. Резултати истраживања указују на то да постоји директна позитивна повезаност између сујете и материјализма, материјализма и модне анксиозности, али не и између сујете и модне анксиозности. Међутим, резултати показују да је материјализам медијатор односа између сујете и модне анксиозности (Chang et al., 2011). Са друге стране, овакви налази нису потврђени у истраживању које је спроведено на узорку испитаника са Филипина (Japson & Velecina, 2017). Наиме, резултати овог истраживања указују на постојање повезаности потрошачке сујете и материјализма, али не и потрошачке сујете и анксиозности. Резултати такође указују и на то да анксиозност није медијатор односа између материјализма и потрошачке сујете (Japson & Velecina, 2017). Аутори истраживања другачије налазе описују самом мером анксиозности. Наиме, Ченг и сарадници су мерили специфичан домен аксиозности (модна анксиозност), док је у раду Цапсона и сарадника коришћена мера опште анксиозности¹⁸.

4. СУЈЕТА, СТРЕС И СТРАТЕГИЈЕ ПРЕВЛАДАВАЊА СТРЕСА

У доступној литератури нису пронађени подаци којима би се истакла директна веза између сујете и стреса, као ни између сујете и стратегија суочавања са стресом. Међутим, неки аутори наводе важност стреса и стратегија суочавања за боље разумевање развијања и испољавања сујете (Chang et al., 2008; Wang & Waller, 2006).

4.1. СТРЕС

Стрес се може схватити као догађај који представља одређени губитак, претњу, изазов, или као одговор организма на догађај из спољашње средине кроз емоционалне, когнитивне и телесне реакције. Сам појам стреса и стресора се везује за Селију. Он је први истраживач који се бавио питањем стреса на тај начин што је ово стање индуковао

¹⁸ Користили су следећу скалу анксиозности: Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS, Zigmond & Snaith, 1983)

код глодара, а затим пратио поступак и капацитет њиховог прилагођавања на различите штетне агенсе као што су прехлада, хируршке повреде и сл. (Selye, 1950; према Holger & Nege, 2004). Новије теорије стреса разрађују ове појмове, па се тако у савременој литератури напомиње да у групу стресних догађаја или стреса можемо сврстати трауме, неке животне догађаје и хронична оптерећења као што су развод, губитак посла, суочавање са тешком болести, смрт драге особе, брачни проблеми, проблеми са децом, али и дневне микростресоре као што су чекање у реду, гужва у саобраћају.

У литератури се издваја неколико теорија стреса. Свим теоријама заједничко је уверење да је процена да ли је неки стимулус претећи условљена индивидуалним карактеристикама особе, а не специфичностима или физичким карактеристикама саме ситуације или догађаја (Levine, 2000). Психоаналитичка теорија стрес посматра као узрок психосоматских обољења (Lazarus & Folkman, 2004). Према њиховом становишту, до психосоматског обољења долази у условима појачаног стреса који се развија кроз потискивање негативних емоција (агресија, бес, завист, љубомора) које су изазване одређеним трауматским искуствима; психосоматски симптоми представљају ослобађање организма од напетости. Редукционистичка теорија стреса полази од становишта да се стрес може схватити као реакција организма на стресогени догађај при чему сама природа реакције зависи од психофизичких карактеристика те особе (Zotović, 2002). Интеракционистички модел, пак, полази од претпоставке да однос карактеристика околине и особе није у линеарном односу са реакцијом на стрес. Стрес се посматра као реакција која је условљена карактеристикама околине и карактеристикама саме особе, при чему су ова два фактора међусобно независна (Appley & Turnbull, 1986; према: Zotović, 2002). Превазилазећи недостатак интеракционистичког модела стреса, трансакционистички модел претпоставља постојање коваријантног односа између карактеристика појединца и средине на обликовање реакције на стрес. Поред тога, ова теорија наглашава да је однос ове три карактеристике двосмерни; и стресно искуство има ефекат на карактеристике средине и на карактеристике саме особе (Lazarus & Folkman, 2004). Према Лазарусу (Lazarus & Folkman, 2004), у основи стреса јесте осећај угрожености, неповољни резултат примарне и секундарне когнитивне процене ситуације пред којом се особа налази. Ове процене се врше паралелним процесима на свесном и на аутоматском нивоу (Lazarus, 1990). Примарна когнитивна процена се односи на опажање и процењивање саме ситуације, колико је она угрожавајућа. Секундарна процена се односи на

преиспитивање поседовања потребних капацитета како би се превазишао проблем и адекватно одреаговало на ситуацију. Када особа процени да, у ситуацији у којој је предстојећи догађај угрожавајући по њу (изазов, претња, губитак), не може одговорити адекватно на захтеве ситуације, испољава емоционалну (бес, туга, стид, кривица), физиолошку (хормоналне промене организма, најчешће лучењем адреналина и норадреналина, и имунолошке промене организма) или когнитивну (пад концентрације, опадање способности памћења и учења, склоност заборављању битних ствари, немарност) реакцију на стрес.

Низак ниво стреса може бити побуђујући за организам и може на особу деловати мотивишуће за рад. Међутим, висок ниво стреса неретко је повезан са другим поремећајима (Drevets, 2001; Willner et al., 2013). Нагомилани стрес може генерисати смањење позитивног афективног стања организма и довести до пораста осећања безнађа, беспомоћности, апатије, чиме нагомилани стрес постаје препознат као депресогени фактор (Willner et al., 2013). На пример, стрес доводи до нарушавања хомеостазе организма тако што активира центре у мозгу који поспешују лучење кортизола, а повишен ниво кортизола у плазми је карактеристичан за пацијенте којима је дијагностикован депресивни поремећај (Drevets, 2001).

4.1.1. Однос сујете и стреса

Недостају нам резултати истраживања који би директно указали на повезаност сујете и стреса, али постоје аутори који у својим радовима наводе хипотезе о позитивном односу између ова два конструкта (Chang et al., 2008; Wang & Waller, 2006). Ванг и Валер наводе стрес као могући разлог регистрованог вишег скор на димензији сујете која се односи на забринутост за властито постигнуће код студената у Кини у односу на вршњаке из САД. Они наводе да се деци из Кине више под стресом јер им се још од малих ногу културолошки намеће захтев да морају бити успешни како би помогли читавој породици, док су деца из САД у том погледу, сходно либералности западних култура, растерећена. Шта више, аутори сматрају да су деца у САД склона да свој адолесцентски бунт управо испољавају кроз лошији школски успех (Wang & Waller, 2006). Резултати неких студија указују на постојање склоности да се особа суочава са стресом кроз прибегавање компулсивној куповини (O'Guinn & Faber, 1989; Moschis, 2007) за коју неки аутори наводе да је вид сујетног понашања (Webster et al., 2014).

4.2. СУОЧАВАЊЕ СА СТРЕСОМ

Према Лазарусу (Lazarus & Folkman, 2004) стратегије суочавања са стресом представљају вид когнитивне процене ситуације (да ли у одређеној ситуацији особа процењује да је доживела губитак, да ли ситуација представља одређени вид претње или изазова за ту особу) и реакције на ситуацију која изазива стрес. Према истом аутору, стратегије суочавања се могу поделити на оне које су *усмерене на емоције* (са шест поддимензија), на *стратегије које су усмерене на проблем*, и на *превладавање које је усмерено на тражење социјалне подршке* (Lazarus & Folkman, 2004).

Радови Грингласове (Greenglass et al., 1999) говоре о могућности издвајања седам димензија превладавања: *проактивно превладавање* (када особа настоји да код себе развије потребне ресурсе како би се суочила са предстојећим проблемом), *рефлексивно превладавање* (ослања се на детаљно анализирање узрока стресне ситуације и тражење решења како из исте изаћи), *стратешко планирање* (одређивање приоритета у стресној ситуацији и приступање решавању проблема сходно приоритетима), *превентивно превладавање* (припремање за потенцијалне стресне ситуације), *коришћење инструменталне подршке* (нпр. тражење материјалне помоћи), *коришћење емоционалне подршке* (нпр. тражење подршке од ближњих), *избегавање* (стратегија која је усмерена на занемаривање тренутног или будућег проблема) (Greenglass et al., 1999).

Према Ендлеру и Паркеру (Endler & Parker, 1990), у зависности од тога да ли се особа суочава са проблемом или негира значајност догађаја, разликујемо стратегије *превладавања усмерене на проблем*, *стратегије усмерене на емоције* и *стратегије избегавања* (Endler & Parker, 1990; Sorić & Proroković, 2002). Стратегије превладавања усмерене на проблем подразумевају предузимање низа акција у циљу смањења стреса ублажавањем или ревидирањем претеће ситуације. Суочавање које је усмерено на емоције односи се на прибегавање одређеним средствима како би се умањиле напете емоције (маштање, намерно одvlaчење пажње од проблема). Трећи вид превладавања стреса, стратегије избегавања, обухватају облике понашања као што су „лечење шопингом“, константна потреба за друштвом, подршком, журкама (у свим овим активностима акценат није на превазилажењу проблема, већ на његовој негацији) (Endler & Parker, 1990; Sorić & Proroković, 2002). Иако је Лазарусово становиште да су стратегије суочавања са стресом нужно адаптивне, резултати истраживања сугеришу да су оне мање или више адаптивне у зависности од контекста и ситуације (Влајковић,

2005). Стратегије усмерене на проблем се генерално повезују са позитивним исходима ситуација, али у ситуацији коју особа не може да контролише могу бити адаптивније неке друге стратегије као што су оне усмерене на емоције. Међутим, генерално гледано можемо издвојити неке стратегије суочавања са стресом које могу довести до мање позитивних исхода ситуација као што су стратегије усмерене на емоције и стратегије суочавања које су усмерене на избегавање. Стратегије суочавања које су усмерене на емоције могу бити медијатор односа стреса и разних болести (Ireland et al., 2005), док се стратегије суочавања које су усмерене на избегавање везују за лошије здравствено стање особе након што прође период кризе (Herman-Stabl et al., 1995; према: Веšenić i sar., 2021).

У контексту односа са другим конструктима који су релевантни за ову студију, прибегавање одређеним стратегијама превладавања стреса повезано је са нарцизмом и перфекционизмом. Према резултатима истраживања које је спроведено на узорку из Лондона, грандиозни нарцизам је позитивно повезан са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на понашајно неангажовање по питању кризне ситуације (behavioural disengagement responses to stress). Са друге стране, истраживања указују да су вулнерабилни нарциси осетљивији на стрес (Ng et al., 2014 (узорак испитаника из Кине); (Ferne et al., 2016 (узорак испитаника из Лондона)) и склонији стратегијама које су усмерене на избегавање (Ferne et al., 2016). Оно што је карактеристично и за вулнерабилне и за грандиозне нарцисе јесте то да њихов начин суочавања са стресом углавном води ка нарушеним друштвеним односима што ове механизме чини мање адаптивним (Ferne et al., 2016). Истраживања спроведена у Ирану (Bahramnejad et al., 2015), Пакистану (Munir & Arshad, 2018) и Шпанији (de la Fuente et al., 2020) иду у прилог схватању да су маладаптивне форме перфекционизма такође повезане са стратегије превладавања стреса које могу довести до мање позитивних исхода ситуације. Према истраживању спроведеном на узорку становништва САД перфекционизам је битан посредник између родитељских стилова васпитања и развоја стратегија суочавања са стресом, при чему перфекционизам води ка формама суочавања које доводе до мање успешних разрешења ситуација (Gong et al., 2015). Према налазима истраживања које је спроведено на узорку становништва Шпаније, позитивне емоције и осећаји воде стратегијама које су усмерене на решавање проблема, а негативне емоције стратегијама избегавања или стратегијама суочавања које су усмерене на емоције (de la Fuente et al., 2020).

4.2.1. Однос сујете и стратегија суочавања са стресом

Недостају нам подаци који указују на директну везу између сујете и стратегија превладавања стреса. Резултати неких студија, ипак, указују на важност одређених сујетних облика понашања као видова стратегије суочавања са стресом (Darrat et al., 2016).

Склоност побољшању телесног изгледа и слике о себи преко куповине одеће и козметике може бити извор ресурса за суочавање са транзицијом (McAlexander & Schouten, 1989). Штавише, развијен је и инструмент који мери различите стратегије суочавања са доживљајем телесног изгледа (Body Image Coping Strategies Inventory; Cash et al., 2005). Инструмент предвиђа три стратегије: *склоност поправљању телесног изгледа* (поређење сопственог телесног изгледа са другима, размишљање о начину на који је могуће поправити телесни изглед, склоност прикривања телесних недостатака, улагање напора да особа изгледа најбоље што може), *рационализација у служби прихватања* (улагање напора да особа убеди себе да ће касније бити боље, уверавање себе да изгледа боље него што се осећа, склоност подсећању да изглед није најважнија ствар на свету) и *стратегије избегавања* (покушавам да не мислим о томе, повлачење и смањена комуникација са другима). Резултати студије указују на то да адолесценти приликом суочавања са телесним променама, стресом због измењене слике телесног изгледа, прибегавају стратегијама које су усмерене на избегавање и рационализацију у служби прихватања (Dhurup & Nolan, 2014). Поменуте две стратегије, посредством доживљаја властитог тела, могу довести до поремећаја исхране и депресије (Farid & Kamrani, 2016). Према налазима Хјуа и Лиа (Xu & Liu, 2019) стратегије суочавања са стресом имају посредничку улогу између доживљаја телесног изгледа и менталног здравља особа са инвалидитетом.

Поред тога, резултати неких студија указују на позитивну повезаност између потрошачке анксиозности, стратегија суочавања са стресом и компулсивне куповине (Darrat et al., 2016). Наиме, када се особа која има развијену потрошачку анксиозност суочи са стресом, при чему осећа потребу да се ослободи негативних емоција, компулсивна куповина представља најбржи вид регулације емоција (Darrat et al., 2016). Међутим, резултати истог истраживања указују на склоност оваквих особа да развијају стратегије суочавања које су усмерене на избегавање, а све са циљем спречавања импулсивног понашања кроз компулсивну куповину.

5. ПРОБЛЕМ ИСТРАЖИВАЊА

Према Ле Белу (LeBel, 2003), сујета је дводимензионални конструкт који се дефинише преко испољавања пренаглашеног задовољства физичким изгледом и пренаглашеног поверења у властите способности. Сумирањем налаза студија из различитих култура, можемо издвојити становиште да сујета доводи до тзв. „узалудних облика понашања“ (Hall & O’Mahony, 2007 (на узорку из популације Аустралије); Hung et al., 2011 (узорак испитаника са Тајвана); Loureiro et al., 2017 (узорак испитаника из Португала); Martin et al., 2019 (узорак испитаника из Аустралије); Netemeyer et al., 1995 (узорак америчких испитаника); Workman & Lee, 2011 (узорак из САД); Workman & Lee, 2013 (узорак из САД)). Ови облици понашања се називају узалудним јер подразумевају да особа сноси одређени материјални трошак (куповина скупе гардеробе, одлазак у скупе ресторане) или здравствени ризик (прекомерно телесно вежбање, склоност пластичној хирургији) како би задовољила сујету. У погледу њеног односа са другим конструктима, резултати истраживања спроведених у више различитих земаља указују на њену повезаност са неким базичним особинама личности (Awais et al., 2014; Egan & McCorkindale, 2007; Natividade et al., 2020; Workman & Lee, 2011), самопоштовањем (Aydinoglu & Krishna, 2012; Busman et al., 2018; Goldman & Lewis, 1977; Jackson et al., 1992; Krantz, 1987; Walraevens, 2019; Ketron & Williams, 2018), нарцизмом (Carpenter, 2012; Egan & McCorkindale, 2007; Jackson et al., 1992; Martin et al., 2019; Vazire et al., 2008), перфекционизмом (Bergunde & Dritschel, 2020; Hanstock & O’Mahony, 2002; Knobloch et al., 2008), поносом (Kövecses, 1986; према Delikonstantinidou, 2014; Wilcox et al., 2011), депресивношћу (Altabe & Thompson, 1996; Lee & Workman, 2014; Workman & Lee, 2011), анксиозношћу (Chang et al., 2011; Darrat et al., 2016; Dittmar & Howard, 2004; Japson & Velecina, 2017) и стресом (Chang et al., 2008; Moschis, 2007; Wang & Waller, 2006).

Досадашња истраживања (Egan & McCorkindale, 2007 (узорак шкотских испитаника); Hall & O’Mahony, 2007 (узорак аустралијских испитаника); Hung et al., 2011 (узорак испитаника са Тајвана); Loureiro et al., 2017 (узорак испитаника из Португала); Martin et al., 2019 (узорак испитаника из Аустралије); Netemeyer et al., 1995 (узорак из САД); Workman & Lee, 2011 (узорак из САД); Workman & Lee, 2013 (узорак из САД)) указују на то да је сујета маладаптивни конструкт који је негативно повезан са савесношћу и сарадљивошћу (Egan & McCorkindale, 2007); а позитивно са неуротицизмом (Workman & Lee, 2011), екстраверзијом, отвореношћу ка искуству

(Egan & McCorkindale, 2007), депресивношћу (Workman & Lee, 2011) и нарцизмом (Jackson et al., 1992). Док неки аутори сујету посматрају као димензију нарцизма (Porov & Sekulić-Bartoš, 2016 (узорак српских испитаника); Raskin & Terry, 1988 (узорак из САД)), ЛаБел настоји да одвоји ова два конструкта наводећи да је основна разлика између сујете и нарцизма у погледу доживљаја себе и свог изгледа (LeBel, 2003). Према њему, у основи нарцизма је самоопажање, а у основи сујете је пренаглашено задовољство физичким изгледом или пренаглашено поверење у властите способности (купујем маркирану гардеробу да би мој физички изглед био примећенији). Међутим, резултати истраживања спроведеног на узорку испитаника из Немачке показују да је позитиван става према пластичној хирургији (вид сујетног понашања) условљен интеракцијом нарцизма и перфекционизма (Knobloch et al., 2008). Поред нарцизма и перфекционизма, резултати студије спроведене у САД указују и на то да је и маладаптивна форма поноса, охоли понос, позитивно повезана са карактеристикама које се односе на сујету, попут тежње ка слави, престижу, материјалном богатству (Carver et al., 2010). Међутим, према Вебстеру и сарадницима, сујетна особа захтева потврду од стране других да је нешто постигла или да изгледа добро што у основи разликује овај конструкт од концепта поноса у оквиру кога особа заиста осећа да је нешто постигла (Webster et al., 2014 (налази добијени на узорку из САД)). Ако кренемо од њихове претпоставке да сујетну особу карактерише потреба за изградњом али и очувањем имиџа (Webster et al., 2014), онда можемо да претпоставимо и да је сујета повезана са јавном самоокупираношћу која се према Бернту и Шарпу одређује као забринутост за сопствени јавни имиџ и настојање да се он очува (Barnett & Sharp, 2017).

Дакле, иако досадашњи налази више указују на то да је сујета конструкт који води ка маладаптивном понашању, при чему је у досадашњим радовима довођена у везу са многим конструктима као што су базичне особине личности, нарцизам, перфекционизам, понос, депресивност, анксиозност и стрес (Egan & McCorkindale, 2007; Hall & O'Mahony, 2007; Hung et al., 2011; Knobloch et al., 2008; Loureiro et al., 2017; Martin et al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Webster et al. 2014; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013), недостају нам јасни подаци на основу којих бисмо довели у директну везу сујету и стратегије превладавања стреса за које се претпоставља да служе функцији очувања менталног здравља (Endler & Parker, 1990; Sorić & Proroković, 2002). Поред тога, недостају нам подаци који указују да ли постоји интерактивни однос маладаптивних конструката са којима је сујета у досадашњим истраживањима (Egan &

McCorkindale, 2007; Hall & O'Mahony, 2007; Hung et al., 2011; Knobloch et al., 2008; Loureiro et al., 2017; Martin et al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Webster et al. 2014; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013) довођена у везу (нарцизам, перфекционизам, јавна самоокупираност, охоли понос) и склоности ка одређеним формама понашања у ситуацији суочавања са стресом (стратегија суочавања усмерена на емоције и стратегија усмерена на избегавање). Односно, основни проблем истраживања усмерен је на испитивање номолошке мреже сујете у односу на базичне особине личности (поштење, емоционалност, екстраверзија, савесност, сарадљивост, отвореност), неке аспекте менталног здравља (депресивност, стрес, анксиозност) и самопоштовање. Поред тога, полазећи од налаза (Egan & McCorkindale, 2007; Hall & O'Mahony, 2007; Hung et al., 2011; Knobloch et al., 2008; Loureiro et al., 2017; Martin et al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Webster et al. 2014; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013) који указују на то да постоји позитивна повезаност између стратегија суочавања са стресом које могу бити мање адаптивне¹⁹ и конструката као што су нарцизам, перфекционизам, јавна самоокупираност и охоли понос, поставља се питање каква је улога сујете у том односу. Односно, да ли је сујета повезана (позитивно или негативно) са одређеним стратегијама превладавања стреса, узимајући у обзир природу повезаности, са једне стране, сујете са нарцизмом, перфекционизмом, јавном самоокупираношћу и охолом поносом, а са друге стране, повезаност ових конструката са стратегијама превладавања стреса.

Основни допринос нашег рада огледа се, са једне стране, у провери одрживости Ле Беловог (LeBel, 2003) постављеног двофакторског модела сујете (пренаглашена испољеност задовољства физичким изгледом и пренаглашена испољеност поверења у сопствене способности) на узорку српских испитаника, и провери номолошке мреже сујете кроз испитивање повезаности сујете са базичним особинама личности, неким карактеристикама менталног здравља (анксиозност, депресивност и стрес) и самопоштовањем; а са друге стране, имајући у виду да је највећи део истраживања

¹⁹ Иако су према Лазарусу све стратегије суочавања са стресом нужно адаптивне јер представљају улагање напора за проналажење најбољег одговора за регулисање нарушене хомеостазе организма у датој кризи (Влајковић, 2005); ипак је могуће негде одредити који механизми превладавања, имајући у виду шири фокус, не само регулисања тренутно нарушене хомеостазе, воде ка адаптивнијим одговорима у контексту посматрања појединца у интерактивним односима. На пример, медицинске сестре могу прибегавати стратегијама суочавања које су усмерене на избегавање приликом суочавања са свакодневним стресом на послу. Овај вид стратегије може бити адаптиван за саму ту особу, али је питање какав ће бити њен однос према пацијентима, у зависности од тога и на који начин ће обављати посао (Влајковић, 2005). Односно, резултати неких истраживања сугеришу да су стратегије суочавања које су усмерене на емоције и на избегавање више повезане генерално са негативним емоцијама (de la Fuente et al., 2020), и негативним исходима, нпр. поремећајима исхране (Farid & Kamrani, 2016).

сујете спроведен у оквиру психологије маркетинга и спорта (Hall & O'Mahony, 2007; Hung et al., 2011; Knobloch et al., 2008; Loureiro et al., 2017; Martin et al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Webster et al. 2014; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013), овим радом смо проширили проверу одрживости претпоставке да сујета води ка маладаптивним облицима понашања, уводећи хипотезу да је сујету важна компонента за разумевање односа између нарцизма, перфекционизма, јавне самоокупираности и охолог поноса, са једне, и стратегијама превладавања стреса које су усмерене на емоције и избегавање (а које могу водити ка негативним исходима ситуација), са друге стране.

Општи циљеви истраживања су: проверити факторску структуру скале сујете коју је развио Ле Бел, на узорку српских испитаника; затим испитати номолошку мрежу сујете у односу на базичне особине личности и неке аспекте менталног здравља; тестирати медијаторски ефекат сујете на однос маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне, и форми стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције и избегавање, са друге стране.

Како бисмо адекватно одговорили на постављени генерални проблем, нарцт је организован у три истраживања. Сва три истраживања је одобрила „Комисија за оцену етичности истраживања“ при Филозофском факултету Универзитета у Нишу.

6. ИСТРАЖИВАЊЕ 1

Прегледом досадашње литературе можемо издвојити две скале за мерење сујете (LeBel, 2003; Netemeyer et al., 1995). Обе скале су конструисане под претпоставком да сујета обједињује пренаглашену испољеност задовољства физичким изгледом и надувану слику сопственог постигнућа. Имајући у виду да ни једна од ових скала није адаптирана за српску популацију, први циљ истраживања усмерен је на адаптацију скале за мерење сујете. Приликом тражења дозволе аутора за адаптацију, потврду смо добили једино од Ле Бела, тако да смо у овом истраживању спровели адаптацију *Vanity Scales* (LeBel, 2003).

Основни циљ истраживања 1 односи се на адаптацију *Vanity Scales* на српски језик (провера структуре скале конфирматорном анализом) и тестирање мерне инваријантности адаптиране и оригиналне верзије скале.

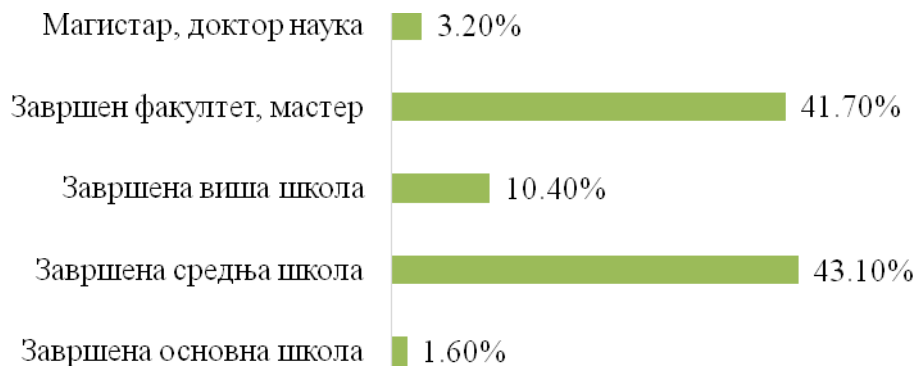
6.1.НАЦРТ ИСТРАЖИВАЊА 1

6.1.1. Узорак

Узорак је пригодни и састоји се од 617 испитаника (247 особа мушког пола), просечне старости 34 године (минимална вредност износи 18, максимална вредност 72 године, стандардна девијација износи 10.65). У оквиру наредна два графика приказате структуру узорка према месту боравка и образовању испитаника.

Графикон 1. Структура узорка према месту боравка испитаника

Графикон 2. Структура узорка према степену образовања испитаника

6.1.2. Варијабле

Степен испољеног задовољства физичким изгледом – нумеричка, регистрована варијабла. Теоријски је дефинисана као прекомерно испољавање задовољства физичким изгледом које је повезано са узалудним облицима понашања као што су прекомерно телесно вежбање, јака шминка, одлазак на пластичну операцију и сл. Операционално је дефинисана преко скорa на Скали сујете (LeBel, 2003).

Степен испољеног поверења у властите способности – нумеричка, регистрована варијабла. Теоријски је дефинисана као прекомерно експлицитно испољавање поверења у властите способности при чему особа има и сталну потребу да јој други одају признање сопствене вредности (да јој завиде). Операционално је дефинисана преко скорa на Скали сујете (LeBel, 2003).

6.1.3. Инструмент

Српска адаптација Скале сујете (Vanity Scales; LeBel, 2003) – скала мери две димензије: *Задовољство физичким изгледом* (excessive physical view) и *Поверење у властите способности* (excessive abilities view). Састоји се од 22 ајтема, 10 ајтема мери задовољство физичким изгледом, а 12 поверење у властите способности. Одговори се процењују на петостепеној скали Ликертовог типа (1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Делимично се не слажем*, 3. *Нити се слажем нити се не слажем*, 4. *Делимично се слажем*, 5. *У потпуности се слажем*). Интерна конзистенција димензије *Задовољство физичким изгледом* на оригиналним подацима износи $\alpha = .874$; а на димензији *Поверење у властите способности* $\alpha = .807$ (LeBel, 2003). За добијање српске адаптације скале сујете користили смо поступак комбинације повратног превода и

превода унапред, при чему је поступак доношења одлуке о еквиваленцији две верзије теста проверен нацртом у оквиру којег се изворна и циљана верзија теста задају узорку испитаника који су монолингвални за верзију теста коју попуњавају (изворни тест су попуњавали испитаници из Канаде, српску верзију теста испитаници из Србије).

6.1.4. Хипотеза

Полазећи од резултата студија које указују на мерну инваријантност оригиналне скале сујете у односу на адаптиране верзије на узорку испитаника са Новог Зеланда (Egan & McCorkindale, 2007), из Јапана (Nakagawa & Park, 2014) и Ирака (Musa, 2018), очекујемо да ће адаптирана скала сујете на српском језику бити мерно инваријантна оригиналној скали.

6.1.5. Поступак

Приликом адаптације скале водили смо се упутствима о крос-културној адаптацији инструмената која су препоручена од стране Међународне комисије за тестове (International Test Commission, 2017). Према стандарду адаптације мерног инструмента, неопходно је да експерт за језик на којем су конструисани ајтеми у оригиналној скали, скалу преведе на језик на који се скала адаптира. Након тога, други експерт из исте области има задатак да уради повратни превод; односно, да ајтеме који су резултат превода првог експерта преведе на језик на којем су ајтеми оригиналне скале. Трећи експерт из исте области има задатак да процени еквивалентност ајтема оригиналне верзије скале и оних ајтема који су добијени повратним преводом. Међутим, како адаптација не подразумева само буквални превод ајтема са једног језика на други, већ подразумева и да преведени ајтеми садржински и културолошки одговарају популацији у којој ће се скала користити, неопходно је укључити и експерте из научне области за коју је скала намењена. Тако је у поступку адаптације Скале сујете учествовало укупно 6 особа, 4 особе су експерти за енглески језик (ајтеми из оригиналне скале су управо на том језику), једна особа је експерт из домена психологије личности и једна из домена социјалне психологије. Задатак првог експерта био је да преведе ајтеме са енглеског на српски језик, други експерт је потом те ајтеме превео на енглески језик, а затим су преостала два експерта процењивала еквивалентност оригиналне верзије и верзије која је настала поновним преводом ајтема. Након ове фазе сумирани су утисци о преведеним ајтемима, при чему смо разматрали могућности измене оних ајтема за које је неки од експерата назначио да две верзије на

енглеском језику нису еквивалентне. У овој фази су укључена и друга два експерта и аутор дисертације. Свако од њих истакао је дилеме у вези са проблематичним ставкама и понудио своје формулације тих ставки. Након анализе и дебате постојећих решења, формирана је коначна верзија скале. У коначну верзију скале укључене су оне формулације ставки за које је постојала сагласност оба експерта из области психологије и аутора дисертације да веродостојно, садржински и према преводу, одражавају оригинални ајтем. У оквиру табела 1 приказан је ток измене ајтема чији превод није био еквивалентан оригиналној формулацији ајтема. У табели 2 је приказан ток измене ајтема чији превод јесте био еквивалентан оригиналу, али су експерти из домена психологије препоручили другачију формулацију ставке. У оквиру табеле 3 приказана су два ајтема око којих је постојало највише проблема, повратни превод није био еквивалентан оригиналној верзији, а и сами експерти из домена психологије нису били сагласни око формирања коначне верзије превода ајтема. У табели 4 приказана је коначна форма Скале сујете на оба језика.

Табела 1

Приказ тока адаптације ставки чији преводи нису били еквивалентни оригиналној формулацији ставки

Ао	Ап	Апп	Е	ЕС	КП
My looks are worth noticing.	Мој изглед је вредан пажње.	My looks deserve attention.	-	Мој изглед заслужује да буде примећен.	Мој изглед заслужује да буде примећен.
I am more knowledgeable than most.	Паметнији/-ја сам од већине.	I am cleverer than most people are.	-	Упућенији/-ја (имама више знања) сам од већине људи.	Упућенији/-ја сам (имама више знања) од већине људи.
I do not consider myself an attractive individual.	Не сматрам себе привлачним појединцем.	I do not see myself as an attractive individual.	-	Не сматрам себе привлачном особом.	Не сматрам себе привлачном особом.
I impress myself with ideas that I have.	Импесионирам себе идејама које имам.	I am impressed by my own ideas.	-		Одушевљавам себе идејама које имам.

Легенда: Ао – оригинални ајтем; Ап – преведени ајтем на српски језик; Апп – превод ајтема са српског на енглески језик; Е – процена еквивалентности; ЕС – препорука експерта за процену садржинске ваљаности формулације ставке; КП – коначни превод ставке

Табела 2

Приказ тока адаптације ставки чији преводи јесу били еквивалентни оригиналној формулацији ставки, али је постојала препорука експерата из домена психологије о њиховој другачијој формулацији

Ао	Ап	Апп	Е	ЕС	КП
I do not impress myself in front of the mirror.	Нисам импресиони ран/-а собом испред огледала.	I am not impressed with my reflection in the mirror.	+	Не импонује ми моја слика у огледалу.	Када се погледам у огледало, углавном нисам задовољан/-на оним што видим (како изгледам).
My looks are very appealing to others.	Мој изглед се веома свиђа другима.	The others appreciate my looks very much.	+	Другима се веома свиђа како изгледам.	Другима се веома свиђа како изгледам.

Легенда: Ао – оригинални ајтем; Ап – преведени ајтем на српски језик; Апп – превод ајтема са српског на енглески језик; Е – процена еквивалентности; ЕС – препорука експерта за процену садржинске ваљаности формулације ставке; КП – коначни превод ставке

Табела 3

Приказ тока адаптације ставки код којих повратни превод није био еквивалентан оригиналној верзији, и код којих није постојала сагласност експерата из домена психологије око формирања коначне верзије превода ставки

Ао	Ап	Апп	Е	ЕС	КП
I consistently do well academical ly (if not in school, think in the past).	Ја стално напредујем у академском смислу (уколико тренутно немате везе са школом, сетите се како је било раније).	I am continuousl y making an academic progress (if you are not a student at the moment, think about your past).	-	Одувек сам имао/-ла успеха у школи. Или Школовање ми константно добро иде.	Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било).
I do not turn heads when I walk down the street.	Не окрећем се када идем улицом.	I do not look back while walking along the street.	-	Други се не окрећу за мном када ходам улицом.	Не окрећем главу када ходам улицом.

Легенда: Ао – оригинални ајтем; Ап – преведени ајтем на српски језик; Апп – превод ајтема са српског на енглески језик; Е – процена еквивалентности; ЕС – препорука експерта за процену садржинске ваљаности формулације ставке; КП – коначни превод ставке

Табела 4

Приказ ајтема Ле Белове Скале сујете у оквиру оригиналне и верзије која је адаптирана на српски језик

	Оригинал верзија	Верзија адаптирана на српски језик
1	If I try new things I would be good at them.	Био/-ла бих добар/-ра у обављању чак и оних задатака са којима се први пут сусрећем.
2	I am rarely the best looking person in any room.	Када сам у друштву ретко кад се деси да сам управо ја најзгоднија особа од свих присутних.
3	I am more creative than most people.	Креативнији/-ја сам од већине људи.
4	My looks are worth noticing.	Мој изглед заслужује да буде примећен
5	I do not impress myself in front of the mirror.	Када се погледам у огледало углавном нисам задовољан/-на оним што видим (како изгледам).
6	I am more knowledgeable than most.	Упућенији/-ја сам (имам више знања) од већине људи.
7	I do not consider myself an attractive individual.	Не сматрам себе привлачном особом.
8	I can succeed at a task faster than most.	Могу успешно да урадим неки задатак брже од већине.
9	I am always pleased with what I see in the mirror.	Увек сам задовољан/-на оним што видим у огледалу.
10	My ideas are usually not as good as others'.	Моје идеје обично нису тако добре (иновативне) као идеје других.
11	I enjoy looking good.	Уживам да добро изгледам.
12	I am not talented at many things.	Ја немам талента за многе ствари.
13	I impress myself with ideas that I have.	Одушевљавам себе идејама које имам.
14	My looks are very appealing to others.	Другима се веома свиђа како изгледам.
15	I am less interesting than most people.	Мање сам занимљив/-а од већине људи.
16	People notice me when I enter a room.	Људи ме примете када уђем у просторију.
17	I consistently do well academically (if not in school, think in the past).	Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било).
18	I do not enjoy looking at myself.	Не уживам у томе да посматрам себе.
19	I can succeed at whatever I want.	Могу бити успешан/-а у чему год пожелим.
20	Others wish they could be as skilled as me.	Други би желели да могу бити вешти попут мене.
21	I do not turn heads when I walk down the street.	Не окрећем главу када ходам улицом.
22	People are jealous of the skills I have.	Људи ми завиде на способностима које имам.

6.1.6. Поступак прикупљања података

Након што је састављена коначна верзија скале, спроведено је истраживање. Скала сујете је дистрибуирана коришћењем „Google Forms“ платформе, а прикупљање података је вршено онлајн, дељењем линка у оквиру различитих група на друштвеној мрежи Фејсбук, слањем линка пријатељима, а затим су они прослеђивали својим пријатељима, чиме се ширила мрежа доступности линка, а самим тим и број испитаника (snowball-sampling метод; Goodman, 1961). Испитаницима је предочена сврха спроведеног истраживања, наведено је да је истраживање анонимно, као и то да могу одустати од истраживања у било ком тренутку попуњавања. Своју сагласност за учешће у истраживању испитаници су обележавали одговором на прво питање „Да ли желите да учествујете у истраживању?“. Право на учешће су имале све пунолетне особе са подручја територије Србије. Попуњавање упитника је у просеку трајало око 5 минута. Прикупљање података је вршено у новембру и децембру 2021. године.

6.1.7. Обрада података

Обрада података је спроведена у статистичком пакету AMOS 16 и статистичком пакету JASP. За приказ и обраду података користили смо: дескриптивну статистику, Такеров коефицијент конгруенције, мултигрупну конфирмативну факторску анализу (MG-CFA), Кронбахову алфа и Мек Доналдсонову омега меру за тестирање поузданости.

6.2.РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА 1

Први циљ истраживања односио се на адаптацију Ле Белове скале сујете на српски језик и тестирање мерне инваријантности у односу на оригиналну скалу. Како бисмо то спровели, прво смо формирали коначну верзију Скале сујете на српском језику пратећи упутства Међународне комисије за тестове (Табела 4). Детаљнији опис адаптације скале приказан је у одељку поступка истраживања. Након што смо прикупили испитанике, приступили смо статистичким анализама података. Пре него што прикажемо резултате анализе мерне инваријантности две верзије скале, приказаћемо дескриптивни опис испољености појединачних ајтема, сходно њиховој расподели према факторима које наводи Ле Белова, у оквиру српске и оригиналне верзије Скале сујете (табелама 5 и 6).

Табела 5

Дескриптивна статистика ставки димензије Задовољство физичким изгледом

Задовољство физичким изгледом	База са оригиналним подацима				База података на српском узорку			
	AS	SD	sk	Ku	AS	SD	sk	ku
Када сам у друштву ретко кад се деси да сам управо ја најзгоднија особа од свих присутних.	2.80	1.00	-0.07	-0.85	2.82	1.16	0.04	-0.72
Мој изглед заслужује да буде примећен	3.31	0.83	-0.44	-0.07	2.94	1.13	-0.19	-0.63
Када се погледам у огледало углавном нисам задовољан/-на оним што видим (како изгледам).	2.98	0.99	0.04	-0.83	3.39	1.25	-0.26	-1.15
Не сматрам себе привлачном особом.	3.65	0.89	-0.71	0.41	3.64	1.17	-0.44	-0.78
Увек сам задовољан/-на оним што видим у огледалу.	2.60	0.89	0.34	-0.56	3.02	1.13	-0.24	-0.94
Уживам да добро изгледам.	4.16	0.61	-0.09	-0.36	4.08	0.94	-0.93	0.56
Другима се веома свиђа како изгледам.	3.07	0.76	-0.24	0.43	3.38	0.87	-0.33	0.37
Људи ме примете када уђем у просторију.	3.03	0.84	0.04	-0.46	3.52	1.04	-0.41	-0.17
Не уживам у томе да посматрам себе.	3.42	0.87	-0.19	-0.37	3.21	1.26	-0.13	-0.98
Не окрећем главу када ходам улицом.	2.78	0.91	0.46	-1.01	2.80	1.10	0.01	-0.46

Легенда: AS– аритметичка средина, SD – стандардна девијација, sk – скјунис, ku - куртозис

У оквиру резултата приказаних у табели 6 примећујемо да су лептокуртичност и негативна асиметричност дистрибуције најизраженији код ајтема „Уживам да добро изгледам“. У погледу свих осталих ајтема симетричност дистрибуције не одступа пуно од пожељне вредности скјуниса у ситуацији нормалне дистрибуције. Међутим, већина ајтема има платикуртичну дистрибуцију. Платикуртичност је најизраженија код ајтема „Када се погледам у огледало углавном нисам задовољан/-на оним што видим (како изгледам)“, затим код ајтема „Не уживам у томе да посматрам себе“ и „Увек сам задовољан/-на оним што видим у огледалу“.

Табела 6

Дескриптивна статистика ставки димензије Поверење у властите способности

Поверење у властите способности	База са оригиналним подацима				База података на српском узорку			
	AS	SD	sk	ku	AS	SD	sk	ku
<i>Ајтеми</i>								
Био/-ла бих добар/-ра у обављању чак и оних задатака са којима се први пут сусрећем.	3.65	0.79	-0.61	0.58	3.81	0.93	-0.93	0.74
Креативнији/-ја сам од већине људи.	3.34	1.01	-0.40	-0.54	3.28	1.13	-0.44	-0.54
Упућенији/-ја сам (имам више знања) од већине људи.	3.52	0.92	-0.31	-0.76	3.24	1.12	-0.49	-0.50
Могу успешно да урадим неки задатак брже од већине.	3.38	0.91	-0.47	-0.42	3.61	0.98	-0.69	0.27
Моје идеје обично нису тако добре (иновативне) као идеје других.	3.96	0.72	-0.39	0.14	3.77	0.96	-0.49	-0.31
Ја немам талента за многе ствари.	3.87	0.83	-1.08	1.44	3.67	1.23	-0.51	-0.92
Одушевљавам себе идејама које имам.	3.47	0.90	-0.55	-0.11	3.46	1.07	-0.51	-0.22
Мање сам занимљив/-а од већине људи.	3.74	0.81	-0.73	0.23	3.91	1.02	-0.62	-0.41
Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било).	3.85	0.96	-0.75	0.02	3.89	1.10	-0.91	0.14
Могу бити успешан/-а у чему год пожелим.	3.71	0.90	-0.64	0.04	3.19	1.17	-0.38	-0.75
Други би желели да могу бити вешти попут мене.	2.97	0.80	0.05	0.28	2.96	1.05	-0.27	-0.35
Људи ми завиде на способностима које имам.	2.81	0.80	0.26	-0.07	3.00	1.05	-0.36	-0.38

Легенда: AS– аритметичка средина, SD – стандардна девијација, sk – скјунис, ku - куртозис

Детаљнијим увидом у дескриптивне карактеристике ајтема примећујемо да су лептокуртичност и негативна асиметричност дистрибуције најизраженији код ајтема „Био/-ла бих добар/-ра у обављању чак и оних задатака са којима се први пут сусрећем“. Наредни ајтем са високо израженом негативном асиметријом дистрибуције је „Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било)“ при чему је дистрибуција код овог ајтема минимално издужена, односно лептокуртична (код овог ајтема је најмање вертикално одступање од нормалне дистрибуције у односу на све наведене ајтеме првог фактора). Најизраженија платикуртичност дистрибуције је код ајтема „Ја немам талента за многе ствари“ при чему је дистрибуција и негативно асиметрична. Наредни ајтем којег карактерише изражена платикуртична, али мања негативна асиметрична дистрибуција је „Могу бити успешан/-а у чему год пожелим“. Најмање одступање у погледу негативне асиметрије је код ајтема „Други би желели да могу бити вешти попут мене“.

Анализом доступне литературе о крос-културалној адаптацији можемо издвојити 4 нивоа мерне инваријантности две верзије теста (Аккуш et al., 2017; Hedrih, 2020): конструктна нееквиваленција, структурална еквиваленција, еквивалентност мерне јединице и пуна скаларна еквиваленција. Имајући то у виду, приказ резултата ће бити организован сходно нивоима мерне инваријантности. За проверу сваког нивоа неопходно је поседовање и базе са оригиналним подацима, а приступ и коришћење базе одобрено је од стране Ле Бела. Узорак базе са оригиналним подацима састоји се од 113 испитаника (42.5% су особе мушког пола), просечне старости 28.95 година (Мин: 18; Мак: 67, СД=12.17).

6.2.1. Структурална еквиваленција

Структурална еквиваленција представља ниво еквиваленције који указује да две верзије теста мере исти конструкт или конструкте који су веома слични (Hedrih, 2020). О постојању структуралне еквиваленције две верзије теста можемо извести закључак поређењем њихових факторских структура, при чему се очекује да у обе верзије теста исти ајтеми засићују исте факторе, али не морају бити идентична факторска засићења тих ставки у обе верзије теста. У ситуацији када две верзије теста имају ајтеме који се садржински разликују, али мере исти конструкт, провера структуралне мерне инваријантности подразумева тестирање једнакости спољне ваљаности путем испитивања номолошких мрежа обе верзије теста.

Имајући у виду да у нашем случају адаптирана верзија ставки садржински одговара оригиналној верзији, проверу структуралне еквивалентности смо тестирали поређењем једнакости факторске структуре у обе верзије теста израчунавањем Такеровог коефицијента конгруенције за оба фактора, *Задовољство физичким изгледом* и *Поверење у властите способности*. Вредности Такеровог коефицијента конгруенције креће се од -1 до $+1$. Према Фулгосију (Fulgosi, 1979), вредност коефицијента изнад $.80$ је довољна да се фактори могу сматрати идентичним. Са друге стране, Хедриху (Hedrih, 2020) помера границу и наводи да уколико је коефицијент конгруенције једнак и већи од $.92$ можемо закључити да су издвојени фактори у оригиналној и преведеној верзији конгруентни.

Такерова мера конгруенције се рачуна према следећој формули:

$$\frac{\sum a_{ij1} a_{ij2}}{\sqrt{\sum a_{ij1}^2 \sum a_{ij2}^2}}$$

При чему a_{ij1} - представља појединачне ајтеме из колоне у оквиру факторског засићења на узорку из оригиналне студије; a_{ij2} - представља појединачне ајтеме из колоне у оквиру факторског засићења на узорку из студије у оквиру које је скала преведена.

За тестирање структуралне еквиваленције прво смо спровели факторску анализу, при чему смо фиксирали постојање 2 фактора и укључили Веримакс ротацију. Исту анализу спровели смо и на оригиналним подацима како бисмо добили засићења за сваки ајтем на оба узорка, а потом смо израчунали Такерове мере конгруенције. Резултати су приказани у табелама 7 и 8.

Табела 7

Приказ оптерећења ставки на димензији Задовољство физичким изгледом за обе верзије теста и приказ Такерове мере конгруенције

	Задовољство физичким изгледом				
	a_{ij1}	a_{ij2}	a_{ij1}^2	a_{ij2}^2	$a_{ij1} * a_{ij2}$
Ајтем 02	.720	.499	.518	.249	.359
Ајтем 04	.638	.451	.407	.203	.288
Ајтем 05	.755	.635	.570	.403	.479
Ајтем 07	.790	.756	.624	.572	.597
Ајтем 09	.467	.521	.218	.271	.243
Ајтем 11	.424	.413	.180	.171	.175
Ајтем 14	.784	.638	.615	.407	.500
Ајтем 16	.634	.535	.402	.286	.339
Ајтем 18	.775	.545	.601	.297	.422
Ајтем 21	.683	.451	.466	.203	.308
			$\Sigma=4.601$	$\Sigma=3.063$	$\Sigma=3.712$
			$\sqrt{4.601 * 3.063} = 3.754$		3.712
			Такеров коефицијент конгруенције $\frac{3.712}{3.754} = .9888$		

Легенда: a_{ij1} - Факторско засићење ајтема оригиналне скале; a_{ij2} - Факторско засићење ајтема преведене скале; Пратећи формулу за рачунање Такеровог коефицијета конгруенције израчунали смо следеће вредности: a_{ij1}^2 - Квадрирано факторско засићење ајтема оригиналне скале; a_{ij2}^2 - Квадрирано факторско засићење ајтема преведене скале; $a_{ij1} * a_{ij2}$ - производ факторских засићења ајтема на оригиналној и преведеној скали сујете.

У табели 7 дат је приказ засићења ајтема за фактор сујете који се односи на *Задовољство физичким изгледом*. У оквиру ове димензије, засићења свих ајтема на српском узорку превазилазе доњу границу препорученог засићења од .30. Имајући у виду да је вредност Такеровог коефицијента .989, што је знатно изнад доњих граница еквивалентности, можемо закључити да постоји висок ниво структуралне конгруентности између две верзије теста на фактору сујете који мери *Задовољство физичким изгледом*. Поред тога, детаљнијим увидом у факторска засићења две верзије теста (.683 на оригиналним и .451 на нашим подацима), примећујемо велику разлику на ајтему 21 („*Не окрећем главу када ходам улицом*“). Узимајући у обзир проблем приликом превода овог ајтема, односно дилему око његовог прецизног превођења, одлучено је да се овај ајтем у наредним студијама замени ајтемом „*Други се не окрећу за мном када ходам улицом*“.

Табела 8

Приказ оптерећења ставки на димензији Поверење у властите способности за обе верзије теста и приказ Такерове мере конгруенције

	Поверење у властите способности				
	a_{ij1}	a_{ij2}	a_{ij1}^2	a_{ij2}^2	$a_{ij1} * a_{ij2}$
Ајтем 01	.381	.398	.145	.158	.152
Ајтем 03	.412	.626	.170	.392	.258
Ајтем 06	.651	.676	.424	.457	.440
Ајтем 08	.551	.627	.304	.393	.346
Ајтем 10	.629	.360	.396	.130	.226
Ајтем 12	.640	.327	.410	.110	.209
Ајтем 13	.528	.552	.279	.305	.291
Ајтем 15	.597	.297	.356	.088	.177
Ајтем 17	.454	.282	.206	.080	.128
Ајтем 19	.471	.537	.222	.288	.253
Ајтем 20	.711	.763	.506	.582	.543
Ајтем 22	.626	.689	.392	.475	.431
			$\Sigma=3.808$	$\Sigma=3.455$	$\Sigma=3.454$
			$\sqrt{3.808 * 3.455}=3.627$		3.454
			Такеров коефицијент конгруенције= $\frac{3.454}{3.627} = .9524$		

Легенда: a_{ij1} - Факторско засићење ајтема оригиналне скале; a_{ij2} - Факторско засићење ајтема преведене скале; Пратећи формулу за рачунање Такеровог коефицијета конгруенције израчунали смо следеће вредности: a_{ij1}^2 - Квадрирано факторско засићење ајтема оригиналне скале; a_{ij2}^2 - Квадрирано факторско засићење ајтема преведене скале; $a_{ij1} * a_{ij2}$ - производ факторских засићења ајтема на оригиналној и преведеној скали сујете.

У табели 8 дат је приказ засићења ајтема за фактор сујете који се односи на *Поверење у властите способности*. Прегледом засићења на српском узорку примећујемо ниску вредност засићења само код ајтема 17 (Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било)). Међутим, имајући у виду да је ова вредност, .282, јако близу доње границе препорученог засићења ајтема по фактору (.30), спровели смо рачунање Такеровог коефицијента конгруенције заједно са тим ајтемом. Како је вредност Такеровог коефицијента .952, што је знатно изнад доњих граница еквивалентности, можемо закључити да постоји структурална конгруентност између две верзије теста на фактору сујете који мери *Поверење у властите способности*.

На основу резултата који су приказани у табели 7 и 8 можемо извести закључак да Скала сујете на српском узорку мери две димензије, *Задовољство физичким изгледом* и *Поверење у властите способности*, које су структурално конгруентне истим факторима Скале сујете коју је конструисао Ле Бел (LeBel, 2003).

6.2.2. Еквивалентност мерне јединице

Следећи ниво мерне инваријантности две верзије теста јесте провера еквивалентности мерних јединица. О еквивалентности мерних јединица говоримо у оном случају када се, у оба узорка, потврди да не долази до великих промена карактеристика модела који је коришћен у провери структурне еквивалентности (модела без фиксираних параметара) у ситуацији када су у моделу факторска засићења ограничена. Као мере процене подударности користи се вредност статистика фитовања (χ^2), компаративни индекс пристајања (CFI) и средњи квадратни корен грешке апроксимације (RMSEA) (Chen, 2007; према: Hedrih, 2020).

Преко вредности статистика фитовања (χ^2) процењујемо вероватноћу истинитости нулте хипотезе која указује на одсуство разлике коваријанси између тестираних модела, па је и самим тим, за потврђивање еквивалентности модела, неопходно да значајност овог статистика буде већа од .05. Међутим, неки истраживачи указују на то да је дискутабилно користити ову меру при процени уклапања модела јер је зависна од више различитих фактора као што су: величина узорка, структура самог модела (колико је комплексан), јачина корелација између варијабли у моделу и сл. Имајући то у виду, доводи се у питање оправданост коришћења значајности овог статистика за процену подобности модела. Као један вид корекције процене подобности модела на основу овог статистика користи се релативни χ^2 који се добија сопственим дељењем са степенима слободе (χ^2/df) и чија вредност не би требало да буде већа од 5 (добро 2 –3) (Barrett, 2007).

CFI представља нецентрализован²⁰ компаративни индекс фита модела који карактерише мала варијабилност услед промене величине узорка. Вредности овог фита се крећу од 0 до 1. Приликом процене доброг фита модела, доња граница за овај индекс износи .90 (Rigdon, 1996). За проверу мерне инваријантности, промена у вредности CFI након што се одређени параметри модела фиксирају да буду исти за поређене групе, не сме бити већа од .01 (Chen, 2007; према: Hedrih, 2020).

²⁰ Поређење се врши у односу на дефинисани популацијски индекс фита.

RMSEA представља индекс за процену подесности модела; односно, индекс фита који служи за процењивање одрживости тестираног модела у популацији. Уколико модел у потпуности репродукује однос коваријанси из популације вредност овог индекса ће бити 0. За разлику од CFI, индекс RMSEA је погодан и за мање узорке, али је осетљив на недостатак парсимоније. Приликом процене доброг фита модела, горња граница за овај индекс износи .10 (Rigdon, 1996); при провери, мерне инваријантности промене у вредности RMSEA, након фиксирања одређених параметара модела за све поређене групе, не сме бити већа од .015 (Chen, 2007; према: Hedrih, 2020).

За провере еквивалентности мерних јединица спровели смо мултигрупну конфирматорну факторску анализу (MG-CFA) уз прогресивно фиксирање параметара модела у поређеним групама. Резултати су приказани у табели 9, а изглед тестираног модела на слици 2.

У оквиру табеле 9 приказани су параметри подобности за неколико модела. Први је оригинални модел; односно, приказ фита модела који је тестиран само на оригиналним подацима (изглед модела приказан је на слици 2, овакав модел објашњава 91% опажене варијансе сујете на оригиналним подацима (LeBel, 2003)). Следећи модели из табеле направљени су у оквиру мултигрупне конфирматорне анализе: модел без фиксираних параметара – модел који је коришћен за тестирање структурне еквиваленције две верзије теста; модел са фиксираним параметрима у оквиру којег су фиксирани факторски коефицијенти (Measurement weights) – модел који служи за проверу инваријантности мерних јединица две верзије теста; и последњи, модел са фиксираним параметрима у оквиру којег су фиксирани интерцепти (Measurement intercepts) – модел који служи за проверу потпуне мерне инваријантности.

Табела 9

Приказ карактеристика двофакторског модела сујете на оригиналним подацима, као и приказ промене вредности фита модела који су направљени у оквиру мултигрупне конфирматорне анализе

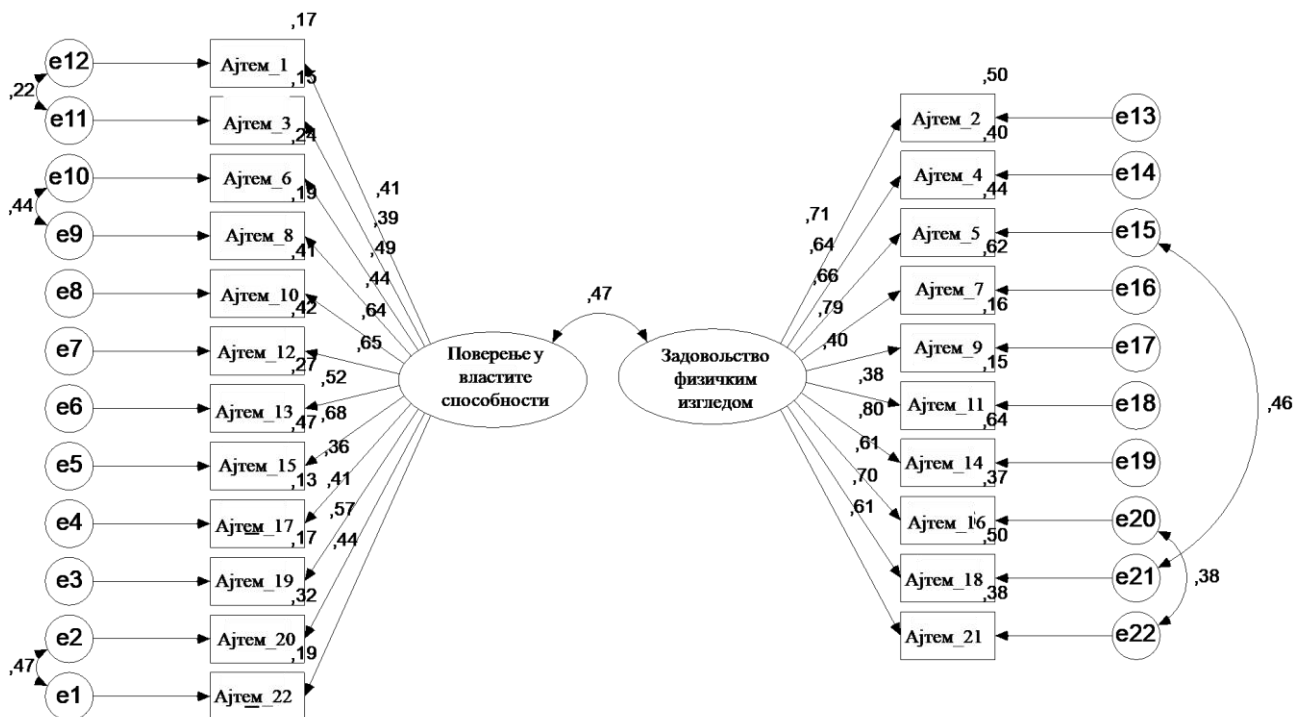
Скала	Статистичка значајност фита модела			Индекси фита	
	χ^2 (df)	p	χ^2 /df	RMSEA	CFI
Оригинал подаци	278.323 (203)	.00	1.371	.058	.907
Модел без фиксираних параметара	1147.588 (406)	.00	2.827	.050	.811
Модел са фиксираним факторским коефицијентима	1201.838 (426)	.00	2.821	.050	.802
Модел са фиксираним интерцептима	1403.646 (428)	.00	3.280	.056	.752

Резултати истраживања указују на значајне вредности хи квадрат статистика што би указало на постојање разлике коваријанси између очекиваног модела и емпиријских података. Међутим, резултати ранијих студија указују на осетљивост ове мере на великим узорцима (узорци преко 200 испитаника) јер се при анализи на великим узорцима добијају високе вредности χ^2 статистика што повећава вероватноћу да статистик буде значајан, а самим тим се повећава и вероватноћа да се направи грешка типа 1 (Barrett, 2007). Имајући ово у виду, занемарили смо статистичку значајност χ^2 и као меру уклапања модела посматраћемо остале показатеље. Релативни χ^2 индекс указује на добро уклапање модела, јер ни једна вредност не прелази 5, а већина модела има вредности које су у границама пожељних (2 до 3).

Промене вредности RMSEA, поредећи прва два модела међугрупне анализе, не прелазе дозвољену вредност од 0.015 што указује на постојање еквивалентности мерних јединица између оригиналне и адаптиране верзије скале. Поред тога, ове вредности не прелазе горњу граничну вредност што указује на добру одрживост модела у популацији.

Са друге стране, промена вредности компаративног индекса фита (CFI) у другом у односу на први модел међугрупне анализе не прелази дозвољену вредност од 0.01 што указује на постојање еквивалентности мерних јединица. Ипак, саме вредности CFI

су знатно испод пожељних у свим моделима поређења две групе података (оригинални и подаци из Србије) што указује на генерално лоше уклапање модела. Имајући у виду да анализе (Cheung & Rensvold, 2002) сугеришу да је вредност CFI, за разлику од вредности RMSEA, осетљива на комплексност модела зато што се при израчунавању овог индекса изостављају теоријски безначајна факторска оптерећења и корелиране грешке у моделу (што је модел комплекснији у том је и већа могућност опадања вредности CFI), могуће је да је то разлог добијања ниже вредности овог индекса и на нашим подацима. Како бисмо испитали веродостојност претпоставке, поделили смо базу са српским испитаницима на два дела (испитанике под непарним бројем сврстали смо у једну базу података, а оне под парним бројем у другу базу података). На првој формираној бази испитаника поставили смо модел као са слике 2, проверили одрживост модела, а потом приступили његовој модификацији како бисмо добили модел који задовољава критеријуме доброг фита. Када смо то успели, проверили смо одрживост модела на другој бази података. Резултати истраживања показују да српска верзија двофакторског модела сујете, уз одређене модификације које се не односе на мењање броја ајтема по факторима, задовољава карактеристике доброг фита. Детаљнији резултати су приказани у оквиру додатка 1.

Слика 2. Приказ распореда ајтема двофакторског модела сујете на бази са оригиначним подацима

Имајући у виду вредности релативног χ^2 индекс и RMSEA можемо рећи да тестирани модел указује на релативно добро уклапање са подацима. Сагледавајући промене у вредности индекса CFI и RMSEA можемо извести закључак да између тестиране две верзије скала постоји еквивалентност мерних јединица.

6.2.3. Пуна скаларна еквивалентност

Пуна скаларна инваријантност подразумева да две верзије теста имају исти однос између сировог скорa и нивоa експресије неке особине. Провера овог нивоa мерне варијантности може се вршити преко мултигрупне конфирматорне факторске анализе (MG-CFA) уз прогресивно фиксирање параметара модела у поређеним групама, при чему је битно да не дође до велике промена вредности CFI (дозвољена промена до .01) и RMSEA (дозвољена промена до .015) и у ситуацији фиксираних интерцепта (Hedrih, 2020).

Анализирајући податке приказане у табели 9, примећујемо да код модела 3 (фиксирани су интерцепти) долази до повећања вредности релативног χ^2 , али је та вредност у границама дозвољене за оцењивање доброг уклапања модела. Поред тога, промена у оквиру индекса RMSEA је у граници дозвољеног. Са друге стране, у оквиру овог модела долази до промене у вредности CFI која је већа у односу на граничну вредност од .01, што указују на одсуство пуне скаларне еквивалентности две верзије скала.

Имајући у виду наведене резултате, нисмо у могућности да недвосмислено потврдимо пуну скаларну еквивалентност између две верзије скала.

6.2.4. Психометријске карактеристике адаптиране верзије Скале сујете

Након што смо утврдили да постоји мерна инваријантност између оригиналне и адаптиране скале на нивоу еквивалентности мерних јединица, приступили смо провери осталих метријских карактеристика адаптиране верзије Скале сујете. Адаптирана скала сујете састоји се од 22 ајтема и мери 2 фактора (Задовољство физичким изгледом садржи 10, Поверење у властите способности 12 ајтема). Оба фактора заједно објашњавају 34.04% варијансе сујете. Корелација између фактора износи $r = .47$ ($p < .01$).

6.2.4.1. Поузданост фактора адаптиране верзије Скале сујете

Како бисмо испитали интерну конзистенцију издвојених фактора Скале сујете израчунали смо вредност Кронбахове α и Мек Доналдсонове ω , као и мере промене α у случају изостављања неког ајтема. Резултати су приказани у табелама 10 и 11.

Табела 10

Приказ интерне конзистенције фактора Скале сујете

Задовољство физичким изгледом	ω	α
Поузданост на тестираном узорку	.773	.770
95% доња граница интервала поверења	.746	.742
95% горња граница интервала поверења	.799	.796
Поверење у властите способности	ω	α
Поузданост на тестираном узорку	.787	.785
95% доња граница интервала поверења	.762	.759
95% горња граница интервала поверења	.811	.809

Табела 11

Интерна конзистенција и дискриминативност појединачних ставки у оквиру димензија Скале сујете

		Варијанса скале у случају изостављања ставке	Корелација ставке са фактором	Вредност Кронбахове α уколико се ставка изостави
Задовољство физичким изгледом	Ајтем 02	34.12	.35	.763
	Ајтем 04	32.84	.47	.747
	Ајтем 05	32.47	.43	.752
	Ајтем 07	31.17	.59	.729
	Ајтем 09	33.27	.44	.751
	Ајтем 11	35.29	.36	.760
	Ајтем 14	33.60	.58	.738
	Ајтем 16	33,30	.49	.745
	Ајтем 18	32,97	.39	.758
	Ајтем 21	34,83	.32	.766
Поверење у властите способности	Ајтем 01	43.89	.35	.777
	Ајтем 03	41.39	.45	.768
	Ајтем 06	41.18	.47	.766
	Ајтем 08	42.27	.47	.766
	Ајтем 10	43.44	.38	.774
	Ајтем 12	41.98	.36	.779
	Ајтем 13	41.58	.47	.766
	Ајтем 15	43.49	.34	.778
	Ајтем 17	44.99	.20	.793
	Ајтем 19	40.61	.48	.764
	Ајтем 20	39.61	.64	.748
	Ајтем 22	40.85	.53	.759

Резултати истраживања указују на добру интерну конзистенцију оба издвојена фактора Скале сујете. Вредност Кронбахове α у оквиру димензије *Поверење у властите способности* повећала би се, али незнатно, једино у ситуацији изостављања ајтема 17 (Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било)). Изостављање било ког другог ајтема довело би до пада коефицијента интерне конзистенције ове димензије. У оквиру димензије *Задовољство физичким изгледом* изостављањем било ког ајтема дошло би до пада вредности Кронбахове α .

6.2.4.2. Нормалност дистрибуције фактора Скале сујете

С обзиром на величину узорка, уместо Колмогоров-Смирновог теста (који постаје преосетљив на великим узорцима), нормалност расподеле за скорове на обе димензије Скале сујете проверили смо рачунањем вредности скјуниса и куртозиса и њихових стандардних (z) вредности. Резултати су приказани у табели 12, као и на графиконима 1 и 2.

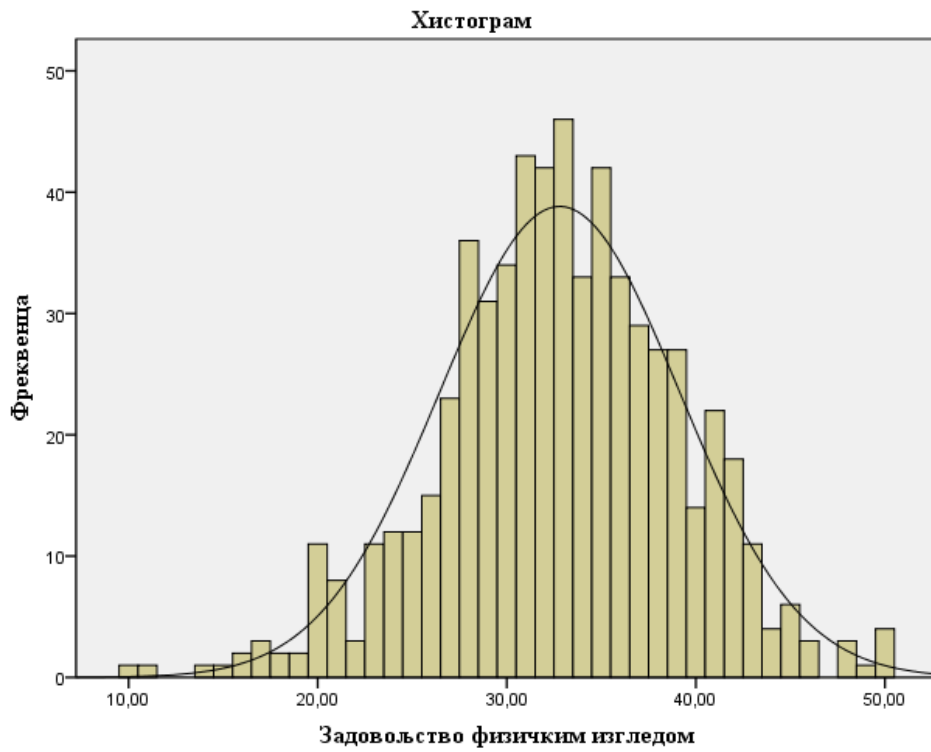
Табела 12

Дескриптивни показатељи и тестирање нормалности расподеле за оба фактора Скале сујете

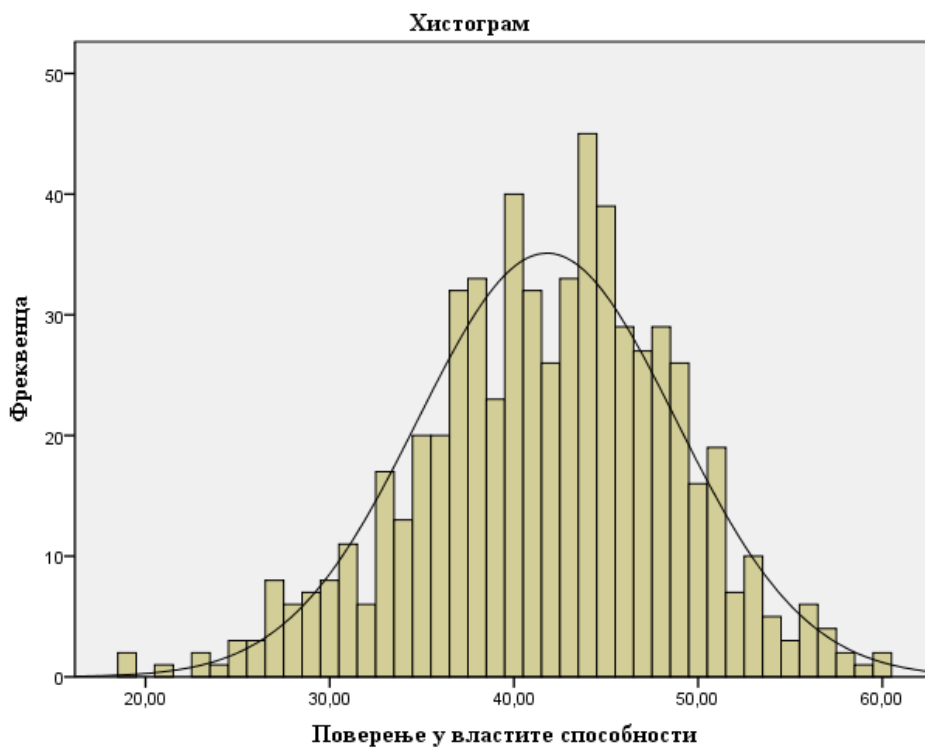
	Min	Max	AS	SD	Sk	sk/SE	Ku	ku/SE
Задовољство физичким изгледом	10.00	50.00	32.80	6.34	-0.20	2.07	0.39	1.99
Поверење у властите способности	19.00	60.00	41.79	7.01	-0.27	2.78	0.10	0.49

Легенда: Min – минимална вредност скорa; Max – максимална вредност скорa, AS – просечна вредност испољености димензије сујете, SD – стандардна девијација, sk – скјунис, ku – куртозис, sk/SE – z скор за скјунис, ku/SE – z скор за куртозис.

Негативне вредности скјуниса на оба фактора указују на негативно асиметричне, а позитивне вредности куртозиса на лептокуртичне дистрибуције. Будући да су ове вредности прилично ниске, односно јако близу жељених вредности (за обе мере би било идеално да износе 0), претпостављамо да дистрибуција на оба фактора не одступа драстично од нормалне расподеле. Додатни преглед нормалности дат је на графиконима 1 и 2.

Графикон 3. Приказ нормалности расподеле за фактор **Задовољство физичким изгледом**

Графикон 4. Приказ нормалности расподеле за фактор **Поверење у властите способности**

6.3. ДИСКУСИЈА ИСТРАЖИВАЊА 1

Основни циљ истраживања 1 усмерен је на проверу одрживости Ле Беловог дводимензионалног одређења сујете на узорку испитаника из Србије. Према Ле Белу (LeBel, 2003), сујета се састоји из две димензије: пренаглашено испољеног задовољства физичким изгледом и пренаглашено испољеног поверења у властите способности. Како бисмо проверили одрживост оваквог одређења сујете и на узорку испитаника из Србије, приступили смо адатацији Скале сујете коју је развио Ле Бел.

Ле Белова скала сујете се састоји из 22 ајтема и мери поменуте две димензије сујете, задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности. Приликом адаптације скале водили смо се препорукама од стране Међународне комисије за тестове (International Test Commission, 2017). Адаптацију смо урадили комбинацијом повратног превода и превода унапред. Процедура је била следећа: један експерт (професор енглеског језика) је превео скалу са енглеског на српски језик, затим је други експерт извршио превод са српског на енглески језик, а потом су два преводиоца оценила еквивалентност оригиналне верзије и верзије скале која је настала повратним преводом. Приликом одређења коначне верзије теста, за процену адекватности преведених ставки консултована су још два експерта, из области социјалне психологије и психологије личности, који су проценили садржинску адекватност преведених ајтема. У току поступка издвојили су се неки ајтеми који су захтевали више пажње приликом формирања коначне верзије.

Први ајтем који је представљао потешкоћу приликом превода јесте „My looks are worth noticing“. Према препоруци професора енглеског језика овај ајтем би требало превести као „Мој изглед је вредан пажње“. Узимајући у обзир да скала мери димензију сујете која се односи на пренаглашено (надувано) задовољство физичким изгледом, настојали смо да анализирамо садржинску адекватност ајтема, са посебним освртом на реч „*noticing*“ која више указује на потребу да се буде примећен, да се на нас обрати пажња, а не на генерално задовољство својим изгледом који се можда више може интерпретирати као мера самопоуздања. Имајући ово у виду, у коначној верзији ајтем је дефинисан тако да више указује на захтев да се обрати пажња на наш физички изглед, па тако ајтем у коначној верзији гласи „*Мој изглед заслужује да буде примећен*“.

Следећи ајтем који је био дискутабилан за адаптирање јесте „I am more knowledgeable than most“. Први превод овог ајтема гласио је „Паметнији/-ја сам од

већине“. Спорна одлука тичала се речи „*knowledgeable*“ која више упућује на особу која је информисанија или упућенија од других, него на атрибут „пааметнији“. Наиме, иако овако формулисани превод делује као добар, па чак и бољи опис особе која је сујетна у домену интелектуалних способности од онога који је задржан у коначној верзији, настојали смо да у првој фази превода што више задржимо еквивалентност садржаја у односу на оригинални ајтем. Због тога је у коначној верзији овај ајтем преведен као „Упућенији/-ја сам (имам више знања) од већине људи“.

Интервенције у оквиру наредна три ајтема су биле минималне. Ајтем „I do not consider myself an attractive individual“, који је првобитно био преведен као „Не сматрам себе привлачним појединцем“, у коначној верзији је измењен у формулацију „*Не сматрам себе привлачном особом*“ како би реченица звучала природније. Слична интервенција била је и у оквиру превода ајтема „My looks are very appealing to others“. Ајтем је прво преведен као „Мој изглед се веома свиђа другима“, али је измењен у коначну форму „*Другима се веома свиђа како изгледам*“. Како се један од основних захтева при конструкцији ајтема односи на једноставност формулације и познатост речи из које се ајтем састоји, првобитни превод ајтема „I impress myself with ideas that I have“ који је гласио „Имп्रेसионирам себе идејама које имам“ у коначној верзији преформулисан је у форму „*Одушевљавам себе идејама које имам*“.

Ајтем „I do not impress myself in front of the mirror“ првобитно је преведен као „Нисам импресиониран/-а собом испред огледала“, а експерти су оценили да је повратни превод ајтема еквивалентан оригиналном ајтему. Међутим, сама конструкција реченице деловала је нејасно, због чега је предлог једног експерта из области психологије био да се ајтем преведе као „Не импонује ми моја слика у огледалу“, али је и тако конструисана реченица деловала недовољно јасно. Након анализе суштине коју ајтем треба да пренесе, а то је да особа није задовољна оним што види када се огледа, ставка је преформулисана и у својој коначној верзији гласи „*Када се погледам у огледало углавном нисам задовољан/-на оним што видим (како изгледам)*“.

Највећи проблем представљала је адаптација наредна два ајтема. Приликом адаптације ајтема „I consistently do well academically (if not in school, think in the past)“, основна дилема је била да ли ајтем преводити у прошлом времену или као радњу која је започета у прошлости, али и даље траје. Предлог експерата из енглеског језика био је да се ајтем преведе као „Ја стално напредујем у академском смислу (уколико тренутно немате везе са школом, сетите се како је било раније)“. Предлог експерата из области

психологије био је да се ајтем преведе као „Одувек сам имао/-ла успеха у школи“ или „Школовање ми константно добро иде“. Међутим, овај део оригиналног ајтема који је исписан у загради више указује на потребу присећања колико смо заправо били успешни у школи, учењу, па је стога у коначној верзији ајтем преведен као „*Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било)*“. Наредни ајтем који је изазвао велику полемику при преводу јесте „I do not turn heads when I walk down the street“. Из угла професора енглеског језика еквивалентан превод би звучао „Не окрећем се када идем улицом“. Међутим, делује да је ајтем садржински нејасан. Овако написан не делује као да јасно мери сујету која се односи на физички изглед. Схватање једног експерта из области психологије било је да се ајтем заправо односи на привлачење пажње на улици па је предложен превод „Други се не окрећу за мном када ходам улицом“. Детаљнијим освртом на оригинални ајтем утврђено је да се ајтем односи на прво лице, зато смо покушали да ајтем преведемо тако да задржи лице наратива, да не одступа садржински пуно од оригинала, али да истовремено прикаже горду особу која кад хода улицом не обраћа пажњу на ствари око себе. У коначној верзији ајтем је преведен као „*Не окрећем главу када ходам улицом*“.

Након формирања коначне верзије скале на српском језику спроведено је истраживање онлајн. Обрада прикупљених података усмерена је на процену еквивалентности оригиналне и адаптиране верзије скале, али и проверу осталих метријских карактеристика скале сујете на српском узорку. Пре дискусије о добијеним резултатима који се тичу процене еквивалентности две скале, образложићемо неке карактеристике дистрибуција мера на појединачним ајтемима.

Имајући у виду вредности скјуниса и куртозиса резултати указују на то да су највећа одступања од нормалне дистрибуције примећена код ајтема „Био/-ла бих добар/-ра у обављању чак и оних задатака са којима се први пут сусрећем“ и „Уживам да добро изгледам“. У просеку, највише је испитаника који су на ове ајтеме одговорили са „Делимично се слажем“, док је мали број испитаника који су одговорили са „У потпуности се не слажем“ и „У потпуности се слажем“. Високо одступање ове две вредности примећено је и код ајтема „Ја немам талента за многе ствари“, али је код овог ајтема дистрибуција негативно асиметрична (када се рекодирају вредности за овај ајтем) и платикуртична. У погледу расподеле учесталости средњих вредности скале највеће одступање примећено је код ајтема „Када се погледам у огледало углавном нисам задовољан/-на оним што видим (како изгледам)“, „Не уживам у томе да

посматам себе“ и „Увек сам задовољан/-на оним што видим у огледалу“, а најмање код ајтема „Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било)“ и „Људи ме примете када уђем у просторију“. Најизраженија асиметричност примећена је код ајтема „Одувек сам имао/-ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/-ца сетите се како је тада било)“, „Био/-ла бих добар/-ра у обављању чак и оних задатака са којима се први пут сусрећем“ и „Уживам да добро изгледам“. На основу приказа вредности из табела 5 и 6, имајући у виду просечне вредности, одступања, али и показатеље нормалности дистрибуције, можемо закључити да дистрибуције ајтема одступају од нормалне расподеле. Већину ајтема карактерише дистрибуција која је благо негативно асиметрична (већина вредности мере скјуниса је негативног предзнака) и платикуртична (већина вредности мере куртозиса је негативног предзнака). Међутим, иако у погледу критеријума нормалности²¹ ајтеми у мањој или већој мери вертикално одступају од нормалне дистрибуције, као и од очекиване симетрије дистрибуције, та одступања не прелазе границу дозвољене вредности одступања од $+/- 0.5$.

Након што смо установили да не постоје драстична одступања од нормалности дистрибуције на појединачним ајтемима, приступили смо тестирању еквивалентности две верзије скале. Први ниво еквивалентности који смо тестирали односи се на процену једнакости структуре две верзије скале. Према Ле Белу (LeBel, 2003), Скала сујете мери два фактора, задовољство физичким изгледом (састоји се од 10 ајтема) и поверење у властите способности (12 ајтема). Приликом провере факторске структуре скале, аутор је користио варимакс ротацију фактора. Како бисмо израчунали структуралну еквивалентност између две скале, спровели смо факторску анализу и на нашим подацима, при чему смо фиксирани анализу на издвајање два фактора и укључили варимакс ротацију. Рачунање Такеровог коефицијента конгруенције подразумева упоређивање засићења истих ајтема на истим факторима на две верзије скале. Направили смо матрице за два одвојена фактора (приказ вредности је дат у табелама 7 и 8), унели засићења за сваки појединачни ајтем оригиналне и адаптиране скале за тај фактор и израчунали вредност Такеровог коефицијента конгруенције. Пошто се као гранична вредности за процену конгруенције узима висина коефицијента од .92 (Hedrih, 2020), а вредности Такеровог коефицијента износе .99, за фактор *Задовољство физичким изгледом*, и .95, за фактор *Поверење у властите способности*, можемо

²¹ Вредности скјуниса и куртозиса код нормалне расподеле су једнаке нули.

тврдити да су две верзије скале структурално конгруентне. Дакле, обе верзије скале се састоје од два фактора која су засићена истим ајтемима. Приликом уноса података о факторским засићењима посматрали смо односе тих засићења на обе верзије скале и приметили да се код ајтема 21 који гласи „*Не окрећем главу када ходам улицом*“ јавља израженији пад засићења фактора задовољства физичким изгледом у нашој студији у односу на оригиналне податке. Имајући у виду овај податак, али и чињеницу да је већ постојала дилема о томе како превести овај ајтем, ајтем је измењен у форму „*Други се не окрећу за мном када ходам улицом.*“ и у том облику коришћен је у наредне две студије.

Међутим, ниво конгруенције је тек једна од метода провере еквивалентности две верзије теста. Наредна провера је усмерена на тестирање еквивалентности мерне јединице и пуне еквивалентности две верзије скала. Занимало нас је да ли можемо говорити о еквивалентности између две верзије скале али тако да је могуће вршити поређење у нивоу испољености димензија сујете код Срба и Канађана. Како бисмо то проверили, спровели смо мултигрупну конфирматорну факторску анализу уз прогресивно фиксирање параметара (факторски коефицијенти и интерцепти) модела у поређеним групама при чему смо пратили промене индекса CFI (промена не би требало да буде већа од .01) и RMSEA (промена не би требало да буде већа од .015). Код првог модела фиксирани су факторски коефицијенти, а код другог интерцепти. Резултати указују да у погледу релативног χ^2 индекс и вредности RMSEA можемо извести закључак о добром уклапању модела у податке и мала, али у границама дозвољеног, одступања у погледу поређења оба модела у односу на модел који је коришћен при оцени структуралне еквивалентности. Уколико посматрамо промене компаративног индекса фита (CFI) у контексту модела са фиксираним параметрима, примећујемо да су ове промене у границама дозвољених у односу на модел где су фиксирана факторска засићења. Поред тога, вредност CFI је нижа од пожељне и у моделу без фиксираних параметара и у моделима са фиксираним параметрима, што указује на лоше уклапање модела у еперијске податке. Међутим, резултати указују и да претпостављени двофакторски модел сујете, уз модификацију модела која не подразумева измене у погледу структуре фактора, има задовољавајуће показатеље фита на узорку испитаника из Србије. Посматрано скупа, добијени резултати оправдавају становиште да две верзије скале имају еквивалентне мерне јединице.

Поред еквивалентности мерних јединица, занимало нас је и да ли између две верзије скале постоји пуна скаларна инваријантност. Да бисмо говорили о пуној скаларној еквивалентности две верзије скала, неопходно је да поред једнакости мерних јединица обе верзије имају и једнаке интерцепте. Један од показатеља једнакости интерцепта управо јесте минимално одступање вредности RMSEA и CFI и у ситуацији поређења са моделом у оквиру којег су фиксирани интерцепти. Уколико бисмо само посматрали вредност промене RMSEA могли бисмо говорити о пуној скаларној еквивалентности две верзије скала; али промене у вредности CFI у оквиру другог модела су израженије од дозвољених за тумачење еквивалентности. Наиме, вредност CFI у моделу без фиксираних параметара износи .811, а у моделу у коме су фиксирани интерцепти .752. Имајући у виду промену овог индекса у оквиру модела 2 морамо се оградити од могућности закључивања о пуној скаларној еквивалентности између две верзије скала.

Након што смо утврдили постојање еквивалентности мерних јединица Скале сујете на српском и канадском узорку, приступили смо провери осталих метријских карактеристика скале на српском језику.

Скала сујете која је адаптирана на српски језик задржала је оригиналну структуру од 22 ајтема распоређена у два фактора која заједно објашњавају 34.04% варијансе сујете (корелација између фактора $r = .47$, $p < .01$).

Димензија *Задовољство физичким изгледом* састоји се од 10 ајтема (при чему је препорука да се ајтем „*Не окрећем главу када ходам улицом*“ садржински измени у форму „*Други се не окрећу за мном када ходам улицом.*“). Поузданост ове димензије сујете на нашем узорку, мерена преко Кронбахове α , износи .770; при чему је доња граница интервала поузданости .742, а горња .796. Дистрибуција мера је занемарљиво негативно асиметрична (вредност скјуниса износи -0.14) и благо нагиње ка лептокуртичној дистрибуцији (вредност куртозиса износи 0.19). На основу ових налаза можемо извести закључак да овај фактор има добру интерну конзистенцију и да се скорови код највећег броја испитаника налазе благо померени на десну страну дистрибуције (у односу на очекивање сходно нормалности дистрибуције). То значи да постоји склоност ка мало израженијем скору на овој димензији сујете у популацији, али је распоред средишњих вредности и опадање ка екстремитетима са обе стране готово уједначен.

Димензија *Поверење у властите способности* састоји се од 12 ајтема. Поузданост ове димензије сујете на нашем узорку, мерена преко Кронбахове α , износи .785; при томе је доња граница интервала поузданости .759, а горња граница износи .809. Дистрибуција мера је благо негативно асиметрична (вредност скјуниса износи - 0.27) и занемарљиво нагиње ка лептокуртичној дистрибуцији (вредност куртозиса износи 0.10). На основу ових налаза можемо извести закључак о доброј интерној конзистенцији овог фактора. Као и код димензије задовољства физичким изгледом, скор код највећег процента испитаника се налази занемарљиво померен у десну страну дистрибуције, а само опадање вероватноће скорова ка екстремитетима је мало стрмије у односу на прву димензију.

Разматрано заједно, можемо закључити да је скала сујете на српском језику поуздана мера две димензије сујете, *Задовољства физичким изгледом и Поверења у властите способности*. Имајући у виду наведене резултате провере мерне инваријантности оригиналне и адаптиране верзије Скале сујете, можемо извести закључка да су ове две верзије скала структурално еквивалентне, и да између њих постоји еквивалентност мерних јединица, али не и пуна скаларна инваријантност. Односно, приликом тумачења резултата добијених на нашем узорку и оних који су добијени на узорку из Канаде, нећемо бити у прилици да поредимо међусобне скорове две верзије скала. Да појаснимо, уколико две особе имају исти сиров скор на димензији задовољство физичким изгледом, али је једна особа попунила скалу адаптирану на српски језик, а друга особа оригиналну Ле Белову скалу, нећемо моћи да изведемо закључак о истој изражености ове димензије код те две особе јер нисмо евидентирали постојање потпуне мерне еквивалентности две верзије скала.

7. ИСТРАЖИВАЊЕ 2

Резултати досадашњих истраживања указују на постојање директне повезаности између сујете и базичних особина личности (Egan & McCorkindale, 2007; LeBel, 2003; Workman & Lee, 2011), затим сујете и самопоштовања (Concatto, 2016; Goldman & Lewis, 1977; Jackson et al., 1992; Krantz, 1987; Strehlau et al., 2015), као и сујете и депресивности (Altabe & Thompson, 1996; Workman & Lee, 2011). Поред тога, резултати неких истраживања указују да сујета покреће одређена понашања која доводе до развоја социјалне (LeBel, 2003), модне (Chang et al., 2011) или потрошачке анксиозности (Darrat et al., 2016). Са друге стране, о односу стреса и сујете говори се само посредно, при чему се сматра да је стрес један од покретача сујетног понашања. Неки аутори објашњавају интензивнији развој одређеног домена сујете преко културолошког притиска (стрес). На пример, уколико се од женских особа културолошки очекује да буду лепе, мршаве и неговане како би их људи доживели као успешне, оне ће константно бити под стресом приликом настојања да се ова очекивања и испуне, што ће довести до испољавања одређених сујетних реакција које се везују за димензију забринутости за физички изглед (Chang et al., 2008; Wang & Waller, 2006). Тумачећи разлоге у вези са већом испољеношћу забринутости за властито постигнуће код младих у Кини него код младих у САД, Дурвасула и Лисонски (Durvasula & Lysonski, 2008) наводе културолошке разлике које се односе на васпитање и испољавање очекивања од деце. Они наводе да су млади у Кини више оптерећени и да су под стресом у току школовања јер се од њих очекује да ће својом успешношћу допринети развоју и бољем животном стандарду целе породице (Durvasula & Lysonski, 2008). Имајући ово у виду, проблем у оквиру истраживања 2 биће усмерен на проверу номолошке мреже сујете кроз испитивање њене повезаности са полом, базичним особинама личности (поштење, емоционалност, екстраверзија, савесност, сарадљивост, отвореност), аспектима менталног здравља (депресивност, анксиозност и стрес) и концептом глобалног самопоштовања.

Постављени проблем разрађен је кроз следеће циљеве истраживања:

1. Испитати смер и интензитет повезаности димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) са полом, базичним особинама личности (поштење, емоционалност, екстраверзија, савесност, сарадљивост,

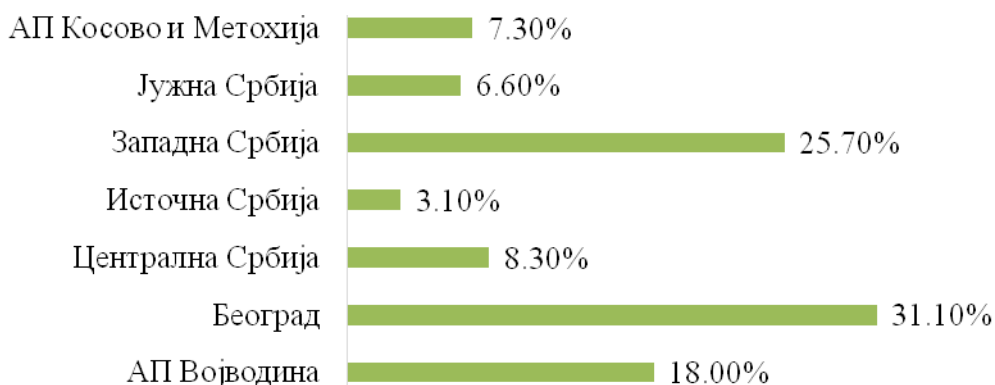
отвореност), глобалним самопоштовањем и маладаптивним формама менталног здравља (депресивност, анксиозност и стрес).

- Испитати могућност предикције димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у влатите способности) на основу познавања пола, базичних особина личности, глобалног самопоштовања и испитиваних елемената менталног здравља.

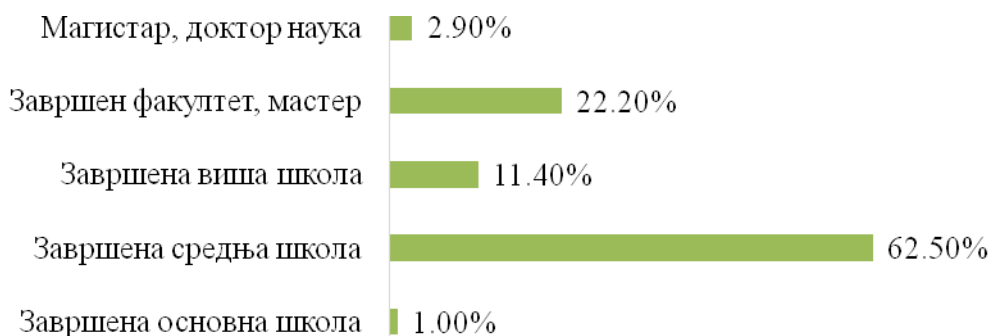
7.1.НАЦРТ ИСТРАЖИВАЊА 2

7.1.1. Узорак

Узорак је пригодан, састоји се од 518 испитаника (302 особе женског пола). Просечни узраст испитаника је 28.99 година (минимална вредност износи 18, максимална вредност 69 година, стандардна девијација износи 9.63). У оквиру наредна два графика приказана је структура узорка према месту боравка и образовању испитаника.

Графикон 5. Структура узорка према месту боравка испитаника

Графикон 6. Структура узорка према образовању испитаника

7.1.2. Варијабле

- Пол – регистрована, категоричка варијабла са нивоима особа мушког и женског пола
- Димензије двофакторског модела сујете:
 - *Степен испољеног задовољства физичким изгледом* – нумеричка, регистрована варијабла. Операционално је дефинисана преко скорана српској верзији Скале сујете.
 - *Степен испољеног поверења у властите способности* – нумеричка, регистрована варијабла. Операционално је дефинисана преко скорана српској верзији Скале сујете.
- Особине личности HEXACO модела – операционално су дефинисане преко српске верзије HEXACO-100 модела (Ashton & Lee, 2009; за српску верзију погледати: Međedović i sar., 2019):
 - *Степен испољеног поштења* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене емоционалности* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене екстраверзије* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене савесности* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене сарадљивости* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене отворености* – регистрована, нумеричка варијабла.
- Степен испољеног глобалног самопоштовања – регистрована, нумеричка варијабла. Операционално је дефинисана преко српске адаптације Розенбергове скале самопоштовања (Rosenberg, 1965; за српску верзију погледати: Ораџић, 1993).
- Димензије менталног здравља – операционално су дефинисане преко српске адаптације скале DASS-21 (Lovibond & Lovibond, 1995; за српску верзију погледати: Јовановић i sar., 2014):
 - *Степен испољене депресивности* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене анксиозности* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољеног стреса* – регистрована, нумеричка варијабла.

7.1.3. Инструмент

Српска адаптација Скале сујете (Vanity Scales; LeBel, 2003) – скала се састоји од 22 ајтема, а одговори се процењују на петостепеној скали Ликертовог типа (1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Делимично се не слажем*, 3. *Нити се слажем нити се не*

слажем, 4. Делимично се слажем, 5. У потпуности се слажем). Поузданост димензије *Задовољство физичким изгледом* (10 ајтема) на оригиналним подацима, мерена преко интерне конзистенције, износи $\alpha = .874$; а на димензији *Поверење у властите способности* (12 ајтема) $\alpha = .807$ (LeBel, 2003).

Српска адаптација модела тестирања особина личности *HEXACO-100* (Ashton & Lee, 2016; за српску адаптацију погледати: Međedović i sar., 2019) – шестофакторки модел личности. Инструмент се састоји од 100 ајтема и мери 6 димензија: поштење, емоционалност, екстраверзију, савесност, сарадљивост и отвореност. Одговори се процењују на петостепеној скали Ликертовог типа (1 – Потпуно нетачно, 2 – Углавном нетачно, 3 – Подједнако и тачно и нетачно, 4 – Углавном тачно, 5 – Потпуно тачно). Поузданост димензија на српском узорку је: поштење $\alpha = .81$, емоционалност $\alpha = .81$, екстраверзија $\alpha = .83$, сарадљивост $\alpha = .78$, савесност $\alpha = .84$, отвореност $\alpha = .82$ (Međedović i sar., 2019).

RSE – српска адаптација Розенбергове скале самопоштовања (The Rosenberg Self-Esteem Scale, Rosenberg, 1965; за српску адаптацију погледати: Орачић, 1993). Скала мери глобално самопоштовање и састоји се од 10 ајтема. Одговори се процењују на четворостепеној скали Ликертовог типа (1 – У потпуности се не слажем, 2 – Делимично се не слажем, 3 – Делимично се слажем, 4 – У потпуности се слажем). Кронбаховим коефицијентом унутрашње конзистентности скале на узорку из српске популације износи .86.

DASS-21 скала, српска верзија (Lovibond & Lovibond, 1995; за српску адаптацију погледати: Јовановић i sar., 2014) – састоји се од 21 ајтема, мери 3 димензије: депресивност (7 ајтема), анксиозност (7 ајтема) и стрес (7 ајтема). Одговори се процењују на четворостепеној скали Ликертовог типа (0 – никада, 1 – понекада, 2 – често, 3 – готово увек). На узорку српске популације, вредност α за димензије депресивност износи .87, за анксиозност $\alpha = .82$, а за стрес $\alpha = .86$ (Јовановић i sar., 2014).

7.1.4. Хипотезе

H1: Очекујемо позитивну повезаност између димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) и емоционалности, екстраверзије и отворености, а негативну повезаност са поштењем, савесношћу и сарадљивошћу (Egan & McCorkindale, 2007; Workman & Lee, 2011). Затим, недостају

нам савременија истраживања која су се бавила директним односом сујете и самопоштовања, осим она која су сујету посматрала као субдимензију нарцизма (Jackson et al., 1992). Међутим, неки аутори указују на то да је сујета повезана са потребом да особа осећа веће задовољство у погледу физичког изгледа (урадићу све само да ми изглед буде савршен и да ја осећам да добро изгледам) (Strehlau et al., 2015); они, такође, скрећу пажњу на неке налазе који упућују на позитиван однос различитих аспеката самопоштовања (нпр. телесно самопоштовање, селф-концепт који је повезан са конфекцијским бројем гардеробе) и неких облика понашања која се везују за сујету (нпр. склоност прекомерном вежбању, склоност куповини одеће која је означена мањим конфекцијским бројем). С тим у вези, очекујемо постојање позитивне повезаности између ова два конструкта. На основу резултата досадашњих истраживања, очекујемо постојање позитивне повезаности између сујете и депресивности (Workman & Lee, 2011). Међутим, недостају нам резултати ранијих истраживања на основу којих бисмо могли јасно аргументовати очекивања повезаности димензија сујете и анксиозности (дефинисане преко DASS-21 скале), и сујете и стреса. Са друге стране, налази неких студија упућују на индиректну повезаност анксиозности са потрошачком сујетом (Chang et al., 2011; Japson & Velecina, 2017), као и могућност медијаторске улоге стреса у развијању сујете код младих различитих култура (Chang et al., 2008; Wang & Waller, 2006). Узимајући све ово у обзир, а и полазећи од резултата истраживања која указују да је сујета више маладаптивни конструкт (Hall & O'Mahony, 2007; Hung et al., 2011; Knobloch et al., 2008; LeBel, 2003; Loureiro et al., 2017; Martin et al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Webster et al., 2014; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013), можемо претпоставити да ће постојати позитивна повезаност димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) и маладаптивних форми менталног здравља. Имајући у виду резултате досадашњим истраживања (Cherrier et al., 2009; Durvasula & Lysonski, 2008; Wang & Waller, 2006; Workman & Lee, 2011), полазимо од претпоставке да ће постојати повезаност између пола и димензија сујете.

H2: Недостају нам резултати истраживања која указују на доприносе тестираних варијабли (пол, базичних особина личности, самопоштовања, депресивности, анксиозности и стреса) за разумевање сујете у домену предикције и због тога нисмо у могућности да поставимо потпуно аргументовану хипотезу. Међутим, пошто нам досадашња истраживања (Barnett & Sharp, 2017; Egan & McCorkindale, 2007; Hall & O'Mahony, 2007; Hung et al., 2011; Knobloch et al., 2008; Loureiro et al., 2017; Martin et

al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Webster et al., 2014; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013) указују на постојање значајних корелација између сујете и појединих конструката (базичних особина личности, самопоштовања и депресивности) можемо очекивати да ће постојати оправдана могућност предикције обе димензије сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) на основу наведених предикторских варијабли.

7.1.5. Поступак прикупљања података

Прикупљање података је вршено у онлајн форми. Батерија тестова, упитника и скала формирана је коришћењем „Google Forms“ платформе, а дистрибуирана је испитаницима преко линка посредством различитих група на друштвеним мрежама, слањем линка на и-мејл пријатеља, вибер и сл. Односно, користили смо snowball-sampling метод (Goodman, 1961). Испитаницима је предочена сврха спроведеног истраживања, наведено је да је истраживање анонимно, као и то да могу одустати од истраживања у било ком тренутку попуњавања. Своју сагласност за учешће у истраживању испитаници су обележавали одговором на прво питање „Да ли желите да учествујете у истраживању?“. Право на учешће су имале све пунолетне особе са подручја територије Србије. Попуњавање батерије тестова, скала и упитника је у просеку трајало око 20 минута. Прикупљање података је вршено у јануару и фебруару 2022. године.

7.1.6. Обрада података

За проверу природе повезаности сујете са наведеним конструктима спровели смо анализу линеарне корелације; за тестирање предикције користили смо мултиплу регресиону анализу у пакету JASP. На основу наведених претпоставки резултата тестирали смо и структурални модел односа између наведених конативних димензија спровођењем мрежне анализе у оквиру статистичког пакета JASP.

7.2.РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА 2

Први циљ истраживања 2 односио се на испитивање смера и јачине повезаности између димензија сујете и пола, димензија сујете и особина личности, затим димензија сујете и самопоштовања, као и димензија сујете и неких аспеката менталног здравља. Пре него што прикажемо резултате корелационе анализе (табела 14), у оквиру табеле 13 приказаћемо основне карактеристике узорка у односу на тестиране варијабле. Како бисмо испитали однос просечних вредности изражености тестираних нумеричких варијабли добијених у овом истраживању са очекиваним емпиријским вредностима (просечне вредности које су добијене у валидационим студијама за инструменте на српском језику), спровели смо One-Sample T Test за сваку димензију посебно (прилогу 15).

Табела 13

Дескриптивни показатељи испољености тестираних варијабли, приказ поузданости и нормалности расподеле за тестиране варијабле

Варијабле	Min	Max	AS	SD	sk	ku	α
Задовољство физичким изгледом	14	50	34.36	7.22	-0.18	-0.29	.82
Поверење у властите способности	16	60	42.65	8.24	-0.34	-0.36	.85
Поштење	1.13	5.00	3.03	0.93	-0.10	-0.94	.90
Емоционалност	1.00	5.00	3.02	0.76	-0.16	-0.40	.86
Екстраверзија	1.25	5.00	3.61	0.75	-0.17	-0.35	.89
Сарадљивост	1.00	5.00	3.10	0.77	0.17	0	.87
Савесност	2.06	5.00	3.78	0.61	-0.15	-0.45	.82
Отвореност	1.88	5.00	3.87	0.63	-0.31	-0.27	.81
Самопоштовање	24	45	36.48	4.93	0.03	-0.78	.74
Депресивност	0	21	6.09	5.24	0.94	0.11	.69
Анксиозност	1.00	5.00	3.34	1.00	-0.34	-0.53	.87
Стрес	0	21	8.33	5.03	0.47	-0.34	.86

Легенда: Min – минимална вредност; Max – максимална вредност; AS – аритметичка средина, SD – стандардна девијација, sk – скјунис, ku – куртозис, α – вредност Кронбахове алфа мере за проверу поузданости инструмента

Пошто је један ајтем скале сујете промењен у овој студији, недостају нам подаци на основу којих бисмо упоредили испољеност димензије сујете задовољство физичким изгледом. Са друге стране, имајући у виду резултате из студије 1, испитаници у овој студији испољавају виши скор на скали поверење у властите способности ($t(517) = 2.39$,

$p < .05$; $d^{22} = 0.11$). Имајући у виду просечне вредности испољености димезија модела личности у односу на просечне вредности валидационе студије овог инструмента на српском узорку (Međedović et al., 2019), можемо извести закључак да испитаници из ове студије у просеку испољавају ниже скорове на димензијама поштење ($AC=3.46$ ($CD=0.62$); $t(517)=-10.51$, $p < .01$; $d = -0.46$)²³, емоционалност ($AC=3.22$ ($CD=0.57$); $t(517)=-5.88$, $p < .01$; $d = -0.26$) и сарадљивости ($AC=3.47$ ($CD=0.96$); $t(517)=-11.00$, $p < .01$; $d = -0.48$); нешто више просечне скорове испољавају на димензијама савесност ($AC=2.90$ ($CD=0.56$); $t(517)=32.87$, $p < .01$; $d = -1.44$) и отворености ($AC=3.43$ ($CD=0.68$); $t(517)=15.78$, $p < .01$; $d = -0.69$), као и у просеку једнак скор на димензији екстраверзије ($AC=3.56$ ($CD=0.56$); $t(517)=1.59$, $p > .05$). У погледу испољености експлицитног самопоштовања, резултате смо упоредили са просечно испољеним самопоштовањем које је добијено на сличном узорку у оквиру студије која је објављена у периоду 2022. године (Kostić & Stanojević, 2022²⁴). Ослањајући се на резултате у оквиру те студије и просечне вредности добијене у овом истраживању, можемо извести закључак да испитаници из нашег узорка испољавају виши скор самопоштовања ($AC=31.13$ ($CD=5.65$); $t(517)=24.69$, $p < .01$; $d = 1.08$). Посматрањем просечних вредности испољености депресивности, стреса и анксиозности у односу на вредности добијене у валидационој студији за ову скалу (Jovanović i sar., 2014), налази упућују на следеће: испитаници у овом узорку испољавају више скорове на димензијама депресивност ($AC=3.14$ ($CD=3.90$); $t(517)=12.79$, $p < .01$; $d = 0.56$)²⁵ и стрес ($AC=6.70$ ($CD=4.68$); $t(517)=7.34$, $p < .01$; $d = 0.32$) у односу на валидациони узорак, док то није случај код димензије анксиозност ($AC=3.37$ ($CD=3.82$); $t(517)=-0.66$, $p > .05$).

Детаљнијим увидом у природу расподеле тестираних варијабли уочавамо да димензије не одступају драстично од очекиване нормалне расподеле. Већина вредности скјуниса и куртозиса није већа од ± 0.5 , док мањи број димензија има вредности скјуниса или куртозиса близу ± 1 што се према Клину (Kline, 2005) узима као дозвољене границе одступања од нормалне дистрибуције. Поред тога, осим димензије депресивности, чија је интерна конзистенција на граничном нивоу који износи $.70$, све остале мере имају адекватну поузданост.

²² Кохенова мера величине ефекта разлика тестираних аритметичких средина.

²³ У заградама су наведене просечне вредности и просечна одступања за сваку димензију особина личности које су добијене у валидационој студији HEXACO-100 модела личности (Međedović et al., 2019)

²⁴ База са подацима је доступна на: <https://data.mendeley.com/datasets/trsgzbdmtz/1>

²⁵ У заградама су наведене просечне вредности и просечна одступања за сваку димензију које су добијене у валидационој студији DASS-21 скале (Jovanović i sar., 2014)

7.2.1. Корелациона анализа

Након што смо утврдили основне карактеристике испитаног узорка, спровели смо корелациону анализу повезаности димензија сујете са полом (0 – код за мушки пол, 1 – код за женски пол), особинама личности, самопоштовањем, депресивношћу, анксиозношћу и стресом. Приликом тумачења интензитета корелације водили смо се следећим одређењем (Cohen, 1988): .1 -.29 ниска повезаност; .3 -.49 умерена повезаност, .5 -1 висока повезаност. Резултати су приказани у табели 14.

Табела 14

Приказ коефицијента корелације између димензија сујете и осталих тестираних варијабли

		Задовољство физичким изгледом	Поверење у властите способности
Пол	r	.16	-.02
	p	.00	.67
Поштење	r	-.42	-.37
	p	.00	.00
Емоционалност	r	-.17	-.25
	p	.00	.00
Екстраверзија	r	.42	.41
	p	.00	.00
Сарадљивост	r	.05	.02
	p	.22	.64
Савесност	r	.17	.22
	p	.00	.00
Отвореност	r	.17	.24
	p	.00	.00
Самопоштовање	r	-.05	.09
	p	.30	.04
Депресивност	r	-.13	-.08
	p	.00	.07
Анксиозност	r	-.22	-.23
	p	.00	.00
Стрес	r	-.03	.02
	p	.48	.58

Легенда: r – Пирсонов коефицијент корелације; p – статистичка значајност

Резултати истраживања указују да димензија *Задовољство физичким изгледом* остварује негативну повезаност умереног интензитета са димензијом поштење, затим негативну повезаност ниског интензитета са димензијама емоционалност, депресивност и анксиозност. Са друге стране, *Задовољство физичким изгледом* остварује значајну

позитивну повезаност умереног интензитета са екстраверзијом и позитивну корелацију ниског интензитета са полом и димензијама савесност и отвореност.

Слично као прва, и димензија *Поверење у властите способности* остварује негативну повезаност умереног интензитета са димензијом поштења, као и ниску негативну повезаност са димензијама емоционалност (димензија личности) и анксиозност. Са друге стране, значајна позитивна повезаност умереног интензитета уочена је између димензије екстраверзија и поверење у властите способности; такође је уочена ниска позитивна корелација поверења у властите способности са савесношћу и отворености из домена особина личности, као и са самопоштовањем.

7.2.2. Мултипла регресиона анализа

Наредни циљ истраживања био је да се испита могућност предикције димензија сујете на основу пола, изражености самопоштовања, особина личности, депресивности, анксиозности и стреса. Како бисмо то проверили спровели смо мултиплу регресиону анализу. Резултати су приказани у табелама 15 и 16.

Табела 15

Приказ регресионих коефицијената приликом тестирања предикције задовољства физичким изгледом на основу пола, изражености особина личности, самопоштовања, депресивности, анксиозности и стреса

модел	R	R ²	F	df	p ₁
	.56	.29	20.41	11, 505	.00
Стандардизован коефицијент β				t	p ₂
Пол			0.15	3.76	.00
Поштење			-0.36	-7.89	.00
Емоционалност			0.10	1.41	.16
Екстраверзија			0.27	5.65	.00
Сарадљивост			-0.03	-0.68	.50
Савесност			0.06	1.40	.16
Отвореност			0.01	0.20	.84
Самопоштовање			0.10	2.18	.03
Депресивност			-0.09	-1.35	.18
Анксиозност			-0.13	-1.83	.07
Стрес			0.07	1.00	.32

Легенда: R – коефицијент корелације; R² – коефицијент детерминације; F-вредност статистика; df – степени слободе; p₁ – статистичка значајност статистика F; β – статистик појединачног доприноса варијабли; t – вредност статистика; p₂ – статистичка значајност статистика t.

Резултати показују да постоји могућност предикције задовољства физичким изгледом на основу пола, изражености особина личности, самопоштовања, депресивности, анксиозности и стреса. Овакав модел објашњава 29% варијансе задовољства физичким изгледом. Најизраженији јединствени допринос негативног предзнака остварује димензија поштење. Од осталих димензија појединачни значајни допринос позитивног предзнака остварују екстраверзија и самопоштовање, као и пол испитаника.

Табела 16

Приказ регресионих коефицијената приликом тестирања предикције поверења у властите способности на основу пола, изражености особина личности, самопоштовања, депресивности, анксиозности и стреса

модел	R	R ²	F	df	p ₁	
	.56	.30	21.35	11, 505	.00	
Стандардизован коефицијент β				t	p ₂	
Пол				-0.01	-0.25	.80
Поштење				-0.34	-7.74	.00
Емоционалност				-0.08	-1.22	.22
Екстраверзија				0.21	4.51	.00
Сарадљивост				-0.03	-0.75	.46
Савесност				0.10	2.51	.01
Отвореност				0.09	2.25	.03
Самопоштовање				0.25	5.69	.00
Депресивност				-0.07	-1.06	.29
Анксиозност				-0.05	-0.66	.51
Стрес				0.13	1.93	.05

Легенда: R – коефицијент корелације; R² – коефицијент детерминације; F-вредност статистика; df – степени слободе; p₁ – статистичка значајност статистика F; β – статистик појединачног доприноса варијабли; t – вредност статистика; p₂ – статистичка значајност статистика t.

Резултати показују да постоји могућност предикције поверења у властите способности на основу изражености тестираних варијабли. Овакав модел описује 30% варијансе поверења у властите способности. Најизраженији јединствени допринос негативног предзнака остварује димензија поштење. Од осталих димензија појединачни значајни допринос позитивног предзнака остварују димензије екстраверзија, савесност, отвореност, затим самопоштовање и стрес.

Детаљнијим увидом у резултате студије, уочавамо да су особине личности значајни предиктори обе димензије сујете, па се намеће питање да ли можемо говорити

о истој варијанси особина личности која предвиђа и димензију задовољство физичким изгледом и димензију сујете поверење у властите способности. Како бисмо то испитали, спровели смо две додатне анализе које ће бити детаљније приказане у наредном поглављу.

7.2.2.1. Особине личности као предиктори димензија сујете

Имајући у виду да су особине личности значајни предиктори обе димензије сујете, настојали смо да испитамо да ли иста варијанса особина личности предвиђа димензију задовољство физичким изгледом и димензију поверење у властите способности. Са циљем да то испитамо, најпре смо спровели две мултипле регресионе анализе да бисмо проверили да ли постоји статистички оправдана могућност предикције задовољства физичким изгледом, а потом и поверења у властите способности имајући у виду испољеност шест димензија личности (поштење, емоционалност, савесност, сарадљивост, екстраверзија и отвореност). Резултати су приказани у табели 17а и 18а. Након тога смо спровели 12 једноструких и две мултипле регресионе анализе. У оквиру првих 6 регресија димензију задовољство физичким изгледом третирали смо као предиктор, а појединачне димензије особина личности као критеријуме, а све са циљем да сачувамо вредности резидуала. Израчунатих шест вредности нестандардизованих резидуала користили смо као предикторе за другу димензију сујете, поверење у властите способности. Резултат је приказан у табели 18б. Након тога смо спровели наредних 6 једноструких регресија у оквиру којих је као предиктор третирана димензија сујете поверење у властите способности, а критеријумске варијабле су биле особине личности. Као и у првом случају, поново смо сачували вредности нестандардизованих резидуала које смо онда користили као предиктивне вредности за димензију сујете задовољство физичким изгледом. Резултати су приказани у табели 17б.

Табела 17а

Приказ регресионих коефицијената приликом тестирања предикције задовољства физичким изгледом на основу изражености особина личности

модел	R	R ²	F	df	p ₁	
	.53	.28	32.42	6, 511	.00	
Стандардизован коефицијент β				t	p ₂	
Поштење				-.33	-8.06	.00
Емоционалност				-.01	-0.16	.87
Екстраверзија				.31	7.02	.00
Сарадљивост				-.05	-1.25	.21
Савесност				.05	1.29	.20
Отвореност				.01	0.16	.88

Легенда: R – коефицијент корелације; R² – коефицијент детерминације; F-вредност статистика; df – степени слободe; p₁ – статистичка значајност статистика F; β – статистик појединачног доприноса варијабли; t – вредност статистика; p₂ – статистичка значајност статистика t.

Табела 17б

Приказ регресионих коефицијената приликом тестирања предикције задовољства физичким изгледом на основу изражености сачуваних нестандардизованих резидуала особина личности добијених преко једноструких регресија у оквиру којих је димензија сујете поверење у властите способности третирана као предикторска варијабла

модел	R	R ²	F	df	p ₁	
	.28	.081	7.48	6, 511	.00	
Стандардизован коефицијент β				t	p ₂	
Поштење_резидуали				-.20	-4.63	.00
Емоционалност_резидуали				.04	.90	.37
Екстраверзија_резидуали				.18	3.89	.00
Сарадљивост_резидуали				-.01	-0.23	.82
Савесност_резидуали				.01	0.28	.78
Отвореност_резидуали				-.03	-0.60	.55

Легенда: R – коефицијент корелације; R² – коефицијент детерминације; F-вредност статистика; df – степени слободe; p₁ – статистичка значајност статистика F; β – статистик појединачног доприноса варијабли; t – вредност статистика; p₂ – статистичка значајност статистика t.

Резултати истраживања показују да на основу особина личности можемо предвидети 28% варијансе задовољства физичким изгледом. Поред тога, налази упућују да варијанса особина личности коју не можемо описати помоћу димензије сујете, поверење у властите способности, објашњава 8.1% варијансе задовољства физичким изгледом.

Табела 18а

Приказ регресионих коефицијената приликом тестирања предикције поверења у властите способности на основу изражености особина личности

модел	R	R ²	F	df	p ₁	
	.52	.27	31.29	6, 511	.00	
	Стандардизован коефицијент β			t	p₂	
Поштење				-.34	-7.74	.00
Емоционалност				-.08	-1.22	.22
Екстраверзија				.21	4.51	.00
Сарадљивост				-.03	-0.75	.46
Савесност				.10	2.51	.01
Отвореност				.09	2.25	.03

Легенда: R – коефицијент корелације; R² – коефицијент детерминације; F-вредност статистика; df – степени слободe; p₁ – статистичка значајност статистика F; β – статистик појединачног доприноса варијабли; t – вредност статистика; p₂ – статистичка значајност статистика t.

Табела 18б

Приказ регресионих коефицијената приликом тестирања предикције поверења у властите способности на основу изражености сачуваних нестандардизованих резидуала особина личности добијених преко једноструких регресија у оквиру којих је димензија сујете задовољства физичким изгледом третирана као предикторска варијабла

модел	R	R ²	F	df	p ₁	
	.27	.075	6.90	6, 511	.00	
	Стандардизован коефицијент β			t	p₂	
Поштење_резидуали				-.25	-6.25	.00
Емоционалност_резидуали				-.11	-2.80	.01
Екстраверзија_резидуали				.26	5.89	.00
Сарадљивост_резидуали				-.09	-2.33	.02
Савесност_резидуали				.10	2.30	.02
Отвореност_резидуали				.08	1.98	.05

Легенда: R – коефицијент корелације; R² – коефицијент детерминације; F-вредност статистика; df – степени слободe; p₁ – статистичка значајност статистика F; β – статистик појединачног доприноса варијабли; t – вредност статистика; p₂ – статистичка значајност статистика t.

Резултати истраживања показују да на основу особина личности можемо предвидети 27% варијансе поверења у властите способности. Слично као и код прве димензије, налази упућују да варијанса особина личности коју не можемо описати

помоћу димензије задовољство физичким изгледом објашњава 7.5% варијансе димензије сујете поверење у властите способности.

Уколико упоредимо обе анализе, можемо извести закључак да је један део варијансе, од укупне варијансе особина личности које предвиђају обе димензије сујете, исти и за предвиђање димензије задовољство физичким изгледом и за димензију сујете поверење у властите способности.

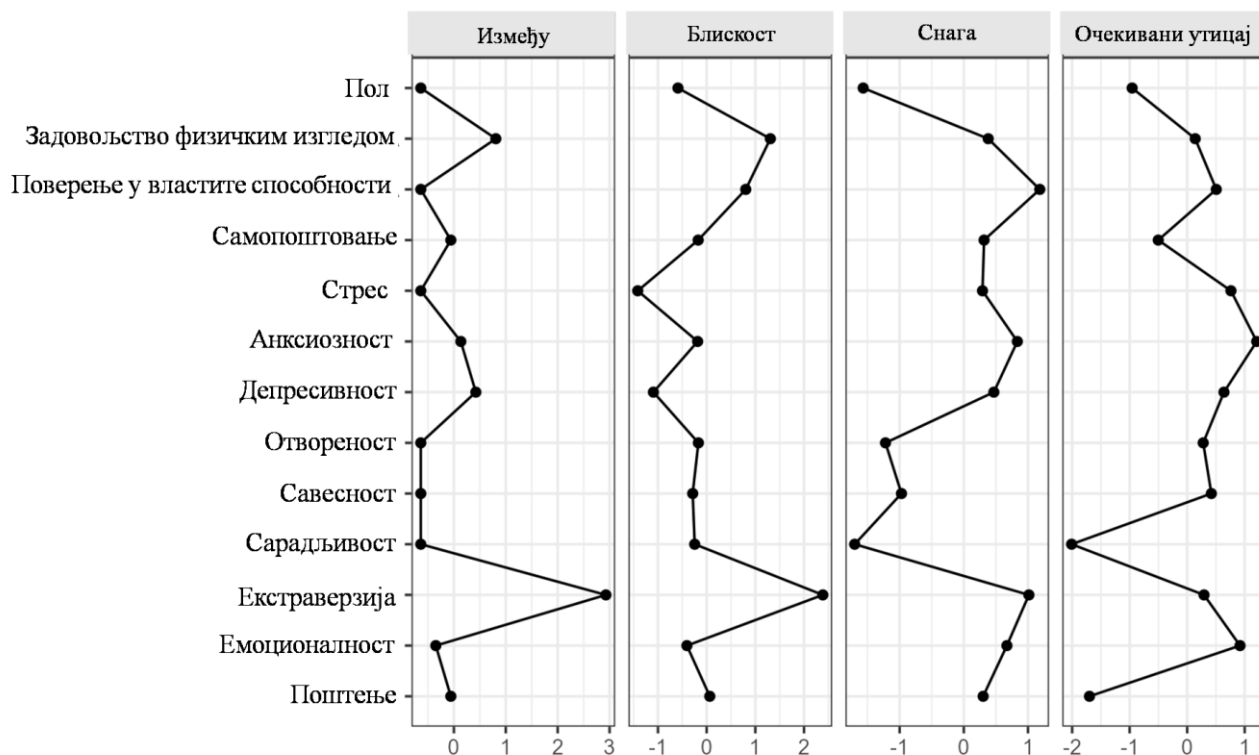
7.2.3. Мрежни модел

Након што смо проверили природу повезаности димензије сујете са полом, особинама личности, самопоштовањем, депресивношћу, анксиозношћу и стресом, занимало нас је како изгледа мрежни модел тестираних варијабли. Обраду података смо спровели у статистичком пакету JASP. Приликом одређења типа естиматора чекирали смо опцију „huge estimator,“ проширени Бајесов информативни критеријум (EBIC), а вредност параметра смо фиксирали на 0.5. Резултати су приказани у табели 22, графикону 7 и на слици 3.

Табела 22

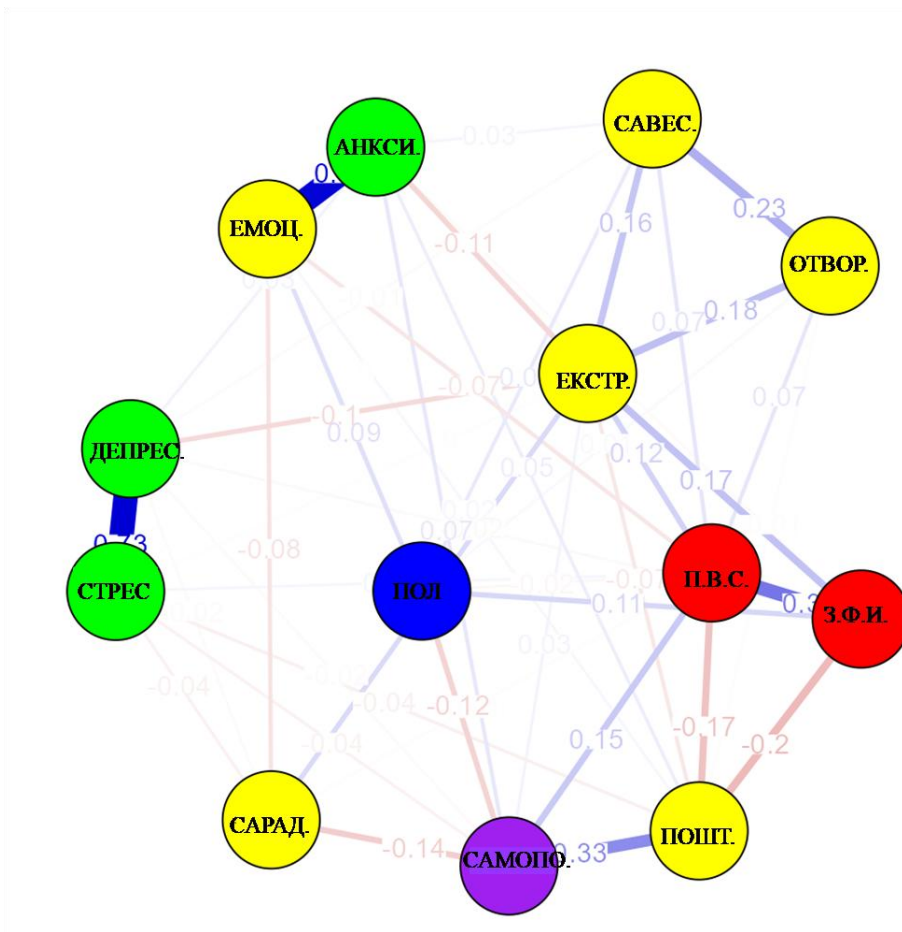
Приказ основних карактеристика мреже као и мера централности за све тестиране варијабле

Број чворова	Број ивица које нису нула			Оскудност
13	46 / 78			0.410
Мере централности варијабли				
	Између	Блискост	Снага	Очекивани утицај
Задовољство физичким изгледом	0.420	1.040	-0.105	-0.307
Поверење у властите способности	-0.545	0.687	1.216	0.549
Пол	-0.638	-0.589	-1.568	-0.957
Поштење	0.098	-0.096	0.356	-1.790
Емоционалност	-0.438	-0.583	0.299	0.561
Екстраверзија	2.886	2.484	1.114	0.277
Сарадљивост	-0.652	-0.192	-1.837	-2.116
Савесност	-0.652	-0.210	-1.279	0.213
Отвореност	-0.652	-0.031	-1.363	0.190
Самопоштовање	-0.331	-0.571	-0.136	-0.144
Депресивност	0.420	-0.919	0.500	0.598
Анксиозност	0.098	-0.369	0.892	1.240
Стрес	-0.652	-1.240	0.344	0.731

Графикон 7. Графички приказ мера централности за све тестиране варијабле

Резултати показују да се задовољство физичким изгледом и екстраверзија издвајају као варијабле које су највише повезане у мрежи са осталим варијаблама, док се екстраверзија издваја као варијабла која представља мост за повезивање са осталим варијаблама из мреже. Детаљнији приказ мреже приказан је на слици 3.

Слика 3. Приказ мрежног модела тестираних варијабли

Легенда: димензије особина личности НЕХАСО-100 модела: ЕМОЦ. – емоционалност, САРАД.-сарадљивост, ОТВОР.-отвореност за искуство, ЕКСТР. – екстраверзија, ПОШТ. – поштење, САВЕС.- савесност; САМОП.- самопоштовање; Димензије ДАСС-21 скале: ДЕПРЕС. – депресивност, АНКСИ. – анксиозност; Димензије сујете: З.Ф.И. – задовољство физичким изгледом, П.В.С. – поверење у властите способности

Посматрајући само димензије сујете, резултати истраживања указују на то да је самопоштовање директно позитивно повезано са димензијом поверење у властите способности, али није директно повезано са димензијом задовољство физичким изгледом. Димензија екстраверзије остварује позитивну повезаност са обе димензије сујете, док поштење остварује директну негативну повезаност са обе димензије сујете. Димензије отвореност и савесност остварују директну позитивну повезаност са димензијом поверење у властите способности, док преко екстраверзије остварују позитивну повезаност са димензијом задовољство физичким изгледом. Димензија сарадљивост остварује директну негативну повезаност са димензијом поверење у

властите способности, али и индиректну позитивну повезаност преко димензије екстраверзије. Димензија емоционалности је директно негативно повезана са поверењем у властите способности, али не и са другом димензијом сујете. Анксиозност остварује директну негативно повезаност са димензијом задовољство физичким изгледом, али не и са поверењем у властите способности. Сагледавајући структуру мреже, постоји могућност да су анксиозност и депресивност са димензијом поверење у властите способности најјаче повезане преко димензије екстраверзије; депресивност остварује директну негативно повезаност, али јако слабог интензитета, са димензијом задовољство физичким изгледом. Стрес остварује директну позитивну повезаност са димензијом поверење у властите способности; међутим, постоји могућност да је индиректно, преко димензије поштење, повезан и са димензијом задовољство физичким изгледом. Пол остварује позитивну повезаност са димензијом задовољство физичким изгледом, док постоји могућност да са другом димензијом сујете везу остварује преко екстраверзије.

7.3.ДИСКУСИЈА ИСРАЖИВАЊЕ 2

У оквиру истраживања 2 настојали смо да испитамо природу повезаности димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) са полом, особинама личности (поштење, емоционалност, екстраверзија, савесност, сарадљивост и отвореност), самопоштовањем, депресивношћу, анксиозношћу и стресом. Поред тога, занимало нас је да ли постоји могућност предикције димензија сујете на основу познавања изражености осталих тестираних варијабли, као и изглед номолошке мреже наведених конструката. Како бисмо то проверили, спровели смо истраживање на пригодном узорку од 518 испитаника који живе на простору Републике Србије. Том приликом смо користили адаптирану Скалу сујете која мери две димензије (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности), HEXACO-100, Розенбергову скалу самопоштовања и DASS-21 скалу. Резултате ћемо продискутовати појединачно за сваку димензију сујете и одвојено за све три анализе које смо спровели.

Резултати истраживања указују на постојање ниске позитивне корелације пола (нумерал 0 је додељен особама мушког, а нумерал 1 особама женског пола) и димензије сујете која се односи на задовољство физичким изгледом, док ова корелација није значајна у погледу димензије сујете поверење у властите способности. Податак да особе женског пола испољавају нешто већи ниво задовољства физичким изгледом у односу на особе мушког пола није у сагласности са досадашњим налазима. Наиме, резултати Черир и сарадника (Cherrier et al., 2009) указују на већу испољеност сујете код особа мушког пола; као и налази Дурвасуле и Лисонског (Durvasula & Lysonski, 2008) који указују на нижи ниво задовољства физичким изгледом и постигнућем код особа женског пола. Са друге стране, налаз о недостатку значајне позитивне повезаности пола и димензије поверење у властите способности је у складу са налазима неких истраживања (Morris et al., 1995; Thiagarajan & Shanthi, 2012) која указују на одсуство полних разлика у доменама сујете. Резултати даље укзују да је пол статистички значајан предиктор димензије задовољство физичким изгледом, али не и димензије поверење у властите способности.

У погледу повезаности сујете и особина личности резултати указују на негативну повезаност обе димензије сујете и димензија поштење и емоционалност. Са друге стране, позитивна повезаност обе димензије сујете уочена је у односу на екстраверзију, савесност и отвореност. У погледу домена особина личности, значајна

повезаност није уочена једино између обе димензије сујете и сарадљивости. Овако добијени резултати су делимично у складу са ранијим налазима. Наиме, позитивна повезаност између екстраверзије и задовољства физичким изгледом, као и између задовољства физичким изгледом и отворености је релативно стабилан налаз који је уочен и на узорку испитаника из Шкотске, САД (Egan & McCorkindale, 2007), Канаде (LeBel, 2003) и Бразила (Natividade et al., 2020). Међутим, позитивна повезаност задовољства физичким изгледом са савесношћу карактеристична је само за наш узорак. У истраживању које је спроведено у Шкотској и САД (Egan & McCorkindale, 2007) налази упућују на негативну повезаност, док налази из узорка канадских (LeBel, 2003) и бразилских испитаника (Natividade et al., 2020) указују на одсуство повезаности ових варијабли. Овако добијени налази су изненађујући јер указују на то да су особе које су задовољније физичким изгледом уједно и дисциплинованије и одговорније према задацима које обављају, тачније према циљевима који су им важни. Међутим, овај налаз може потпомогнути разумевању склоности ка претераном телесном вежбању и склоности ка улагању великог труда, времена и новца ради очувања имиџа код особа које испољавају овај вид сујете. Одсуство повезаности сарадљивости и ове димензије сујете добијено је и у налазима Ле Бела (LeBel, 2003) и Нативидеде и сарадника (Natividade et al., 2020). Даље, немамо податке на основу којих бисмо јасно упоредили налаз о негативној повезаности емоционалности и поштења са задовољством физичким изгледом. Негативна повезаност са димензијом поштење је очекивана будући да висок скор на овој димензији карактерише особе које су скромне, искрене, што није случај са високо сујетним особама (пренаглашено задовољство физичким изгледом управо подразумева одсуство скромности). Уколико бисмо емоционалност посматрали као димензију која је слична димензији неуротицизма из домена петофакторског модела личности, онда наши налази не би били у складу са налазима ранијих истраживања. Наиме, док резултати истраживања које је спроведено у Кини и САД указују на постојање позитивне повезаности између неуротицизма и сујете (Workman & Lee, 2011), налази истраживања на узорку испитаника из Бразила (Natividade et al., 2020), као и испитаника из Канаде (LeBel, 2003) указују на одсуство ове повезаности. Међутим, постоје разлике у погледу ове две димензије; имајући у виду да висок скор на димензији емоционалности, према шестофакторском моделу личности (Ashton & Lee, 2009), указује на особе које су подложне стресу, емпатичне, сентименталне, овако добијен налаз је очекиван. Позитивна повезаност димензије поверење у властите способности са димензијом екстраверзије је стабилан налаз и у другим истраживањима

(Egan & McCorkindale, 2007 (Шкотска и САД); LeBel, 2003 (Канаде); Natividade et al., 2020 (Бразила)). Налази о позитивној повезаности савесности и димензије сујете поверење у властите способности потврђен је и у студији у Бразилу (Natividade et al., 2020), али не и у налазима Ле Бела (LeBel, 2003). Отвореност је позитивно повезана са сујетом и у налазима Егана и МекКоркиндела (Egan & McCorkindale, 2007), као и у налазима Ле Бела (LeBel, 2003), али не и у налазима из Бразила где није добијена значајна повезаност ових димензија (Natividade et al., 2020). Одсуство значајне повезаности са сарадљивошћу није у складу са налазима истраживања из Бразила (Natividade et al., 2020), Шкотске и САД (Egan & McCorkindale, 2007) где је добијена негативна повезаност између ових димензија, али јесте у складу са Ле Беловим (LeBel, 2003) налазом. Резултати даље указују на негативну повезаност између поверења у властите способности и димензија поштење и емоционалности. Исто као и код прве димензије, негативна повезаност са димензијом поштење је очекивана, будући да висок скор на овој димензији карактерише особе које су скромне, искрене, што није случај са високо сујетним особама које испољавју пренаглашено поверење у властите способности („Креативнији сам од већине људи“, „Други ми завиде на способностима које поседујем“). Са друге стране, и овде нам недостају подаци на основу којих бисмо јасно изнели закључак о односу емоционалности и ове димензије сујете. Наиме, налази Воркмана и Лиа (Workman & Lee, 2011), као и налази Нативидиде и сарадника (Natividade et al., 2020) указују на постојање позитивне повезаности између неуротицизма и поверења у властите способности, али са друге стране, налази истраживања Ле Бела (LeBel, 2003) указују на одсуство ове повезаности. Међутим, као што смо навели, између емоционалности и неуротицизма не постоји нужни знак једнакости. Емоционалност се односи на неуротичне тенденције у погледу анксиозности, зависти (Ashton & Lee, 2009), а имајући у виду да према Ле Беловој (LeBel, 2003) скали сујете високо сујетну особу у погледу поверења у властите способности одређује уверење да је интелектуално супериорнија од осталих, да јој други људи завиде, да други желе да буду као она и сл., добијен налаз је можда и очекиван.

У погледу односа димензија сујете и аспеката менталног здравља налази указују на негативну повезаност обе димензије сујете са анксиозношћу, затим негативну повезаност само димензије задовољства физичким изгледом и депресивности, и одсуство статистички значајне повезаности обе димензије сујете и стреса. Са друге

стране, поверење у властите способности је статистички значајно позитивно повезано са самопоштовањем, док ова повезаност није детектована и у погледу друге димензије сујете. Налаз о негативној повезаности анксиозности и задовољства физичким изгледом није у складу са налазима других истраживача који указују на позитивну повезаност између ових конструката (Faber & Christenson, 1996; Darrat et al., 2016); или пак на одсуство директне повезаности (Chang et al., 2011; Japson & Velecina, 2017). Са друге стране, овако добијен налаз јесте у складу са налазом Дмитара и Ховарда (Dittmar & Howard, 2004) који указују на то да у ситуацији опажања згодних женских фигура на рекламама долази до пораста анксиозности код жена што утиче на смањење њиховог задовољства телесним изгледом. Значајна негативна корелација постоји између задовољства физичким изгледом и депресивности, али не и између задовољства телесним изгледом и стреса. Овако добијени резултати нису у складу са ранијим налазима где је добијена позитивна повезаност сујете и депресивности (Lee & Workman, 2014; Workman & Lee, 2011), или са претпоставкама неких истраживача о позитивној повезаности сујете и стреса (Chang et al., 2008; Wang & Waller, 2006). Са друге стране, налази Алтеба и Томпсона (Altab & Thompson, 1996) указују на позитивну повезаност између лошије слике телесног изгледа и депресивних стања, а имајући у виду карактеристику ове димензије сујете у оквиру коришћене скале, налаз да што су особе задовољније физичким изгледом уједно су и мање депресивне у складу је са њиховим резултатима. Поред тога, поставља се питање да ли је могуће негативну повезаност између стреса и задовољства физичким изгледом објаснити посредно, имајући у виду да постоји позитивна повезаност између ове димензије сујете и савесности; да ли постоји могућност да особе које су задовољне физичким изгледом, управо због своје одговорности и марљивости према раду, лакше подносе извршење задатака који су важни за одржавање доброг физичког изгледа, па су стога и мање под стресом. Налази даље упућују на одсуство повезаности ове димензије сујете и глобалног, експлицитног самопоштовања. Овако добијен налаз није у складу са налазима ранијих истраживања. Резултати ранијих студија указују на постојање позитивне повезаности између ова два конструкта (Goldman & Lewis, 1977; Krantz, 1987; Jackson et al., 1992; Walraevens, 2019). Валревенс (Walraevens, 2019) чак наводи да је у основу сујетног понашања у ствари високо експлицитно самопоштовање, а не охоли понос. Према налазима Диенерам и сарадника (Diener et al., 1995) високо експлицитно самопоштовање је позитивно повезано са димензијом сујете која се односи на задовољство физичким изгледом; њихов налаз је занимљивији уколико се

узме у обзир да је постојала висока дискрепанца код испитаника у погледу властите процене лепоте телесног изгледа и вредности лепоте њихових изгледа које су им доделили независни процењивачи. Међутим, објашњење овако добијених резултата можда лежи управо у разликовању експлицитног и имплицитног самопоштовања. Експлицитно самопоштовање подразумева да особа на свесном нивоу посматра себе као индивидуу која је остварена и успешна, док то не мора бити случај и у домену имплицитног самопоштовања. Имајући у виду да висока сујета подразумева испољавање претераног задовољства физичким изгледом, уз истовремену рањивост на критике и неодобравање од стране других (Netemeyer et al., 1995; Workman & Lee, 2011), било би занимљиво испитати повезаност ове димензије сујете са неком мером добијеном индуковањем самопоштовања. Са друге стране, недостају нам резултати ранијих истраживања са којим бисмо упоредили налаз о негативној повезаности анксиозности и поверења у властите способности. Имајући у виду, ипак, да је сујета одређена као маладаптивни конструкт пошли смо од претпоставке да ће између ових варијабли постојати позитивна повезаност. Као један вид објашњења за добијене резултате издваја се сама природа ове димензије. Будући да висок скор на овој димензији указује на особе које имају пренаглашено поверење у своје способности, онда је налаз о истовремено ниској анксиозности, као и о одсуству стреса и депресивности, код тих особа очекиван. У погледу налаза других истраживача, наш налаз о позитивној повезаности самопоштовања и ове димензије сујете је релативно стабилан (Goldman & Lewis, 1977; Jackson et al., 1992; Krantz, 1987; Walraevens, 2019).

Када је у питању провера могућности предикције димензија сујете на основи пола, изражености особина личности, самопоштовања, депресивности, анксиозности и стреса, резултати показују да овакав модел предвиђа 29% варијансе задовољства физичким изгледом и 30% варијансе поверења у властите способности. У погледу предвиђања димензије задовољство физичким изгледом значајни јединствени негативни допринос предикцији остварују димензија поштења, а позитивни екстраверзија и самопоштовање, као и пол. Са друге стране, димензије емоционалност, сарадљивост, савесност, отвореност, депресивност, анксиозност и стрес не остварују јединствен допринос предвиђању ове димензије сујете. Овако добијени налази су делимично у складу са налазима студије из Пакистана (Awais et al., 2014). Недостају нам подаци који директно указују на предикцију димензија сујете преко особина личности и осталих мерених конструката, али имајући у виду резултате истраживања

које је спроведено у Пакистану (Awais et al., 2014) можемо закључити да су наши налази делимично у складу са налазима ове студије. Наиме, резултати овог истраживања указују да екстраверзија, сарадљивост, отвореност ка искуству и неуротицизам, преко сујете, остварују статистички значајне доприносе предвиђању слоности ка компулсивној куповини. Иако има разлика у ове две студије у погледу доприноса димензије сарадљивости и отворености ка искуству (у нашој студији нису значајани допринос, а у другој наведеној студији јесу), нисмо у могућности да изнесемо јасан закључак да ли нам резултати одступају од ове студије имајући у виду да је овде ипак мерен медијаторски ефекат сујете на однос димензија личности и компулсивне куповине, а не предикција димензија сујете. Када је у питању провера могућности предикције димензије поверење у властите способности, значајни најизраженији јединствени допринос негативног предзнака остварује димензија поштење, док значајан позитивни допринос остварују димензије екстраверзија, савесност, отвореност, самопоштовање и стрес. Овако добијени налази су делимично у складу са налазима студије која је спроведена у Пакистану (Awais et al., 2014). Међутим, како је основни циљ те студије био испитивање модераторског ефекта сујете на однос између особина личности и компулсивне куповине, питање је колико је могуће упоредити те резултате са нашим налазом, јер је овде у питању димензија сујете која се односи на поверење у властите способности и питање је колико је та димензија повезана са компулсивном куповином. Увидом у резултате регресионих анализа, намеће се питање да ли је варијанса особина личности која описује једну димензију иста варијанса која описује и другу димензију сујете. Резултати анализа указују на постојање заједничке варијансе особина личности која предвиђа обе димензије сујете; међутим, један део варијансе је различит.

Односи између димензија сујете, пола, особина личности, самопоштовања и измерених димензија процене менталног здравља могу бити мало јаснији када се погледа мрежни модел. Пратећи мрежу можемо издвојити претпоставку да димензије савесности, сарадљивости, отворености, као и самопоштовање позитивну повезаност са димензијом задовољства физичким изгледом остварују преко екстраверзије. Добијени резултат везано за однос самопоштовања и сујете није у складу са ранијим налазима (Goldman & Lewis, 1977; Jackson et al., 1992; Krantz, 1987). Претпоставка о позитивној повезаности преко екстраверзије може бити поткрепљена склоношћу високо сујетних особа у погледу задовољства физичким изгледом да своју енергију и време усмере на

тренинге (теретана, трчање) и активности које су у служби побољшања јавног имица, односно веће допадљивости у друштву. Уз то, за сујету је истовремено важно колико је људи приметило наш добар физички изглед. Ова потреба да нам се други диве захтева одржавање контакта и дружење са важним људима, а што су сујетне особе више окружене људима који има се диве више ће и осећати самопоштовање. Са друге стране, димензије поштење остварују директну негативну повезаност са овом димензијом сујете. И овај налаз је предвидив имајући у виду да високо сујетне особе испољавају пренаглашено задовољство телесним изгледом („Мој изглед је вредан пажње“) па је очекивано да ова димензија остварује негативну повезаност са димензијом која указује на особе које су скромне. Димензија емоционалности не остварује директну повезаност са задовољством физичким изгледом. Посматрањем резултата из анализе корелација можемо навести да савесност и отвореност остварују ниске корелације, док корелација задовољства физичким изгледом са сарадљивошћу није статистички значајна. Налази, даље, показују да депресивност остварује директну негативну повезаност, али јако слабог интензитета, једино са димензијом задовољство физичким изгледом, што је добијено и у првој корелационој анализи ове студије. Затим, анксиозност остварује директну негативну повезаност са димензијом задовољство физичким изгледом. Налази, даље, указују да је стрес можда индиректно, преко димензије поштење, повезан са задовољством физичким изгледом. У оквиру дискусије везано за налаз да постоји негативна корелација између стреса и ове димензије сујете, претпоставили смо да је за ову везу значајна и повезаност савесности са димензијом задовољства физичким изгледом. Запитали смо се да ли постоји могућност да су особе које су задовољне физичким изгледом под мањим стресом управо због своје одговорности и марљивости према раду, односно зато што лакше подносе извршење задатака који су важни за одржавање доброг физичког изгледа. Посматрајући мрежни модел, наше претпоставке су вероватно неосноване. Резултати надаље показују да што су особе задовољније својим физичким изгледом то су уједно и мање депресивне и анксиозне.

На основу номолошке мреже уочавамо да екстраверзија, савесност и отвореност остварују директну позитивну повезаност са димензијом поверење у властите способности. Овај налаз је у складу је са налазима ранијих истраживања (Egan & McCorkindale, 2007; LeBel, 2003; Natividade et al., 2020). Будући да високо екстравертне особе карактерише потреба за друштвеном пажњом и склоност понашању које

привлачи пажњу (Lucas et al., 2000), и будући да је у основи сујете потреба да се задиве други, да се успостави и очува позитиван јавни утисак и да нам се други диве (Jackson et al., 1992; Leary et al., 1994; Pham, 2015; Webster et al., 2014), овакав налаз је очекиван. Позитивна повезаност димензије савесности са овом димензијом сујете је потврђена и у студији Нативуде и сарадника (Natividade et al., 2020), али не и у раду Ле Бела (LeBel, 2003). Међутим, структура мреже указује да постоји могућност да је савесност и преко сарадљивости повезана са овом димензијом сујете те стога можемо извести претпоставку да су уредне, организоване и дисциплиноване особе склоне већем поверењу у властите способности и истовремено имају потребу да упознају и да се друже са људима, да привлаче пажњу. Имајући у виду да отвореност подразумева склоност дивергентном мишљењу, интелектуалну радозналост и сл., добијени налаз о позитивној повезаности са овом димензијом сујете је очекиван и у складу са досадашњим налазима (Egan & McCorkindale, 2007; LeBel, 2003). Сарадљивост и поштење остварују директну негативну повезаност са поверењем у властите способности, али једна од претпоставки, која се уочава на мрежи, јесте да сарадљивост остварује и позитивну повезаност преко екстраверзије. И овај налаз може бити јаснији уколико се узме у обзир да високо сујетна особа по питању поверења у властите способности остварује добре друштвене односе уколико јој се људи диве, а сасвим је могуће и да остварује контакте са особама које су склоне да јој се диве и према којима не морају бити саосећајни, са којим не морају сарађивати и правити компромисе. Као и у корелационој анализи ове студије, и овде емоционалност остварује ниску негативну корелацију са овом димензијом сујете. Самопоштовање остварује директну позитивну повезаност са поверењем у властите способности. Самопоштовање је важно за очување интерперсоналних односа на тај начин што мотивише особу на понашање које јој омогућава да се прикључи или да одржи положај у групи која јој је битна (Leary & Baumeister, 2000), и однос сујете и самопоштовања је важан за развој професионалне каријере (Concetto, 2016), па је овако добијен налаз очекиван. Како Конкато истиче (Concetto, 2016), особа годинама, кроз искуство, стиче све веће самопоштовање, а тиме долази до све већег развијања сујете везано за властито постигнуће. Поред тога, самопоштовање је високо позитивно повезано са димензијом поштење која је у негативној корелацији са поверењем у властите способности. У оквиру корелационе анализе ове студије уочена је негативна повезаност анксиозности и ове димензије сујете, као и одсуство значајне повезаности стреса и депресивност са поверењем у властите способности. Претпоставили смо да је разлог за овако добијене резултате

управо претерано поверење у властите способности: особа је убеђена да је креативнија од других, да јој други завиде на њеним способностима, да обавља задатке брже од других, да би била добра у обављању било којих активности. Међутим, увидом у мрежну анализу примећујемо да је једна од могућих хипотеза да су димензије анксиозност и депресивност са димензијом поверење у властите способности најјаче повезана преко димензије екстраверзије. Односно, резултати делом сугеришу да што је особа мање депресивна и анксиозна, и што је више екстравертна то уједно испољава и више поверења у властите способности, што може бити допуна нашој претпоставци . Није довољно само да имамо високо изражено поверење у властите способности да бисмо били мање депресивни и анксиозни, већ је потребно и да смо окружени људима који ће имати увид и позитивне реакције на наше способности. Резултати даље указују да стрес ипак остварује директну позитивну повезаност са овом димензијом сујете, што је у складу са очекивањима других истраживача о односу између ових конструката (Chang et al., 2008; Wang & Waller, 2006). Пол не остварује директну повезаност са овом димензијом сујете, међутим имајући у виду мрежни модел можемо извести претпоставку о постјању позитивне повезаности пола са поверењем у властите способности преко димензије екстраверзија.

8. ИСТРАЖИВАЊЕ 3

Полазећи од становишта неких аутора да се као вид сујетног облика понашања наводи склоност ка „узалудним облицима понашања“ (Hall & O'Mahony, 2007; Hung et al., 2011; Loureiro et al., 2017; Martin et al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013) као што су куповина без потребе, одлазак у скупе ресторане, прекомерно вежбање и сл., поставља се питање да ли су те реакције, које се називају сујетним реакцијама, у ствари начин на који се особа носи са стресом? На пример: да ли ће висок ниво интелектуалне сујете коју поседује Марија, у ситуацији када наставник каже да је очекивао више од ње приликом израде семинарског рада, бити повезан са понашањем које је усмерено на решавање проблема (преправљање семинарског рада)? Или ће у тренутку суочавања са наставниковом изјавом, особа са високим нивоом сујете бити склонија стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на емоције или избегавање? Поред тога, основни проблем овог истраживања усмерен је и на тестирање односа сујете, нарцизма, перфекционизма, јавне самоокупираности и поноса, са једне, и стратегија превладавања стреса, са друге стране.

Прегледом досадашњих истраживања можемо издвојити резултате који указују на постојање позитивне повезаности нарцизма (Ng et al., 2014; Fernie et al., 2016), перфекционизма (Bahramnejad et al., 2015; de la Fuente et al., 2020; Gong et al., 2015; Munir & Arshad, 2018) и негативних емоција (Gong et al., 2015) са стратегијама превладавања стреса које чешће доводе до негативних исхода ситуација. Имајући у виду да савремена истраживања указују на то да постоје адаптивне и маладаптивне форме нарцизма (Altmann, 2019; Dinić & Vujić, 2019; Maxwell et al., 2011; Rohmann et al., 2012), перфекционизма (Altun & Yazici, 2014; Genc, 2017; Hewitt & Flett, 1991), поноса (Carver et al., 2010; Kong et al., 2018; Shi et al., 2015; Ślaski et al., 2019; Tracy & Robins, 2014; Wubben et al., 2012), као и то да је јавна самоокупираност маладаптивна форма самосвесности (Barnett & Sharp, 2017), занима нас да ли су адаптивне форме поменутих димензија позитивно повезане са стратегијама суочавања са стресом које се чешће везују за позитивне исходе ситуација; а маладаптивне форме поменутих конструката са стратегијама суочавања са стресом које се чешће везују за негативне исходе ситуација (стратегије усмерена на емоције и избегавање). Поред тога, полазећи од претпоставке да је сујета маладаптивни конструкт (Hall & O'Mahony, 2007; Hung et

al., 2011; LeBel, 2003; Loureiro et al., 2017; Martin et al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013), и да је као таква повезана са маладаптивним формама поменутих димензија, очекујемо да ће она имати медијаторски ефекат на постављене односе између маладаптивног нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне стране, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције и избегавање (стратегије које чешће воде ка негативним исходима ситуација), са друге стране.

Како бисмо то испитали, поставили смо следеће циљеве истраживања:

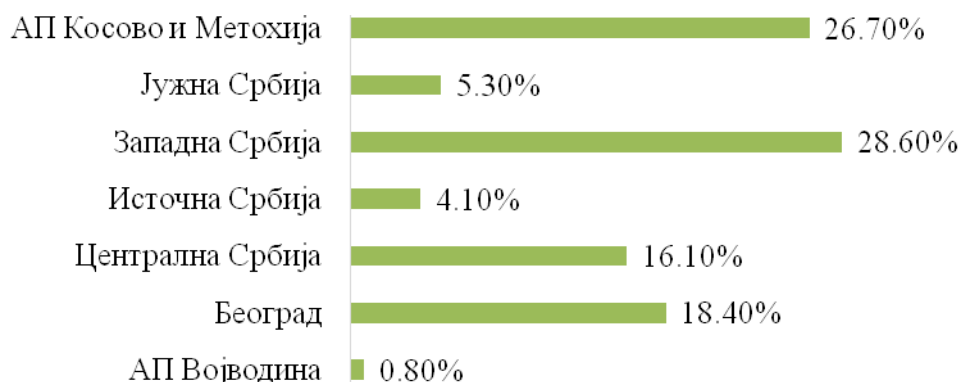
1. Испитати медијаторски ефекат димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) на везу између маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне, и склоности ка испољавању стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције и на избегавање, са друге стране.
2. Испитати да ли постоји мултипликативна интеракција адаптивне форме нарцизма, перфекционизма и поноса у погледу повезаности са адаптивном формом суочавања са стресом (стратегије усмерене на проблем).

8.1.НАЦРТ ИСТРАЖИВАЊА 3

8.1.1. Узорак

Узорак је пригодан, састоји се од 510 испитаника (246 особа мушког пола). Просечни узраст испитаника је 31.89 година (минимална вредност износи 18, максимална вредност 76 година, стандардна девијација износи 13.41). Испитаници су замољени да на скали од 1 до 10 процене свој материјални статус. Приликом процене напоменуто им је да се воде следећим одређењем значења крајњих вредности скале: 1 указује да имате јако низак материјални статус (да живите скромно, једва састављате крај са крајем, позајмљујете новац, касните са плаћањем рачуна и сл.), а 10 би значило да живите луксузно (возите добар ауто, кућа је опремљена скупим намештајем, имате материјалних средстава за путовања, скупу гардеробу и сл.). Највећи проценат испитаног узорка оценио је свој материјални статус оценом 5 (23.4%), 6 (18.9%) или 7 (17.7%); односно, просечна вредност материјалног статуса износи 5.54 (минимална вредност износи 1, максимална вредност 10, стандардна девијација износи 1.90). У погледу година школовања $AC=12.87$ (минимална вредност износи 8, максимална

вредност 20, стандардна девијација износи 1.89). На наредном графикону приказана је структура узорка према месту боравка испитаника.

Графикон 8. Структура узорка према месту боравка испитаника

8.1.2. Варијабле

- Димензије двофакторског модела сујете:
 - *Степен испољеног задовољства физичким изгледом* – нумеричка, регистрована варијабла. Операционално је дефинисана преко скорa на српској верзији скале сујете.
 - *Степен испољеног поверења у властите способности* - нумеричка, регистрована варијабла. Операционално је дефинисана преко скорa на српској верзији скале сујете.
- Димензије грандиозног нарцизма - операционално дефинисане преко скорова на српској верзији инструмента NPI-31 (Raskin & Terry, 1988; за српску адаптацију погледати: Роров & Sekulić-Bartoš, 2016).
 - *Степен испољеног егзибиционизма/таштинe* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене привилегованости* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољеног вођства* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене харизме/самоуверености* – регистрована, нумеричка варијабла.
- Степен испољеног грандиозног нарцизма – регистрована, нумеричка варијабла. Операционално је дефинисана преко скорa на субскали вулнерабилног нарцизма српске верзије инструмента PNI (Pincus et al., 2009; за српску адаптацију погледати: Dinić & Vujić, 2019).

- Степен испољеног вулнерабилног нарцизма – регистрована, нумеричка варијабла. Операционално је дефинисана преко скорa на субскали вулнерабилног нарцизма српске верзије инструмента PNI (Pincus et al., 2009; за српску адаптацију погледати: Dinić & Vujić, 2019).
- Димензије перфекционизма – операционално дефинисане преко адаптираног упитника APS-R на српску популацију (Slaney et al., 2001; за српску адаптацију погледати: Генс, 2017).
 - *Степен испољене уредности* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене склоности ка високом стандарду* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене дискрепанце* – регистрована, нумеричка варијабла.
- Степен испољене јавне самоокупираности – регистрована, нумеричка варијабла. Операционално је дефинисана преко скорa на српској верзији Скале Самоокупираности (McKenzie & Hoyle, 2008; за српску адаптацију погледати: Kostić & Stanojević, 2022).
- Димензије поноса – операционално дефинисане преко скорa на Скали аутентичног и охолог поноса адаптираној на хрватски језик (Tracy & Robins, 2007; за хрватску адаптацију погледати: Ružičić, 2013)
 - *Степен испољеног аутентичног поноса* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољеног охолог поноса* - регистрована, нумеричка варијабла.
- Димензије стратегија превладавања стреса – операционално дефинисане преко хрватске верзије упитника CISS (Endler & Parker, 1990; за хрватску адаптацију погледати: Sorić & Proroković, 2002)
 - *Степен испољене стратегије превладавања усмерене на проблем* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене стратегије превладавања усмерене на емоције* – регистрована, нумеричка варијабла.
 - *Степен испољене стратегије превладавања усмерене на избегавање* – регистрована, нумеричка варијабла.

Контролне варијабле

- *Материјални статус* – нумеричка, регистрована варијабла операционално дефинисана преко ајтема који се односи на процену материјалног стања на скали од 1 до 10.
- *Образовање испитаника* - нумеричка, регистрована варијабла операционално дефинисана преко броја година школовања (8 година за основно образовање; 11 или 12 за средњешколско образовање; 14, 15 или 16 година за вишу, факултет; 17 година за мастер и 20 година за докторат).
- *Пол испитаника* – категоричка варијабла са два нивоа (мушко или женско), операционално дефинисана преко питања у упитнику социодемографских карактеристика.

8.1.3. Инструменти

Скала социодемографских карактеристика – састоји се од 3 питања: пол (мушко или женско), материјални статус (процена на десетостепеној скали) и степен образовања (броја година школовања).

Српска адаптација Скале сујете (Vanity Scales, LeBel, 2003) – скала се састоји од 22 ајтема. Одговори се процењују на петостепеној скали Ликертовог типа (1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Делимично се не слажем*, 3. *Нити се слажем, нити се не слажем*, 4. *Делимично се слажем*, 5. *У потпуности се слажем*). Интерна конзистенција димензије *задовољство физичким изгледом* (10 ајтема) на оригиналним подацима износи $\alpha = .874$; а на димензији *поверење у властите способности* (12 ајтема) $\alpha = .807$.

Српска верзија NPI-31 – инвентар нарцистичке личности (Raskin & Terry, 1988; за српску адаптацију погледати: Popov & Sekulić-Bartoš, 2016). Инвентар се састоји од 31 ајтема, а задатак испитаника је да обележе „Т“ уколико их тврдња описује, или „НТ“ уколико сматрају да их наведена тврдња не описује. Инструмент мери 4 димензије: *егзибиционизам/таштина* ($\alpha = .75$) и *привилегованост* ($\alpha = .63$) као фактори мере маладаптивну, а *вођство* ($\alpha = .72$) и *харизма/самоувереност* ($\alpha = .68$) адаптивну форму нарцизма.

Српска верзија PNI – инвентар патолошког нарцизма (Pincus et al., 2009; за српску адаптацију погледати: Dinić & Vujić, 2019). Инструмент се може посматрати и као дводимензионални конструкт који мери грандиозни и вулнерабилни нарцизам; али и као конструкт који мери 7 димензија генерално патолошког нарцизма: *нарцистички*

бес $\alpha = .83$, експлоатација $\alpha = .77$, грандиозне фантазије $\alpha = .82$, пожртвованост $\alpha = .76$, условно самопоштовање $\alpha = .89$, обезвређивање $\alpha = .82$ и скривање слабости (или скривање недостатака) $\alpha = .75$; али је могуће израчунати и укупни скор грандиозног и вулнерабилног нарцизма. Сатоји се од укупно 52 ајтема. Одговори се процењују на петостепеној скали Ликертовог типа (1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Делимично се не слажем*, 3. *Нити се слажем, нити се не слажем*, 4. *Делимично се слажем*, 5. *У потпуности се слажем*). У овом истраживању ће бити коришћена субдимензија вулнерабилног нарцизма.

Српска верзија упитника **APS-R** (The Almost Perfect Scale-Revised; Slaney et al., 2001; за српску адаптацију погледати: Генс, 2017) за мерење перфекционизма. Мери три димензије: *уредност* (4 ајтема; интерна конзистенција: $\alpha = .86$) и *високи стандард* (7 ајтема; интерна конзистенција: $\alpha = .86$) мере адаптивну форму перфекционизма, а трећа димензија, *дискрепанца*, мери маладаптивну форму нарцизма и састоји се од 12 ајтема (поузданост димензије на српском узорку, мерена преко интерне конзистенције, износи $\alpha = .94$). У оквиру упитника одговори се процењују на седмостепеној скали Ликертовог типа (1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Углавном се не слажем*, 3. *Више се не слажем, него што се слажем*, 4. *Нити се слажем, нити се не слажем*, 5. *Више се слажем, него што се не слажем*, 6. *Углавном се слажем*, 7. *У потпуности се слажем*).

Српска верзија скале самоокупираности (McKenzie & Hoyle, 2008; за српску адаптацију погледати: Kostić & Stanojević, 2022) – скала мери две димензије, јавну и приватну самоокупираност. Фактор јавне самоокупираности се састоји од 7 ајтема (интерна конзистенција: $\alpha = .75$), а субскала приватне самоокупираности од 6 ајтема (интерна конзистенција: $\alpha = .72$) (Kostić & Stanojević, 2022). Одговори се процењују на петостепеној скали Ликертовог типа (1. *У потпуности се не слажем*, 2. *Делимично се не слажем*, 3. *Нити се слажем, нити се не слажем*, 4. *Делимично се слажем*, 5. *У потпуности се слажем*). За потребе овог истраживања користићемо скор на субдиманзији јавне самоокупираности.

Хрватска верзија Скале аутентичног и охолог поноса (The Authentic and Hubristic Pride scales; Tracy & Robins, 2007; за хрватску адаптацију погледати: Ružičić, 2013) састоји се од 14 ајтема (по 7 за сваку димензију), а задатак испитаника је да на петостепеној скали Ликертовог типа означи колико се сваки ајтем односи на њих (1. *У потпуности се не односи на мене*, 2. *Делимично се не односи на мене*, 3. *Нити се односи, нити се не односи на мене*, 4. *Делимично се односи на мене*, 5. *У потпуности се односи*

на мене). Поузданост димензије аутентичног поноса, мерена преко интерне конзистенције, износи .89, а охолог $\alpha = .85$ (Ružičić, 2013).

Хрватска верзија упитника CISS (Endler & Parker, 1990; за хрватску адаптацију погледати: Sorić & Proroković, 2002) – служи за процену суочавања са стресним ситуацијама, конструисали су га Ендлер и Паркер. Састоји се од 48 ајтема Ликертовог типа (петостепена скала: 1. *Уопште не*, 2. *Претежно не*, 3. *И да, и не*, 4. *Претежно да*, 5. *У потпуности да*) и мери три димензије: *суочавање усмерено на проблем*, *суочавање усмерено на емоције* и *суочавање усмерено на избегавање*. У истраживањима која су спроведена на српској популацији упитник је показао добре метријске карактеристике (Mitić, 2015; Stanković-Dorđević & Nedeljković, 2016).

8.1.4. Хипотезе

H1: Како резултати неких истраживања (Hall & O'Mahony, 2007; Hung et al., 2011; LeBel, 2003; Loureiro et al., 2017; Martin et al., 2019; Netemeyer et al., 1995; Workman & Lee, 2011; Workman & Lee, 2013) указују на маладаптивну природу сујете која би требало да је позитивно повезана са маладаптивним формама нарцизма (Vazire et al., 2008; Martin et al., 2019), перфекционизма (Knobloch et al., 2008), самоокупираности и поноса (Webster et al., 2014), очекујемо постојање значајних позитивних интеркорелација између ових конструката. Поред тога, полазећи од резултата истраживања који указују на позитивну повезаност маладаптивних форми нарцизма (Ng et al., 2014; Fernie et al., 2016), перфекционизма (Bahramnejad et al., 2015; de la Fuente et al., 2020; Gong et al., 2015; Munir & Arshad, 2018) и поноса (Gong et al., 2015) са стратегијама суочавања са стресом које се чешће везују за негативне исходе ситуације, очекујемо да ће интеракције маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма, охолог поноса и јавне самоокупираности, преко интеракције са димензијом сујете која се односи на задовољство физичким изгледом, бити повезане са стратегијама суочавања са стресом које су усмерена на емоције и избегавање. Очекујемо, затим, да ће интеракције маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма, охолог поноса и јавне самоокупираности, преко интеракције са димензијом сујете која се односи на поверење у властите способности, бити повезане са стратегијама суочавања са стресом које су усмерена на емоције и избегавање.

H2: Полазећи од становишта Гонга, Флечера и Болина (Gong et al., 2015) да су стратегије суочавања са проблемом повезане са адаптивним конструктима, очекујемо

да ће интеракција адаптивних форми нарцизма, перфекционизма и аутентичног поноса објаснити већи део варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерена на проблем.

8.1.5. Поступак прикупљања података

Упитници су испитаницима задавани и у форми „папир-оловка“ и у онлајн форми. У погледу онлајн форме, батерија тестова и скала је формирана коришћењем „Google Forms“ платформе и дистрибуирана је испитаницима при чему смо применили snowball-sampling метод (Goodman, 1961). Испитаницима је предочена сврха спроведеног истраживања, наведено је да је истраживање анонимно, као и то да могу одустати од истраживања у било ком тренутку попуњавања. Своју сагласност за учешће у истраживању испитаници су обележавали одговором на прво питање „Да ли желите да учествујете у истраживању?“. Право на учешће су имале све пунолетне особе са подручја територије Србије. Попуњавање упитника је у просеку трајало око 30 минута. Прикупљање података је вршено у марту и априлу 2022. године.

8.1.6. Обрада података

За обраду података користили смо корелациону и мултиплу регресиону анализу, као и анализу медијаторских ефеката у оквиру статистичког пакета JASP.

8.2.РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА 3

Основни проблем истраживања усмерен је на проверу медијаторске улоге димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности), на однос између маладаптивних форми перфекционизма, нарцизма, поноса и самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције и на избегавање, са друге стране. Занимало нас је, такође, да ли су адаптивне форме ових конструката повезане са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем. У циљу испитивања постављених хипотеза, спровели смо анализу медијације у статистичком пакету JASP. Пре него што прикажемо појединачно анализе, у оквиру табеле 23 приказаћемо дескриптивну статистику изражености тестираних варијабли (укључујући и субдимензије PNI инвентара); а у табели 24 ћемо приказати корелације између тестираних варијабли и обе димензије сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности). Ради испитивања односа просечних вредности изражености тестираних варијабли добијених у овом истраживању са очекиваним емпиријским вредностима (просечне вредности испољености димензија које су добијене у оквиру валидационе студије за дати инструмент на српском језику, на узорку особа из Србије), спровели смо One-Sample T Test за сваку димензију посебно (прилог 16).

Табела 23

Дескриптивни показатељи, показатељи нормалности расподеле и поузданости за тестиране варијабле

<i>Варијабле</i>	Min	Max	AS	SD	sk	ku	α
Задовољство физичким изгледом	15	50	33.76	6.24	0.10	-0.06	.74
Поверење у властите способности	20	58	40.35	6.70	-0.05	0.14	.76
Егзибиционизам/гаштина_ NPI	10	20	12.83	2.24	0.80	0.07	.69
Привилегованост_ NPI	8	16	11.74	2.28	0.02	-0.95	.72
Вођство_ NPI	5	10	6.89	1.57	0.42	-0.99	.67
Харизма/самоувереност_ NPI	8	16	12.78	2.24	-0.45	-0.65	.72
Нарцистички бес_ PNI	8	38	21.42	6.66	-0.08	-0.60	.81
Експлоатација_ PNI	5	25	14.57	4.52	-0.23	-0.40	.77
Грандиозне фантазије_ PNI	7	33	19.39	5.52	-0.17	-0.51	.81

Пожртвованост_PNI	6	29	17.83	4.64	-0.08	-0.44	.67
Условно самопоштовање_PNI	12	55	25.93	9.32	0.47	-0.63	.89
Обезвређивање_PNI	7	33	17.88	6.14	0.09	-0.67	.80
Скривање слабости_PNI	7	34	19.87	5.52	-0.18	-0.22	.72
Грандиозни нарцизам_ скор_PNI	18	85	51.78	12.30	-0.33	-0.14	.86
Вулнерабилни нарцизам_ скор_PNI	52	220	136.88	32.96	-0.27	-0.20	.94
Високи стандарди	9	49	36.10	7.98	-0.42	-0.29	.85
Уредност	4	28	21.85	5.19	-0.74	-0.09	.87
Дискрепанца	12	84	43.70	14.63	0.10	-0.48	.90
Аутентични понос	7	35	25.22	5.44	-0.54	0.40	.84
Охоли понос	7	34	16.91	5.24	0.50	0.09	.75
Јавна самоокупираност	7	35	16.44	6.18	0.34	-0.50	.85
Суочавање усмерено на проблем	22	80	58.45	9.46	-0.31	0.60	.87
Суочавање усмерено на емоције	19	75	47.04	10.96	-0.12	-0.16	.87
Суочавање усмерено на избегавање	20	76	52.30	11.17	-0.17	-0.21	.85

Легенда: Min – минимална вредност; Max – максимална вредност; AS – аритметичка средина, SD – стандардна девијација, sk – скјунис, ku – куртозис, α – вредност Кронбахове алфа мере за проверу поузданости инструмента

Имајући у виду просечне вредности за димензије сујете које су добијене на узорку испитаника у истраживању 2 у оквиру овог рада, можемо извести закључак да испитаници из узорка истраживања 3 у просеку испољавају ниже скорове на димензијама задовољство физичким изгледом ($M=34.36$ ($SD=7.22$); $t(509)=-2.15$, $p<.05$; $d=-0.10$) и поверење у властите способности ($M=42.65$ ($SD=8.24$); $t(509)=-7.76$, $p<.01$; $d=-0.34$). Поредети вредности добијене на нашем узорку са вредностима које су добили Динић и Вујић (Dinić & Vujić, 2019) при адаптацији инструмента на српски језик, можемо доћи до закључка да у погледу испољености димензија нарцизма инвентара PNI испитаници испољавају нешто виши скор на свим димензијама инвентара у односу на узорак са којим смо поредили: условно самопоштовање ($M=2.16^{26}$ ($SD=0.78$); $M=1.75$

²⁶ У оквиру истраживања Динић и Вујић (Dinić & Vujić, 2019) приказан је просек одговора испитаника на свакој димензији, а на крају просек тих просека као мере испољености димензије на узорку. Из тог разлога, поред скорова, израчунали смо и ове вредности за сваку димензију како би поређење било лакше. Вредности за оба узорка дате су у заградама након сваке димензије PNI. Прве наведене вредности

(SD=1.07); $t(509)=11.94$, $p<.01$; $d=0.53$), обезвређивање ($M=2.55$ (SD=0.88); $M=1.78$ (SD=1.02); $t(509)=19.92$, $p<.01$; $d=0.88$), грандиозне фантазије ($M=2.77$ (SD=0.88); $M=2.13$ (SD=1.06); $t(509)=12.81$, $p<.01$; $d=0.57$), скривање слабости ($M=2.84$ (SD=0.79); $M=2.42$ (SD=0.97); $t(509)=11.98$, $p<.01$; $d=0.53$), експлоатација ($M=2.91$ (SD=0.90); $M=2.16$ (SD=1.08); $t(509)=18.83$, $p<.01$; $d=0.83$), пожртвованост ($M=2.97$ (SD=0.77); $M=2.60$ (SD=1.01); $t(509)=20.78$, $p<.01$; $d=0.92$) и нарцистички бес ($M=2.68$ (SD=0.83); $M=2.13$ (SD=1.06); $t(509)=14.86$, $p<.01$; $d=0.66$). У оквиру димензија перфекционизма, испитаници у просеку испољавају ниже скорове у односу на оне које је добила ауторка адаптиране верзије скале (Genc, 2014) на димензији високи стандарди ($AS=36.10$ (SD=7.98); $AS=37.41$ (SD=7.16); $t(509)=-3.71$, $p<.01$; $d=-0.16$) и нешто више скорове на димензијама уредност ($AS=21.85$ (SD=5.19); $AS=21.28$ (SD=4.99); $t(509)=2.48$, $p<.01$; $d=0.11$) и дискрепанца ($AS=43.70$ (SD=14.63); $AS=38.45$ (SD=15.78); $t(509)=8.11$, $p<.01$; $d=0.36$). Резултати даље показују да испитаници у просеку испољавају нижи скор јавне самоокупираности у односу на скор који је добијен на узорку испитаника из Србије при адаптацији Скале самоокупираности ($AS=15.26$ (SD=5.24); $t(509)=4.30$, $p<.01$; $d=0.19$) (Kostić & Stanojević, 2022). За остале димензије (НПИ инвентара, Скале аутентичног и охолог поноса и упитника CISS) нисмо успели да пронађемо вредности за поређење. Односно, претраживањем доступних истраживања која су користила исте инструменте, и која су спроведена на узорку српске популације (пунолетне особе), нисмо успели да пронађемо информације о просечним вредностима испољености поменутих варијабли.

Већина вредности скјуниса и куртозиса тестираних димензија је у граници дозвољеног одступања од нормалне расподеле у вредности од +/- 0.5., док мањи број димензија има вредности скјуниса или куртозиса близу границе од +/- 1 (Kline, 2005). Поред тога, осим димензија егзибиционизам/таштина, пожртвованост и вођство, чија је вредност интерне конзистенције мало нижа од граничног нивоа од .70, све остале мере имају адекватну поузданост (интерну конзистенцију).

У оквиру наредне табеле приказали смо природу повезаности димензија сујете са осталим тестираним варијаблама (укључујући и субдимензије PNI) како бисмо стекли увид у њихове односе. Приликом тумачења интензитета корелације водили смо се следећим одређењем (Cohen, 1988): .1 -.29 ниска повезаност; .3 -.49 умерена повезаност, .5 -1 висока повезаност. Резултати су приказани у табели 24.

за M и SD су подаци из узорка овог истраживања; наредне вредности које су наведене су подаци из студије валидације PNI (Dinić & Vujić, 2019).

Табела 24

Приказ коефицијента корелације између димензија сујете и осталих тестираних варијабли

		Задовољство физичким изгледом	Поверење у властите способности
Егзибиционизам/таштина_ NPI	r	.48	.32
	p	.00	.00
Привилегованост_ NPI	r	.46	.50
	p	.00	.00
Харизма/самоувереност_ NPI	r	.53	.51
	p	.00	.00
Нарцистички бес_ PNI	r	.13	.17
	p	.01	.00
Експлоатација_ PNI	r	.32	.45
	p	.00	.00
Грандиозне фантазије_ PNI	r	.16	.22
	p	.00	.00
Условно самопоштовање_ PNI	r	-.16	-.14
	p	.00	.00
Обезвређивање_ PNI	r	-.12	.01
	p	.01	.81
Скривање слабости_ PNI	r	-.07	.08
	p	.11	.06
Грандиозни нарцизам_ скор_ PNI	r	.21	.33
	p	.00	.00
Вулнерабилни нарцизам скор_ PNI	r	.03	.13
	p	.55	.01
Високи стандарди	r	.28	.46
	p	.00	.00
Уредност	r	.21	.21
	p	.00	.00
Дискрепанца	r	-.24	-.21
	p	.00	.00
Аутентични понос	r	.39	.44
	p	.00	.00
Охоли понос	r	.33	.31
	p	.00	.00
Јавна самоокупираност	r	-.06	-.04
	p	.16	.41
Суочавање усмерено на проблем	r	.26	.39
	p	.00	.00
Суочавање усмерено на емоције	r	-.11	-.10
	p	.00	.00
Суочавање усмерено на избегавање	r	.19	.07
	p	.00	.12

Легенда: r – Пирсонов коефицијент корелације; p – статистичка значајност

Резултати истраживања показују да димензија задовољство физичким изгледом остварује умерену повезаност позитивног предзнака са димензијама егзибиционизам/таштина, привилегованост, харизма/самоувереност, експлоатација, аутентичним и охолим поносом. Поред тога, ова димензија сујете остварује ниску повезаност позитивног смера са димензијама нарцистички бес, грандиозне фантазије, укупним скором грандиозног нарцизма, високим стандардима, уредношћу, са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем и са стратегијама саучавања са стресом које су усмерене на избегавање. Резултати даље указују да задовољство физичким изгледом остварује негативну повезаност ниског интензитета са димензијама условно самопоштовање, обезвређивање, дискрепанца и стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на емоције. Поред тога, ова димензија сујете значајну повезаност не остварује са димензијама скривање слабости, укупним скором вулнерабилног нарцизма и са димензијом јавна самоокупираност²⁷.

У погледу димензије поверење у властите способности, резултати истраживања показују да ова димензија сујете остварује умерену повезаност позитивног предзнака са димензијама егзибиционизам/таштина, привилегованост, харизма/самоувереност, експлоатација, укупним скором грандиозног нарцизма, високим стандардима, затим са обе димензије поноса (аутентични и охоли) и са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Поред тога, ова димензија сујете остварује ниску повезаност позитивног смера са димензијама нарцистички бес, грандиозне фантазије, укупним скором вулнерабилног нарцизма и димензијом уредност. Резултати даље показују да поверење у властите способности остварује негативну повезаност ниског интензитета са димензијама условно самопоштовање, дискрепанца и стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на емоције. Поред тога, ова димензија сујете значајну повезаност не остварује са димензијама обезвређивање, скривање слабости, јавна самоокупираност и стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на избегавање.

Као што смо већ навели, први циљ истраживања био је да се утврди да ли постоји медијаторски ефекат димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) на везу између маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне, и склоности ка

²⁷ Пример ајтема за концепт Јавна самоокупираност: „*Литам се шта други мисле о мени чак и кад то не желим.*“, „*Осећам се као да ме други непрестано оцењују када сам са њима.*“, „*Волео/ла бих да други нису толико критички настројени према мени.*“, „*Узнемирим се када се не свиђам људима које упознајем.*“

стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на емоције и на избегавање, са друге стране. Како бисмо то испитали, у оквиру статистичког пакета JASP тестирали смо својства предвиђеног модела спровођењем анализе медијације, користећи проценитељ (Estimate) максималне вероватноће (Maximum Likelihood). Као критеријумске варијабле унете су вредности на димензијама вулнерабилног и грандиозног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности. Као медијаторе смо назначили димензије сујете задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности; а као предикторе стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције и које су усмерене на избегавање. Поред тога, у оквиру ове анализе као коваријате смо укључили материјални статус, пол и образовање испитаника. Анализа података подразумева израчунавање процене и статистичке значајности директних ефеката маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности на обе димензије стратегија суочавања са стресом (оне које су усмерене на емоције и оне које су усмерене на избегавање); као и процене и статистичку значајност индиректних ефеката истих маладаптивних форми на обе димензије стратегија суочавања са стресом у ситуацији када је предвиђено да су димензије сујете медијатори тог односа. Због лакше прегледности резултати су приказани у табелама 25, 26, 27 и 28, као и на слици 4.

Табела 25

Приказ директних ефеката грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције; приказ постојања медијаторског ефекта задовољства физичким изгледом на однос између укупног скорa грандиозног (PNI) и вулнерабилног (PNI) нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне стране, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране

Директни ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	-0.29	.001
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	0.48	.001
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на емоције	0.31	.001
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на емоције	0.03	.43
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на емоције	0.21	.001
Индиректни ефекат			Estimate	p
медијатор варијабла: Задовољство физичким изгледом			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	0.01	.85
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	-0.01	.85
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на емоције	-8.89e -4	.85
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на емоције	0.01	.85
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на емоције	-5.52e -4	.85
Тотални ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	-0.29	.001
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	0.47	.001
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на емоције	0.31	.001
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на емоције	0.03	.38
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на емоције	0.23	.001
Тотални индиректни ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	0.002	.96
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	-0.002	.92
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на емоције	-3.59e -4	.96
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на емоције	0.001	.91
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на емоције	3.35e -5	.99

Резултати истраживања указују на постојање статистички значајног директног ефекта грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце и јавне самоокупираности на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције, док охоли понос не остварује директан ефекат на ову стратегију. Имајући у виду статистичке значајности индиректних ефеката, резултати истраживања показују да задовољство физичким изгледом, као димензија сујете, није медијатор односа грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране.

Табела 26

Приказ директних ефеката грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање; приказ постојања медијаторског ефекта задовољство физичким изгледом на однос између укупног скорa грандиозног (PNI) и вулнерабилног (PNI) нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне стране, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране

Директни ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.04	.68
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.12	.27
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.13	.01
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.08	.10
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на избегавање	-0.18	.01
Индиректни ефекат			Estimate	p
медијатор варијабла: Задовољство физичким изгледом			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.08	.01
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на избегавање	-0.07	.01
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на избегавање	-0.02	.05
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.05	.01
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на избегавање	-0.01	.41
Тотални ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.08	.38
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.08	.49
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.12	.02
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.11	.02
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на избегавање	-0.18	.01
Тотални индиректни ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.04	.28
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на избегавање	-0.05	.11
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на избегавање	-0.01	.39
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на избегавање	0.03	.07
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на избегавање	-7.24e-4	.94

Резултати истраживања указују на постојање статистички значајног директног ефекта дискрепанце и јавне самоокупираности на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, док охоли понос, грандиозни и вулнерабилни нарцизам не остварује статистички значајан директан ефекат на ову стратегију. Имајући у виду статистичке значајности индиректних ефеката, резултати истраживања указују да задовољство физичким изгледом може да буде медијатор односа грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце и охолог поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране. Према

добијеним резултатима задовољство физичким изгледом није медијатор односа јавне самоокупираности и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање.

Табела 27

Приказ директних ефеката грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције; приказ постојања медијаторског ефекта поверења у властите способности на однос између укупног скорa грандиозног (PNI) и вулнерабилног (PNI) нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне стране, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране.

Директни ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	-0.29	.001
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	0.48	.001
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на емоције	0.31	.001
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на емоције	0.03	.43
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на емоције	0.21	.001
Индиректни ефекат				
медијатор варијабла: Поверење у властите способности			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	-0.001	.92
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	0.001	.92
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на емоције	5.29e -4	.92
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на емоције	-7.81e -4	.92
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на емоције	3.86e -4	.92
Тотални ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	-0.29	.001
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	0.47	.001
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на емоције	0.31	.001
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на емоције	0.03	.38
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на емоције	0.23	.001
Тотални индиректни ефекат			Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	0.002	.96
Вулнерабилни нарцизам	→	Суочавање усмерено на емоције	-0.002	.92
Дискрепанца	→	Суочавање усмерено на емоције	-3.59e -4	.96
Охоли понос	→	Суочавање усмерено на емоције	0.001	.91
Јавна самоокупираност	→	Суочавање усмерено на емоције	3.35e -5	.99

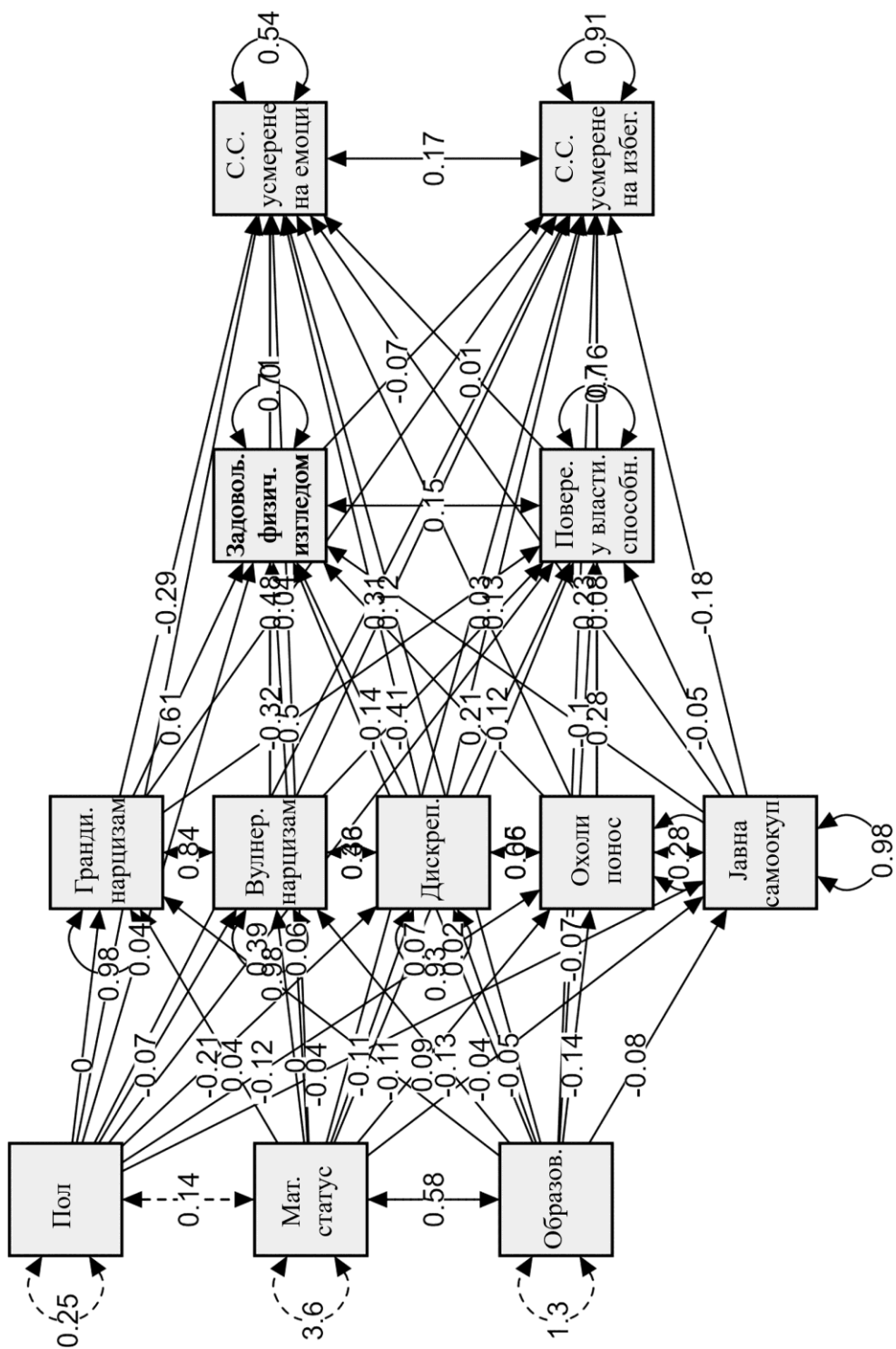
Увидом у статистичке значајности индиректних ефеката, можемо извести закључак да поверење у властите способности, као димензија сујете, није медијатор односа грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране.

Табела 28

Приказ директних ефеката грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање; приказ постојања медијаторског ефекта поверења у властите способности на однос између укупног скорa грандиозног (PNI) и вулнерабилног (PNI) нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне стране, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране

Директни ефекат		Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.04	.68
Вулнерабилни нарцизам	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.12	.27
Дискрепанца	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.13	.01
Охоли понос	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.08	.10
Јавна самоокупираност	→ Суочавање усмерено на избегавање	-0.18	.01
Индиректни ефекат			
медијатор варијабла: Поверење у властите способности		Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→ Суочавање усмерено на избегавање	-0.04	.21
Вулнерабилни нарцизам	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.02	.23
Дискрепанца	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.01	.24
Охоли понос	→ Суочавање усмерено на избегавање	-0.02	.22
Јавна самоокупираност	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.01	.29
Тотални ефекат		Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.08	.38
Вулнерабилни нарцизам	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.08	.49
Дискрепанца	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.12	.02
Охоли понос	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.11	.02
Јавна самоокупираност	→ Суочавање усмерено на избегавање	-0.18	.01
Тотални индиректни ефекат		Estimate	p
Грандиозни нарцизам	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.04	.28
Вулнерабилни нарцизам	→ Суочавање усмерено на избегавање	-0.05	.11
Дискрепанца	→ Суочавање усмерено на избегавање	-0.01	.39
Охоли понос	→ Суочавање усмерено на избегавање	0.03	.07
Јавна самоокупираност	→ Суочавање усмерено на избегавање	-7.24e-4	.94

Имајући у виду вредности статистичке значајности индиректних ефеката, резултати указују на то да поверење у властите способности није медијатор односа грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне, и стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране.

Слика 4. Приказ изгледа модела медијаторског ефекта задовољства физичким изгледом и поверења у властите способности на однос између укупног сора на грандиозног (PNI) и вулнерабилног (PNI) нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне стране, и стратегије суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране

Имајући у виду природу повезаности димензија сујете са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем, спровели смо и две додатне анализе како бисмо проверили да ли су димензије сујете медијатори односа маладаптивних форми нарцизна, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне стране, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Поред тога, тестирали смо и да ли су димензије сујете медијатори односа адаптивних форми нарцизна, перфекционизма и поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Резултати истраживања указују на постојање директних ефеката грандиозног нарцизма и јавне самоокупираности из домена маладаптивних конструката, као и високих стандарда, уредности и аутентичног поноса из домена адаптивних конструката на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на проблем (додатак 2). Поред тога, димензија задовољство физичким изгледом није медијатор односа између маладаптивних форми нарцизна, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране; као ни између адаптивних форми нарцизна, перфекционизма и поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Резултати даље указују да поверење у властите способности може бити медијатор између маладаптивних форми нарцизна, перфекционизма и поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране; као и између димензија харизме/самоуверености, високих стандарда и аутентичног поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране.

Последњи модел који смо тестирали односио се на проверу да ли постоји мултипликативна интеракција адаптивне форме нарцизма²⁸, перфекционизма (високи стандарди и уредност) и поноса (аутентичног поноса) у погледу повезаности са адаптивном формом суочавања са стресом (стратегije усмерене на проблем). Како бисмо то испитали, у оквиру статистичког пакета JASP спровели смо хијерархијску регресиону анализу. У оквиру основног модела као предикторе смо укључили димензије харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос; а у наредном моделу овим варијаблама смо придружили варијабле које су настале множењем стандардизованих вредности ове четири димензије и то тако што смо прво

²⁸ Имајући у виду поузданост димензија NPI, мерена преко интерне конзистенције, на нашем узорку при обради података смо користили само димензију Харизма/Самоувереност.

помножили стандардизоване вредности сваке димензије са сваком, затим смо комбиновали производ стандардизованих вредности по три димензије и на крају смо израчунали производ стандардизованих вредности све четири димензије (харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос). Резултати су приказани у табели 29.

Табела 29

Приказ мултипликативне интеракције адаптивне форме нарцизма, перфекционизма и поноса у погледу повезаности са адаптивном формом суочавања са стресом (стратегија усмерена на проблем)

модел	R	R ²	F	df1, df2	p ₁	Промена R ²	Промена df1, df2	p ₂
	.60	.36	70.97	4, 505	.00	.36	4, 505	.00
	.62	.38	20.41	15, 494	.00	.02	11, 494	.08
Стандардизован коефицијент β						t	P ₃	
Харизма_Самоувереност						.09	2.23	.03
Високи стандарди						.34	7.23	.00
Уредност						.07	1.60	.11
Аутентични понос						.27	6.36	.00
Харизма_Самоувереност						.09	1.96	.05
Високи стандарди						.36	7.17	.00
Уредност						.10	2.05	.04
Аутентични понос						.28	5.83	.00
Харизма_Самоувереност*Високи стандарди						.004	0.07	.94
Харизма_Самоувереност*Уредност						-.06	-1.15	.25
Харизма_Самоувереност*Аутентични понос						-.10	-2.05	.04
Високи стандарди*Уредност						.04	0.72	.47
Високи стандарди*Аутентични понос						.09	1.67	.10
Уредност * Аутентични понос						-.05	-0.92	.36
Харизма_Самоувереност*Високи стандарди*Уредност						.05	0.88	.38
Харизма_Самоувереност*Високи стандарди*Аутентични понос						-.03	-0.41	.68
Харизма_Самоувереност*Уредност*Аутентични понос						-.10	-1.36	.18
Високи стандарди*Уредност*Аутентични понос						.02	0.31	-.76
Харизма_Самоувереност*Високи стандарди*Уредност*Аутентични понос						.10	1.34	.18

Легенда: R – коефицијент корелације; R² – коефицијент детерминације; F-вредност статистика; df – степени слободe; p₁ – статистичка значајност статистика F; Промена R² – допринос интеракција стандардизованих вредности Харизме_Самоуверености, Високих стандарда, Уредности и Аутентичног поноса на објашњење стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем; p₂ – статистичка значајност доприноса у оба тестирана модела; β – статистик појединачног доприноса варијабли; t – вредност статистика; p₃ – статистичка значајност статистика t.

Резултати истраживања указују на то да су оба модела статистички значајна за предвиђање стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем. У оквиру

првог модела, којим можемо описати 36% варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, издвајају се харизма/самоувереност, високи стандарди и аутентични понос као димензије које остварују и статистички значајан појединачни позитиван допринос овој предикцији. Резултати истраживања показују да не долази до статистички значајне измене коефицијента детерминације додавањем варијабли (које представљају мултипликативне интеракције основних димензија) у оквиру модела 2. На основу овог модела могуће је предвидети 38% варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем. У оквиру модела 2 издвајају се харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос као димензије које остварују и појединачни статистички значајан позитиван допринос предикцији. Поред тога, резултати указују да мултипликативна интеракција харизма/самоувереност и аутентични понос остварује статистички значајан негативан допринос предвиђању стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, док остале интеракције не остварују значајан допринос.

8.3.ДИСКУСИЈА ИСТРАЖИВАЊА 3

У оквиру истраживања 3 настојали смо да испитамо однос између димензија сујете, вулнерабилног и грандиозног нарцизма, аутентичног и охолог поноса, димензија перфекционизма, јавне самоокупираности и стратегија суочавања са стресом. Посебно нас је занимало да ли су димензије сујете, задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности, медијатори односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма), охолог поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције или на избегавање, са друге стране. С обзиром на то да смо предвидели да претходно поменути маладаптивне форме конструката воде формама суочавања са стресом које се чешће везују за негативне исходе ситуација, са друге стране, поставили смо хипотезу да адаптивне форме нарцизма (харизма/самоувереност), поноса (аутентичан понос) и перфекционизма (високи стандарди и уредност) воде ка стратегијама суочавања са стресом које се чешће везују за позитивне исходе ситуација (стратегije суочавања које су усмерене на проблем). Дискусију ћемо организовати према резултатима спроведених истраживања одвојено за обе димензије сујете.

У погледу повезаности задовољство физичким изгледом са тестираним варијаблама, резултати указују на постојање позитивне корелације ове димензије сујете са димензијама егзибиционизам/таштина, привилегованост, харизма/самоувереност, експлоатација, нарцистички бес, грандиозне фантазије, укупним скором грандиозног нарцизма, високим стандардима, уредношћу, аутентичним и охолом поносом, као и са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем и на избегавање. Резултати, даље, показују да је задовољство физичким изгледом негативно повезано са димензијама условно самопоштовање, обезвређивање, дискрепанца и стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на емоције. Добијени подаци су делимично у складу са налазима ранијих истраживања. Наиме, позитивна повезаност између сујете и грандиозног нарцизма је очекивана и стабилан налаз и у другим истраживањима (Carpenter, 2012; Jackson et al., 1992; Vazire et al., 2008). Висока повезаност са димензијом егзибиционизам/таштина је свакако очекивана јер ова димензија NPI инвентара мери сујету у оквиру нарцизма. Изражена позитивна повезаност са димензијом привилегованости и грандиозним фантазијама је такође очекиван налаз имајући у виду да особа која испољава сујету кроз претерано задовољство физичким

изгледом очекује да је њен изглед увек примећен, да је у центру пажње, да је сви воле и да је важна особа у друштву (Netemeyer et al., 1995). Имајући у виду да смо у оквиру истраживања 2 поставили претпоставку да је екстраверзија важна особина личности за разумевање сујете, налаз о позитивној повезаности задовољства физичким изгледом и димензије харизма/самоувереност може потпомоћи разумевању односа ових варијабли. Наиме, поставља се питање да ли екстраверзија води развијању сујете, или је високо сујетна особа уједно и нарцисоидна особа која је харизматична/самоуверена и уз то екстравертна. Позитивна повезаност између задовољства физичким изгледом и димензије експлоатације и нарцистички бес, затим негативна повезаности са условним самопоштовањем и обезвређивање, као и одсуство значајне корелације ове димензије сујете са укупним скором на вулнерабилном нарцизму је такође очекиван налаз, имајући у виду да резултати ранијих студија указују да је сујета повезана са грандиозним нарцизмом, затим да вулнерабилне нарцисе одређује тежња ка ривалству, ароганција, али и интроверзија (Altmann, 2019), као и то да су високо сујетне особе рањиве по питању критике и да им је битно признање других (Kövecses, 1986; према: Delikonstantinidou, 2014; Webster et al., 2014). Односно, постоји могућност да нарцистички бес код високо сујетних особа није препознат као рањивост (склон сам да туђе понашање доживљавам лично, нпр. он се понаша на тај начин зато што мене не поштује) већ као адаптивна емоција у тим околностима (нпр. како је могуће да неко мисли да ја не изгледам савршено). Налаз о позитивној повезаности ове димензије сујете са високим стандардом и уредношћу није у складу са постављеним очекивањима. Наиме, уколико узмемо у обзир да се димензије високи стандарди и уредност одређују као адаптивне форме перфекционизма (Genc, 2017), добијена позитивна корелација је неочекивана. Са друге стране, имајући у виду да се према Нетемајеру и сарадницима (Netemeyer et al., 1995) сујета одређује, не само преко задовољства физичким изгледом, већ и преко димензије забринутости за физички изглед, постоји могућност да је управо та димензија сујете повезана са маладаптивним формама перфекционизма као што је дискрепанца (мој изглед никад није довољно добар, увек може боље и сл.), а да је димензија сујете кроз коју се испољава пренаглашено задовољство физичким изгледом у ствари позитивно повезана са адаптивним формама перфекционизма. Односно, ако посматрамо ајтеме у оквиру ове димензије сујете („Увек сам задовољан/-на оним што видим у огледалу“, „Мој изглед заслужује да буде примећен“), могуће је да крајње висок скор на овој скали остварују особе које сматрају да су достигле савршенство физичког изгледа. То савршенство је достигнуто тиме што је особа себи постављала

високе стандарде и што је уредна, организована и дисциплинована по питању извршења тих задатака. Како особа сматра да је постигнут успех савршен, отуда и негативна корелација са димензијом дискрепанце (јер увек постиже и постигла је зацртане циљеве), а позитивна са димензијама високи стандарди и уредношћу. Позитивна повезаност између сујете и охолог поноса је такође очекиван налаз (Carver et al., 2010; Webster et al., 2014), али не и позитивна повезаност аутентичног поноса и сујете, као и одсуство повезаности са димензијом скривање слабости. Наиме, у истраживању Вебстера и сарадника (Webster et al., 2014) добијена је висока негативна повезаност између димензије аутентични понос и забринутост за физички изглед. Вебстер (Webster et al., 2014) сматра да је овако добијен налаз очекиван јер особа која има изражен аутентични понос заиста осећа да је нешто постигла и нема потребу да се доказује другима, док високо сујетна особа осећа потребу да буде призната од других, да је други хвале, да јој се диве. Међутим, ова негативна повезаност је добијена између димензија аутентичног поноса и димензије забринутост за физички изглед, док смо ми мерили димензију пренаглашеног задовољства физичким изгледом. Са друге стране, при конструкцији скале сујете, Ле Бел (LeBel, 2003) је истакао да резултати његове анализе показују да високо сујетне особе нису спремне да признају сопствене мане и да су склоне да сматрају да су најбоље у свему. Висок скор на скали аутентичног поноса подразумева да особа себе доживљава као остварено биће, испуњено, продуктивно, али ово је мера самопроцене, односно експлицитног става који се односи на понос. Имајући у виду Ле Белову констатацију, постоји могућност да су високо сујетне особе склоне да у контексту експлицитног става испољавају висок скор на скали аутентичног поноса, али је питање какав је њихов имплицитни став по питању сопственог постигнућа и остварења. Према нашим претпоставкама, одсуство значајне повезаности задовољства физичким изгледом и јавне самоокупираности није очекиван налаз. Међутим, ако томе придодемо налаз да задовољство физичким изгледом позитивно корелира са стратегијама саучавања са стресом које су усмерене на проблем и са стратегијама које су усмерене на избегавање, а негативно са стратегијама саучавања са стресом које су усмерене на емоције, овакав налаз је очекиван. Односно, постоји могућност да је ова димензија сујете повезана са јавном самосвести (адаптивна форма одређења себе као социјалног бића и свест о себи у контексту људи који нас окружују; пример ајтема (Матановић, 2015): „Веома водим рачуна о томе како се представљам другима“, „Лако ми је да разговарам са непознатима“, „Водим много рачуна о томе шта други људи мисле о мени“), а не са маладаптивном формом исте димензије (пример ајтема:

„Волео/-ла бих да други нису толико критички настројени према мени“, „Осећам се као да ме други непрестано оцењују када сам са њима“). Имајући у виду све наведено, стиче се утисак да особу која има висок скор на скали сујете која мери задовољство физичким изгледом карактерише, у контексту односа према другима, потреба за пажњом, егзибиционизам, склоност експлоатацији других, реакција беса у ситуацији его повреде, егоизам и ароганција. У контексту односа према себи, ову особу карактерише постављање високих стандарда, склоност уредности и дисциплинованости, осећање аутентичног поноса. Што су особе више задовољне физичким изгледом, то су мање склоне обезвређивању себе, теже се носе у ситуацији када су неуспешни при остваривању постављених циљева, више су самопоуздане. У ситуацији стреса и суочавања са проблемом, склоне су стратегијама које су усмерене на проблем (пример ајтема: „Усмерим се на проблем да видим како бих га решио“, „Мислим о томе како сам решио сличне проблеме“), али и стратегијама избегавања суочавања са проблемом (пример ајтема: „Купим нешто за себе“, „Разгледам излоге“, „Частим се омиљеним јелом и пићем“, „Одлазим на забаву (тулум, парти)“), док истовремено нису склоне стратегијама које су усмерене на емоције (пример ајтема: „Постајем јако напет“, „Следим се“ и не знам шта радим“, „Бринем о ономе што морам учинити“).

Резултати истраживања показују да постоји директан ефекат негативног предзнака, укупног скорa грандиозног нарцизма (PNI) на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције. Са друге стране, укупан скор вулнерабилног нарцизма (PNI), јавна самоокупираност и дискрепанца остварују позитиван директан ефекат на ове стратегије суочавања са стресом. Једина димензија која не остварује директан ефекат на ову димензију стратегија јесте охоли понос. Тестирање медијаторског ефекта показује да задовољство физичким изгледом није медијатор односа грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне, и стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране. Добијени налази су делимично у складу са очекиваним налазима. Наиме, у оквиру истраживања смо пошли од претпоставке да ће сујета бити медијатор овог односа. Имајући у виду да резултати неких досадашњих истраживања указују на већу осетљивост вулнерабилних нарциса на стрес у односу на грандиозне нарцисе (Ferne et al., 2016; Ng et al., 2014), добијени налаз о директном негативном ефекту једног и позитивном ефекту вулнерабилног нарцизма је очекиван. Налаз о

позитивном ефекту дискрепанце на стратегије суочавања које су усмерене на емоције такође је очекиван, имајући у виду да дискрепанца подразумева да је особа преокупирана мислима о недовољно успешно спроведеним задацима (Genc, 2017); као и налази неколико истраживања који указују на позитивну повезаност маладаптивних форми перфекционизма и стратегија суочавања са стресом које могу довести до негативних исхода ситуације (Bahramnejad et al., 2015; de la Fuente et al., 2020; Munir & Arshad, 2018). Недостају на подаци о односу јавне самоокупираности и стратегија суочавања са стресом. Међутим, имајући у виду да је јавна самоокупираност позитивно повезана са патолошким нарцизмом (Barnett & Sharp, 2017), при чему је издвојена јача повезаност ове димензије са вулнерабилним нарцизмом (Kostić & Stanojević, 2022), као и то да по својој дефиницији јавна самоокупираност представља патолошку форму самосвести (McKenzie & Hoyle, 2008), добијени налаз о позитивном доприносу предвиђања стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције је очекиван. Одсуство статистички значајног ефекта димензије охолог поноса на овај вид стратегија, као и медијаторског ефекта ове димензије сујете на односе између постављених варијабли је неочекиван. Налази ранијих истраживања указују да је охоли понос маладаптиван и да је повезан са негативним емоцијама као што су бес, агресија, непријатељство (Tracy et al., 2009). Поред тога, Де ла Фуенте и сарадници (De la Fuente et al., 2020) наводе да су стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције у ствари позитивно повезане само са негативним емоцијама. Такође, очекивали смо да сујета, као маладаптивни конструкт који би требало да повећава осетљивост особе на стрес (Workman & Lee, 2011), додатно подстакне склоност ка формама суочавања са стресом које су усмерене на емоције. Међутим, стратегије суочавања које су усмерене на емоције подразумевају облике понашања које указују на склоност особе да „потоне“, да се препусти осећању узнемирености, да се преокупира проблемима и бригом шта даље учинити, да прекорева себе због одуговлачења са неким обавезама; односно, склоност осећању немоћи у датој ситуацији. Са друге стране, особе које имају изражен охоли понос карактерише ароганција, уображеност, склоност снобизму, и уз то, висок скор на овој скали сујете указује на особе које експлицитно испољавају пренаглашено задовољство физичким изгледом („Ја па Ја“). Зато је, узевши ово у обзир, добијени налаз делимично и очекиван. Поред тога, налаз о одсуству медијаторског ефекта димензије сујете у контексту стратегије суочавања са стресом не иде у прилог тумачењу сујете као нужно маладаптивног конструкта који води лошим емоцијама и сулудим облицима понашања; шта више, овај налаз може указати и на адаптивну

природу сујете у погледу развоја стратегија превладавања стреса које су у служби заштите од јаких емоција. Поред тога, ова димензија сујете је позитивно повезана са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Међутим, резултати такође сугеришу да ова димензија сујете није медијатор односа патолошког нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране.

Резултати истраживања даље показују да постоји директан позитиван ефекат димензија дискрепанце и директан негативан ефекат димензије јавне самопокупираности на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање. Остале тестиране варијабле не остварују статистички значајне директне ефекте на поменуте стратегије. Имајући у виду статистичке значајности индиректних ефеката, можемо извести закључак да димензија сујете задовољство физичким изгледом највероватније јесте медијатор односа грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, као и охолог поноса, са једне, и стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране. Добијени резултати су делимично у складу са постављеном хипотезом. Наиме, као што смо навели, налази раних истраживања указују на позитивну повезаност маладаптивних форми перфекционизма и мање адаптивних форми стратегија суочавања са стресом (Bahramnejad et al., 2015; de la Fuente et al., 2020; Munir & Arshad, 2018). Поред тога, ова димензија већ остварује мало израженији директан ефекат и на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције, тако да је добијени налаз очекиван. Будући да дискрепанца представља димензију перфекционизма која се односи на преокупирање себе осећањима и мислима да нисмо довољно постигли, да нисмо довољно остварили или да нешто што смо урадили није довољно добро (Genc, 2017), а за високо сујетне особе је карактеристично да су склоне „узалудним облицима понашања“ (Webster et al., 2014), добијен налаз о могућем медијаторском ефекту сујете само на ову димензију суочавања са стресом је очекиван. Значајни директан негативни допринос јавне самоокупираности на ову димензију суочавања са стресом је неочекиван с обзиром на то да смо пошли од претпоставке да ће ова димензија, као маладаптивна форма самосвести, бити позитивно повезана са мање адаптивним формама стратегија суочавања са стресом. Стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање подразумевају склоност особе да у тренуцима када имају проблеме проводе време са пријатељима, разгледају излоге, одлазе у биоскоп, на журке. Са друге стране, димензију јавне самоокупираности

одређују прекомерне мисли о томе шта други мисле о нама, шта треба учинити како бисмо им се свидели, осећај да су други критички настројени према нама, као и значајна повезаност са социјалном анксиозношћу (Zucker et al., 2015), па је налаз делом и очекиван. Грандиозни нарцизам је негативно повезан са стратегијама суочавања које су усмерене на емоције, док обе врсте нарцизма са стратегијама које су усмерене на избегавање остварују статистички значајне индиректни ефекат преко димензије сујете задовољство физичким изгледом. Према одређењу Вебстера и сарадника (Webster et al., 2014), али и Ле Бела (LeBel, 2003), основна разлика између нарцизма и сујете огледа се у самоопажању. Нарцисоидне особе, посебно грандиозни нарциси, доживљавају себе као битне, важне, склони су експлоатацији других зарад задовољења личних интереса, егоистични су (Altmann, 2019). Високо сујетним особама, са друге стране, важно је да буду задовољне физичким изгледом, да други буду одушевљени њиховим физичким изгледом и спремне су да предузму било који ризик како би сујету задовољиле (Webster et al., 2014). Имајући то на уму, постоји могућност да су високо грандиозно нарцисоидне особе, посредством своје склоности експлоатацији других, више усмерене ка решавању проблема можда усмеравањем и настојањем да им други помогну, него што су склоне да се преокупирају бригама о проблему, или да се суочавају са проблемом одласком у шопинг, биоскоп, ресторан. Међутим, уколико је оваква нарцисоидна особа, посебно уколико имамо вулнерабилно нарцисоидне особе (рањивост, тежње за ривалством, ниско самопоштовање, неуротичност и интроверзија), уједно и високо сујетна у погледу задовољства физичким изгледом, суочавање са стресном ситуацијом ће довести, преко сујете, до управо наведених мање адаптивних облика понашања, или како их Вебстер одређује, „узалудних облика понашања“ (Webster et al., 2014). Таква особа настојаће да редукује стрес одласком у шопинг, частиће себе омиљеним јелом и пићем, одлазиће у шетњу, дружити се са пријатељима, избегавати суочавање са проблемом, а истовремено „хранити“ сујету у друштву људи којима је битна, побољшати телесни изглед или јавни наступ новом гардеробом, а тиме и јачати осећај важности и самопоштовања. Добијени подаци о могућем медијаторском ефекту сујете на овај вид стратегија суочавања са стресом у сагласности су са налазима Дурупа и Нолана (Dhurup & Nolan, 2014). Наиме, на основу својих налаза ови аутори истичу да су адолесценти склони стратегијама суочавања са стресом које су умерене на избегавање или рационализацију у служби прихватања приликом суочавања са стресом који настаје услед телесних промена које прате овај период развоја. Поред тога, налази

Дарата и сарадника (Darrat et al., 2016) указују да су особе које имају развијену потрошачку анксиозност склоне суочавању са стресом кроз компулсивну куповину.

Димензија поверење у властите способности остварује позитивну повезаност са димензијама егзибиционизам/таштина, привилегованост, харизма/самоувереност, нарцистички бес, грандиозне фантазије, експлоатација, укупним скором грандиозног нарцизма, укупним скором вулнерабилног нарцизма, високим стандардима и уредношћу, затим са обе димензије поноса (аутентични и охоли) и са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Резултати даље указују да поверење у властите способности остварује негативну повезаност са димензијама условно самопоштовање, дискрепанца и стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на емоције, док значајну повезаност не остварује са димензијама обезвређивање, скривање слабости, јавном самоокупираности и стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на избегавање. Као и у случају прве димензије сујете, повезаност са димензијом егзибиционизам/таштина је очекивана јер је таштина синоним за сујету. Међутим, недостају нам резултати истраживања на основу којих бисмо изнели јасан закључак о односу нарцизма и димензије сујете која се односи на поверење у властите способности. Имајући у виду да ова димензија сујете одређује особе које сматрају да су интелектуално супериорнији од других, да могу бити успешни у чему год пожелеле, да им други завиде на њиховим способностима, утом је и налаз о позитивној повезаности са осећањем привилегованости и важности (битнији сам од других људи) очекиван. Поред тога, очекиван је и налаз о одсуству статистички значајне повезаности поверења у властите способности са димензијама обезвређивање и условно самопоштовање, као и налаз о статистички значајној позитивној повезаности са димензијом нарцистички бес. Односно, имајући у виду да резултати неких истраживања сугеришу на постојање разлика између експлицитног и имплицитног самопоштовања (Jordan et. al., 2003), постоји могућност да је сујета негативно повезана са имплицитним, а позитивно са експлицитним самопоштовањем, које је и мерено у неким досадашњим истраживањима (Goldman & Lewis, 1977; Krantz, 1987); односно, ако пођемо од претпоставке да су високо сујетне особе осетљиве на критику (Kövecses, 1986; према: Delikonstantinidou, 2014; Webster et al., 2014), онда је и добијени налаз очекиван. Према Трејс и Робинсу (Tracy & Robins, 2007), основна разлика између аутентичног и охолог поноса огледа се у перципирању начина доласка до успеха. Наиме, особа која осећа аутентични понос осећа ту емоцију зато што је нешто постигла, остварила, и свој успех првенствено

везује за лично ангажовање, утрошен труд и залагање (особа је виђења да је њен успех доступан већини људи уколико и други уложе исти напор како би успех постигли). Са друге стране, охоли понос одређује осећање супериорности у односу на друге, као и ароганција (ја сам успешан јер сам интелигентнији од осталих, креативнији, мој успех није лако постићи, и сл.). Узимајући то у обзир, позитивна повезаност између сујете и охолог поноса је очекиван налаз (Carver et al., 2010; Webster et al., 2014), али не и налаз о позитивној повезаности аутентичног поноса и сујете. Као један вид објашњења, који уједно може бити значајан и за разумевање позитивне повезаности аутентичног поноса и друге димензије сујете, јесте квалитет мерног инструмента за мерење поноса. Инструмент је осмишљен тако да испитаници на петостепеној скали Ликертовог типа процењују колико се одређени атрибути односе на њих, при чему су неки од примера атрибута за аутентични понос „Остварено“, „Испуњено“, „Успешно“, а за охоли понос „Супериорнији од других“, „Уображено“, „Егоистично“, па се поставља питање да ли висок скор на димензији охолог поноса искључује истовремено висок скор на димензији аутентичног поноса, уколико се узме у обзир природа инструмента. Наша је претпоставка да би резултати били другачији уколико би се аутентични и охоли понос мерили преко ставки које одражавају ставове који се тичу ове две врсте поноса (нпр., за аутентични понос: „Свако може да доживи успех као и ја“, „За остварење мог успеха потребно је да се особа заиста потруди“; а за охоли: „Ја сам јако успешна особа захваљујући мојој генијалности“, „Ретко ко би могао да доживи успех као ја“, „Моји пријатељи могу само да сањају о достизању мог успеха“ и сл.). Према нашим почетним претпоставкама, одсуство статистички значајне повезаности поверења у властите способности и јавне самоокупираности није очекиван налаз. Међутим, ако томе придодемо налаз да ова димензија сујете позитивно корелира са стратегијама саучавања са стресом које су усмерене на проблем, а негативно са стратегијама саучавања са стресом које су усмерене на емоције, овакав налаз је очекиван. Већ смо навели да постоји могућност да је ова димензија сујете повезана са јавном самосвести (адаптивна форма одређења себе као социјалног бића и свест о себи у контексту људи који нас окружују (Матановић, 2015)); тачније, постоји могућност да високо сујетне особе нису патолошки окупиране тиме шта други мисле о њима, већ су усмерене ка томе да кроз само-презентацију у друштву оставе што бољи утисак, што уједно води осећању да су у друштву они значајне личности, важне. Налаз о позитивној повезаности поверења у властите способности са високим стандардом и уредношћу, и налаз о негативној повезаности са димензијом дискрепанце није у складу са

постављеним очекивањима. Наиме, уколико узмемо у обзир да се димензије високи стандарди и уредност одређују као адаптивне форме, а дискрепанца као маладаптивна форма перфекционизма (Genc, 2017), добијена позитивна корелација није у складу са постављеном хипотезом јер смо пошли од претпоставке да маладаптивне форме тестираних конструката корелирају са сујетом, док то није случај са адаптивним конструктима. Међутим, као и у оквиру претходне димензије сујете, и овде можемо истаћи да Нетемајер и сарадници (Netemeyer et al., 1995) сујету одређују не само преко поверења у властите способности, већ и преко димензије забринутости за властито постигнуће. Тако постоји могућност да су управо те димензије сујете (забринутост за физички изглед и забринутост за властито постигнуће) повезане са маладаптивним формама перфекционизма као што је дискрепанца, а да су димензије сујете које смо мерили преко наше Скале сујете позитивно повезане са адаптивним формама перфекционизма. Имајући у виду наше налазе стиче се утисак да су особе које су сујетне у домену испољеног поверења у властите способности уједно и високо грандиозно нарцисоидне (односно, особе које су харизматичне и самоуверене, склоне грандиозном маштању, са посебно израженим осећајем привилегованости, важности и склоношћу експлоатацији других), затим особе које поседују висок степен аутентичног и охолог поноса, које су склоне стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем, док су мање подложне емотивним реакцијама у ситуацији стреса, и нису склоне избегавању суочавања са проблемом.

Као што смо навели у претходним пасусима, димензије грандиозног (PNI) и вулнерабилног (PNI) нарцизма, дискрепанца и јавне самоокупираности остварују директне ефекте на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције, док једино димензије дискрепанца и јавна самоокупираност остварују директне ефекте на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање. Међутим, резултати указују да ова димензија сујете није медијатор односа грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне, и стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране. Овако добијени резултати нису у складу са почетном хипотезом. Наиме, претпоставили смо да ће маладаптивне форме нарцизма, перфекционизма, поноса и јавна самоокупираност, преко димензија сујете, водити мање адаптивним формама суочавања са стресом, суочавање које је усмерено на емоције. Као што смо већ навели, ове стратегије подразумевају облике понашања који се могу доживети као испољавање слабости јер је

особа склона да се препусти емоцијама разочарања, напетости, страха, осећању немоћи како се извући из проблема. Имајући у виду да, са друге стране, високо сујетну особу у погледу поверења у властите способности карактерише осећај интелектуалне супериорности, налаз о негативној повезаности ових димензија је очекиван, а самим тим и налаз о одсуству медијаторског ефекта.

Поред тога, поверење у властите способности није статистички значајан медијатор односа између патолошких форми нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране. Резултати анализе корелација, у оквиру ове студије, указују да не постоји статистички значајна повезаност између ове димензије сујете и поменуте стратегије суочавања са стресом. Шта више, резултати указују да је ова димензија сујете позитивно повезана једино са стратегијама суочавања које су усмерене на проблем. Као и у првом случају, и овде смо пошли од претпоставке да ће маладаптивне форме нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, преко димензија сујете, водити старатегијама суочавања са стресом које су усмерене на избегавање (стратегије које се чешће доводе у везу са негативним исходима ситуације). Наведена хипотеза није потврђена. Међутим, и овде можемо навести сам однос ове две димензије. Као што смо већ навели, ове стратегије подразумевају облике понашања који се могу доживети као испољавање слабости јер је особа склона да „бежи“ од проблема. Имајући у виду да, са друге стране, високо сујетну особу у погледу поверења у властите способности карактерише осећај интелектуалне супериорности, налаз о негативној повезаности ових димензија је очекиван, а самим тим и налаз о одсуству медијаторског ефекта. Међутим, резултати сугерише да поверење у властите способности може бити медијатор односа између патолошких форми нарцизма, перфекционизма и поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Поред тога, поверење у властите способности такође може бити и медијатор између адаптивних форми перфекционизма, поноса и нарцизма са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Односно, резултати истраживања указују да димензија сујете која се односи на поверење у властите способности више испољава карактеристике адаптивног конструкта.

Последњи циљ истраживања односио се на проверу постојања мултипликативне интеракције димензија харизма/самоувереност (адаптивни нарцизам), аутентични

понос, високи стандарди и уредност (адаптивни перфекционизам), са једне, и стратегије суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Резултати истраживања показују да на основу димензија харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос можемо предвидети 36% варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем. При томе, статистички значајан позитиван допринос остварују све димензије сем уредности. Поред тога, уколико моделу осим основних варијабли (харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос) додамо и варијабле које представљају интеракције њихових стандардизованих вредности²⁹ проценат објашњене варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем се мења са 36% на 38%, али величина промене коефицијента детерминације није статистички значајна. У оквиру другог модела, све четири димензије остварују статистички значајан позитиван допринос предикцији стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем. У оквиру укључених интеракција, једино интеракција харизма/самоувереност*аутентични понос остварује статистички значајан негативан допринос предикцији ове стратегије суочавања са стресом. Добијени резултати су делимично у складу са постављеном хипотезом. Податак да на основу адаптивних форми нарцизма, перфекционизма и поноса можемо предвидети 36% варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, у складу је са почетном претпоставком. Међутим, интересантан је налаз о одсуству статистички значајног доприноса предвиђању ових стратегија једино димензије уредности. Са једне стране, налаз упућује на могућност да нису све адаптивне димензије конструктора подједнако важне за разумевање стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Са друге стране, иако би, према одређењу аутора скале (Genc, 2017), димензију уредности требало сместити у адаптивне форме перфекционизма, добијени резултати можда указују на потребу разматрања могућности да уредност сама по себи не мора нужно доприносити да особа буде усмерена ка адаптивним формама понашања, у овом случају ка решавању проблема. То, даље, отвара могућност постављања питања да ли је уредност адаптивна једино уколико је праћена високим стандардима особе, али и ниском дискрепанцом.

²⁹ Ове варијабле су настале множењем стандардизованих вредности поменуте 4 димензије (харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос) и тако што су прво направљене варијабле (укупно 6) које представљају производ по две димензије (нпр. харизма/самоувереност*високи стандарди; харизма/самоувереност*уредност; харизма/самоувереност*аутентични понос); затим четири варијабле које су настале множењем по 3 димензије (нпр. харизма/самоувереност*високи стандарди*уредност); и на крају варијабла која је настала множењем све четири димензије.

9. ГЕНЕРАЛНА ДИСКУСИЈА

Основни фокус спроведених истраживања усмерен је на јасније одређење појма сујете, као и боље разумевање односа сујете са неким релевантним варијаблама из домена особина личности, емоција, менталног здравља. У литератури можемо пронаћи неколико одређења сујете. Према одређењу које је понудио Ле Бел (LeBel, 2003), сујета се може описати као прекомерно испољавање поверења у властите способности и прекомерно испољавање задовољства физичким изгледом. Оно што је већини дефиниција заједничко јесте управо подвлачење да висока сујета увек подразумева пренаглашено или неприкладно испољавање, било своје личности (Вујаклија, 1991), поноса на сопствени изглед или постигнуће (Webster, 1990; Netemeyer et al., 1995), потребе да нам се други диве и да нам исказују поштовање (Reed, 2012; Webster et al., 2014), или потребе за самопромовисањем (Pham, 2015). Сујета је као феномен највише истражена у контексту психологије маркетинга, а знатно мањи проценат истраживања усмерен је на испитивање овог својства личности у оквиру неких других области психологије. Имајући то на уму, основни проблем рада усмерен је на проверу Ле Белове структуре сујете на узорку испитаника из Србије, затим проверу односа ових димензија сујете са полом, особинама личности, експлицитним, глобалним самопоштовањем, анксиозношћу, стресом и депресивношћу, као и на проверу улоге сујете у односу маладаптивних димензија нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности са једне, и стратегија суочавања са стресом које се чешће доводе у везу са негативним исходима ситуације, са друге стране. С тим у вези, занимали су нас одговори на следећа питања:

1. Да ли је Скала сујете на српском језику мерно инваријантна Ле Беловој скали сујете?

Основни циљ у оквиру првог истраживања био је усмерен на адаптацију Ле Белове Скале сујете на српски језик. Скала се састоји од 22 ајтема и мери две димензије: задовољство физичким изгледом (10 ајтема) и поверење у властите способности (12 ајтема). Приликом адаптације скале водили смо се препорукама Међународне комисије за тестове (International Test Commission, 2017). Након формирања коначне верзије скале на српском језику, спроведено је истраживање онлајн коришћењем „Google Forms“ платформе, ослањањем на snowball-sampling метод (Goodman, 1961) прикупљања испитаника. Прикупљени узорак се састоји од 617

испитаника (40.03% су особе мушког пола). Након прикупљања података приступили смо провери мерне инваријантности адаптиране скале у односу на оригиналну верзију Скале сујете. Први ниво мерне инваријантности који смо тестирали односио се на проверу конгруентности издвојених димензија у две верзије теста. Провера мерне конгруентности се може вршити преко Такерових коефицијената конгруенције на тај начин што упоређујемо да ли у обе верзије теста исти ајтеми засићују исте факторе, при чему вредности засићења не морају бити идентичне у обе верзије теста. Анализа података указује да Такеров коефицијент конгруенције за фактор *Задовољство физичким изгледом* износи .99, а за фактор *Поверење у властите способности* .95. Будући да се .92 узима као гранична вредност за процену конгруенције (Hedrih, 2020), на основу резултата можемо извести закључак о постојању структуралне конгруентности између две верзије скала; обе верзије скале састоје се од два фактора, задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности, која су засићена истим ајтемима. Након што смо утврдили да постоји структурална конгруентност између обе верзије скала, приступили смо провери следећег нивоа еквиваленције. Наредна анализа се односила на тестирање постојања еквивалентности мерних јединица, као и пуне скаларне еквивалентности две верзије скала. За анализу података смо користили мултигрупну конфирматорну факторску анализу уз прогресивно фиксирање параметара. О еквивалентности мерних јединица говоримо у ситуацији када вредност промене CFI не прелази .01, а вредност промене RMSEA .015 у ситуацији поређења модела без ограничења и различитог нивоа ограничености (модел 1 – модела без фиксираних параметара; модел 2 – модел у оквиру којег су фиксирана факторски коефицијенти; и модел 3 – у оквиру којег су фиксирани интерцепти). За проверу пуне скаларне еквивалентности неопходно је да поменуте вредности промене CFI и RMSEA не прелазе дозвољене вредности у оквиру поређења модела где су ограничени и интерцепти. Резултати истраживања указују на лоше уклапање модела имајући у виду вредности CFI и у моделима без фиксираних и у моделима са фиксираним параметрима. Са друге стране, резултати спроведени на модификованом моделу без фиксираних параметара, при чему се модификације не односе на измене структуре фактора Скале сујете, указују на добро уклапање фита модела на узорку испитаника из Србије. Међутим, саме промене компаративног индекса фита у контексту ограничених модела су у границама дозвољених у ситуацији фиксираних факторских засићења, али не и у ситуацији фиксираних интерцепата. Са друге стране, вредности индекса RMSEA у свим тестираним моделима су у границама очекиваног што указује на добру

одрживост модела у популацији. Поред тога, вредности промене овог индекса у свим тестираним моделима су у границама дозвољеног. Овако добијени резултати указују да две верзије скале имају еквивалентне мерне јединице, али није могуће говорити и о пуној скаларној инваријантности (имајући у виду промене индекса CFI и у ситуацији поређења интерцепта).

Сумирано заједно можемо извести закључак да је Скала сујете на српском језику мерно инваријантна Ле Беловој скали сујете, али не можемо говорити о пуној скаларној инваријантности две верзије скале. Односно, резултати указују да приликом тумачења испољености сујете није оправдано поредити сирове скорове испитаника који су тестирани са поменуте две верзије скале.

2. Каква је природа односа димензија сујете и пола, базичних особина личности, глобалног самопоштовања, депресивности, анксиозности и стреса?

Након што смо утврдили да Скала сујете на српском језику испуњава карактеристике доброг инструмента за процену сујете, приступили смо спровођењу наредног истраживања. Занимало нас је у каквом су односу димензије сујете са полом, базичним особинама личности (поштење, емоционалност, екстраверзија, савесност, сарадљивост и отвореност), глобалним самопоштовањем и неким карактеристикама менталног здравља као што су депресивност, анксиозност и стрес. Резултати указују да су особе женског пола склоније да испољавају већи ниво задовољства физичким изгледом у односу на особе женског пола, док не постоји статистички значајна повезаност пола и димензије поверење у властите способности. Мађутим, имајући у виду мрежни модел постоји могућност да пол (0 је код за мушки пол, 1 је код за женски пол) остварује позитивну везу са поверењем у властите способности преко екстраверзије. У погледу односа са особинама личности, резултати показују да је задовољство физичким изгледом негативно повезано са поштењем и емоционалношћу, позитивно са екстраверзијом, савесношћу и отвореношћу, док није детектована статистички значајна корелација једино са димензијом сарадљивости. Статистички значајна корелација није детектована ни између задовољства физичким изгледом и самопоштовања. Резултати даље указују на негативну повезаност ове димензије сујете са анксиозношћу, позитивну повезаност са депресивношћу, и одсуство статистички значајне корелације са димензијом стрес. Све варијабле узете заједно, уз варијаблу пол, предвиђају 29% варијансе задовољства физичким изгледом при чему статистички значајни јединствен негативни допринос предвиђању остварује једино димензија

поштење, а позитиван екстраверзија и самопоштовање, као и варијабла пол. Димензија поверење у властите способности је негативно повезана са димензијом поштење и емоционалност, а позитивно са димензијама екстраверзија, савесност и отвореност; статистички значајна повезаност није регистрована једино између ове димензије сујете и сарадљивости. Резултати даље показују да је поверење у властите способности позитивно повезано са глобалним самопоштовањем, негативно са анксиозношћу, док статистички значајне корелације нису детектоване са димензијама депресивност и стрес. Све варијабле заједно, укључујући и варијаблу пол, могу да предвиде 30% варијансе поверења у властите способности, при чему јединствени статистички значајни допринос негативног предзнака остварује димензија поштење, а позитивног предзнака димензије екстраверзија, савесност, отвореност, самопоштовање и стрес. Детаљнијим увидом у односе између измерених варијабли тестирањем мрежног модела, уочавамо да је вероватно димензија екстраверзије важна за односе између осталих варијабли у мрежи. Директну позитивну повезаност са обе димензије сујете остварују једино димензија екстраверзија, а директну негативну димензија поштење. Директну негативну повезаност знатно слабијег интензитета са димензијом задовољство физичким изгледом остварују димензије депресивност и анксиозност. Посебно је занимљив налаз да је један део варијансе особина личности које предвиђају сујету заједнички за предвиђање обе димензије сујете, док један део варијансе није. Једна од хипотеза која произилази из мрежног модела јесте да димензије отвореност, савесност, сарадљивост и самопоштовање везу са овом димензијом сујете остварују преко димензије екстраверзија; као и претпоставка да димензија стрес најизраженију везу са задовољством физичким изгледом остварује преко димензије поштење. Са друге стране, све димензије личности остварују директне везе са поверењем у властите способности; при чему савесност, отвореност и екстраверзија остварују позитивну, а сарадљивост, емоционалност и поштење негативну повезаност. Самопоштовање је такође директно повезано са овом димензијом сујете. Имајући у виду димензије менталног здравља, стрес је директно позитивно повезан са поверењем у властите способности, док постоји претпоставка да димензије анксиозност и депресивност везу са овом димензијом сујете остварују преко екстраверзије. Имајући у виду карактеристике мрежног модела, можемо извести закључак да су добијени резултати делимично у складу са постављеним хипотезама. Налази о повезаности сујете и екстраверзије, као и сујете и отворености су добијени и у ранијим истраживањима (Egan & McCorkindale, 2007; LeBel, 2003), с тим што резултати ове студије указују на

могућност да отвореност везу са задовољством физичким изгледом остварује преко димензије екстраверзије. Одсуство директне повезаности савесности и сарадљивости са задовољством физичким изгледом је такође релативно стабилан налаз и у ранијим истраживањима (LeBel, 2003; Natividade et al., 2020). Међутим, резултати указују на директну позитивну повезаност савесности и негативну повезаност сарадљивости са поверењем у властите способности. Имајући у виду природу димензија поштење, емоционалност и сарадљивост, добијене директне негативне повезаности са димензијом поверење у властите способности је очекивани налаз; и налаз негативне повезаности између димензије поштења и задовољства физичким изгледом такође је очекиван. Директна позитивна повезаност самопоштовања и поверења у властите способности исто је очекивани налаз имајући у виду резултате неких ранијих истраживања (Goldman & Lewis, 1977; Krantz, 1987; Jackson et al., 1992; Walraevens, 2). Неочекиван је налаз о одсуству статистички значајне директне повезаности самопоштовања и задовољства физичким изгледом. Ипак, како је сујетним особама битно признање других, имиџ и сл. (Jackson et al., 1992; Leary et al., 1994; Pham, 2015; Webster et al., 2014), налаз о могућности индиректне повезаности самопоштовања, преко екстраверзије, делује очекиван. У погледу односа димензија сујете и менталног здравља очекивали смо да све три димензије (стрес, депресивност и анксиозност) остварују позитивну повезаност са обе димензије сујете. Добијени резултати су делимично у складу са почетним очекивањима. Међутим, имајући у виду природу димензија сујете, односно акценат је на пренаглашеном поверењу у властите способности и задовољству физичким изгледом, постоји могућност да је налаз о одсуству изражене позитивне повезаности ових димензија са стресом, депресивношћу и анксиозношћу очекиван. На основу наведених резултата можемо извести следеће закључке:

Високо сујетне особе карактерише и висок ниво екстраверзије и нижи скорови на димензији поштење.

Постоји могућност да је екстраверзија важна за разумевање односа осталих димензија особина личности, самопоштовања и депресивности са испољеношћу задовољства физичким изгледом. Односно, постоји могућност да димензије савесност, сарадљивост, отвореност, самопоштовање и депресивност везу са задовољством физичким изгледом остварују преко димензије екстраверзије.

Од укупне варијансе димензија сујете коју је могуће предвидети на основу особина личности, део је заједнички за обе димензије сујете.

Имајући у виду све статистички значајне корелације, можемо извести закључак да што особа испољава већи ниво задовољства физичким изгледом то уједно постоји и тенденција да буде похлепнија, склонија манипулативности, претенциозна, неемпатична, отпорнија на стрес, мање анксиозна, одговорнија према извршењу задатака, дисциплинованија, склонија позитивном ставу према животу, друштвенија.

Узимајући у обзир све значајне корелације, можемо извести закључак да што особа испољава виши скор на димензији поверења у властите способности то ће постојати тенденција да буде манипулативнија, похлепнија, неемпатична, мање подложна стресу и анксиозности, друштвенија, мање склона депресивности, дисциплинованија и одговорнија према извршењу задатака, као и отворенија ка искуству.

3. Да ли постоји могућност да су димензије сујете, задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности медијатори односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма), охолог поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције или на избегавање, са друге стране?

Како бисмо одговорили на постављено питање, спровели смо анализу медијаторског ефекта димензија сујете на однос предикторских (обе димензије нарцизма, дискрепанца, охоли понос и јавна самоокупираност) и критеријумских варијабли (стратегije суочавања са стресом које су усмерене на емоције и оне које су сумерене на избегавање), уз контролне варијабле пол, образовање и материјални статус испитаника. Имајући у виду појединачне доприносе тестираних варијабли, резултати показују да у погледу стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције постоји директан позитиван ефекат вулнерабилног нарцизма (PNI), јавне самоокупираности и дискрепанце, као и негативан директни ефекат грандиозног нарцизма (PNI). Поред тога, охоли понос је једина димензија која не остварује статистички значајан директан ефекат на ову димензију стратегија суочавања са стресом. У погледу стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, резултати укзују на позитиван директан ефекат једино димензије дискрепанце, и негативан директан ефекат на ову димензију стратегија суочавања са стресом једино димензије јавне самоокупираности. Све остале димензије не остварују статистички

значајне директне ефекте на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање. Резултати медијаторског ефекта димензија сујете на однос између тестираних варијабли указују на одсуство статистички значајних индиректних ефеката у погледу стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције. Са друге стране, резултати указују на статистички значајне индиректне ефекте у погледу медијаторског ефекта задовољства физичким изгледом на однос патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма) и охолог поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране. Ови ефекти нису статистички значајни у ситуацији тестирања медијаторског ефекта димензије поверења у властите способности. Имајући у виду да високо сујетну особу, и у погледу задовољства физичким изгледом, али и у погледу поверења у властите способности, одређује уверење да је вредна пажње, увек примећена у друштву, интелектуално супериорнија од других, успешна у реализацији било ког задатка (LeBel, 2003), а са друге стране, стратегије суочавања које су усмерене на емоције подразумевају да особа испољи одређени вид слабости, да потоне, да се препусти негативним емоцијама, бригама око суочавања са проблемом и сл., добијени налази о одсуству индиректних ефеката постављених предиктора, преко димензије задовољство физичким изгледом, на критериј је очекиван; као и налаз о одсуству медијаторског ефекта димензије сујете поверење у властите способности на однос између преосталих варијабли. Резултати истраживања показују да постоји могућности да обе врсте нарцизма, као и охоли понос, ефекат на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање остварују посредством димензије сујете која се односи на задовољство физичким изгледом. Односно, уколико су високо нарцисоидне, егоистичне, арогантне особе по питању своје успешности, уједно и високо сујетне у домену задовољства физичким изгледом, у том је вероватније да ће у ситуацији суочавања са стресом прибећи облицима понашања који су усмерени на компулсивну куповину, посетиће свој омиљени ресторан, удовољавати себи куповином поклона, одласком у шетњу и сл. Овако добијени резултати су у складу са налазима ранијих истраживања који указују да су високо сујетне особе (у погледу физичког изгледа) склоне узалудним облицима понашања, као и то да је управо сујета, а не неко друго својство личности, одговорна за склоност прибегавању таквом виду понашања (Webster et al., 2014). Поред тога, неопходно је навести и налазе који усгеришу да поверење у властите способности може бити медијатор односа између патолошких форми нарцизма, перфекционизма и поноса, са

једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Поред тога, поверење у властите способности такође може бити и медијатор између адаптивних форми перфекционизма, поноса и нарцизма са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Ослањајући се на све наведене резултате, можемо извести следеће закључке:

Димензија сујете задовољство физичким изгледом није медијатор односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма), охолог поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране.

Димензија сујете задовољство физичким изгледом могла би да буде медијатор односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма) и охолог поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране. Али не и за димензију јавне самоокупираности.

Димензија сујете поверење у властите способности није медијатор односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма), охолог поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране.

Димензија сујете поверење у властите способности није медијатор односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма), охолог поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране.

Димензија сујете поверење у властите способности није медијатор односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма), охолог поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране.

Димензија сујете поверење у властите способности може бити медијатор односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI),

дискрепанце (вид маладаптивног перфекционизма) и охолог поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране.

Димензија сујете поверење у властите способности може бити медијатор односа адаптивног нарцизма (харизма/самоувереност), адаптивних форми перфекционизма (високи стандарди) и аутентичног поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране.

4. Да ли постоји мултипликативна интеракција адаптивне форме нарцизма, перфекционизма и поноса у погледу повезаности са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем?

Након што смо испитали природу односа маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма, поноса, јавне самоокупираности, обе димензије сујете, са једне стране, и стратегија суочавања са стресом које чешће доводе до негативних исхода ситуација, са друге стране, приступили смо провери односа адаптивних форми неких од поменутих конструката. Односно, последњи циљ истраживања био је усмерен на проверу да ли постоји мултипликативна интеракција адаптивне форма нарцизма (харизма/самоувереност), перфекционизма (високи стандарди и уредност) и поноса (аутентични понос) у погледу повезаности са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем (стратегije суочавања са стресом које чешће доводе до позитивних исхода ситуација). Како бисмо адекватно одговорили на постављено питање, спровели смо хијерархијску регресиону анализу при чему смо у првом моделу као предикторе поставили димензије харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос, а у наредном моделу смо додали варијабле које су настале множењем стандардизованих вредности поменуте четири димензије (укупно 11 варијабли: 6 варијабли је настало комбиновањем по 2 димензије од поменуте 4; 4 варијабле су настале комбиновањем по 3 димензије од поменуте 4, и последња варијабла је настала множењем стандардизованих вредности све четири димензије). Резултати истраживања показују да не постоји статистички значајан ефекат мултипликативне интеракције димензија харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос у погледу доприноса предикцији стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Са друге стране, резултати истраживања показују да на основу димензија харизма/самоувереност, високи стандарди, уредност и аутентични понос можемо предвидети 36% варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, при чему димензије харизма/самоувереност, високи

стандарди и аутентични понос остварују статистички значајне појединачне доприносе овој предикцији. На основу резултата истраживања можемо извести следеће закључке:

Не постоји мултипликативна интеракција адаптивне форме нарцизма, перфекционизма и поноса у погледу повезаности са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем.

Адаптивна форма нарцизма, димензија харизма/самоувереност, значајна је за предвиђање стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем.

Нису све адаптивне димензије перфекционизма подједнако значајне за предвиђање стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Димензија високи стандарди је значајна за предвиђање стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем; поред тога, димензија уредност своју значајност предикцији ових стратегија суочавања са стресом вероватно остварује у интеркорелацији са неким другим адаптивним формама, а у нашем моделу то су биле димензије харизма/самоувереност, високи стандарди и аутентични понос.

Адаптивна форма поноса, аутентични понос, значајна је за предвиђање стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем.

10. ЗАКЉУЧАК

Појам сујете је устаљени термин који се често користи у свакодневној комуникацији посебно у контексту испољавања неког негативног својства личности („Како је сујетан/-на!“; „Чиста сујета!“ и сл.). Међутим, јако је тешко одредити шта тај појам тачно представља у домену свакодневне комуникације. Према неким досадашњим налазима, сујету можемо дефинисати као додавање важности физичком изгледу (пренаглашено задовољство физичким изгледом, али и превелико посвећивање пажње побољшању и одржавању доброг физичког изгледа) и властитим способностима (претерана испољеност поверења у властите способности и забринутост за сопствено постигнуће). Полазећи од претпоставке да су високо сујетне особе склоне занемаривању сопствених недостатака уз истовремену потребу пренаглашавања сопствених атрибута, Ле Бел конструираше скалу за мерење сујете која мери две димензије: задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности. Будући да ниједна скала сујете није доступна на српском језику, основни циљ спроведених истраживања усмерен је на проверу одрживости Ле Беловог дводимензионалног модела сујете на узорку испитаника из Србије. Поред тога, занимало нас је да испитамо природу повезаности димензија сујете са полом, особинама личности, глобалним самопоштовањем, анксиозношћу, стресом и депресивношћу. Имајућу у виду да постоји претпоставка да је сујета маладаптивни конструкт, занимало нас је која је улога сујете у разумевању односа нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности са једне, и стратегија суочавања са стресом које се чешће везују за негативне исходе ситуација, са друге стране. Тачније, да ли је сујета медијатор тих односа. Са циљем да то проверимо, спровели смо три одвојена истраживања.

Имајући у виду резултате провере мерне инваријантности оригиналне и адаптиране верзије Скале сујете (истраживање 1), можемо извести закључак да су ове две верзије теста структурално еквивалентне, као и да између ових верзија постоји еквивалентност мерних јединица, али не и пуна скаларна инваријантност. Односно, приликом тумачења резултата добијених на нашем узорку и оних који су добијени на узорку из Канаде, нећемо бити у прилици да поредимо међусобне скорове две верзије теста. Да појаснимо, уколико две особе имају исти сиров скор на димензији задовољство физичким изгледом, али је једна особа попунила скалу адаптирану на

српски језик, а друга особа оригиналну Ле Белову скалу, нећемо моћи да изведемо закључак о истој изражености ове димензије код те две особе, јер нисмо евидентирали постојање потпуне мерне еквивалентности две верзије скала.

Дакле, Скала сујете која је адаптирана на српски језик задржала је оригиналну структуру Ле Белове Скале сујете од 22 ајтема и мери два фактора која заједно објашњавају 34.04% варијансе сујете. Димензија *Задовољство физичким изгледом* се састоји од 10 ајтема. Вредност Кронбахове α за ову димензију износи .770, што указује на добру интерну конзистенцију. Имајући у виду вредности скјуниса и куртозиса, чије вредности не прелазе +/- 0.5, можемо извести закључак да је дистрибуција благо негативно асиметрична (вредност скјуниса износи -.14) и благо нагиње ка лептокуртичној дистрибуцији (вредност куртозиса износи .19), али у границама дозвољеног одступања од нормалне расподеле. Поред задовољства физичким изгледом, скала мери и димензију *Поверење у властите способности* која се састоји од 12 ајтема. Поузданост ове димензије сујете је такође задовољавајућа, $\alpha = .785$. Дистрибуција мера на овој димензији је нешто више негативно асиметрична (вредност скјуниса износи -.27) и мање нагиње ка лептокуртичној (вредност куртозиса износи .10) у односу на прву димензију, али су вредности скјуниса и куртозиса у границама дозвољеног тако да дистрибуција не одступа значајно од претпоставке нормалне расподеле. На основу свега наведеног, можемо извести закључак да је хипотеза постављена у оквиру истраживања 1, **очекујемо да ће адаптирана скала сујете на српском језику бити мерно инваријантна оригиналној скали, потврђена.**

У погледу односа димензија сујете са полом, особинама личности, самопоштовањем, анксиозношћу и стресом (истраживање 2), резултати истраживања показују да постоји могућност да је димензија екстраверзије најважнија особина личности за разумевање овог конструкта, посебно у контексту разумевања димензије задовољство физичким изгледом. Једна од претпоставки је да, у склопу ове димензије, све друге особине личности, осим поштења које остварује директну негативну повезаност, везу са њом остварују преко димензије екстраверзије. Са друге стране, савесност, отвореност и екстраверзија остварују директну позитивну, а сарадљивост, емоционалност и поштење негативну повезаност са димензијом поверење у властите способности. Самопоштовање је директно повезано са поверењем у властите способности, али са другом димензијом сујете највероватније везу остварује преко екстраверзије. Пол је извор разлика у погледу димензије задовољство физичким

изгледом, а ли у погледу поверења у властите способности постоји могућност да је екстраверзија важна за успостављање позитивне повезаности пола и ове димензије сујете. Директну негативну повезаност слабијег интензитета са димензијом задовољство физичким изгледом остварују димензије депресивност и анксиозност; док димензија стрес остварује директну позитивну повезаност једино са димензијом поверење у властите способности. На основу свега наведеног можемо извести закључак да је прва хипотеза у оквиру истраживања 2, **очекујемо позитивну повезаност између димензија сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) емоционалности, екстраверзије и отворености, а негативну повезаност са поштењем, савесношћу и сарадљивошћу, затим очекујемо постојање позитивне повезаности између димензија сујете и самопоштовања, очекујемо постојање позитивне повезаности између димензија сујете и депресивности, анксиозности и стреса, и на крају очекујемо негативну повезаност са полом, делимично потврђена.**

Наредни постављени циљ у оквиру овог истраживања односио се на проверу могућности предикције димензија сујете на основу познавања особина личности, самопоштовања и маладаптивних форми менталног здравља. Резултати указују да наведене варијабле, узете заједно и са варијаблом пол, објашњавају 29% варијансе задовољства физичким изгледом и 30% варијансе поверења у властите способности. Хипотеза 2, **очекујемо да ће постојати оправдана могућност предикције обе димензије сујете (задовољство физичким изгледом и поверење у властите способности) на основу наведених предикторских варијабли, у потпуности је потврђена.**

Истраживање три је усмерено на проверу да ли су димензије сујете медијатори односа нарцизма, перфекционизма (димензија дискрепанце), охолог поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које се чешће доводе у везу са негативним исходима ситуације (стратегије усмерене на емоције и стратегије усмерене на избегавање), са друге стране. Резултати укзују да постоји могућност да димензија задовољство физичким изгледом јесте медијатор односа између грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце и охолог поноса, са једне, и стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране. У оквиру осталих ефеката, резултати указују да не постоји медијаторски ефекат поверења у властите способности на однос између поменутих варијабли, као ни медијаторски ефекат задовољства физичким изгледом на однос између нарцизма, перфекционизма

(димензија дискрепанце), охолог поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на емоције, са друге стране. Имајући у виду да су резултати истраживања 2 у овој студији указују на постојање могућности да је самопоштовање повезано са задовољством физичким изгледом преко екстраверзије, стиче се утисак да је особама које испољавају висок скор на димензији задовољство физичким изгледом важно да буду у друштву (вероватно људи који им се диве) за јачање свог самопоуздања, па не чуди да су ове особе склоније стратегијама суочавања са стресом које обухватају облике понашања као што је склоност одласку у шопинг, посети биоскопу, одлазак у ресторане на јело и пиће, појачано дружење са пријатељима и сл. Са друге стране, занимљив је налаз да је поверење у властите способности позитивно повезано са високим стандардима и уредношћу, а негативно са дискрепанцом, док је уједно и позитивно повезано са грандиозним нарцизмом (и са експлоатацијом), аутентичним и охолом поносом. Поред тога, у оквиру истраживања 2 ове студије добијени резултати показују да је самопоштовање директно повезано са овом димензијом сујете, али не и са задовољством физичким изгледом. Односно, стиче се утисак да су високо сујетне особе у погледу поверења у властите способности високо оперативне особе, које се не препуштају емоцијама или нису склоне избегавању проблема, али са друге стране вероватно нису склоне преиспитивању поступака који их воде до циља. Посебно је занимљив налаз да обе димензије сујете остварују позитивну повезаност са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем (израженија је корелација са димензијом поверење у властите способности), као и негативну корелацију са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на емоције. Поред тога, резултати указују да димензија задовољство физичким изгледом није медијатор односа између маладаптивних форми нарцизна, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране; као ни између адаптивних форми нарцизна, перфекционизма и поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Резултати даље указују да поверење у властите способности може бити медијатор између маладаптивних форми нарцизна, перфекционизма и поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране; као и између димензија харизме/самоуверености, високих стандарда и аутентичног поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране. Ако у виду имамо све наведено, можемо извести закључак да је хипотеза, **очекујемо да ће интеракције маладаптивних форми**

нарцизма, перфекционизма, охолог поноса и јавне самоокупираности, преко интеракције са димензијом сујете која се односи на задовољство физичким изгледом бити повезане са стратегијама суочавања са стресом које су усмерена на емоције и избегавање, затим очекујемо да ће интеракције маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма, охолог поноса и јавне самоокупираности, преко интеракције са димензијом сујете која се односи на поверење у властите способности бити повезане са стратегијама суочавања са стресом које су усмерена на емоције и избегавање, само у једном делу потврђена.

У оквиру истог истраживања настојали смо и да испитамо да ли адаптивне форме нарцизма, перфекционизма (уредност и високи стандарди) и аутентични понос воде стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Резултати истраживања указују да на основу маладаптивних форми нарцизма, перфекционизма и поноса можемо предвидети 36% варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Поред тога, резултати указују да не постоји мултипликативна интеракција адаптивне форме нарцизма, перфекционизма и поноса у погледу повезаности са стратегијама суочавања са стресом које су усмерене на проблем. Имајући у виду добијене резултате можемо извести закључак да је хипотеза, **очекујемо да ће интеракција адаптивних форми нарцизма, перфекционизма и аутентичног поноса објаснити већи део варијансе стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем,** делимично потврђена.

На крају ћемо навести нека ограничења студије као и препоруке за наредна истраживања.

Једно од ограничења студије односи се пре свега на питање репрезентативности узорка. Наиме, истраживања су углавном спроведена онлајн (осим истраживања 3 где су подаци прикупљени и овом, али и методом „папир и оловка“) па се поставља питање да ли би резултати били другачији уколико бисмо у узорак укључили део популације који нема друштвене мреже, интернет и слично.

Наредно, битније ограничење, односи се на адекватност инструмента за мерење поноса. Наиме, постоји могућност да су испитаници у ситуацији суочавања са позитивним атрибутима који описују аутентични понос више склони да се са тим атрибутима и слажу, док је са друге стране, мало вероватно да ће приказати себе као

„егоистичне“, „арогантне“ како предвиђа скала охолог поноса (не само у погледу давања социјално пожељних одговора, већ и уопште, колико су људи заиста освешћени по питању свог егоизма, ароганције и сл.).

Поред тога, истраживање има и мање недостатке, као на пример одсуство димензије јавне самосвести која може бити важнија за разумевање сујете од њене маладаптивне форме (јавна самоокупираност). Међутим, сва наведена методолошка ограничења студије могу послужити за осмишљавање наредних истраживања у овој области.

Сумирајући све налазе, можемо навести неке предлоге за даља истраживања:

Било би интересантно испитати каква је улога јавне самосвести у контексту разумевања сујете, посебно имајући у виду да висок скор на овој димензији указује на особе које су склоне улагању напора зарад постизања позитивног јавног утиска (пример ајтема: „Веома водим рачуна о томе како се представљам другима“, „Лако ми је да разговарам са непознатима“, „Водим много рачуна о томе шта други људи мисле о мени“).

Наредна импликација добијених налаза односи се на издвајање екстраверзије као димензије личности која може бити значајна за јасније разумевање понашања високо сујетних особа. Било би занимљиво наставити истраживања у смеру прецизнијег опажања поменутих односа.

Једна од важнијих импликација рада јесте одређење природе сујете. Наиме, пргледом наведених резултата можемо извести закључак да почетна претпоставка о маладаптивном својству сујете није у потпуности потврђена чиме се отвара питање могућности разликовања постојања адаптивних и маладаптивних форми овог конструкта. Имајући у виду да Нетемајер и сарадници (Netemeyer et al., 1995), поред димензија пренаглашеног задовољства физичким изгледом и пренаглашеног поверења у властите способности, као димензије сујете издвајају и претерану окупираност или забринутост за физички изглед, као и претерану окупираност или забринутост за сопствено постигнуће, поставља се питање да ли прве две димензије могу водити адаптивним, а димензије које су више усмерене на окупацију и забринутост изгледом и постигнућем, маладаптивним формама понашања.

Поред тога, како резултати овог истраживања показују да постоји могућност да је димензија сујете, задовољство физичким изгледом, медијатор односа између

патолошких форми нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности са маладаптивне форме нарцизма, перфекционизма, поноса и јавне самоокупираности, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на избегавање, са друге стране, било би интересантно наставити истраживања у смеру јаснијег разумевања односа између ових конструката. На пример, било би интересантно испитати да ли је склоност стратегијама које су усмерене на избегавање медијатор односа између димензије сујете која се односи на задовољство физичким изгледом и неких негативних исхода ситуације (нпр. нарушени породични, романтични или пријатељски односи, каснији развој незадовољства или осећај кривице због начина поступања у кризној ситуацији, развој поремећаја исхране, приморавање себе на ригорозне дијете и сл.).

Имајући у виду да резултати сугеришу да су особе које испољавају сујету у домену пренаглашеног поверења у властите способности оперативније и склоне суочавању са проблемом, као и резултати који указују да димензија сујете поверење у властите способности може бити медијатор односа патолошког нарцизма (грандиозни и вулнерабилни нарцизам модела PNI), дискрепанце и охолог поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране; затим да може бити медијатор односа адаптивног нарцизма, перфекционизма и поноса, са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране, било би интересантно испитати да ли ове стратегије заиста доводе до позитивних исхода ситуације (да ли су ове особе способне да реално процене ситуацију и удео колико могу ситуацијом контролисати). Такође би било интересантно испитати природу односа интелигенција, поверења у властите способности и стратегија суочавања са стресом.

Посебно можемо нагласити да, иако су поставке Ле Бела, као и Нетемајера и сарадника о дводимензионалном, односно четвородимензионалном моделу сујете оправдане уколико се водимо налазима о мерној инваријантности и валидности њихови скала на разним културама, ипак остаје отворено питање да ли су те димензије (пренаглашено задовољство физичким изгледом и забринутост за физички изглед, као и пренаглашено поверење у властите способности и забринутост због сопственог постигнућа) заиста објединиле све значајне домene у оквиру којих се испољава сујета. Можда би било интересантно, за нека будућа истраживања, наставити са развијањем скале сујете, за почетак издвајањем још једне димензије која се појављује у већини дефиниција сујете, а то је жеља за статусом.

ЛИТЕРАТУРА

- Ahadzadeh, A. S., Sharif, S. P., & Ong, F. S. (2017). Self-schema and self-discrepancy mediate the influence of Instagram usage on body image satisfaction among youth. *Computers in Human Behavior*, 68, 8-16. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.11.011>
- Ahmad, W., Arshad, H. M., Sabir, R. I., & Ashraf, R. U. (2013). Antecedents of purchase intention for foreign apparel products among Pakistani university students: Implications for market entry strategy. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 16(9), 1255-1263. <https://doi.org/10.5829/idosi.mejsr.2013.16.09.12018>
- Akkuş B, Postmes T, & Stroebe K (2017). Community Collectivism: A social dynamic approach to conceptualizing culture. *PLoS ONE* 12(9), e0185725. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185725>
- Alinčić, M. (2013). Osobine ličnosti i asertivnost kao prediktori samopoštovanja i socijalne anksioznosti. *Primenjena psihologija*, 6(2), 139-154. <https://doi.org/10.19090/pp.2013.2.139-154>
- Altabe, M., & Thompson, J. K. (1996). Body image: A cognitive self-schema construct?. *Cognitive therapy and research*, 20(2), 171–193. <https://doi.org/10.1007/bf02228033>
- Altmann, T. (2019). Structure, validity, and development of a brief version of the Narcissistic Inventory-Revised and its relation to current measures of vulnerable and grandiose narcissism. *Personality and Individual Differences*, 104, 207–214. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.08.009>
- Altun, F., & Yazici, H. (2014). Perfectionism, school motivation, learning styles and academic achievement of gifted and non-gifted students. *Croatian Journal of Education*, 16(4), 1031-1065. <https://doi.org/10.15516/cje.v16i4.559>
- American Psychiatric Association. (2016). *Depressive Disorders: DSM-5 Selections*. American Psychiatric Association Publishing.
- Anwar, M., Mahmood, B., & Hanif, M. K. (2016). Mental Health Issues in Young Adults of Pakistan: The Relationship of Narcissism and Self-Esteem with Aggression. *Journal of Behavioural Sciences*, 26(2), 135–155.
- Appley, M.H., & Turnbull, R. (1986). A conceptual model for the examination of stress dynamics. In: Appley, M.H., Turnbull, R. (Eds.), *Dynamics of stress: Physiological, psychological and social perspectives* (pp. 21-45). Plenum.

- Arif, M. I., Rashid, A., Tahira, S. S., & Akhter, M. (2012). Personality and teaching: an investigation into prospective teachers' personality. *International Journal of Humanities and Social Science*, 2(17), 161-171.
- Ashby, J. S., Slaney, R. B., Noble, C. M., Gnilka, P. B., & Rice, K. G. (2012). Differences between "Normal" and "Neurotic" Perfectionists: Implications for Mental Health Counselors. *Journal of Mental Health Counseling*, 34(4), 322–340. <https://doi.org/10.17744/mehc.34.4.52h65w1n8l27r300ж>
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). The HEXACO–60: A Short Measure of the Major Dimensions of Personality. *Journal of Personality Assessment*, 91(4), 340–345. <https://doi.org/10.1080/00223890902935878>
- Awais, M., Parkash, Ra., Mustaghis-ur, R., & Warraich, U.A. (2014). Vanity as a Mediator in Relationship between Personality Traits and Compulsive Buying: An Empirical Investigation. *Research Journal of Management Sciences*, 3(11), 12-22.
- Axelrod, R. (1973). Schema theory: An information processing model of perception and cognition. *American political science review*, 67(4), 1248-1266. <https://doi.org/10.2307/1956546>
- Aydinoğlu, N. Z., & Krishna, A. (2012). Imagining thin: Why vanity sizing works. *Journal of Consumer Psychology*, 22(4), 565–572. <https://doi.org/10.1016/j.jcps.2011.12.001>
- Aydinoğlu, N. Z., & Krishna, A. (2014). Corrigendum to "Imagining thin: Why vanity sizing works". *Journal of Consumer Psychology*, 24(3), 452. <https://doi.org/10.1016/j.jcps.2014.02.002>
- Bahramnejad, A., Rabani-Bavojdan, M., Rabani-Bavojdan, M., & Kaviani, N. (2015). The Value of Perfectionism in Predicting Coping Strategies in Drug-User Women. *Addiction & Health*, 7(3/4), 157-163.
- Ball, S. B., & Eckel, C. C. (1996). Buying status: Experimental evidence on status in negotiation. *Psychology and Marketing*, 13(4), 381-405. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6793\(199607\)13:4<379::AID-MAR4>3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6793(199607)13:4<379::AID-MAR4>3.0.CO;2-7)
- Barnett, M. D., & Sharp, K. J. (2017). Narcissism, gender, and evolutionary theory: The role of private and public self-absorption. *Personality and Individual Differences*, 104, 326–332. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.08.008>
- Barrett, P. (2007). Structural equation modeling: adjudging model fit. *Personality and Individual Differences*, 42(5), 815-824. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.09.018>
- Barry, C. T., Frick, P. J., & Killian, A. L. (2003). The relation of narcissism and self-esteem to conduct problems in children: A preliminary investigation. *Journal of Clinical Child*

- & *Adolescent Psychology*, 32(1), 139-152.
https://doi.org/10.1207/S15374424JCCP3201_13
- Baumeister, R. F. (1982). A self-presentational view of social phenomena. *Psychological Bulletin*, 91(1), 3–26. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.91.1.3>
- Baumeister, R. F. (1987). How the Self became a problem: A psychological review of historical research. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 163–176. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.163>
- Beck, A.T. (1963). Thinking and depression: I. Idiosyncratic content and cognitive distortions. *Archives of General Psychiatry*, 9, 324-333. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1963.01720160014002>
- Beck, A.T., Steer, R.A., & Brown, G.K. (1996). *Beck Depression Inventory: Manual BDI-II*. Psychological Corporation.
- Belmaker, R. H., & Agam, G. (2008). Major depressive disorder. *New England Journal of Medicine*, 358(1), 55-68. <https://doi.org/10.1056/NEJMra073096>
- Bergunde, L., & Dritschel, B. (2020). The shield of self-compassion: A buffer against disordered eating risk from physical appearance perfectionism. *PLOS One*, 15(1), e0227564. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0227564>
- Bešenić, T., Pačić-Turk, L., & Bogović Dijaković, A. (2021). Osobine ličnosti i suočavanje sa stresom kao prediktori psihosomatskih simptoma u studenata. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 19(3), 509-522. <https://doi.org/10.31192/np.19.3.3>
- Bieling, P. J., Israeli, A. L., & Antony, M. M. (2004). Is perfectionism good, bad, or both? Examining models of the perfectionism construct. *Personality and Individual Differences*, 36(6), 1373–1385. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(03\)00235-6](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(03)00235-6)
- Bienvenu, O. J., Hettema, J. M., Neale, M. C., Prescott, C. A., & Kendler, K. S. (2007). Low extraversion and high neuroticism as indices of genetic and environmental risk for social phobia, agoraphobia, and animal phobia. *American Journal of Psychiatry*, 164(11), 1714-1721. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.06101667>
- Bienvenu, O. J., Nestadt, G., Samuels, J. F., Costa, P. T., Howard, W. T., & Eaton, W. W. (2001). Phobic, Panic, and Major Depressive Disorders and the Five-Factor Model of Personality, The Journal of Nervous and Mental Disease. *Psychiatry Research*, 189(3), 154-161. <https://doi.org/10.1097/00005053-200103000-00003>

- Bilevicius, E., Neufeld, D. C., Single, A., Foot, M., Ellery, M., Keough, M. T., & Johnson, E. A. (2019). Vulnerable narcissism and addiction: The mediating role of shame. *Addictive Behaviors*, *92*, 115–121. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2018.12.035>
- Bloch, P.H., & Richins, M. L. (1992). You Look 'Mahvelous': The Pursuit of Beauty and the Marketing Concept. *Psychology and Marketing*, *9*(1), 3-15. <https://doi.org/10.1002/mar.4220090103>
- Bugarski, V., Sakač, V., Vodopivec, S., & Slankamenac, P. (2010). Povezanost dimenzija ličnosti i depresivnih obeležja kod pacijenata na hemodijalizi. *Medicinski pregled*, *63*(5-6), 305-312. <https://doi.org/10.2298/MPNS1006305B>
- Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 34-52.
- Busman, S.A., Sulhaini, S., & Athar, H. S. (2018). The Effect of Clothing Size Manipulation and Social Comparison on Costumer Self-Esteem and Purcashing Decision. *Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, *20*(4), 72-79. <https://doi.org/10.9790/487X-2004077279>
- Cain, N. M., Pincus, A. L., & Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: Phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology, and psychiatric diagnosis. *Clinical Psychology Review*, *28*(4), 638-656. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2007.09.006>
- Campbell, C. (1987). *The romantic ethic and the spirit of modern consumerism*. Basil Blackwell.
- Campbell, W. K., Bonacci, A. M., Shelton, J., Exline, J. J., & Bushman, B. J. (2004). Psychological Entitlement: Interpersonal Consequences and Validation of a Self-Report Measure. *Journal of Personality Assessment*, *83*(1), 29–45. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8301_04
- Carpenter, C. J. (2012). Narcissism on Facebook: Self-promotional and anti-social behavior. *Personality and individual differences*, *52*(4), 482-486. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.11.011>
- Carver, C. S., Sinclair, S., & Johnson, S. L. (2010). Authentic and hubristic pride: Differential relations to aspects of goal regulation, affect, and self-control. *Journal of Research in Personality*, *44*(6), 698–703. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2010.09.004>
- Cash, T. F., Santos, M. T., & Williams, E. F. (2005). Coping with body-image threats and challenges: Validation of the Body Image Coping Strategies Inventory. *Journal of psychosomatic research*, *58*(2), 190-199. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2004.07.008>

- Cattell, R. B. (1943). The description of personality: Basic traits resolved into clusters. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 38(4), 476-506. <https://doi.org/10.1037/h0054116>
- Chakrabarti, A. (1992). Individual and Collective Pride. *American Philosophical Quarterly*, 29(1), 35-43.
- Chang, W. L., Liu, H. T., Lin, T. A., & Wen, Y. S. (2008). Influence of family communication structure and vanity trait on consumption behavior: a case study of adolescent students in Taiwan. *Adolescence*, 43(170), 417-435.
- Chang, W.-L., Lu, L.-C., Su, H.-J., Lin, T. A., & Chang, K.-Y. (2011). The relationship among consumer vanity trait, materialism and fashion anxiety. *African journal of business management*, 5(9), 3466–3471. <https://doi.org/10.5897/AJBM10.472>
- Chen, F. F. (2007). Sensitivity of Goodness of Fit Indexes to Lack of Measurement Invariance. *Structural Equation Modeling*, 14(3), 464–504. <https://doi.org/10.1080/10705510701301834>
- Chen, H.-S., & Tsai, P.-H. (2010). Study on Influences of Characteristic of Luxury Goods, Impulsive Characteristic and Vanity on Purchase Intention of Luxury Goods. (English). *Marketing Review / Xing Xiao Ping Lun*, 7(4), 447-470.
- Cherrier, H., Rahman, K., Mady, T., & Lee, D. (2009). The Globalization of Arab World: Impacts on Consumers' Level of Materialism and Vanity. *World Journal of Management*, 1(1), 82-94.
- Cheung, G. W., & Rensvold, R. B. (2002). Evaluating goodness-of-fit indexes for testing measurement invariance. *Structural equation modeling*, 9(2), 233-255. https://doi.org/10.1207/S15328007SEM0902_5
- Chui, C. T. B., & Sidin, S. M. (2011). Satisfying Women's Status Desires: Role Of Money Attitude And Consumer Vanity In Status Consumption. *Advances in Consumer Research - Asia-Pacific Conference Proceedings*, 9, 355–362.
- Clammer, J. (1997). *Contemporary urban Japan: A sociology of consumption*. Blackwell.
- Cohen, J.W. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd edn)*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Cohen, L., & Huppert, J. D. (2018). Positive Emotions and Social Anxiety: The Unique Role of Pride. *Cognitive Therapy & Research*, 42(4), 524–538. <https://doi.org/10.1007/s10608-018-9900-2>

- Concatto, F. (2016). *Vanity Fair: How professional life and vanity work together*. [Unpublished Doctoral dissertation]. FGV EBAPE – Escola Brasileira de Administração Pública e de Empresas. <http://hdl.handle.net/10438/18369>
- Cooley, C. H. (1902). Looking-glass self. *The production of reality: Essays and readings on social interaction*, 6, 126-128.
- Costa P.T., & McCrae, R.R. (1992). *NEO PI-R. Professional Manual*. Psychological Assessment Resources, Inc.
- Costa P.T., & McCrae, R.R. (1995). Domains and Facets: Hierarchical Personality Assessment Using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 64(1), 21-50. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6401_2
- Darrat, A. A., Darrat, M. A., & Amyx, D. (2016). How impulse buying influences compulsive buying: The central role of consumer anxiety and escapism. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 31, 103-108. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2016.03.009>
- DaSilveira, A. C., DeCastro, T. G., and Gomes, W. B. (2011). Adaptation of the self-absorption scale to Brazilian adults [adaptação da escala de autoabsorção para adultos brasileiros]. *Interação em Psicologia*, 15, 5–30. <http://dx.doi.org/10.5380/psi.v15i1.17472>
- Davis, C. (1997). Normal and neurotic perfectionism in eating disorders: An interactive model. *International Journal of Eating Disorders*, 22(4), 421–426. [http://dx.doi.org/10.1002/\(sici\)1098-108x\(199712\)22:4<421::aid-eat7>3.0.co;2-o](http://dx.doi.org/10.1002/(sici)1098-108x(199712)22:4<421::aid-eat7>3.0.co;2-o)
- de la Fuente, J., La Hortiga-Ramos, F., Laspra-Solís, C., Maestro-Martín, C., Alustiza, I., Aubá, E., & Martín-Lanas, R. (2020). A structural equation model of achievement emotions, coping strategies and engagement-burnout in undergraduate students: A possible underlying mechanism in facets of perfectionism. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(6), 2106-2131. <https://doi.org/10.3390/ijerph17062106>
- de Vries, R. E., de Vries, A., Feij, J. A. (2009). Sensation seeking, risk-taking, and the HEXACO model of personality. *Personality and Individual Differences*, 47(6), 536-540. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2009.05.029>
- Delikonstantinidou, A. (2014). Pride Concepts. In N. Lavidas, T. Alexiou & A. Sougari (Ed.), *Major Trends in Theoretical and Applied Linguistics 1* (pp. 273-288). De Gruyter Open Poland. <https://doi.org/10.2478/9788376560762.p34>
- Derue, D. S., Nahrgang, J. D., Wellman, N., & Humphrey, S. E. (2011). Trait and behavioral theories of leadership: An integration and meta-analytic test of their relative validity.

- Personnel Psychology*, 64(1), 7-52. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1744-6570.2010.01201.x>
- Dhurup, M., & Nolan, V. T. (2014). Body image coping strategies among university students and variations in terms of gender in a developing country. *The Anthropologist*, 18(1), 217-225. <https://doi.org/10.1080/09720073.2014.11891539>
- Diener, E., & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 653–663. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.68.4.653>
- Diener, E., Wolsic, B., & Fujita, F. (1995). Physical attractiveness and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(1), 120–129. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.69.1.120>
- Dinić, B. i Knežević, G. (2009). Relacije seksualnog ponašanja i osobina ličnosti u kontekstu polnog dimorfizma. *Psihologija*, 42(3), 357–373. <http://dx.doi.org/10.2298/PSI0903357D>
- Dinić, B. M., & Vujić, A. (2019). The Pathological Narcissism Inventory: Measurement invariance across Serbian and USA samples and further validation. *European Journal of Psychological Assessment*. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000537> (Supplemental)
- Dinić, B. M., Petrović, B., & Jonason, P. K. (2018). Serbian adaptations of the Dark Triad Dirty Dozen (DTDD) and Short Dark Triad (SD3). *Personality and Individual Differences*, 134, 321- 328. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.06.018>
- Dittmar, H., & Howard, S. (2004). Thin-Ideal Internalization and Social Comparison Tendency as Moderators of Media Models' Impact on Women's Body-Focused Anxiety. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(6), 768–791. <http://dx.doi.org/10.1521/jscp.23.6.768.54799>
- Drevets, W.C. (2001). Neuroimaging and neuropathological studies of depression: implications for the cognitive-emotional features of mood disorders. *Current Opinion in Neurobiology*, 11(2), 240-249. [https://doi.org/10.1016/S0959-4388\(00\)00203-8](https://doi.org/10.1016/S0959-4388(00)00203-8)
- Durvasula, S., & Lysonski, S. (2008). A double-edged sword: understanding vanity across cultures. (2008). *Journal of Consumer Marketing*, 25(4), 230–244. <https://doi.org/10.1108/07363760810882425>
- Durvasula, S., & Lysonski, S. (2010). Money, money, money – how do attitudes toward money impact vanity and materialism? – the case of young Chinese consumers.

- Journal of Consumer Marketing*, 27(2), 169–179.
<https://doi.org/10.1108/07363761011027268>
- Durvasula, S., Lysonski, S., & Watson, J. (2001). Does vanity describe other cultures? A cross-cultural examination of the vanity scale. *Journal of Consumer Affairs*, 35(1), 180–199. <http://www.jstor.org/stable/23860077>
- Džamonja-Ignjatović, T. (1999). *Psihodijagnostika i svremeni modeli ličnosti*. Zadužbina Andrejević.
- Egan, V., & McCorkindale, C. (2007). Narcissism, vanity, personality and mating effort. *Personality and Individual Differences*, 43(8), 2105–2115.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.06.034>
- Endler, N. S., & Kocovski, N. L. (2001). State and trait anxiety revisited. *Journal of anxiety disorders*, 15(3), 231–245. [https://doi.org/10.1016/s0887-6185\(01\)00060-3](https://doi.org/10.1016/s0887-6185(01)00060-3)
- Endler, N. S., & Parker, J. D. A. (1990). Multidimensional assessment of coping: A critical evaluation. *Journal of personality and Social psychology*, 58(5), 844–854.
<https://doi.org/10.1037//0022-3514.58.5.844>.
- Endler, N.S., Edwards, J.M., & Vitelli, R. (1991). *Endler multi-dimensional anxiety scales: Manual*. Western Psychological Services.
- Eysenck H.J., & Eysenck, M.W. (1985). *Personality and Individual Differences: A Natural Science Approach*. Plenum.
- Eysenck, H. J. (1960). Classification and the problem of diagnosis. U H. J. Eysenck (Ur.), *Handbook of abnormal psychology: An experimental approach* (pp. 1–31). Basic Books.
- Eysenck, H. J. (1991). Dimensions of personality: 16, 5 or 3?—Criteria for a taxonomic paradigm. *Personality and Individual Differences*, 12(8), 773–790.
[https://doi.org/10.1016/0191-8869\(91\)90144-z](https://doi.org/10.1016/0191-8869(91)90144-z)
- Eysenck, H. J., & Eysenck, S. B. G. (1975). *Manual of the Eysenck Personality Questionnaire (Adult and Junior)*. Hodder and Stoughton.
- Faber, R. J., & Christenson, G. A. (1996). In the mood to buy: Differences in the mood states experienced by compulsive buyers and other consumers. *Psychology & Marketing*, 13(8), 803–820. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6793\(199612\)13:8<803::AID-MAR6>3.3.CO;2-2](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6793(199612)13:8<803::AID-MAR6>3.3.CO;2-2)
- Farid, M., & Kamrani, M. A. (2016). The relationship between body image coping strategy and eating disorders among Iranian adolescent girls. *Bali Medical Journal*, 5(1), 17–22. <https://doi.org/10.15562/bmj.v5i1.151>

- Fernie, B. A., Fung, A., & Nikčević, A. V. (2016). Different coping strategies amongst individuals with grandiose and vulnerable narcissistic traits. *Journal of Affective Disorders*, 205, 301–305. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.08.009>
- Franks, D. D., & Gecas, V. (1992). Autonomy and Conformity in Cooley's Self-Theory: The Looking-Glass Self and Beyond. *Symbolic Interaction*, 15(1), 49–68. <https://doi.org/10.1525/si.1992.15.1.49>
- Franz, W. J. I. (2017). Economics of vanity sizing. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 134, 336–355. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2017.01.004>
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive therapy and research*, 14(5), 449-468. <https://doi.org/10.1007/BF01172967>
- Fulgosi, A. (1979). *Faktorska analiza*. Školska knjiga.
- Fulgosi, A. (1981). *Psihologija ličnosti – teorije i istraživanja*. Školska knjiga
- Garner, D. M., & Garfinkel, P. E. (1981). Body image in anorexia nervosa: Measurement, theory and clinical implications. *International Journal of Psychiatry in Medicine*, 11, 263 -284. <https://doi.org/10.2190/r55q-2u6t-lam7-rqr7>
- Genc, A. L. (2014). *Relacije između stres-procesa i ispitne anksioznosti – distorzije u sećanjima na emocije iz prošlih stresnih transakcija* [Neobjavljena doktorska disertacija]. Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu.
- Genc, A. L. (2017). The Serbian version of the Almost Perfect Scale. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 42(2), 305-321. <https://doi.org/10.19090/gff.2017.2.305-321>
- Glover, N., Miller, J. D., Lynam, D. R., Crego, C., & Widiger, T. A. (2012). The five-factor narcissism inventory: A five-factor measure of narcissistic personality traits. *Journal of Personality Assessment*, 94(5), 500–512. <http://dx.doi.org/10.1080/00223891.2012.670680>
- Goldman, W. & Lewis, P. (1977). Beautiful is Good: Evidence that the Physically Attractive are More Socially Skillful. *Journal of Experimental Social Psychology*, 13(2), 125-130. [https://doi.org/10.1016/S0022-1031\(77\)80005-X](https://doi.org/10.1016/S0022-1031(77)80005-X)
- Gong, X., Fletcher, K. L., & Bolin, J. H. (2015). Dimensions of Perfectionism Mediate the Relationship Between Parenting Styles and Coping. *Journal of Counseling & Development*, 93(3), 259–268. <https://doi.org/10.1002/jcad.12024>
- Goodman, L. A. (1961). Snowball sampling. *Annals of Mathematical Statistics*, 32, 142–70. <https://doi.org/10.1214/aoms/1177705148>

- Grammas, D. L., & Schwartz, J. P. (2009). Internalization of messages from society and perfectionism as predictors of male body image. *Body Image*, 6(1), 31–36. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2008.10.002>
- Greenglass, E., Schwarzer, R., Jakubiec, D., Fiksenbaum, L., & Taubert, S. (1999). The Proactive Coping Inventory (PCI): A Multidimensional Research Instrument. *20th International Conference of the Stress and Anxiety Research Society (STAR)*. July 1999, 12-14. <http://userpage.fu-berlin.de/~health/poland.htm>
- Grijalva, E., Tay, L., Harms, P. D., Newman, D. A., Donnellan, M. B., Robins, R. W., & Taiyi Yan. (2015). Gender Differences in Narcissism: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*, 141(2), 261–310. <https://doi.org/10.1037/a0038231>
- Hall, J., & O'Mahony, B. (2007). The Influence of Perceived Body Image, Vanity and Personal Values on Food Consumption and Related Behaviour. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 14(1), 57-59. <https://doi.org/10.1375/jhtm.14.1.57>
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology: A Journal of Human Behavior*, 15(1), 27-33.
- Hamilton, M. (1959). The assessment of anxiety states by rating. *British Journal of Medical Psychology*, 32, 50–55. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1959.tb00467.x>
- Hanstock, T. L., & O'Mahony, J. F. (2002). Perfectionism, acne and appearance concerns. *Personality and Individual Differences*, 32(8), 1317–1325. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00120-9](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00120-9)
- Haslam, N., Holland, E., & Kuppens, P. (2012). Categories versus dimensions in personality and psychopathology: A quantitative review of taxometric research. *Psychological Medicine*, 42(5), 903–920. <https://doi.org/10.1017/s0033291711001966>
- Havelka, N. (1992). Socijalna percepcija. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Hedrih, V. (2020). *Adapting Psychological Tests and Measurement Instruments for Cross-Cultural Research: An Introduction (1st Edition)*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Hendin, H. M., & Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A re-examination of Murray's Narcissism Scale. *Journal of Research in Personality*, 31(4), 588-599. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1997.2204>
- Hennigs, N., & Kilian, T. (2016). Mirror, mirror on the wall: consumer vanity and luxury consumption. *Luxury Research Journal*, 1(2), 150-176. <https://doi.org/10.1504/LRJ.2016.078121>

- Herman-Stabl, M. A., Stemmler, M., & Petersen, A. C. (1995). Approach and avoidant coping: Implications for adolescent mental health. *Journal of youth and adolescence*, 24(6), 649-665.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456–470. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.3.456>
- Hoegg, J.A., Scott, M. L., Morales, A.C., & Dahl, D. W. (2014). The flip side of vanity sizing : How consumers respond to and compensate for larger than expected clothing sizes. *Journal of Consumer Psychology*, 24(1), 70-78. <https://doi.org/10.1016/j.jcps.2013.07.003>
- Holger, U., & Hege, R. E. (2004). The cognitive activation theory of stress. *Psychoneuroendocrinology* 29(5), 567–592. [https://doi.org/10.1016/s0306-4530\(03\)00091-x](https://doi.org/10.1016/s0306-4530(03)00091-x)
- Hollender, M. H. (1965). Perfectionism. *Comprehensive Psychiatry*, 6(2), 94–103. [https://doi.org/10.1016/s0010-440x\(65\)80016-5](https://doi.org/10.1016/s0010-440x(65)80016-5)
- Holtzman, N. S., & Donnellan, M. B. (2015). The Roots of Narcissus: Old and New Models of the Evolution of Narcissism. In: Zeigler-Hill, V., Welling, L., Shackelford, T. (eds) *Evolutional Perspectives on Social Psychology* (pp. 479–489). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-12697-5_36
- Huang, X., Dong, P., & Mukhopadhyay, A. (2014). Proud to Belong or Proudly Different? Lay Theories Determine Contrasting Effects of Incidental Pride on Uniqueness Seeking. *Journal of Consumer Research*, 41(3), 697–712. <https://doi.org/10.1086/677225>
- Hung et al. (2011). Antecedents of luxury brand purchase intention. *Journal of Product & Brand Management*, 20(6), 457-467. <https://doi.org/10.1108/10610421111166603>
- Ingram, R. E. (1990). Self-focused attention in clinical disorders: Review and a conceptual model. *Psychological Bulletin*, 107(2), 156–176. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.107.2.156>
- International Test Commission. ITC Guidelines for Translating and Adapting Tests (Second Edition) (2017). <https://doi.org/10.1027/1901-2276.61.2.29>
- Ireland, J. L., Boustead, R., & Ireland, C. A. (2005). Coping style and psychological health among adolescent prisoners: A study of young and juvenile offenders. *Journal of adolescence*, 28(3), 411-423. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.11.002>

- Jackson, L. A., Ervin, K. S., & Hodge, C. N. (1992). Narcissism and body image. *Journal of Research in Personality*, 26(4), 357–370. [https://doi.org/10.1016/0092-6566\(92\)90065-C](https://doi.org/10.1016/0092-6566(92)90065-C)
- Japson, F., Te, S., & Velecina, A. (2017). *Consumer behavior among filipinos: A quantitative study about vanity, materialism, and gender differences*. [Unpublished manuscript]. De La Salle University.
- Jin, S. V., & Ryu, E. (2020). Instagram fashionistas, luxury visual image strategies and vanity. *Journal of Product & Brand Management*, 29(3), 355-368. <https://doi.org/10.1108/JPBM-08-2018-1987>
- John, O. P. & Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In: Pervin and O.P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research (2nd ed.)* (102–138). Guilford Press.
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420–432. <https://10.1037/a0019265>
- Jordan, C. H., Spencer, S. J., Zanna, M. P., Hoshino-Browne, E., & Correll, J. (2003). Secure and Defensive High Self-Esteem. *Journal of personality and social psychology*, 85(5), 969–978. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.5.969>
- Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V., Žuljević, D. & Brdarić, D. (2014). Psihometrijska evaluacija Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa-21 (DASS-21) na uzorku studenata u Srbiji. *Psihologija*, 47(1), 93-112. <https://doi.org/10.2298/PSI1401093J>
- Jung, J. (2006). Cross-cultural comparisons of appearance self-schema, body image, self-esteem, and dieting behavior between Korean and U.S. women. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 34(4), 350–365. <https://doi.org/10.1177/10777-27x06286419>
- Jung, J., & Lennon, S. J. (2003). Body image, appearance self-schema, and media images. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 32(1), 27-51. <https://doi.org/10.1177/1077727X03255900>
- Jung, J., Lennon, S. J., & Rudd, N. A. (2001). Self-schema or self-discrepancy? Which best explains body image?. *Clothing and Textiles Research Journal*, 19(4), 171-184. <https://doi.org/10.1177/0887302X0101900403>
- Jurin, T., Bratko, D. & Lauri Korajlija, A. (2007). Povezanost perfekcionizma, akademskog postignuća i depresivnosti studenata. *Socijalna psihijatrija*, 35, 161-168.

- Kaufman, S. B., Weiss, B., Miller, J. D., & Campbell, W. K. (2018). Clinical Correlates of Vulnerable and Grandiose Narcissism: A Personality Perspective. *Journal Of Personality Disorders*, 4(1), 107-130. https://doi.org/10.1521/pedi_2018_32_384
- Ketron, S., & Naletelich, K. (2017). Redefining vanity sizing: when bigger may be better. *Journal of Fashion Marketing and Management: An International Journal*, 21(4), 438-452. <https://doi.org/10.1108/JFMM-08-2016-0076>
- Ketron, S., & Williams, M. (2018). She loves the way you lie: Size-related self-concept and gender in vanity sizing. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 41(C), 248-255. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2018.01.003>
- Khalil, Z., Ahmad, S., & Muhammad, H. (2020). A comparative study among brand-conscious and non-brand conscious consumers: Brand image as a function of self-concept, vanity and self-esteem. *The Journal of Humanities & Social Sciences, Faculty of Arts and Humanities, University of Peshawar*, 28(1), 21–30. Retrieved from <http://ojs.uop.edu.pk/jhss/article/view/383>
- Kline, R. (2005). *Principles and practices of structural equation modeling (2n ed.)*. Guilford Press.
- Knežević, G., Radović, B., & Opačić, G. (1997). Evaluacija" Big Five" modela ličnosti kroz analizu inventara ličnosti NEO PI-R. *Psihologija*, 30(1-2), 7-40.
- Knobloch, K., Yoon, U., & Vogt, P. M. (2008). Narcissism, Perfectionism, and Interest in Cosmetic Surgery. *Lancet*, 371, 281-283.
- Kong, F., He, Q., Liu, X., Chen, X., Wang, X., & Zhao, J. (2018). Amplitude of Low-Frequency Fluctuations During Resting State Differentially Predicts Authentic and Hubristic Pride. *Journal of Personality*, 86(2), 213-219 <https://doi.org/10.1111/jopy.12306>
- Konrath, S., Bushman, J.B., & Campbell, W.K. (2006). Attenuating the Link between Threatened Egotism and Aggression. *Psychological Science*, 17(11), 995-1001. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01818.x>
- Korubin, M. (2014). Openess to experience and quality of life satisfaction. *Journal of Process Management – New Technologies, International, The International Scientific Conference “New Knowledge for the New People”*. May 21-24, 2014, 632-636.
- Kostić, S., & Stanojević, D. (2022). Validation of the Serbian Adaptation of the Self-Absorption Scale. *Primenjena psihologija*, 15(1), 123-149. <https://doi.org/10.19090/pp.v15i1.2351>

- Kotov, R., Krueger, R. F., Watson, D., Achenbach, T. M., Althoff, R. R., Bagby, R. M., Brown, T. A., Carpenter, W. T., Caspi, A., Clark, L. A., Eaton, N. R., Forbes, M. K., Forbush, K. T., Goldberg, D., Hasin, D., Hyman, S. E., Ivanova, M. Y., Lynam, D. R., Markon, K., . . . Zimmerman, M. (2017). The Hierarchical Taxonomy of Psychopathology (HiTOP): A dimensional alternative to traditional nosologies. *Journal of Abnormal Psychology, 126*(4), 454–477. <https://doi.org/10.1037/abn0000258>
- Kövecses, Z. (1986). *Metaphors of anger, pride, and love: a lexical approach to the structure of concepts*. J. Benjamins.
- Krantz, M. (1987). Physical Attractiveness and Popularity: A Predictive Study. *Psychological Reports, 60*, 723-726. <https://doi.org/10.2466/pr0.1987.60.3.723>
- Krizan, Z., & Johar, O. (2015). Narcissistic Rage Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology, 108*(5), 784-801. <https://doi.org/10.1037/pspp0000013>
- Laaksonen, M., Rahkonen, O., Martikainen, P., & Lahelma, E. (2005). Socioeconomic position and self-rated health: The contribution of childhood socioeconomic circumstances, adult socioeconomic status and material resources. *American Journal of Public Health, 95*(8), 1403–1409. <https://doi.org/10.2105/ajph.2004.047969>
- Lazarus, R.S, Folkman, S. (2004). *Stres, procjena i suočavanje*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Lazarus, R.S. (1990). Theory-Based Stress Measurement. *Psychological Inquiry, 1*(1), 3–13. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0101_1
- Lazarus, R.S. (1991). *Emotion and Adaptation*. Oxford University Press.
- Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. *Advances in experimental social psychology, 32*, 1-62. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(00\)80003-9](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(00)80003-9)
- Leary, M. R., Tchividjian, L. R., & Kraxberger, B. E. (1994). Self-presentation can be hazardous to your health: Impression management and health risk. *Health Psychology, 13*(6), 461–470. <https://doi.org/10.1037//0278-6133.13.6.461>
- LeBel, E. P., (2003). *A broader conceptualization: The vanity construct re-examined* [Unpublished manuscript]. University of Waterloo.
- Lee, K., & Ashton, M. (2016). Psychometric properties of the HEXACO–100. *Assessment, 25*(5), 543-556. <https://doi.org/10.1177/1073191116659134>
- Levine, S., (2000). Influence of psychological variables on the activity of the hypothalamic-pituitary-adrenalaxis. *Eur J Pharmacol 405*(1-3), 149-160 [https://doi.org/10.1016/s0014-2999\(00\)00548-3](https://doi.org/10.1016/s0014-2999(00)00548-3)

- Li, M., Mobley, W. H., & Kelly, A. (2016). Linking personality to cultural intelligence: An interactive effect of openness and agreeableness. *Personality and Individual Differences*, 89, 105-110. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.09.050>
- Lipowska, M., Lipowski, M., Urgesi, C. (2015). Narcissism as a Moderator of Satisfaction with Body Image in Young Women with Extreme Underweight and Obesity. *PLOS ONE*, 10(5), e0126724-. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0126724>
- Loke, S. W., Lowe, P. A., & Ang, R. P. (2018). Examination of Construct Bias in the Narcissistic Personality Questionnaire for Children–Revised Across Culture and Gender. *Journal of Early Adolescence*, 38(5), 714–737. <https://doi.org/10.1177/0272431617692442>
- Loo, R. (1979). A Psychometric Investigation of the Eysenck Personality Questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, 43(1), 54-58. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4301_7
- Loureiro, S. M. C., Costa, I., & Panchapakesan, P. (2017). A passion for fashion : The impact of social influence, vanity and exhibitionism on consumer behaviour. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 45(5), 468-484. <https://doi.org/10.1108/IJRDM-11-2016-0202>
- Lovibond, S. H., & Lovibond, P. F. (1995). *Manual for the Depression Anxiety Stress Scales*. Psychology Foundation.
- Lucas, R. E., Diener, E., Grob, A., Suh, E. M., & Shao, L. (2000). Cross-cultural evidence for the fundamental features of extraversion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(3), 452–468. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.3.452>
- MacInnis, D., & Patrick, V. M. (2006). A Spotlight on Affect: The Role of Affect and Affective Forecasting in Self-Regulation and Impulse Control. *Journal of Consumer Psychology*, 16(3), 224–231. https://doi.org/10.1207/s15327663jcp1603_4
- Mađerčić, T., & Vukasović Hlupić, T. (2020). Osobine ličnosti i lokus kontrole kao prediktori građanskog aktivizma. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 29(2), 241-262. <https://doi.org/10.5559/di.29.2.04>
- Mady, T., Cherrier, H., Lee, D., & Rahman, K. (2011). Can Sentiment Toward Advertising Explain Materialism and Vanity in the Globalization Era? Evidence From Dubai. *Journal of Global Marketing*, 24(5), 453–472. <https://doi.org/10.1080/08911762.2011.634328>
- Marić, M. (2010). Osobine ličnosti, životni događaji i anksioznost adolescenata. *Primenjena psihologija*, 3(1), 39-57. <https://doi.org/10.19090/pp.2010.1.39-57>

- Markus, H. (1977). Self-schemata and processing information about the self. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 35(2), 63-78. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.35.2.63>
- Martin, B. A. S., Jin, H. S., O'Connor, P. J., & Hughes, C. (2019). The relationship between narcissism and consumption behaviors: A comparison of measures. *Personality and Individual Differences*, 141, 196–199. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.01.014>
- Mason, R. S. (1981). *Conspicuous consumption - a study of exceptional consumer behavior*. St. Martin's Press.
- Matanović, J. (2009). Osobine ličnosti kao prediktori zadovoljstva poslom. *Primenjena psihologija*, 2(4), 327-338. <https://doi.org/10.19090/pp.2009.4.327-338>
- Matešić, K. i Ružić, V. (2009). Odnos između osobina ličnosti mjerenih BFQ upitnikom i školskog uspjeha kod učenika Gimnazija. *Odgojne znanosti*, 11(1(17)), 171-181. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/40013>
- Matić, J. (2018). *Povezanost osobina ličnosti i kognitivnih sposobnosti sa sklonošću predrasudama prema različitim društvenim skupinama* [Neobjavljeni završni rad]. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
- Maxwell, K., Donnellan, M. B., Hopwood, C. J., & Ackerman, R. A. (2011). The two faces of Narcissus? An empirical comparison of the Narcissistic Personality Inventory and the Pathological Narcissism Inventory. *Personality and Individual Differences*, 50(5), 577–582. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.11.031>
- McAlexander, J. H., & John, W. S. (1989). Hair Style Changes as Transition Markers. *Sociology and Social Research*, 74(1), 58-62.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1994). Domains and Facets: Hierarchical Personality Assessment Using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 64(1), 21–59. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6401_2
- McKenzie, K. S., & Hoyle, R. H. (2008). The Self-Absorption Scale: Reliability and validity in non-clinical samples. *Personality and Individual Differences*, 45(8), 726–731. <https://doi:10.1016/j.paid.2008.07.020>
- Međedović, J. (2011). Bazične dimenzije ličnosti kao prediktori ponašanja maloletnika u Vaspitno-popravnom domu u Kruševcu. *Teme*, 35(2), 441-457.
- Međedović, J., Čolović, P., Dinić, B.M., & Smederevac, S. (2019). The HEXACO Personality Inventory: Validation and Psychometric Properties in the Serbian Language. *Journal of Personality Assessment*, 101(1), 25-31. <https://doi.org/10.1080/00223891.2017.1370426>

- Međedović, J., Kujačić, D., & Knežević, G. (2012). Ličnosne dispozicije ka kriminalnom recidivu u uzorku institucionalizovanih adolescenata. *Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 31(2), 7-24.
- Menon, M., Moyes, H. C. A., & Bradley, C. M. (2018). Interactive Influences of Narcissism and Self-Esteem on Insecure Attachment in Early Adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 38(7), 966–987. <https://doi.org/10.1177/0272431617704955>
- Mick, D. G. (1996). Are studies of dark side variables confounded by socially desirable responding? The case of materialism. *Journal of Consumer Research*, 23(2), 106–119. <https://doi.org/10.1086/209470>
- Mihić, Lj. i Novović, Z. (2018). *Srpsko izdanje Upitnika anksioznosti kao stanja i crte ličnosti – STAI*. Sinapsa edicije.
- Miller KJ, Mesagno C. (2014). Personality traits and exercise dependence: Exploring the role of narcissism and perfectionism. *International Journal of Sport & Exercise Psychology*, 12(4), 368-381. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2014.932821>
- Milošević, N., i Ševkušić, S. (2005). Samopoštovanje i školsko postignuće učenika. *Zbornik instituta za pedagoška istraživanja*, 37(1), 70-87 <https://doi.org/10.2298/zipi0501070m>
- Mitić, N. (2015). *Socijalnopsihološki faktori i strategije prevladavanja stresa kod sportista* [Neobjavljeni završni rad]. Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet.
- Mitzman, S. F., Slade, P., & Dewey, M. E. (1994). Preliminary development of a questionnaire designed to measure neurotic perfectionism in the eating disorders. *Journal of Clinical Psychology*, 50(4), 516–528. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(199407\)50:4<516::AID-JCLP2270500406>3.0.CO;2-0](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199407)50:4<516::AID-JCLP2270500406>3.0.CO;2-0)
- Morris, S. B., McDaniel, M. A., Worst, G. J., & Timm, H. (1995). Vanity-motivated overspending: Personnel screening for positions of trust. *Educational and Psychological Measurement*, 55(1), 95–104. <https://doi.org/10.1177/0013164495055001009>
- Moschis, G. P. (2007). Stress and consumer behavior. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 35(3), 430-444. <https://doi.org/10.1007/s11747-007-0035-3>
- Munir, N., & Arshad, T. (2018). Neuroticism, Perfectionism and Coping Strategies among Patients with Depression and Anxiety Disorders. *Bahria Journal of Professional Psychology*, 17(1), 45–66.

- Musa, Ph.D, P. I. L. (2018). Vanity and Narcissistic Personality Disorder. *Alustath Journal for Human and Social Sciences*, 216(2), 159–194. <https://doi.org/10.36473/ujhss.v216i2.596>
- Myers, S. G., Fisher, P. L., & Wells, A. (2008). Belief domains of the Obsessive Beliefs Questionnaire-44 (OBQ-44) and their specific relationship with obsessive-compulsive symptoms. *Journal of Anxiety Disorders*, 22(3), 475–484. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2007.03.012>
- Nakagawa, Y., & Park, K. (2014). Psychological effect of passenger presence on drivers and its dimensions: Scale development and validation. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 25, 86-97. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2014.04.018>
- Natividade, J. C., de Carvalho, N. M., Londero-Santos, A., & Laskoski, L. M. (2020). Correction to: Validity Evidence of the Vanity Scale: Adaptation to Brazil and Relations with Personality. *Trends in Psychology*, 29(1), 185–185. <https://doi.org/10.1007/s43076-020-00060-0>
- Netemeyer, R., Burton, S. & Lichtenstein, D. (1995). Trait Aspects of Vanity: Measurement and Relevance to Consumer Behavior. *Journal of Consumer Research*, 21(4), 612–626. <https://www.jstor.org/stable/2489719>
- Neves, A. N., Francisco, J. N., Corazza, J. F., Carvalho, R. L. P., & Ferreira, L. (2019). Psychometric properties of Brazilian Portuguese version of the Physical Appearance Perfectionism Scale. / Propriedades psicométricas da versão em português Brasileiro da Physical Appearance Perfectionism Scale. *Cuadernos de Psicología Del Deporte*, 19(1), 302–314.
- Ng, H. K., Cheung, R. Y. H., & Tam, K. P. (2014). Unraveling the link between narcissism and psychological health: New evidence from coping flexibility. *Personality and Individual Differences*, 70, 7-10. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.06.006>
- Novakov, I. (2018). Kognitivne i personološke determinante indikatora kreativnosti kod studenata. *Nastava i vaspitanje*, 67(3), 419-438. <https://doi.org/10.5937/nasvas1803419N>
- Novović, Z., Biro, M., & Nedimović, T. (2007). Stanje depresivnosti - sindrom ili raspoloženje? *Psihologija*, 40(3), 447-461. <https://doi.org/10.2298/PSI0703447N>
- Noyes, R., Jr., & Hoehn-Saric, R. (1998). *The anxiety disorders*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511663222>

- Nystedt, L., & Ljungberg, A. (2002). Facets of private and public self-consciousness: Construct and discriminant validity. *European Journal of Personality*, 16(2), 143–159. <https://doi.org/10.1002/per.440>
- O'Guinn, T. C., & Faber, R. J. (1989). Compulsive buying: A phenomenological exploration. *Journal of Consumer Research*, 16(2), 147–157. <https://doi.org/10.1086/209204>
- Obradović, B., & Dinić, B. (2010). Osobine ličnosti, pol i starost kao prediktori zdravstvenorizičnih ponašanja. *Primenjena psihologija*, 3(2), 137-153. <https://doi.org/10.19090/PP.2010.2.137-153>
- Ogden, J., & Thomas, D. (1999). The role of familial values in understanding the impact of social class on weight concern. *International Journal of Eating Disorders*, 25(3), 273-279. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1098-108x\(199904\)25:3<273::aid-eat4>3.0.co;2-r](https://doi.org/10.1002/(sici)1098-108x(199904)25:3<273::aid-eat4>3.0.co;2-r)
- Öngen, D. E. (2015). The Relationships Among Self-absorption, Self Criticism and Perfectionism. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191, 2559–2564. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.273>
- Opačić, G. (1993). *Porodice varijable i koncept o sebi kod adolescenata* [Neobjavljeni završni rad]. Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet.
- Orlić, A., Pejčić, B., Lazarević, D., & Milanović, I. (2016). The predictors of students' attitude towards inclusion of children with disabilities in physical education classes. *Fizička kultura*, 70(2), 126-134. <https://doi.org/10.5937/fizkul1602126O>
- Orth, U., & Robins, R. W. (2014). The Development of Self-Esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), 381–387. <https://doi.org/10.1177/0963721414547414>
- Orth, U., Robins, R.W., Soto, C.J. (2010). Tracking the trajectory of shame, guilt and pride across the life span. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(6), 1061-1071. <https://doi.org/10.1037/a0021342>
- Otte, C., Gold, S. M., Penninx, B. W., Pariante, C. M., Etkin, A., Fava, M., ... & Schatzberg, A. F. (2016). Major depressive disorder. *Nature reviews Disease primers*, 2(1), 1-20. <https://doi.org/10.1038/nrdp.2016.65>
- Paradise, A.W. & Kernis, M. H. (2005). Self-esteem and Psychological Well-being: Implications of Fragile Self-esteem. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 21(4), 345-361. <https://doi.org/10.1521/jscp.21.4.345.22598>
- Pavićević, M., & Stanojević, D. (2018). Povezanost osobina ličnosti mladih i njihove procene porodičnog funkcionisanja. *Godišnjak za psihologiju*, 15, 109-126.

- Peng, N., Chen, A., Mai, L.-W., & Kladou, S. (2017). 14-G: Incorporating Vanity into a Luxury Value-Attitude-Behavior Model-Evidence from Luxury Restaurant Consumers. *Advances in Consumer Research*, 45, 1053.
- Perona-Garcelán, S., et al., (2013). Relationship of absorption, depersonalisation, and self-focused attention in subjects with and without hallucination proneness. *Cognitive Neuropsychiatry*, 18(5), 422–436. <https://doi.org/10.1080/13546805.2012.728133>
- Peterson, R. A., & Plehn, K. (1999). Measuring anxiety sensitivity. In: Taylor, S. (eds) *Anxiety Sensitivity: Theory, Research, and Treatment of the Fear of Anxiety* (pp. 61-81). Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781410603326-12>
- Petravičiūtė, K., Šeinauskienė, B., Rūtelionė, A., & Krukowski, K. (2021). Linking Luxury Brand Perceived Value, Brand Attachment, and Purchase Intention: The Role of Consumer Vanity. *Sustainability* 13(12), 6912-6933. <https://doi.org/10.3390/su13126912>
- Pham, M.-H. T. (2015). “I Click and Post and Breathe, Waiting for Others to See What I See”: On FeministSelfies, Outfit Photos, and Networked Vanity. *Fashion Theory: The Journal of Dress, Body & Culture*, 19(2), 221–241. <https://doi.org/10.2752/175174115X14168357992436>
- Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G. C., & Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological Assessment*, 21(3), 365–379. <https://doi.org/10.1037/a0016530>
- Popov, S. (2010). Relacije kognitivne emocionalne regulacije, osobina ličnosti i afektiviteta. *Primenjena psihologija*, 3(1), 59-76. <https://doi.org/10.19090/pp.2010.1.59-76>
- Popov, S., & Sekulić-Bartoš, O. (2016). Narcissism in the context of the psychological health of adolescents. *Psihološka Istraživanja*, 19(2), 147-163. <https://doi.org/10.5937/PsIstra1602147P>
- Price, J.A., Morris, Z.A., & Costello, S. (2018). The Application of Adaptive Behaviour Models: A Systematic Review. *Behavioral Sciences* (Basel), 8(1), 11. <https://doi.org/10.3390/bs8010011>
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890–902. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.54.5.890>.

- Reed, P. A. (2012). The Alliance of Virtue and Vanity in Hume's Moral Theory. *Pacific Philosophical Quarterly*, 93(4), 595–614. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0114.2012.01440.x>
- Reiss, S. (1997). Trait anxiety: It's not what you think it is. *Journal of Anxiety Disorders*, 11(2), 201-214. [https://doi.org/10.1016/S0887-6185\(97\)00006-6](https://doi.org/10.1016/S0887-6185(97)00006-6)
- Reiss, S., Peterson, R. A., Gursky, D. M., & McNally, R. J. (1986). Anxiety sensitivity, anxiety frequency and the prediction of fearfulness. *Behaviour Research and Therapy*, 24(1), 1–8. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(86\)90143-9](https://doi.org/10.1016/0005-7967(86)90143-9)
- Repišti, S. (2016). *Psihologija ličnosti: Teorija i empirija (drugo prošireno izdanje)*. Autor.
- Rigdon, E. E. (1996). CFI versus RMSEA: A comparison of two fit indexes for structural equation modeling. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 3(4), 369-379. <https://doi.org/10.1080/10705519609540052>
- Rogoza, R., Kwiatkowska, M. M., Kowalski, C. M., & Ślaski, S. (2018). A brief tale of the two faces of narcissism and the two facets of pride. *Personality and Individual Differences*, 126, 104–108. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.01.027>
- Rohmann, E., Hanke, S., & Bierhoff, H.-W. (2019). Grandiose and vulnerable narcissism in relation to life satisfaction, self-esteem, and self-construal. *Journal of Individual Differences*, 40(4), 194–203. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000292>
- Rohmann, E., Neumann, E., Herner, M. J., & Bierhoff, H.-W. (2012). Grandiose and vulnerable narcissism: Self-construal, attachment, and love in romantic relationships. *European Psychologist*, 17(4), 279–290. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000100>
- Rolls, E. T. (2016). A non-reward attractor theory of depression. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 68, 47–58. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2016.05.007>
- Rose, G.M., Bush, V.D., & Kahle, L. (1998). The influence of family communication patterns on parental reactions toward advertising: a cross-national examination. *Journal of Advertising*, 27(4), 71–85. <https://doi.org/10.1080/00913367.1998.10673570>
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). Acceptance and commitment therapy. *Measures package*, 61(52), 18.
- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C., & Rosenberg, F. (1995). Global Self-Esteem and Specific Self-Esteem: Different Concepts, Different Outcomes. *American Sociological Review*, 60(1), 141 - 156. <https://doi.org/10.2307/2096350>
- Rostiani, R., & Kuron, J. (2020). Purchase of Fast-Fashion by Younger Consumers in Indonesia: Do We Like It or Do We Have to Like It? *Journal of Indonesian Economy and Business*, 34(3), 249–266. <https://doi.org/10.22146/jieb.50554>

- Ružić, D. (2013). *Authentic and hubristic pride as antecedents of social status: their relationship with the basic personality traits and personality traits of the Dark triad*. [Unpublished graduation thesis]. University in Zagreb, Faculty of Philosophy.
- Schimmack, U., & Diener, E. (2003). Predictive validity of explicit and implicit self-esteem for subjective well-being. *Journal of research in personality*, 37(2), 100–106. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00532-9](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00532-9)
- Schlenker, B. R. (1975). Self-presentation: Managing the impression of consistency when reality interferes with self-enhancement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(6), 1030-1037. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.32.6.1030>
- Schlenker, B. R., & Pontari, B. A. (2000). The strategic control of information: Impression management and self-presentation in daily life. In A. Tesser, R. B. Felson, & J. M. Suls (Eds.), *Psychological perspectives on self and identity* (pp. 199–232). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10357-008>
- Selye, H., 1950. Stress. Acta, Inc.
- Sharda, N., & Bhat, A (2019). Role of consumer vanity and the mediating effect of brand consciousness in luxury consumption. *Journal of Product & Brand Management*, 28(7), 800–811. <https://doi.org/10.1108/JPBM-09-2017-1564>
- Shi, Y., Chung, J. M., Cheng, J. T., Tracy, J. L., Robins, R. W., Chen, X., & Zheng, Y. (2015). Cross-cultural evidence for the two-facet structure of pride. *Journal of Research in Personality*, 55, 61–74. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2015.01.004>
- Slade, P. D., & Owens, R. G. (1998). A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behavior modification*, 22(3), 372-390. <https://doi.org/10.1177/01454455980223010>
- Slaney, R. B., Rice, K. G., Mobley, M., Trippi, J., & Ashby, J. S. (2001). The Revised Almost Perfect Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34(3), 130-145. <https://doi.org/10.1080/07481756.2002.12069030>
- Ślaski, S., Rogoza, R., & Strus, W. (2019). Pride as a state and as a trait: Polish adaptation of the authentic and hubristic pride scales. *Current Psychology* 40(1-7), 1995–2001. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-0114-2>
- Smederevac, S., i Mitrović, D. (2018). *Ličnost, metode i modeli*. Centar za primenjenu psihologiju Društva psihologa Srbije.
- Smederevac, S., Mitrović, D., i Čolović, P. (2010). **Velikih pet plus dva – primena i interpretacija**. Društvo psihologa Srbije.

- Sorić, I., & Proroković, A. (2002). Upitnik suočavanja sa stresnim situacijama Endlera i Parkera. U Lackovic-Grgin, K. & Penezic, Z. (Ur.), *Zbirka psihologijskih mjernih instrumenata* (str. 147–151). Univerzitet u Zadru, Filozofski fakultet.
- Spielberger, C. D., Ritterband, L. M., Reheiser, E. C. & Brunner, T. M. (2003). The nature and measurement of depression. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 3(2), 209-234.
- Spielberger, C.D. (1983). *State-trait anxiety inventory STAI*. Consulting Psychologists Press.
- Stanković Đorđević, M. M., & Nedeljković, J. J. (2016). Самоефикасност, самостишавање и превладавање стреса код просветних радника града Пирота. *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 46(2), 21-42. <https://doi.org/10.5937/zrffp46-11771>
- Strehlau, V. I., Claro, D. P., & Laban Neto, S. A. (2015). A vaidade impulsiona o consumo de cosméticos e de procedimentos estéticos cirúrgicos nas mulheres? Uma investigação exploratória / Does vanity boosts the consumption of cosmetics and aesthetic surgical procedures in women? An exploratory investigation / ¿La vanidad explica el consumo de cosméticos y de procedimientos quirúrgicos en la mujer? Un estudio exploratorio. *Revista de Administração (São Paulo)*, 50(1), 73-88. <https://doi.org/10.5700/rausp1185>
- Štrkalj Ivezić, S., Folnegović Šmalc, V., & Mimica, N. (2007). Dijagnosticiranje anksioznih poremećaja. *Medix: Specijalizirani medicinski dvomjesečnik*, 13(71), 56-58.
- Szyncer, D., & Cohen, A. S. (2021). How pride works. *Evolutionary Human Sciences*, 3, e10. <https://doi.org/10.1017/ehs.2021.6>
- Sztulman, H. (1976). Praise, vanity and meaning in the present confrontations with psychoanalysis. *L'Évolution Psychiatrique*, 41(4), 811–830.
- Tao, L., & Chen, Y. (2017). The Destructive Power of Money and Vanity in Deviant Tourist Behavior. *Tourism Management*, 61, 152–60. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.02.001>
- Tatalović Vorkapić, S., & Jelić Puhalo, J. (2016). Povezanost osobina ličnosti, nade, optimizma i zadovoljstva životom odgojitelja predškolske djece. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 157(1-2), 205-220. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/177231>
- Taylor, S. (1995). Issues in the conceptualization and measurement of anxiety sensitivity. *Journal of Anxiety Disorders*, 9(2), 163-174. [https://doi.org/10.1016/0887-6185\(94\)00037-9](https://doi.org/10.1016/0887-6185(94)00037-9)

- Telch, M. J., Shermis, M. D., & Lucas, J. A. (1989). Anxiety sensitivity: Unitary personality trait or domain-specific appraisals? *Journal of Anxiety Disorders*, 3(1), 25-32. [https://doi.org/10.1016/0887-6185\(89\)90026-1](https://doi.org/10.1016/0887-6185(89)90026-1)
- Templer, K. J. (2012). Five-factor model of personality and job satisfaction: The importance of agreeableness in a tight and collectivistic Asian society. *Applied Psychology*, 61(1), 114-129. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2011.00459.x>
- Tewari, R., & Pathak, S. (2015). Impact of Social Media on the Vanity Level of Youngsters in India. *Media Watch*, 6(3), 309–317. <https://doi.org/10.15655/mw/2015/v6i3/77893>
- Thiyagarajan, S., & Shanthi, P. (2012). Vanity of Indians and the Success of the Cosmetic Advertisements. *New Media and Mass Communication*, 6, 17-26. <https://doi.org/10.7176/NMMC.VOL617-26>
- Timotijević, I., & Paunović, V.R. (1992). *Instrumenti kliničke procene u psihijatriji*. Naučna knjiga.
- Tracy, J., Cheng, J., Robins, R., & Trzesniewski, K. (2009). Authentic and Hubristic Pride: The Affective Core of Self-esteem and Narcissism. *Self and Identity*, 8(2–3), 196-213. <https://doi.org/10.1080/15298860802505053>
- Tracy, J.L., & Robins, R. W. (2014). Conceptual and empirical strengths of the authentic/hubristic model of pride. *Emotion*, 14(1), 33–37. <https://doi.org/10.1037/a0034490>
- Tracy, J.L., & Robins, R.W. (2007). The psychological structure of pride: A tale of two facets. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(3), 506–525. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.92.3.506>
- Van den Berg, P., & Thompson, J. K. (2007). Self-schema and social comparison explanations of body dissatisfaction: A laboratory investigation. *Body Image*, 4(1), 29–38. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2006.12.004>
- Vazire, S., Naumann, L. P., Rentfrow, P. J., & Gosling, S. D. (2008). Portrait of a narcissist: Manifestations of narcissism in physical appearance. *Journal of Research in Personality*, 42(6), 1439–1447. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2008.06.007>
- Volen, S., DiĐuzepe, R., & Drajdin, V. (2014). *REBT – Terapijski vodič za racionalno-bihejvioralnu terapiju* (V.I. Vasić, prev.). Psihopolis.
- Vulić-Prtorić, A. (2006). Anksiozna osjetljivost: fenomenologija i teorije. *Suvremena psihologija* 9(2), 171-193.

- Walraevens, B. (2019). Vanity, pride and self-deceit: Excessive self-esteem in Adam Smith's Theory of Moral Sentiments. *Revue de philosophie économique / Review of Economic Philosophy*, 20(2), 3-39. <https://doi.org/10.3917/rpec.202.0003>
- Wang, P. Z., & Waller, D. S. (2006). Measuring consumer vanity: A cross-cultural validation. *Psychology and marketing*, 23(8), 665-687. <https://doi.org/10.1002/mar.20123>
- Watchravesringkan, K. (Tu). (2008). A cross-cultural comparison of consumer vanity in the People's Republic of China, South Korea and Thailand: an exploratory study. *International Journal of Consumer Studies*, 32(2), 103–112. <https://doi.org/10.1111/j.1470-6431.2007.00632.x>
- Webster, M. (1990). *Merriam Webster's ninth new collegiate dictionary*. Merriam-Webster.
- Webster, J. M., Duvall, J., Gaines, L. M., & Smith, R. H. (2003). The roles of praise and social comparison information in the experience of pride. *Journal of Social Psychology*, 143(2), 209–232. <https://doi.org/10.1080/00224540309598441>
- Webster, J.M., Hoogland, C.E., Schurtz, D.R., & Smith, R.H. (2014). Excessive Image Concern and Willingness to Incur Personal Cost in the Experience and Perception of Vanity. *Self and Identity*, 13(5), 613-637. <https://doi.org/10.1080/15298868.2014.892025>
- Weinstock, L. M., & Whisman, M. A. (2006). Neuroticism as a common feature of the depressive and anxiety disorders: A test of the revised integrative hierarchical model in a national sample. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(1), 68–74. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.1.68>
- Wenar, C. (2003). *Razvojna psihopatologija i psihijatrija: od dojenačke dobi do adolescencije*. Naklada Slap.
- Whatley, M. A., Wasieleski, D. T., Breneiser, J. E., & Wood, M. M. (2019). Understanding Academic Entitlement: Gender Classification, Self-Esteem, and Covert Narcissism. *Educational Research Quarterly*, 42(3), 49–70.
- Widiger, T. A. (2009). Neuroticism. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (pp. 129–146). The Guilford Press.
- Wilcox, K., Kramer, T., & Sen, S. (2011). Indulgence or Self-Control: A Dual Process Model of the Effect of Incidental Pride on Indulgent Choice. *Journal of Consumer Research*, 38(1), 151–163. <https://doi.org/10.1086/657606>
- Willner, P., Scheel-Krüger, J., & Belzung, C. (2013). The neurobiology of depression and antidepressant action. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 37(10), 2331–2371. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2012.12.007>

- Witt, L. A., Burke, L. A., Barrick, M. R., & Mount, M. K. (2002). The interactive effects of conscientiousness and agreeableness on job performance. *Journal of Applied Psychology, 87*(1), 164–169. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.1.164>
- Wong, W., & Malone, T. (2016). Contribution of vanity to consumer apparel advertising perception. *Journal of Fashion Marketing and Management, 20*(1), 54–71. <https://doi.org/10.1108/JFMM-06-2015-0045>
- Workman, J.E., & Lee, S. (2013). Relationships among consumer vanity, gender, brand sensitivity, brand consciousness and private self-consciousness. *International Journal of Consumer Studies, 37*(2), 206–213. <https://doi.org/10.1111/j.1470-6431.2012.01112.x>
- Workman, J.E., & Lee, S.H. (2011) Vanity and public self-consciousness: a comparison of fashion consumer groups and gender. *International Journal of Consumer Studies, 35*(3), 307–315. <https://doi.org/10.1111/j.1470-6431.2010.00934.x>
- Worst, G. J., Duckworth, D., & McDaniel, M. A. (1991). *Development of a measure of vanity-motivated overspending* [Unpublished manuscript]. Defense Personnel Security Research and Education Center.
- Wubben, M. J., De Cremer, D., & van Dijk, E. (2012). Is pride a prosocial emotion? Interpersonal effects of authentic and hubristic pride. *Cognition & Emotion, 26*(6), 1084–1097. <https://doi.org/10.1080/02699931.2011.646956>
- Xu, N., & Liu, Y. (2019). Coping strategy mediates the relationship between body image evaluation and mental health: A study with Chinese college students with disabilities. *Disability and Health Journal, 13*(1), 100830. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2019.100830>
- Yang, H., & Stoeber, J. (2012). The Physical Appearance Perfectionism Scale: Development and Preliminary Validation. *Journal of Psychopathology & Behavioral Assessment, 34*(1), 69-83. <https://doi.org/10.1007/s10862-011-9260-7>
- Yeung, E., & Shen, W. (2019). Can pride be a vice and virtue at work? Associations between authentic and hubristic pride and leadership behaviors. *Journal of Organizational Behavior, 40*(6), 605–624. <https://doi.org/10.1002/job.2352>
- Yeung, K.T., & Martin, J. L. (2003). The looking glass self: An empirical test and elaboration. *Social Forces, 81*(3), 843–879. <https://doi.org/10.1353/sof.2003.0048>
- Yu, U. J., & Jung, J. (2018). Effects of self-discrepancy and self-schema on young women's body image and self-esteem after media image exposure. *Family and Consumer Sciences Research Journal, 47*(2), 142-160. <https://doi.org/10.1111/fcsr.12284>

- Zhang, B., & Cai, T. (2012). Coping styles and self-esteem as mediators of the perfectionism-depression relationship among Chinese undergraduates. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 40(1), 157-168. <https://doi.org/10.2224/sbp.2012.40.1.157>
- Zhang, L., Yu, Q., Zhang, Q., Guo, Y., & Chen, J. (2020). The relationship between explicit self-esteem and subjective well-being: The moderating effect of implicit self-esteem. *Journal of General Psychology*, 147(1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/00221309.2019.1609896>
- Zigmond, A. S., & Snaith, R. P. (1983). The hospital anxiety and depression scale. *Acta psychiatrica scandinavica*, 67(6), 361-370. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.1983.tb09716.x>
- Zotović, M. (2002). Stres i posledice stresa: prikaz transakcionističkog teorijskog modela. *Psihologija*, 35(1-2), 3-23. <https://doi.org/10.2298/PSI0201003Z>
- Zucker, N., Wagner, H. R., Merwin, R., Bulik, C. M., Moskovich, A., Keeling, L., & Hoyle, R. (2015). Self-focused attention in anorexia nervosa. *International Journal of Eating Disorders*, 48(1), 9–14 <https://doi.org/10.1002/eat.22307>
- Влајковић, Ј. (2005). *Животне кризе: превенција и превазилажење (треће допуњено издање)*. Жарко Албуљ.
- Вујаклија, М. (1991). *Лексикон страних речи и израза*. Издавачко предузеће просвета.
- Граховац, Б. (2021). *Ригидност-дефиниције и релације са субјективним благостањем* [Необјављена докторска дисертација]. Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет.
- Јакоби, Ј. (2000). *Психологија Карла Густава Јунга (Увод у целокупно дело)* (З.Р. Јовановић, прев.). Дерета
- Крстић, М., и Ристић, Б. (2019). Савесност и отвореност као предиктори ризичног и деликвентног понашања адолесцената. *Зборник радова Филозофског факултета*, 49(4), 147-173. <https://doi.org/10.5937/ZRFFP49-24207>
- Матановић, Ј. (2015). *Значај демографских и психолошких одлика за реално и намеравано понашање потрошача* [Необјављен докторска дисертација]. Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет.
- Павићевић, М., и Станојевић, Д. (2020). Особине личности родитеља као предиктори васпитних стилова. У: Арсић, З. (ур.). *Наука без граница 3, Међународни тематски зборник свеска 4, Образовање и развој личности* (pp. 185-198). Универзитет у Приштини, Филозофски факултет.

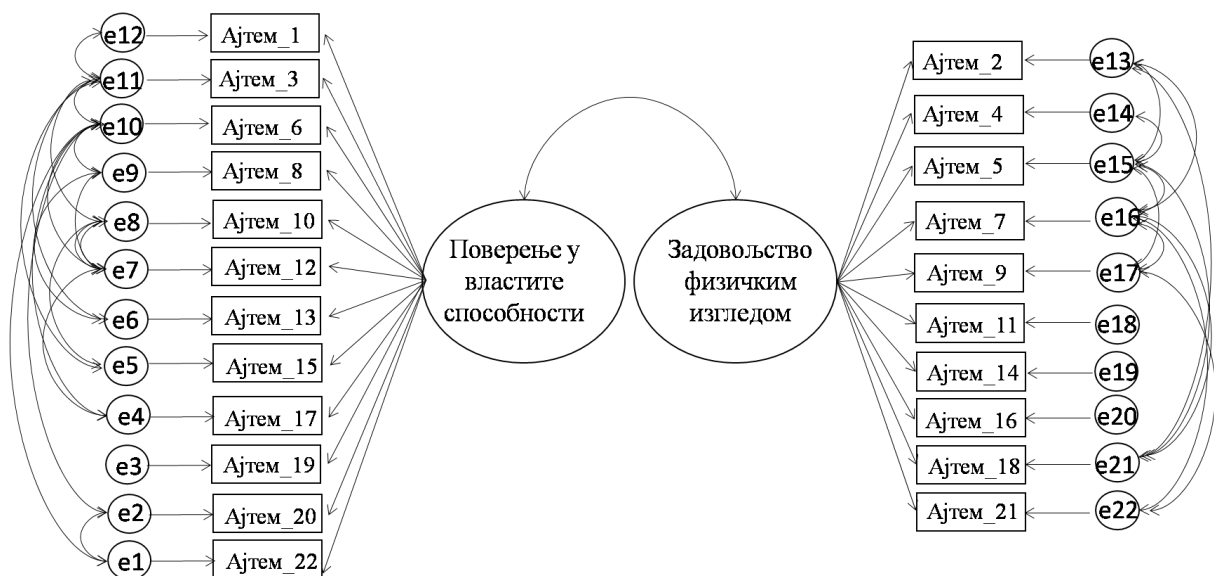
ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ БРОЈ 1 – Приказ модела са сдекватним индексима фитавања на узорку испитаника из Србије

Табела 1

Приказ карактеристика фита двофакторског модела сујете на узорку испитаника из Србије

Скала	Статистичка значајност фита модела			Индекси фита	
	χ^2 (df)	p	χ^2 /df	RMSEA	CFI
Модел 1					
База 1 (N=313)	322.619 (182)	.00	1.773	.050	.907
База 2 (N=308)	332.796 (182)	.00	1.829	.052	.905

Слика 1. Приказ двофакторског модела сујете на узорку испитаника из Србије

Резултати истраживања показују да двофакторски модел сујете, уз модификације које су приказане на слици 1, задовољава услове карактеристике доброг фита модела.

ПРИЛОГ БРОЈ 2 – Приказ накнадне анализе тестирања односа нарцизма, перфекционизма, поноса, јавне самоокупираности са једне, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем са друге стране (уз контролне варијабле пол, материјални статус и образовање испитаника)

Табела 2

Приказ директних ефеката грандиозног и вулнерабилног нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на проблем; приказ постојања медијаторског ефекта димензија сујете на однос између укупног скорa грандиозног (PNI) и вулнерабилног (PNI) нарцизма, дискрепанце, охолог поноса и јавне самоокупираности са једне стране, и стратегија суочавања са стресом које су усмерене на проблем, са друге стране

Директни ефекат		Estimate	p
Грандиозни нарцизам	— Суочавање усмерено на проблем	0.220	.00
Вулнерабилни нарцизам	— Суочавање усмерено на проблем	-0.019	.52
Дискрепанца	— Суочавање усмерено на проблем	-7.096e-4	.98
Охоли понос	— Суочавање усмерено на проблем	-0.033	.69
Јавна самоокупираност	— Суочавање усмерено на проблем	-0.205	.02
Индиректни ефекат			
медијатор варијабла: Задовољство физичким изгледом		Estimate	p
Грандиозни нарцизам	— Суочавање усмерено на проблем	0.026	.16
Вулнерабилни нарцизам	— Суочавање усмерено на проблем	-0.008	.18
Дискрепанца	— Суочавање усмерено на проблем	-0.005	.21
Охоли понос	— Суочавање усмерено на проблем	0.035	.16
Јавна самоокупираност	— Суочавање усмерено на проблем	-0.005	.46
Индиректни ефекат			
медијатор варијабла: Поверење у властите способности		Estimate	p
Грандиозни нарцизам	— Суочавање усмерено на проблем	0.128	.00
Вулнерабилни нарцизам	— Суочавање усмерено на проблем	-0.025	.00
Дискрепанца	— Суочавање усмерено на проблем	-0.025	.01
Охоли понос	— Суочавање усмерено на проблем	0.103	.00
Јавна самоокупираност	— Суочавање усмерено на проблем	-0.043	.07

Табела 3

Приказ директних ефеката адаптивног нарцизма, адаптивних форми перфекционизма и уаутентичног поноса на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на проблем; приказ постојања медијаторског ефекта димензија сујете на однос између адаптивних форми перфекционизма и уаутентичног поноса на стратегије суочавања са стресом које су усмерене на проблем

Директни ефекат		Estimate	p
Харизма/самоувереност	— Суочавање усмерено на проблем	0.303	.12
Високи стандарди	— Суочавање усмерено на проблем	0.358	.00
Уредност	— Суочавање усмерено на проблем	0.155	.05
Аутентични понос	— Суочавање усмерено на проблем	0.440	.00
Индиректни ефекат			
медијатор варијабла: Задовољство физичким изгледом		Estimate	p
Харизма/самоувереност	— Суочавање усмерено на проблем	-0.010	.89
Високи стандарди	— Суочавање усмерено на проблем	6.328e-5	.91
Уредност	— Суочавање усмерено на проблем	-4.364e-4	.89
Аутентични понос	— Суочавање усмерено на проблем	-0.002	.89
Индиректни ефекат			
медијатор варијабла: Поверење у властите способности		Estimate	p
Харизма/самоувереност	— Суочавање усмерено на проблем	0.153	.02
Високи стандарди	— Суочавање усмерено на проблем	0.037	.00
Уредност	— Суочавање усмерено на проблем	-0.015	.15
Аутентични понос	— Суочавање усмерено на проблем	0.037	.04

ПРИЛОГ БРОЈ 3 – Приказ интеркорелација тестираних варијабли у истраживањау 2 и 3

Табела 4

Приказ интеркорелација тестираних варијабли у оквиру истраживања 2

Варијабле	ПОШЕМОЕКССАРСАВОТВДЕПАНКСТРСАМ										
1. ПОШТЕЊЕ (ПОШ)	r	—									
	p	—									
2. ЕМОЦИОНАЛНОСТ (ЕМО)	r	.27	—								
	p	.00	—								
3. ЕЕКСТРАВЕРЗИЈА (ЕКС)	r	-.30	-.28	—							
	p	.00	.00	—							
4. САРАДЉИВОСТ (САР)	r	-.11	-.22	.21	—						
	p	.02	.00	.00	—						
5. САВЕСНОСТ (САВ)	r	-.06	-.04	.32	.04	—					
	p	.21	.32	.00	.42	—					
6. ОТВОРЕНОСТ (ОТВ)	r	-.14	-.08	.33	.03	.34	—				
	p	.00	.08	.00	.57	.00	—				
7. ДЕПРЕСИВНОСТ (ДЕП)	r	.02	.11	-.26	-.12	-.14	-.04	—			
	p	.68	.01	.00	.01	.00	.35	—			
8. АНКСИОЗНОСТ (АНК)	r	.30	.82	-.32	-.20	-.00	-.09	.13	—		
	p	.00	.00	.00	.00	.97	.04	.00	—		
9. СТРЕС (СТР)	r	-.10	.09	-.16	-.13	-.10	.01	.82	.09	—	
	p	.02	.04	.00	.01	.02	.81	.00	.05	—	
10. САМОПОШТОВАЊЕ (САМ)	r	.41	.09	.03	-.22	.02	-.05	-.11	.20	-.13	—
	p	.00	.04	.49	.00	.63	.27	.02	.00	.00	—

Напомена: П.В.С. – поверење у властите способности; З.Ф.И. – задовољство физичким изгледом

Табела 5

Приказ интеркорелација тестираних варијабли у оквиру истраживања 3

Варијабле	ХАР ГН ВН ВС УРЕ ДИС АП ОП ЈС ССП ССЕ ССИ												
1. ХАРИЗМА (ХАР)	r	—											
	p	—											
2. ГРАНДИОЗНИ Н. (ГР)	r	.49	—										
	p	.00	—										
3. ВУЛНЕРАБИЛНИ Н. (ВН)	r	.28	.86	—									
	p	.00	.00	—									
4. ВИСОКИ С. (ВС)	r	.36	.35	.19	—								
	p	.00	.00	.00	—								
5. УРЕДНОСТ (УРЕ)	r	.17	.09	.00	.55	—							
	p	.00	.04	.98	.00	—							
6. ДИСКРЕПАНЦА (ДИС)	r	-.17	.24	.45	.11	.07	—						
	p	.00	.00	.00	.01	.13	—						
7. АУТЕНТИЧНИ П. (АП)	r	.38	.17	.00	.45	.38	-.31	—					
	p	.00	.00	.95	.00	.00	.00	—					
8. ОХОЛИ П. (ОП)	r	.35	.39	.34	.15	-.00	.03	.26	—				
	p	.00	.00	.00	.00	.96	.47	.00	—				
9. ЈАВНА С. (ЈС)	r	.05	.50	.68	-.00	-.11	.44	-.16	.29	—			
	p	.24	.00	.00	.94	.01	.00	.00	.00	—			
10. ССП	r	.33	.25	.11	.53	.37	-.11	.48	.13	-.07	—		
	p	.00	.00	.01	.00	.00	.01	.00	.00	.13	—		
11. ССЕ	r	-.03	.31	.52	.08	-.05	.55	-.23	.14	.55	.12	—	
	p	.57	.00	.00	.09	.30	.00	.00	.00	.00	.01	—	
12. ССИ	r	.20	.13	.11	.21	.25	.06	.19	.13	-.02	.32	.20	—
	p	.00	.00	.02	.00	.00	.18	.00	.00	.64	.00	.00	—

Напомена: ГРАНДИОЗНИ Н. – грандиозни нарцизам; ВУЛНЕРАБИЛНИ Н. – вулнерабилни нарцизам; ВИСОКИ С. – високи стандарди; АУТЕНТИЧНИ П. – аутентични понос; ОХОЛИ П. – охоли понос; ЈАВНА С. –јавна самоокупираност; ССП – стратегије суочавања са стресом које су усмерене на проблем; ССЕ – стратегије суочавања са стресом које су усмерене на емоције; ССИ - стратегије суочавања са стресом које су усмерене на избегавање.

**ПРИЛОГ БРОЈ 4 – Резултати тестирања значајности разлика аритметичких средина
тестираних варијабли добијених на узорку у оквиру истраживања 2 у односу на
емпиријске податке**

Димензије	One-Sample Test		
	N	AS	SD
Поверење у властите способности	518	42.65	8.24
	Вредност AS за поређење = 41.79		
	t	df	p
	2.388	517	.017
Поштење	N	AS	SD
	518	3.03	0.93
	Вредност AS за поређење = 3.46		
	t	df	p
	-10.505	517	.000
Емоционалност	N	AS	SD
	518	3.02	0.76
	Вредност AS за поређење = 3.22		
	t	df	p
	-5,882	517	,000
Екстраверзија	N	AS	SD
	518	3.61	0.75
	Вредност AS за поређење = 3.56		
	t	df	p
	1.594	517	.111
Сарадљивост	N	AS	SD
	518	3.10	0.77
	Вредност AS за поређење = 3.47		
	t	df	p
	-10.997	517	.000
Савесност	N	AS	SD
	518	3.78	0.61
	Вредност AS за поређење = 2.90		
	t	df	p
	32.870	517	.000
Отвореност	N	AS	SD
	518	3.87	0.63
	Вредност AS за поређење = 3.43		
	t	df	p
	15.779	517	.000

	N	AS	SD
	518	36.48	4.93
Самопоштовање	Вредност AS за поређење = 31.13		
	t	df	p
	24.69	517	.000
	N	AS	SD
	518	6.09	5.24
Депресивност	Вредност AS за поређење = 3.14		
	t	df	p
	12.786	516	.000
	N	AS	SD
	518	3.34	1.00
Анксиозност	Вредност AS за поређење = 3.37		
	t	df	p
	-0.664	517	.507
	N	AS	SD
	518	8.33	5.03
Стрес	Вредност AS за поређење = 6.70		
	t	df	p
	7.340	516	.000

**ПРИЛОГ БРОЈ 5 – Резултати тестирања значајности разлика аритметичких средина
тестираних варијабли добијених на узорку у оквиру истраживања 3 у односу на
емпиријске податке**

Димензије	One-Sample Test		
	N	AS	SD
Задовољство физичким изгледом	510	33.76	6.24
	Вредност AS за поређење = 34.36		
	t	df	p
	-2.167	509	.032
Поверење у властите способности	510	40.35	6.70
	Вредност AS за поређење = 42.65		
	t	df	p
	-7.747	509	.000
Нарцистички бес_PNI	510	2.68	0.83
	Вредност AS за поређење = 2.13		
	t	df	p
	14.858	509	.000
Експлоатација_PNI	510	2.91	0.90
	Вредност AS за поређење = 2.16		
	t	df	p
	18.830	509	.000
Грандиозне фантазије_PNI	510	2.77	0.78
	Вредност AS за поређење = 2.27		
	t	df	p
	12.807	509	.000
Пожртвованост_PNI	510	2.97	0.77
	Вредност AS за поређење = 2.26		
	t	df	p
	20.780	509	.000
Условно самопоштовање_PNI	510	2.17	0.78
	Вредност AS за поређење = 1.75		
	t	df	p
	11.940	509	.000

	N	AS	SD
	510	2.84	0.79
Скривање слабости_ PNI	Вредност AS за поређење = 4.42		
	t	df	p
	11.980	509	.000
	N	AS	SD
	510	2.55	0.88
Обезвређивање_ PNI	Вредност AS за поређење = 1.78		
	t	df	p
	19.921	509	.000
	N	AS	SD
	510	2.88	0.68
Грандиозни нарцизам_ PNI	Вредност AS за поређење = 2.35		
	t	df	p
	17.417	509	.000
	N	AS	SD
	510	4.03	0.97
Вулнерабилни нарцизам _ PNI	Вредност AS за поређење = 2.35		
	t	df	p
	39.044	509	.000
	N	AS	SD
	510	36.10	7.98
Високи стандарди	Вредност AS за поређење = 37.41		
	t	df	p
	-3.711	509	.000
	N	AS	SD
	510	21.85	5.19
Уредност	Вредност AS за поређење = 21.28		
	t	df	p
	2.475	509	.014
	N	AS	SD
	510	43.70	14.63
Дискрепанца	Вредност AS за поређење = 38.45		
	t	df	p
	8.108	509	.000
	N	AS	SD
	510	16.44	6.18
Јавна самоокупираност	Вредност AS за поређење = 15.26		
	t	df	p
	4.304	509	.000

ПРИЛОГ БРОЈ 6 – Изјава сагласности за учеће у истраживању

Драги испитаниче,
ја сам Сенка Костић, студент сам докторских студија психологије на Филозофском факултету Универзитета у Нишу.

Истраживање које се налази пред Вама је део моје докторске дисертације. Прикупљање података је АНОНИМНО и подаци ће се користити искључиво у истраживачке сврхе. Обрада података ће бити групна (нећемо посматрати индивидуалне резултате, нити писати извештаје за свако појединачно тестирање). Подаци који буду прикупљени од Вас ће бити коришћени само у складу са сврхом ове студије.

Циљ истраживања је провера повезаности сујете са неким конструктима из домена психологије личности и менталног здравља. Пред Вама ће се налазити сет од неколико тврдњи, а Ваш задатак ће бити да процените колико се свака тврдња односи на Вас. Истраживање траје у просеку 30 минута.

Уколико желите да учествујете у истраживању, потребно је да дате пристанак (прво питање из анкете). Уколико Вам се истраживање не допадне, није Вам пријатно да одговарате на питања, или из било ког разлога желите да одустанете, потребно је само да прекинете попуњавање упитника и да не кликнете на опцију „пошаљи резултат“. Дакле, без обзира на то што сте пристали да учествујете у истраживању, учешће можете обуставити у било ком тренутку.

Ваша права, као испитаника, загарантована су следећим одредницама:

1. Закон о заштити података о личности („Службени гласник РС“, број 87/2018)
2. Закон о науци и истраживањима („Службени гласник РС“, број 49/19)

Уколико имате неке примедбе, можете се обратити „Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности Републике Србије.“

Истраживање се спроводи у оквиру Департмана за психологију Филозофског факултета Универзитета у Нишу и Катедре за психологију Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици.

Истраживање је одобрила Комисија за оцену етичности истраживања, Универзитет у Нишу-Филозофски факултет.

Уколико имате додатних питања, можете ме контактирати на маил: senka.kostic@pr.ac.rs

Имајући све ово у виду, замолила бих вас да се изјасните **ДА ЛИ ЖЕЛИТЕ ДА УЧЕСТВУЈЕТЕ У ИСТРАЖИВАЊУ?**

ДА НЕ

ХВАЛА ВАМ НА ИЗДВОЈЕНОМ ВРЕМЕНУ!

**ПРИЛОГ БРОЈ 7 – Упитник за прикупљање социодемографских података у оквиру
истраживања 1 и 2**

Заокружите Ваш пол

1. Мушки
2. Женски

Колико имате година _____

Наведите место боравка (град или општину) _____

ПРИЛОГ БРОЈ 8 – Скала сујете адаптирана на српски језик

Пред Вама се налази сет од неколико тврдњи. Молимо Вас да пажљиво прочитате сваку тврдњу и да размислите колико се та тврдња односи на Вас, а затим да чекирате једну од понуђених опција. Бројеви имају следеће значење:

1. У потпуности се не слажем
2. Делимично се не слажем
3. Нити се слажем нити се не слажем
4. Делимично се слажем
5. У потпуности се слажем

Р.б	Тврдње	Одговори				
1.	Био/ла бих добар/ра у обављању чак и оних задатака са којима се по први пут сусрећем.	1	2	3	4	5
2.	Када сам у друштву ретко кад се деси да сам управо ја најзгоднија особа од свих присутних.	1	2	3	4	5
3.	Креативнији/а сам од већине људи.	1	2	3	4	5
4.	Мој изглед заслужује да буде примећен	1	2	3	4	5
5.	Када се погледам у огледало углавном нисам задовољан/на оним што видим (како изгледам).	1	2	3	4	5
6.	Упућенији/а сам (имам више знања) од већине људи.	1	2	3	4	5
7.	Не сматрам себе привлачном особом.	1	2	3	4	5
8.	Могу успешно да урадим неки задатак брже од већине.	1	2	3	4	5
9.	Увек сам задовољан/на оним што видим у огледалу.	1	2	3	4	5
10.	Моје идеје обично нису тако добре (иновативне) као идеје других.	1	2	3	4	5
11.	Уживам да добро изгледам.	1	2	3	4	5
12.	Ја немам талента за многе ствари.	1	2	3	4	5
13.	Одушевљавам себе идејама које имам.	1	2	3	4	5
14.	Другима се веома свиђа како изгледам.	1	2	3	4	5
15.	Мање сам занимљив/а од већине људи.	1	2	3	4	5
16.	Људи ме примете када уђем у просторију.	1	2	3	4	5
17.	Одувек сам имао/ла успеха у школи (учењу) (уколико више нисте ученик/ца сетите се како је тада било).	1	2	3	4	5
18.	Не уживам у томе да посматрам себе.	1	2	3	4	5
19.	Могу бити успешан/а у чему год пожелим.	1	2	3	4	5
20.	Други би желели да могу бити вешти попут мене.	1	2	3	4	5
21.	Други се не окрећу за мном када ходам улицом.	1	2	3	4	5
22.	Људи ми завиде на способностима које имам.	1	2	3	4	5

ПРИЛОГ БРОЈ 9 – Инструмент за процену структуре личности - *HEXACO-PI-R*
(Međedović, Čolović, Dinić & Smederevac, 2019)

МОЛИМО ВАС, ПАЖЉИВО ПРОЧИТАЈТЕ СВЕ ИНСТРУКЦИЈЕ ПРЕ НЕГО ШТО ПОЧНЕТЕ СА РАДОМ.

ОВАЈ УПИТНИК САДРЖИ 100 ТВРДЊИ. МОЛИМО ВАС, ПАЖЉИВО ПРОЧИТАЈТЕ СВАКУ ТВРДЊУ И ЗАОКРУЖИТЕ ЈЕДАН ОДГОВОР У МЕРИ У КОЈОЈ СЕ ТВРДЊА НА ВАС ОДНОСИ ИЛИ НЕ ОДНОСИ.

- ЗАОКРУЖИТЕ "1" АКО ЈЕ ТВРДЊА ПОТПУНО НЕТАЧНА
КАДА СЕ РАДИ О ВАМА ИЛИ СЕ СА ЊОМ НИМАЛО НЕ
СЛАЖЕТЕ (1) 2 3 4 5
- ЗАОКРУЖИТЕ "2" АКО ЈЕ ТВРДЊА УГЛАВНОМ НЕТАЧНА
ИЛИ СЕ СА ЊОМ НЕ СЛАЖЕТЕ 1 (2) 3 4 5
- ЗАОКРУЖИТЕ "3" АКО ЈЕ ТВРДЊА ОТПРИЛИКЕ
ПОБЕДНАКО И ТАЧНА И НЕТАЧНА, ИЛИ АКО НЕ МОЖЕТЕ
ДА СЕ ОДЛУЧИТЕ 1 2 (3) 4 5
- ЗАОКРУЖИТЕ "4" АКО ЈЕ ТВРДЊА УГЛАВНОМ ТАЧНА ИЛИ
СЕ СА ЊОМ УГЛАВНОМ СЛАЖЕТЕ 1 2 3 (4) 5
- ЗАОКРУЖИТЕ "5" АКО ЈЕ ТВРДЊА ПОТПУНО ТАЧНА ИЛИ СЕ
СА ЊОМ САСВИМ СЛАЖЕТЕ 1 2 3 4 (5)

Овде нема тачних и погрешних одговора, па зато не треба да будете некакав стручњак да бисте попунили овај упитник. ОПИШИТЕ СЕБЕ ШТО ИСКРЕНИЈЕ И ИЗНЕСИТЕ СВОЈЕ МИШЉЕЊЕ ШТО ЈЕ МОГУЋЕ ТАЧНИЈЕ.

НЕ ТРЕБА ДА ПРЕВИШЕ ДУГО МИСЛИТЕ О ЗНАЧЕЊУ СВАКЕ ТВРДЊЕ. НАЈБОЉЕ ЋЕТЕ УЧИНИТИ АКО ИЗАБЕРЕТЕ ОНАЈ ОДГОВОР КОЈИ ВАМ, ПОШТО СТЕ РАЗУМЕЛИ ШТА ТВРДЊА ЗНАЧИ, ПРВО ПАДНЕ НА ПАМЕТ.

Р.б.	Тврдње	Одговори				
1.	Посета уметничкој галерији би ми била досадна.	1	2	3	4	5
2.	Прилично често чистим своју канцеларију или кућу.	1	2	3	4	5
3.	Углавном се не љутим на људе, чак ни на оне који су ме јако повредили.	1	2	3	4	5
4.	Уопштено гледајући, углавном сам задовољан собом.	1	2	3	4	5
5.	Плашио бих се уколико бих морао да путујем по лошем времену.	1	2	3	4	5
6.	Ако ми нешто треба од особе која ми се не допада, бићу веома фин према њој како бих то добио.	1	2	3	4	5
7.	Занимају ме историја и политика страних земаља.	1	2	3	4	5
8.	Када радим, често себи постављам амбициозне циљеве.	1	2	3	4	5
9.	Људи ми понекад кажу да да превише критикујем друге.	1	2	3	4	5
10.	Ретко изражавам своје мишљење на групним састанцима.	1	2	3	4	5
11.	Понекад не могу да се суздржим да не бринем о ситницама.	1	2	3	4	5
12.	Када бих знао да ме неће ухватити, био бих спреман да украдем милион долара.	1	2	3	4	5
13.	Више бих волео рутински посао него посао који захтева	1	2	3	4	5

	креативност.					
14.	По неколико пута проверавам оно што сам урадио, тражећи грешке.	1	2	3	4	5
15.	Други људи ми понекад кажу да сам сувише тврдоглав.	1	2	3	4	5
16.	Избегавам да "ћаскам" с другима.	1	2	3	4	5
17.	Када ми није добро, треба ми неко да ме утешу.	1	2	3	4	5
18.	Није ми нарочито важно да имам много новца.	1	2	3	4	5
19.	Разматрање неуобичајених идеја је губљење времена.	1	2	3	4	5
20.	Доносим одлуке више на основу тренутног осећања него пажљивог промишљања.	1	2	3	4	5
21.	Други људи сматрају да сам плаховите нарави.	1	2	3	4	5
22.	Скоро увек се осећам као да имам пуно енергије.	1	2	3	4	5
23.	Дође ми да заплачем када видим друге како плачу.	1	2	3	4	5
24.	Ја сам обична особа која ни по чему није боља од других људи.	1	2	3	4	5
25.	Не бих трошио време на читање поезије.	1	2	3	4	5
26.	Планирам унапред и организујем се како бих избегао да завршавам нешто у последњем тренутку.	1	2	3	4	5
27.	Сматрам да треба да "опростим и заборавим" чак и онима који су се јако лоше понели према мени.	1	2	3	4	5
28.	Већина људи које познајем воли неке моје особине.	1	2	3	4	5
29.	Не би ми сметало да радим опасне послове.	1	2	3	4	5
30.	Никада не бих ласкао некоме како бих добио повишицу или унапређење, чак и уколико бих мислио да могу да успем.	1	2	3	4	5
31.	Уживам да разгледам мапе разних места.	1	2	3	4	5
32.	Улажем веома велики труд када желим да постигнем неки циљ.	1	2	3	4	5
33.	Обично прихватам туђе мане и не жалим се у вези њих.	1	2	3	4	5
34.	Кад сам с неким у друштву, обично први започињем разговор.	1	2	3	4	5
35.	Бринем много мање него већина људи.	1	2	3	4	5
36.	Био бих у искушењу да купим украдену робу ако бих био у финансијској кризи.	1	2	3	4	5
37.	Уживао бих стварајући неко уметничко дело као што је роман, песма или слика.	1	2	3	4	5
38.	Кад нешто радим, не обраћам пажњу на ситне детаље.	1	2	3	4	5
39.	Када се други не слажу са мном, ја се обично прилагодим њиховом мишљењу.	1	2	3	4	5
40.	Волео бих да станујем у скупом, отменом крају.	1	2	3	4	5
41.	Свиђају ми се људи који имају неуобичајене ставове.	1	2	3	4	5
42.	Правим много грешака, јер не размислим пре но што нешто урадим.	1	2	3	4	5
43.	Ретко се љутим, чак и када се други врло лоше односе према мени.	1	2	3	4	5
44.	Најчешће се осећам весело и оптимистично.	1	2	3	4	5
45.	Када је неко кога добро познајем несрећан, готово да и сам могу да осетим његову/њену патњу.	1	2	3	4	5

46.	Не бих волео да ме људи третирају као вреднијег од њих самих.	1	2	3	4	5
47.	Кад бих био у прилици, волео бих да одем на концерт класичне музике.	1	2	3	4	5
48.	Други се обично шале на рачун неуредности моје собе или радног стола.	1	2	3	4	5
49.	Ако ме неко једном превари, увек ћу бити неповерљив према тој особи.	1	2	3	4	5
50.	Осећам да нисам популарна особа.	1	2	3	4	5
51.	Јако се плашим физичке опасности.	1	2	3	4	5
52.	Ако ми од неке особе треба нешто, смејаћу се чак и њеним најгорим шалама.	1	2	3	4	5
53.	Досадне су ми књиге о науци и технологији.	1	2	3	4	5
54.	Често одустанем од циља који сам себи поставио.	1	2	3	4	5
55.	Обично сам благ када процењујем друге.	1	2	3	4	5
56.	Кад сам у групи људи, обично ја говорим у име групе.	1	2	3	4	5
57.	Ретко ми се дешава да због стреса или нервозе имам проблема са спавањем.	1	2	3	4	5
58.	Никада не бих прихватио мито, чак ни врло велики.	1	2	3	4	5
59.	Други људи су ми често говорили да имам живу машту.	1	2	3	4	5
60.	Увек се трудим да у свом послу будем прецизан, чак и ако то захтева више времена.	1	2	3	4	5
61.	Када ми други кажу да нисам у праву, моја прва реакција је улазак у расправу са њима.	1	2	3	4	5
62.	Више волим послове који подразумевају контакте с људима него послове где бих радио сам.	1	2	3	4	5
63.	Када сам због нечега забринут, желим да поделим бригу с другом особом.	1	2	3	4	5
64.	Волео бих да ме виде како се возим у јако скупим колима.	1	2	3	4	5
65.	Разликујем се од већине људи по неким својим ставовима и мишљењима.	1	2	3	4	5
66.	Не дозвољавам себи да одлучујем брзоплето и нагло.	1	2	3	4	5
67.	Већина људи се разљути брже него ја.	1	2	3	4	5
68.	Други људи ми често кажу да би требало да се разведрим.	1	2	3	4	5
69.	Емотивно реагујем када неко ко ми је близак одлази на дуже време.	1	2	3	4	5
70.	Мислим да заслужујем више поштовања него просечна особа.	1	2	3	4	5
71.	Понекад уживам да гледам како ветар дува кроз крошње дрвећа.	1	2	3	4	5
72.	Када радим, понекад имам тешкоћа јер сам неорганизован.	1	2	3	4	5
73.	Тешко ми је да потпуно опростим особи која ми је учинила нешто нажао.	1	2	3	4	5
74.	Понекад се осећам безвредним.	1	2	3	4	5
75.	Не паничим чак ни у ванредним ситуацијама.	1	2	3	4	5
76.	Никада се не бих претварао да ми се неко допада само да би	1	2	3	4	5

	ми та особа учинила услугу.					
77.	Никада нисам уживао у читању енциклопедија.	1	2	3	4	5
78.	Радим тек онолико колико морам.	1	2	3	4	5
79.	Чак и када други праве много грешака, ретко кажем нешто негативно.	1	2	3	4	5
80.	Склон сам да се осећам непријатно када говорим пред групом.	1	2	3	4	5
81.	Врло сам напет када очекујем неке важне вести.	1	2	3	4	5
82.	Дошао бих у искушење да користим лажни новац када бих знао да ме неће ухватити.	1	2	3	4	5
83.	Нисам уметнички или креативан тип.	1	2	3	4	5
84.	Други људи ме често називају перфекционистом.	1	2	3	4	5
85.	Тешко ми је да постигнем компромис с другима када осећам да сам стварно у праву.	1	2	3	4	5
86.	Кад одем на неко ново место, прво се спријатељим с људима.	1	2	3	4	5
87.	Са другим људима ретко разговарам о својим проблемима.	1	2	3	4	5
88.	Чинило би ми задовољство да поседујем скупе, луксузне ствари.	1	2	3	4	5
89.	Досадно ми је да причам о филозофским темама.	1	2	3	4	5
90.	Више волим да урадим шта год ми падне на памет, него да се држим плана.	1	2	3	4	5
91.	Тешко ми је да обуздам бес када ме други вређају.	1	2	3	4	5
92.	Већина људи је "живља" и динамичнија од мене.	1	2	3	4	5
93.	Не реагујем емотивно чак ни у ситуацијама када већина људи то чини.	1	2	3	4	5
94.	Желим да људи знају да сам важна особа високог статуса.	1	2	3	4	5
95.	Саосећам са људима који имају мање среће него ја.	1	2	3	4	5
96.	Великодушно помажем онима којима је то потребно.	1	2	3	4	5
97.	Не би ми сметало да повредим некога ко ми се не свиђа.	1	2	3	4	5
98.	Други људи сматрају да сам безосећајна особа.	1	2	3	4	5
99.	Ретко ми се дешава да због стреса или нервозе имам проблема са спавањем.	1	2	3	4	5
100.	Никада не бих прихватио мито, чак ни врло велики.	1	2	3	4	5

**ПРИЛОГ БРОЈ 10 – Инструмент за процену глобалног самопоштовања - RSE –
Розембергова скала самопоштовања
(Ораџић, 1993)**

Пред Вама се налази сет од неколико тврдњи. Молимо Вас да пажљиво прочитате сваку тврдњу и да размислите колико се та тврдња односи на Вас, а затим да чекирате једну од понуђених опција. Бројеви имају следеће значење:

1. У потпуности се не слажем
2. Делимично се не слажем
3. Делимично се слажем
4. У потпуности се слажем

Р.б	Тврдње	Одговори			
		1	2	3	4
1.	Уопштено говорећи, задовољан/на сам собом.	1	2	3	4
2.	Желео/ла бих да имам више самопоштовања према самом/самој себи.	1	2	3	4
3.	Осећам да немам пуно тога чиме бих се могао/могла поносити.	1	2	3	4
4.	Понекад се осећам потпуно бескорисним/ом.	1	2	3	4
5.	Способан/на сам да радим и извршавам задатке поједнако успешно као и већина људи.	1	2	3	4
6.	С времена на време осећам да ништа не вредим.	1	2	3	4
7.	Осећам да сам исто толико способан/на колико и други људи.	1	2	3	4
8.	Осећам да поседујем низ вредних особина.	1	2	3	4
9.	Све више долазим до сазнања да јако мало вредим.	1	2	3	4
10.	Мислим да вредим барем колико и други људи.	1	2	3	4

ПРИЛОГ БРОЈ 11 – Инструмент за процену депресивности, анксиозности и стреса -

DASS-21 скала

(Jovanović, Gavrilov-Jerković, Žuljević & Brdarić, 2014)

Молимо вас прочитајте сваку изјаву и заокружите број 0, 1, 2 и 3 што указује на то колико се изјава односила на вас током прошле недеље. Не постоје тачни и погрешни одговори. Не трошите пуно времена на сваку изјаву. Бројеви имају следеће значење:

- 0-никада
- 1-понекада
- 2-често
- 3-готовоувек

Р.б	Тврдње	Одговори			
1.	Било ми је тешко да се смирим.	0	1	2	3
2.	Био/а сам свестан/а сувоће мојих уста.	0	1	2	3
3.	Изгледа да нисам могао/а да осетим никакво позитивно осећање.	0	1	2	3
4.	Искусио/а сам потешкоће у дисању(претерано брзо дисање, остајање без ваздуха, а све у одноству физичког напора)	0	1	2	3
5.	Било ми је тешко да се потрудим да променим ствари.	0	1	2	3
6.	Имам тенденцију да претерано реагујем у ситуацијама.	0	1	2	3
7.	Искусио/а сам дрхтање(у рукама).	0	1	2	3
8.	Осећао/а сам да користим пуно негативне енергије.	0	1	2	3
9.	Био/а сам забринут/а за ситуације у којима бих могао/а да паничим и направим будалу од себе.	0	1	2	3
10.	Осећао/а сам да немам чему да се радујем.	0	1	2	3
11.	Ухватио/а сам себе да немам чему да се радујем.	0	1	2	3
12.	Био/а ми је тешко да се опустим.	0	1	2	3
13.	Осећао/а сам да сам тужан/а и утучен/а.	0	1	2	3
14.	Био/а сам нетолерантна/а за било шта што ме је спречавало да наставим са оним што сам радио/а.	0	1	2	3
15.	Осећао/а сам да сам близу панике.	0	1	2	3
16.	Нисам био/а способан/а да постанем ентузијастичан/а за било шта.	0	1	2	3
17.	Осећао/а сам да нисам вредео/а много као особа.	0	1	2	3
18.	Осећао/а сам да сам прилично осетљив.	0	1	2	3
19.	Био/а сам свестан/а деловањем свог срца у одсуству физичког напора(осећај убрзаног пулса, прескакања срца)	0	1	2	3
20.	Осећао/а сам се уплашен/а без икаквог доброг разлога.	0	1	2	3
21.	Осећао/а сам да је живот безсмислен.	0	1	2	3

**ПРИЛОГ БРОЈ 12 – Упитник за прикупљање социодемографских података у оквиру
истраживања 3**

Заокружите Ваш пол

1. Мушки
2. Женски

Колико имате година _____

Наведите место боравка (град или општину) _____

Процените на десетостепеној скали Ваш **материјални статус**. Приликом процене можете се водити одређењем значења крајњих вредности скале.

1 указује да имате јако низак материјални статус (да живите скромно, једва сатављате крај са крајем, позајмљујете новац, касните са плаћањем рачуна и сл.), а 10 би значило да живите луксузно (вози добар ауто, кућа је опремљена скупим намештајем, има за путовања, скупу гардеробу и сл.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Заокружите степен Вашег образовања

1. Завршена основна школа
2. Завршена средња школа
3. Студент основних, мастер студија
4. Завршена виша школа
5. Завршен факултет, мастер
6. Студент докторских студија
7. Магистар, доктор наука

ПРИЛОГ БРОЈ 13 – Инструмент за процену нарцистичке личности - *NPI-31*
(Popov & Sekulić-Bartoš, 2016)

Пред Вама се налази сет од неколико тврдњи. Молимо Вас да пажљиво прочитате сваку тврдњу и да размислите колико се та тврдња односи на Вас, а затим да заокружите:

T – уколико Вас наведена тврдња описује

HT – уколико Вас наведена тврдња не описује

Р.б	Тврдње	Одговори	
1.	Имам природан таленат да утичем на људе.	T	HT
2.	Скромност није моја особина.	T	HT
3.	Свет би био много боље место када бих ја владао/ла њиме.	T	HT
4.	Обично могу из сваке ситуације да се извучем причом.	T	HT
5.	Волим да будем у центру пажње.	T	HT
6.	Бићу успешан/на.	T	HT
7.	Мислим да сам специјална особа.	T	HT
8.	Видим себе као доброг лидера.	T	HT
9.	Ја сам самопоуздан/а.	T	HT
10.	Волим да имам ауторитет над другим људима.	T	HT
11.	Мислим да је лако манипулисати људима.	T	HT
12.	Инсистирам да добијем поштовање које заслужујем.	T	HT
13.	Волим да показујем своје тело.	T	HT
14.	Волим да гледам своје тело.	T	HT
15.	Ја ћу се углавном показати ако добијем прилику.	T	HT
16.	Увек знам шта радим.	T	HT
17.	Сви воле да слушају моје приче.	T	HT
18.	Очекујем много од других људи.	T	HT
19.	Док не добијем све што заслужујем нећу се задовољити.	T	HT
20.	Волим да ми дају комплименте.	T	HT
21.	Имам снажну жељу за моћи.	T	HT
22.	Волим да се гледам у огледалу.	T	HT
23.	Стварно волим да сам центар пажње.	T	HT
24.	Могу да живим свој живот како год ја хоћу.	T	HT
25.	Људи увек препознају мој ауторитет.	T	HT
26.	Желим да будем лидер.	T	HT
27.	Бићу значајна особа.	T	HT
28.	Ја сам рођени лидер.	T	HT
29.	Узнемири се кад људи не примећују како изгледам кад изађем у јавност.	T	HT
30.	Способнији/ја сам од других.	T	HT
31.	Ја сам посебан/а.	T	HT

ПРИЛОГ БРОЈ 14 – Инструмент за процену патолошког нарцизма - PNI**(Dinić & Vujić, 2019)**

Пред Вама се налази сет од неколико тврдњи. Молимо Вас да пажљиво прочитате сваку тврдњу и да размислите колико се та тврдња односи на Вас, а затим да чекирате једну од понуђених опција. Бројеви имају следеће значење:

1. У потпуности се не слажем
2. Делимично се не слажем
3. Нити се слажем нити се не слажем
4. Делимично се слажем
5. У потпуности се слажем

Р.б	Тврдње	Одговори				
1.	Често маштам о томе да ми се диве и поштују ме.	1	2	3	4	5
2.	Моје самопоштовање се често мења.	1	2	3	4	5
3.	Понекад се осећам осрамоћено због својих очекивања од других кад ме они разочарају.	1	2	3	4	5
4.	Обично причом могу из свега да се извучем.	1	2	3	4	5
5.	Тешко ми је да будем задовољан собом када сам.	1	2	3	4	5
6.	Брига за друге чини да се добро осећам	1	2	3	4	5
7.	Мрзим да тражим помоћ.	1	2	3	4	5
8.	Када ме људи не примећују, почнем да се осећам незадовољно собом.	1	2	3	4	5
9.	Често скривам своје потребе због страха да ће ме други доживети као захтевну и особу зависну од других.	1	2	3	4	5
10.	Свакога могу уверити у оно што желим.	1	2	3	4	5
11.	Разљутићу се кад људи не примећују све што чиним за њих.	1	2	3	4	5
12.	Нервирају ме људи које не занима шта говорим или радим.	1	2	3	4	5
13.	Не бих открио све своје интимне мисли и осећања некоме коме се не дивим.	1	2	3	4	5
14.	Често маштам о томе да имам огроман утицај на свет око себе.	1	2	3	4	5
15.	Лако ми је да манипулишем другима.	1	2	3	4	5
16.	Кад ме други не примећују, осећам се безвредно.	1	2	3	4	5
17.	Понекад избегавам људе јер се бринем да ће ме разочарати.	1	2	3	4	5
18.	Обично се јако наљутићу кад од других не могу добити оно што желим.	1	2	3	4	5
19.	Понекад ми је потребно да ме на моју вредност подсети особа које су ми важне.	1	2	3	4	5
20.	Кад учиним нешто за друге, очекујем да ће и они учинити нешто за мене.	1	2	3	4	5
21.	Кад други не испуне моја очекивања, често се осећам постиђено због оног што сам желео.	1	2	3	4	5
22.	Осећам се важним кад се други ослањају на мене.	1	2	3	4	5
23.	Могу људе да читам као отворену књигу.	1	2	3	4	5
24.	Кад ме други разочарају, често се наљутићу на себе.	1	2	3	4	5
25.	Жртвовање за друге чини ме бољом особом.	1	2	3	4	5

26.	Често маштам о постигнућима која су вероватно изван мојих могућности.	1	2	3	4	5
27.	Понекад избегавам људе из страха да неће учинити оно што тражим од њих.	1	2	3	4	5
28.	Тешко ми је да другима покажем своје унутрашње слабости.	1	2	3	4	5
29.	Наљутим се кад ме критикују.	1	2	3	4	5
30.	Тешко ми је да будем задовољан собом ако не знам да ми се други људи диве.	1	2	3	4	5
31.	Често маштам о томе да сам награђен за свој труд.	1	2	3	4	5
32.	Закупљен сам мислима и бригама да већина људи није заинтересована за мене.	1	2	3	4	5
33.	Волим да имам пријатеље који се ослањају на мене јер се због тога осечам важним.	1	2	3	4	5
34.	Понекад избегавам људе јер сам забринут да неће ценити оно што чиним за њих.	1	2	3	4	5
35.	Сви воле да чују моје приче.	1	2	3	4	5
36.	Тешко ми је да будем задовољан собом уколико се не допадам другим људима.	1	2	3	4	5
37.	Нервира ме кад људи не примећују колико сам добра особа.	1	2	3	4	5
38.	Нећу бити задовољан док не добијем све што заслужујем.	1	2	3	4	5
39.	Покушавам да покажем како сам добра особа кроз жртве које чиним.	1	2	3	4	5
40.	Разочаран сам кад ме људи не примећују.	1	2	3	4	5
41.	Често ухватим себе како завидим другима на њиховим постигнућима.	1	2	3	4	5
42.	Често маштам о томе да чиним јуначка дела.	1	2	3	4	5
43.	Помажем другима како бих доказао да сам добра особа.	1	2	3	4	5
44.	Важно ми је да покажем људима да нешто могу учинити сам, чак и ако у то нисам сигуран.	1	2	3	4	5
45.	Често маштам о томе да будем препознат за своја постигнућа.	1	2	3	4	5
46.	Не могу да поднесем да се ослањам на друге јер се због тога осећам слабир.	1	2	3	4	5
47.	Тешко ми је да имам добро мишљење о себи ако људи не мисле о мени оно што бих ја желео.	1	2	3	4	5
48.	Потребно ми је признање других људи.	1	2	3	4	5
49.	Желим постићи нешто у очима других.	1	2	3	4	5
50.	Кад други наслуте моје потребе, осећам се узнемирено и постиђено.	1	2	3	4	5
51.	Понекад је лакше бити сам него суочити се с тим да не добијем све што желим од других људи.	1	2	3	4	5
52.	Могу прилично да се наљутим када се други не слажу са мном.	1	2	3	4	5

ПРИЛОГ БРОЈ 15 – Инструмент за процену перфекционизма - APS-R

(Genc, 2017)

Пред Вама се налази сет од неколико тврдњи. Молимо Вас да пажљиво прочитате сваку тврдњу и да размислите колико се та тврдња односи на Вас, а затим да чекирате једну од понуђених опција. Бројеви имају следеће значење:

1. Потпуности се не слажем
2. Углавном се не слажем
3. Више се не слажем, него што се слажем
4. Нити се слажем, нити се не слажем
5. Више се слажем, него што се не слажем
6. Углавном се слажем
7. У потпуности се слажем

Р.б	Тврдње	Одговори						
		1	2	3	4	5	6	7
1.	Кад је у питању успех на факултету или на послу, постављам себи високе захтеве.	1	2	3	4	5	6	7
2.	Ја сам уредна особа.	1	2	3	4	5	6	7
3.	Често сам фрустриран/на, јер не могу да остварим своје циљеве.	1	2	3	4	5	6	7
4.	Ја сам особа која воли ред.	1	2	3	4	5	6	7
5.	Ако не очекујеш пуно од себе, никада нећеш успети.	1	2	3	4	5	6	7
6.	Чак и када дам све од себе, нисам задовољан/на собом.	1	2	3	4	5	6	7
7.	Сматрам да ствари треба да стоје тамо где им је и место.	1	2	3	4	5	6	7
8.	Пуно очекујем од себе.	1	2	3	4	5	6	7
9.	Ретко успевам да испуним високе захтеве које себи постављам.	1	2	3	4	5	6	7
10.	Настојим да увек будем организован/а и дисциплинован/а.	1	2	3	4	5	6	7
11.	Чини се да чак и када дајем све од себе, ни то није довољно.	1	2	3	4	5	6	7
12.	Постављам себи веома високе стандарде.	1	2	3	4	5	6	7
13.	Никада нисам задовољан/на својим постигнућима.	1	2	3	4	5	6	7
14.	Од себе очекујем најбоље.	1	2	3	4	5	6	7
15.	Често сам забринут/а да нећу успети да испуним своја очекивања.	1	2	3	4	5	6	7
16.	Оно што постигнем је често испод стандарда које себи постављам.	1	2	3	4	5	6	7
17.	Нисам задовољан/а чак и када знам да сам дао/ла све од себе.	1	2	3	4	5	6	7
18.	У свему што радим максимално се трудим.	1	2	3	4	5	6	7
19.	Ретко сам у стању да испуним сопствене високе стандарде.	1	2	3	4	5	6	7
20.	Скоро никада нисам задовољан/на својим постигнућима.	1	2	3	4	5	6	7
21.	Ретко осећам да је оно што сам урадио/ла довољно добро.	1	2	3	4	5	6	7
22.	Имам јаку потребу да тежим ка одличним резултатима.	1	2	3	4	5	6	7
23.	Често сам разочаран/а након обављеног задатка, јер знам да сам могао/ла и боље да га урадим.	1	2	3	4	5	6	7

**ПРИЛОГ БРОЈ 16 – Инструмент за процену самоокупираности – *Srpska adaptacija*
skale samookupiranosti
(Kostić & Stanojević, 2022)**

Пред Вама се налази сет од неколико тврдњи. Молимо Вас да пажљиво прочитате сваку тврдњу и да размислите колико се та тврдња односи на Вас, а затим да чекирате једну од понуђених опција. Бројеви имају следеће значење:

1. У потпуности се не слажем
2. Делимично се не слажем
3. Нити се слажем нити се не слажем
4. Делимично се слажем
5. У потпуности се слажем

Р.б	Тврдње	Одговори				
1.	Питама се шта други мисле о мени чак и кад то не желим.	1	2	3	4	5
2.	Осећам се као да ме други непрестано оцењују када сам са њима.	1	2	3	4	5
3.	О себи размишљам више него о било чему другом.	1	2	3	4	5
4.	Тешко ми је да размишљам о нечему другом осим о себи.	1	2	3	4	5
5.	Кад морам да обавим задатак, ја га не радим онако како би требало, јер уместо о задатаку, ја размишљам о себи.	1	2	3	4	5
6.	Волео/ла бих да други нису толико критички настројени према мени.	1	2	3	4	5
7.	Никада не размишљам о стварима дужи временски период, осим када размишљам о себи.	1	2	3	4	5
8.	Када почнем размишљати о томе како ме други гледају, то ме замара/нервира.	1	2	3	4	5
9.	Не могу да престанем да размишљам о себи.	1	2	3	4	5
10.	Узнемирим се када се не свиђам људима које упознајем.	1	2	3	4	5
11.	Не проводим дуго времена размишљајући о себи.	1	2	3	4	5
12.	Када треба да упознам некога, бринем да ли ћу му/јој се свидети.	1	2	3	4	5
13.	Након што сам био/ла у присуству других људи, размишљам о томе шта је требало да учиним другачије док сам био/ла са њима.	1	2	3	4	5

ПРИЛОГ БРОЈ 17 – Инструмент за процену поноса – *Skala autentičnog i oholog ponosa*
(Ružičić, 2013)

Пред Вама се налази сет од неколико тврдњи. Молимо Вас да пажљиво прочитате сваку тврдњу и да размислите колико се та тврдња односи на Вас, а затим да чекирате једну од понуђених опција. Бројеви имају следеће значење:

1. У потпуности се не односи на мене
2. Делимично се не односи на мене
3. Нити се односи нити се не односи на мене
4. Делимично се односи на мене
5. У потпуности се односи на мене

Р.б	Тврдње	Одговори				
		1	2	3	4	5
1.	Остварен/на	1	2	3	4	5
2.	Да сам доста постигао/ла	1	2	3	4	5
3.	Арогантан/на	1	2	3	4	5
4.	Уображен/а	1	2	3	4	5
5.	Самоуверен/а	1	2	3	4	5
6.	Егоистичан/на	1	2	3	4	5
7.	Испуњен/а	1	2	3	4	5
8.	Помпензан/на	1	2	3	4	5
9.	Продуктиван/на	1	2	3	4	5
10.	Само-вредно	1	2	3	4	5
11.	Самозадовољан/на	1	2	3	4	5
12.	Склоност снобизму	1	2	3	4	5
13.	Супериорнији/а од других	1	2	3	4	5
14.	Успешан/на	1	2	3	4	5

**ПРИЛОГ БРОЈ 18 – Инструмент за процену стратегија суочавања са стресом – CISS
(Sorić & Proroković, 2002)**

Листа испред Вас садржи тврдње које описују реакције људи на различите животне тешкоће, стресове или узнемирујуће ситуације. Молимо Вас да уз сваку тврдњу заокружите број и то онај који показује у којој мери Ви обично користите тај тип активности/понашања кад се сусретнете са стресном или узнемиравајућом ситуацијом.

Бројеви означају следеће:

- 1- уопште не
- 2- претежно не
- 3 - и да и не
- 4- претежно да
- 5- у потпуности да

Р.б	Тврдње	Одговори				
1.	Боље планирам време.	1	2	3	4	5
2.	Усмерим се на проблем да видим како бих га решио.	1	2	3	4	5
3.	Мислим о добрим стварима које су се дигодиле.	1	2	3	4	5
4.	Настојим бити с другим људима.	1	2	3	4	5
5.	Прекоравам се због одуговлачења.	1	2	3	4	5
6.	Чиним оно што мислим да је најбоље.	1	2	3	4	5
7.	Заокупљен сам бригаама и проблемима.	1	2	3	4	5
8.	Предбацујем себи што сам се довео у такву ситуацију.	1	2	3	4	5
9.	Разгледам излоге.	1	2	3	4	5
10.	Издајајам оно што ми је најбитније.	1	2	3	4	5
11.	Покушавам то преспавати.	1	2	3	4	5
12.	Частим се омиљеним јелом и пићем.	1	2	3	4	5
13.	Стрепим због неспособности суочавања с проблемима.	1	2	3	4	5
14.	Постајем јако напет.	1	2	3	4	5
15.	Мислим о томе како сам решио сличне проблеме.	1	2	3	4	5
16.	Говорим себи да се то мени заправо не догађа.	1	2	3	4	5
17.	Прекоравам се што ситуацију превише емоционално доживљавам.	1	2	3	4	5
18.	Излазим на пиће и јело.	1	2	3	4	5
19.	Постајем јако узнемирен.	1	2	3	4	5
20.	Купим нешто за себе.	1	2	3	4	5
21.	Одредим шта ћу учинити и то чиним.	1	2	3	4	5
22.	Прекоравам се да не знам што ми је чинити.	1	2	3	4	5
23.	Одлазим на забаву (тулум, парту).	1	2	3	4	5
24.	Радим на објашњењу ситуације.	1	2	3	4	5
25.	“Следим се” и не знам шта радим.	1	2	3	4	5

26.	Одмах покушавам поправити ствари.	1	2	3	4	5
27.	Размишљавам о догађају и учим на властитим грешкама.	1	2	3	4	5
28.	Пожелим да могу променити оно што се догодило или како сам се осећао.	1	2	3	4	5
29.	Посећујем пријатеља	1	2	3	4	5
30.	Бринем о ономе што морам учинити.	1	2	3	4	5
31.	Проводим време с особом коју ценим.	1	2	3	4	5
32.	Одлазим да шетам.	1	2	3	4	5
33.	Говорим себи да се ово више никад неће поновити.	1	2	3	4	5
34.	Пажњу усмерим на своје главне недостатке.	1	2	3	4	5
35.	Разговарам с неким чији савет ценим.	1	2	3	4	5
36.	Анализирам проблем пре него реагујем.	1	2	3	4	5
37.	Телефонирам пријатељу.	1	2	3	4	5
38.	Наљутим се.	1	2	3	4	5
39.	Мењам редослед онога што ми је најбитније.	1	2	3	4	5
40.	Идем у биоскоп (погледам филм).	1	2	3	4	5
41.	Контролишем ситуацију.	1	2	3	4	5
42.	Додатно се трудим средити ствари.	1	2	3	4	5
43.	Налазим неколико различитих решења проблема.	1	2	3	4	5
44.	Искључујем се и избегавам ситуацију.	1	2	3	4	5
45.	Искалим се на другим људима.	1	2	3	4	5
46.	Искористим ситуацију да докажем како то могу учинити.	1	2	3	4	5
47.	Организујем се тако да могу владати ситуацијом.	1	2	3	4	5
48.	Гледам ТВ.	1	2	3	4	5

БИОГРАФИЈА

Сенка Костић је рођена 1990. године у Чачку. Основну школу и Гимназију завршила је у родном граду. На Катедри за психологију Филозофског Факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици дипломирала је 2014. године са просечном оценом 9.76, а звање мастер психолога стекла је на истом факултету 2016. године са просечном оценом 9.88. Докторске студије психологије уписала је 2015. године на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, при чему је испите предвиђене планом и програмом положила са просечном оценом 9.42.

Запослена је на Катедри за психологију Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици од 2016. године, као сарадник у настави, а 2017. године изабрана је у звање асистента. Наставне вежбе изводи на предметима из области методологије психолошких истраживања, статистике у психолошким истраживањима и психометрије. Била је ангажована и као сарадник предавач у Истраживачкој станици Петница у 2015. и 2017. години. Поред рада у настави, активно је учествовала на домаћим и међународним научним скуповима. Аутор је и коаутор неколико научних радова, и рецензент научних радова у неколико домаћих и иностраних часописа. У 2018. и 2019. години учествовала је на пројекту *Превод у систему компаративног изучавања српске и стране књижевности и културе* (евиденциони број пројекта ОИ 178019) који је финансирао Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

У току основних и мастер студија награђивана је неколико пута. Филозофски Факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици 2012. године доделио јој је награду као студенту са највишим просеком оцена на Катедри за психологију. Универзитет у Приштини 2013. године награђује је дипломом „Истакнути студент“ (број дипломе: 13-21/4-4), а 2017. године добија награду за најбољу презентацију мастер рада у оквиру Фондације „Катарина Марић“.

Завршила је едукацију у виду тренинга из *Форум театра* (тренер Љиљана Тешановић, дипломирани психолог) и активно учествовала у активностима које је *Форум театар* спроводио.

Изјава 1.

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем да је докторска дисертација, под насловом

ПРОВЕРА ВАЛИДНОСТИ Ле Беловог ДВОДИМЕНЗИОНАЛНОГ МОДЕЛА СУЈЕТЕ У СРБИЈИ

која је одбрањена на Филозофском факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да ову дисертацију, ни у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци, који су у вези са ауторством и добијањем академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада, и то у каталогу Библиотеке, Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Нишу, као и у публикацијама Универзитета у Нишу.

У Нишу, 27.10.2022.

Потпис аутора дисертације:

Сенка М. Костић

Изјава 2.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА
ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ**

Наслов дисертације: **ПРОВЕРА ВАЛИДНОСТИ Ле Беловог
ДВОДИМЕНЗИОНАЛНОГ МОДЕЛА СУЈЕТЕ У СРБИЈИ**

Изјављујем да је електронски облик моје докторске дисертације, коју сам предао/ла за уношење у **Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу**, истоветан штампаном облику.

У Нишу, 27. 10. 2022.

Потпис аутора дисертације:

Сенка М. Костић

Изјава 3.

ИЗЈАВА О КОРИШЋЕЊУ

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Никола Тесла“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу унесе моју докторску дисертацију, под насловом:

ПРОВЕРА ВАЛИДНОСТИ Ле Беловог ДВОДИМЕНЗИОНАЛНОГ МОДЕЛА СУЈЕТЕ У СРБИЈИ

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском облику, погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију, унету у Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу, могу користити сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons), за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство (CC BY)
2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)
- 3. Ауторство – некомерцијално – без прераде (CC BY-NC-ND)**
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)
5. Ауторство – без прераде (CC BY-ND)
6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

У Нишу, 27.10.2022.

Потпис аутора дисертације:

Сенка М. Костић